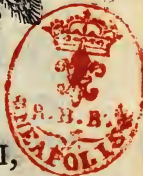

PHILIPPI
CLUVERII
INTRODUCTIONIS
IN UNIVERSAM
GEOGRAPHIAM
tàm veterem, quàm novam
LIBRI SEX.
Illustrati, & Aucti.
ET
P. BERTII Breviarium.

PATAVII,
M. DC. XCV.

Ex Typographia Seminarii.

Illuſtriſſ. & Ampliſſ. Viro.

DOMINICO MOLINO

Patritio & Senatori Veneto,

S. D.

JOSEPHUS VORSTIUS EV. F.

Omplures cauſæ ſunt, Vir Illuſtriſſime, quæ me impulerunt, cur fœtum hunc poſthumum PHILIPPI CLUVERII *curæ meæ concreditum clariſſimo tuo nomini inſcribendum eſſe duxerim; ſive enim tua erga defunctum merita conſiderem, ſive in nos noſtramque familiam à te collata beneficia, ſive denique, quod palmarium eſſe puto, incredibilem illum tuum in bonas literas ac literatos omnes amorem, ſummo cum ſtudio ubique terrarum eos juvandi promovendique conjunctum, nemini niſi uni tibi meritiſſimo operis hujus dedicationem deberi comperio. Qualis autem quantaque ſemper fuerit tua, qua* Cluverium *noſtrum, dum nobiſcum eſſet, proſecutus es benevolentia, vel inde ſatis ſuperque conſtare poteſt, quòd de manibus etiam demortui porrò benemereri pergas; dum*

posterorum ejus orbitati favorem ac opem tuam deesse nullo modo pateris. Quæ res certam mihi spem facit, divinioris illius animi partum hunc immaturum minimè à te derelictum iri. Patrocinium tuum implorat, Vir Illustrissime, & quod in eo imperfectum obscurumque, breve, heu nimium! genitori suo vitæ spatium concessum esse voluit, id nominis tui splendor ac consummata laus uti perficiat ac illustret, obnixè petit. Tu qui vivum nihil desiderare, quod quidem ab humanitate tua expectari poterat, voluisti, neque mortuo, ut confido, hanc denegabis gratiam. Merentur id eximia viri virtus & eruditio, tibi, si cuiquam, perspectæ; meretur id summa illius olim in te observantia. Quantam verò jacturam in illius morte, eruditis omnibus acerba, respublica literaria fecerit, non unius paginæ res est, aut paucularum linearum, non ex alio hoc disces meliùs, quàm ex eo, quem maximis in delitiis habes, D. Heinsio tuo, viro ingentibus meritis ac fama supra conditionem humanam evecto, qui de more majorum collegæ sui exequias funeris disertissima oratione ex pio officio celebravit. Verùm luctuosa hac de obitu auctoris nostri recordatione relicta, ad lætiorem me confero. Accedo ad tua in ca-

rissimum mihi fratrem benefacta, quibus totam familiam nostram tibi debendi ream constituisti, quæ talia tantaque sunt, ut tuus ex asse non solùm dici frater velit, sed & debeat. Tu ille es, Vir Illustrissime, qui primus meum Adolphum in illas Italiæ oras advenientem complexus, benevolentia, amore, ac familiaritate tua dignatus es. Neque magnum tuum hìc silere lubet Heinsium, cui cùm is debeat quamplurimum, hoc tamen debere volet semper maximum, quòd literis suis aditum illi ad te paraverit liberiorem. Tu toto, quo ibidem vixit tempore, ita illum fovisti, ita tutatus es, ut omne desiderium patriæ parentumque magna ex parte leniveris, adèò ut vix, imò ne vix quidem procul suis se esse senserit. Tua opera claris doctisque quamplurimis in Italia viris innotuit, Bibliothecas celeberrimas introspexit, ac ea oculis auribusque usurpavit, quæ haud facilè cuiquam ex tanto peregrinantium numero videnda audiendaque contingere solent. Et cùm reliquæ Italiæ lustrandæ desiderio teneretur, ac demum domum revertendi, tu ubique cum commendatitiis prosecutus es; quibus adjutus, Legatis tribus Serenissimæ Venetæ Reipublicæ ita carus acceptusque fuit, ut partim eorum hospitio per Ita-

liam partim comitatu in reditu usus, uberrimum fructum peregrinationis suæ in patriam reportasse, jure gloriari possit. Quis dignè deprædicet Illustrissimi herois Reineri Zeno, gravissimi, tum temporis cùm Romæ esset, apud Pontificem Oratoris singularem humanitatem, qui aula sua exceptum, maxima cum verecundia non semel renitentem, ita benignè tractavit, ut perpetua apud nos sit futura beneficiorum ejus memoria, ac nominis illius cultus? quis magnam illam M. Antonii Mauroceni animam pro meritis extollat? qui cùm ad potentissimos nostros Ordines è Legatione Sabaudica, qua gloriosissimè defunctus erat, Orator mitteretur, Augustam Taurinorum in comitatu successoris sui Illustrissimi & excellentissimi Laurentii Parutæ adpellentem, non modò lubentibus oculis conspexit, verùm etiam ad diem itineri suo præstitutum apud se detinuit, ac comitum suorum numero adscriptum, salvum ac incolumem ad patriæ lares, periculosis hisce temporibus, reduxit. Qua præstanti summorum virorum beneficentia in perpetuum quidem illis devinctus manebit, tibi tamen soli tantum quantum cæteris omnibus; utpote cujus auctoritas ac existimatio apud singulos, illi conciliatrices tantorum favorum extitere. Quan-

quam

quam autem tot nominibus scripti hujus tibi vendices dedicationem, nulla tamen re propiùs ea ad te spectare videtur, quàm propter excelsum illum tuum animum ac planè heroicum, ita erga humaniores literas affectum, ut iniquo hoc sæculo solus ferè ad excitanda & sustentanda literatorum ingenia natus esse videaris, dum sic eos æstimas, sic diligis, ac pro virili tueris, ut tibi uni primatum hac in parte deferentes, toti se ad tui venerationem convertere jam cœperint. Taceo reliquas tuas virtutes, quibus mortalitatis hujus limites transcendens, proximè ad divinitatem accedere diceris. Quis summum in Remp. studium, quis prudentiam singularem, ac in maxima auctoritate raram comitatem; quis omnigena eruditione plenè imbutum pectus, quis oris facundiam ineffabilem, quis incorruptam tuam fidem, candorem, ac tantam perpetuæ humanitatis constantiam, quanta vel in homine optari possit, non modò collaudare, sed admirari pro magnitudine earum queat? Gloriosum quidem sibi putat frater Italiam tuam, humani generis delicias, vidisse; Italiæ urbium ocellum Venetias adiisse; at te quòd coram cognoscere potuerit ac colere, purpuratorum Patrum decus eximium, ac priscæ nobili-

tatis

tatis Venetæ magnum columen, id verò seriò triumphat. De majoribus tuis, viris domi forisque maximis, multa dicenda forent. Offerunt se nobis Jacobi, Cræsi, Andreæ, Hieronymi, ac Aloysii, in toga, armis ac literis jam multa ante sæcula strenuissimi, & antiquissimæ Molinorum prosapiæ clarissima lumina. Verùm cùm publici annales hoc jam dudum loquantur, & nihil potiùs, quàm pauca de sublimibus illis animabus referre expediat, in te uno tota mea cogitatio defixa maneat, in quem natura parens, miraculi instar aliquid edere gestiens, omnes omnium gentilium tuorum congessit virtutes, ut quas in singulis admiramur singulas, in te suspiceremus ac veneraremur universas. Accipe itaque, magne patrone, serena fronte literarium hocce munusculum, meritis ac virtutibus tuis debitum, quod alienis laboribus exstructum adornatumque, nostra verò industria ac cura in lucem bono publico protractum, Amplitudini tuæ in grati animi signum, submissè offerimus ac dedicamus, daturi aliquandò, si genius faveat & fata sinant, majora teque digniora. Vale sæculi decus, & nos nomini dignitatique tuæ devotissimos amare perge.

PHI-

PHILIPPI CLUVERII

INTRODUCTIONIS

In universam Geographiam, tàm novam, quàm veterem,

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Quid Geographia, & quid globus.

I.

EOGRAPHIA est terræ universæ, quatenus nobis cognita est, descriptio. Vocabulum ejus Græcum est: nam à γαῖα, sive γαίη, id est, *terra*, (pro quò in compositione usurpatur γέα) & γράφω, hoc est, *scribo*, compositum fit Γεωγραφία, id est, *Terræ descriptio*. *Geographia.*

II. DIFFERT autem Geographia à Cosmographia, ut pars à toto; à Chorographia, ut totum à parte. *Cosmographia* quippe quæ à κόσμος, id est, *mundus*, & γράφω, *dicitur Mundi descriptio, est totius universi seu Mundi tàm elementaris quàm ætherei descriptio*. *Chorographia*, cujus vocabulum à χῶρος vel χώρα, id est, *regio*, & γρά- *Cosmographia, Chorographia, & Topographia.*

γράφω, componitur, *est regionis alicujus particularis descriptio*, veluti Hispaniæ, Italiæ, Germaniæ: hujus pars iterum est *Topographia*, quæ à τόπος, id est, *locus*, & γράφω, dicitur; *est hæc loci alicujus particularis descriptio*; utpote agri, sive territorii, alicujus opidi, seu pagi: in qua etiam arva, prata, arbores, plateæ, & ædificia depicta veniunt. Geographia autem solius terræ situm describit.

Quid sit Globus, seu Orbis terræ.

III. TERRÆ autem nomine in Geographia non *separatim* quartum elementum, ut Physici, accipimus: sed *complexim terram*, unà *cum aquis infusis*, *pro totius universi centro* intelligimus, quod à figura, Orbis, seu *Globus*, terræ vocatur. *Globus* quippe *est corpus solidum, undique rotundum, unica superficie contentum; in medio habens centrum sive punctum, à quo omnes lineæ, ad superficiem ductæ, sunt æquales*. Unicus igitur ex utroque elemento Globus conficitur: unamque & eandem convexam constituit utrumque superficiem. Hunc verò terræ Globum variè Geographi in circulos atque partes distinguunt: de quibus singulis ordine agendum.

CAPUT II.

De Globi partibus & Circulis.

I.

PRimum Axis in Globo constituitur, sive linea recta, per centrum terræ traducta; quæ est totius mundi diameter: à præpositione Græca διὰ, id est, *per*, & verbo μετρέω, id est, *metior*, dicta: quasi medium dimetiens, circum quam volvitur atque convertitur Mundus. *Axis, seu Diameter.*

II. *AXIS* autem *extrema*, *Poli* Mundi appellantur, à verbo πολέω, quod est, *verto*: unde & *Vertices* Latinis, & *Cardines* dicti, quia circum hos tota mundi machina circumvolvitur. quorum alter *Arcticus*, id est, *Ursinus*, ἀπὸ τῆς ἄρκτȣ, ab *Ursa*, vicino sidere; alter *Antarcticus* nominatur, quia Arctico ex diametro est oppositus. *Poli Mundi.*

III. *ARCTICUS Polus*, qui & *Borealis* sive *Boreus*, & *Aquilonaris* sive *Aquilonius*, à Borea sive Aquilone vento, qui ab hac plaga spirat, & *Septemtrionalis* dicitur, à septem stellis, quas *Triones* vocant, est is, qui in his locis, quæ nos incolimus, semper apparet. *Arcticus, seu Borealis.*

IV. *ANTARCTICUS*, qui & *Australis*, & *Austrinus*, & *Notius*, ab Austro sive Noto vento, & *Meridionalis*, *Antarcticus, seu Australis.*

à mundi plaga dicitur, eſt is, qui noſtro hemiſphærio nunquam conſpicitur; ſed ſub Horizonte latet.

Circuli Globi, & eorum prima diviſio.

V. PORRO Globo terrarum octo præcipui aſſignantur Circuli, bifariam diſtincti: primùm dividuntur pari numero in Majores atque Minores. *Majores* dicuntur, qui idem cum Globo obtinent centrum, ipſumque Globum in duas ſecant partes æquales. *Sunt* autem, *Æquinoctialis*, ſive *Æquator*, *Zodiacus*, *Horizon*, *Meridianus*, *& duo Coluri*. *Minores* dicuntur, qui diverſum habent centrum à Globi centro: quique Globum in duas partes dividunt inæquales. Sunt verò, *Tropici duo*, *totidemque Polares*.

Circulorum diviſio,

VI. RURSUS, ex univerſis circulis alii dicuntur recti, qui angulos rectos cum æquatore faciunt: ut Duo coluri, Meridianus,& Horizon rectus. Alii Paralleli, id eſt, æqui diſtantes, quòd eoſdem cum univerſo Polos habeant, quòdque æqualiter inter ſe in latitudinem diſtent. Sunt autem, *Æquator*, *Tropici duo*, *totidemque Polares*. Tres dicuntur Obliqui, quòd diverſos à Mundi Polis habeant ſuos Polos. Zodiacus Meridianus, & Horizon obliquus.

CAPUT III.

De quatuor majoribus Circulis.

I.

MAJORES circuli distinguuntur in Fixos, atque Mobiles. *Fixi* sive *immutabiles*, dicuntur, qui eundem perpetuò locum in Globo obtinent; ideòque in Globi superficie pinguntur. Sunt autem *Æquator* & *Zodiacus*. *Mobiles* sive *mutabiles* dicuntur, qui non eandem semper in Globo sedem obtinent; sed multipliciter, pro varia regionum atque locorum mutatione, mutantur: ideòque extra Globi superficiem designantur. Sunt *Horizon* & *Meridianus*. Sed de singulis agendum. *Majorum circulorum divisio.*

II.

De Horizonte.

I. ΟΡΙΖΩΝ, Horizon, Latinè *Terminator*, & *Finitor*, & *Finiens*, est *circulus major mutabilis, qui conspectam Mundi partem ab inconspecta dirimit*; hoc est, inferius hemisphærium ab superiore. Describitur in theca sive armilla Globi: hujus enim superficies, quæ supera est, verè Horizontis munere fungitur; dirimens Globum in duas æquas partes. *Quid sit.*

II. EST autem *duplex*: alter, qui *ratione* atque intelligentia *percipitur*; alter *Quotuplex Ho-*

rizon, & quid rationalis, seu intelligibilis. qui *sensu*. Is, qui intelligentia percipitur, est is, qui ad fixarum stellarum orbem pertingit, & in duas æquales partes universam Mundi sphæram dividit; ita ut alterum hemisphærium super terram exstet; alterum sub terra condatur.

Horizon rationalis quotuplex sit. III. ESTQUE *triplex; Rectus, Obliquus, & Parallelus. Rectus* est, qui per Mundi polos transiens, polum seu verticem habet sub Æquatore; quem ad rectos angulos intersecat. *Obliquus* dicitur, cujus vertex ultra citrave Æquatorem incidit; quique Æquatorem ad Obliquos angulos intersecat: altero Mundi Polorum sursum elevato, altero deorsum depresso. hujusmodi Horizontem qui habet, iis Sol & reliqua sidera obliquo adscendunt & descendunt motu & Parallelus, qui Æquatoris plano unitur, habetque locum in sphæra Parallela. Ac tum sex zodiaci signa supra Horizontem conspiciuntur. Is verò, quem *sensu* percipimus, est Horizon, qui oculo nostro terminatus, quoad usque conspectus ferri potest, extenditur; dividens partem Orbis, quæ nobis cernitur, ab ea, quæ non apparet. cujus diametri longitudo clxxx. stadia, id est, millia passuum xxii. cum dimidio, milliaria Germanica v. cum v. octavis, non excedere putatur, quòd oculorum acies non ultra se extendit.

Quare Horizon IV. MUTABILIS dicitur atque multiplex Horizon, quia non potest mutari lo-

locus, quoverſum eas, quantumvis mutatio ea perexigua ſit, quin unà varientur Horizon, regio, & cœlum; atque hac ratione infiniti poſſunt fingi Horizontes. *mutabilis dicatur.*

V. PORRO *Horizontis duo* ſunt *Poli*: quorum alter Arabico vocabulo dicitur *Semith*, corruptè vulgo *Zenith*: eſtque punctum perpendiculariter vertici noſtro incumbens: alter vocatur *Nadir* vulgo, at propriè *Nathir*; ſuperiori ad diametrum oppoſitus; Antipodum cervicibus incumbens. *Horizontis Poli.*

III.

De Æquinoctiali.

I. *ÆQUINOCTIALIS*, qui & *Æquidialis*, Græcè Ἰσημερινὸς, & Æquator, eſt *circulus quinque parallelorum maximus, qui globum in duas partes æquales Septemtrionalem & Meridionalem dividit, æquali ſpatio ab utroque Polo diſtans*. quem cùm Sol attingit, æquale toto Orbe efficit diei ac noctis ſpatium; unde & nomen ei quæſitum. Fiunt autem ejuſmodi *Æquinoctia*, quæ *Æquidialia* antiquis dicebantur, bis in anno: ſemel in principio Arietis, quum *Vernum*, atque iterum in principio Libræ, ubi *Autumnale* vocatur. Cæterùm nautæ Æquatorem vulgo appellant *Mediam lineam*, ſive nudè Lineam, κατ᾽ ἐξοχὴν. *Quid ſit. Æquinoctia.*

IV.

De Zodiaco.

I. ΖΩΔΙΑΚΟ'Σ, *Zodiacus*, eſt *circulus major*, inter Mundi Polos obliquè lo- *Zodiacus.*

catus; ex *una parte Tropicum æstivum in principio Cancri*, *ex altera hibernum in principio Capricorni apprehendens*, ac medium *interſecans Æquatorem*; *à quo viciſſim ſecatur*, *circa* principia *Arietis & Libræ*: *ita ut altera ejus medietas ab Æquatore ad Polum Arcticum*, *altera ad Antarcticum declinet*. Dividitur in XII. partes, quæ *Signa* vocantur: unde nomen Latinum *Signifer*: Græcum verò Ζωδιακὸς ἀπὸ τῶν ζωδίων, hoc eſt, animalibus, quæ in eo finguntur: quorum nomina duobus verſibus ab Auſonio expreſſa, ſunt iſta:

Signa ſeptemtrionalia.

♈ ♉ ♊ ♋
Sunt Aries, *Taurus*, *Gemini*, *Cancer*,
♌ ♍
Leo, *Virgo*,

♎ ♏ ♐ ♑
Libraque, *Scorpius*, *Arcitenens*, *Caper*,
♒ ♓
Amphora, *Piſces*.

Auſtralia.

Horum verſuum prior *Septemtrionalia*, poſterior *Auſtralia ſigna* continet. Singulis verò ſignis XXX. tribuuntur gradus; qui computati CCCLX. in univerſum conficiunt; in quos totus diſtribuitur Orbis terrarum.

V.

De Meridiano.

Quid ſit. I. MERIDIANUS, Græcè μεσημβρινὸς, *major mutabilis circulus eſt*, *qui per Polos Mundi*, *& dati cujuslibet loci ver-*

verticem ductus, Æquinoctialem ex transverso intersecat; totumque terræ Orbem in duas partes dispescit; altera ejus medietate ad Ortum, altera ad Occasum relicta.

II. ITA dictus, quòd Sol, cùm in nostro hemisphærio eum attingat, apud nos atque omnes eos, qui sub eodem Meridiano, Septemtriones Austrumve versus sunt positi, facit medium diei: ac rursus medium noctis, cùm in inferiore hemisphærio ad eumdem perveniat. *Quare ita dicatur.*

III. *HUJUS igitur potissimum officium est*, medium diem mediamque noctem ostendere. Est autem Vertex loci, punctum in cœlo, directè illi loco suprapositum, vel vertici capitis cujusvis hominis perpendiculariter incumbens. *Quodnam ejus Officium.*

IV. *MUTABILIS dicitur Meridianus*, quia si tantillum ortum occasumve versus progrediaris, alius continuò erit Meridianus: ita uti semper mutetur una nobiscum pro ratione locorum ac regionum, in quibus consistimus. Atque hac ratione infiniti constitui possunt Meridiani: quot enim puncta verticalia, tot Meridiani dabuntur. *Cur mutabilis dicatur.*

CAP. IV.

De quatuor minoribus Circulis.

DE TROPICIS.

I.

Quid Tropicus Cancri.

TROPICI *circuli sunt duo, æquali spatio ab Æquatore distantes: & eclipticam utrinque attingentes, quorum alter, qui nobis propinquior est, Cancri Tropicus: alter in austrum vergens, Tropicus Capricorni dicitur.* Latini *Solstitiales* appellant, propterea quòd Solstitia in iis fiunt. hosce quippe circulos Sol numquam egreditur: verùm quum ad alterum eorum pervenit, retrorsum se convertit: unde & nomen acceperunt, ἀπὸ τῆς τροπῆς, hoc est, à reversione. *Tropicus Cancri, qui & æstivus, & Circulus alti Solstitii dicitur, est circulus omnium, quos Sol describit, Septemtrioni proximus, in quo quum fuerit Sol, non ultra Septemtrionem versus progreditur, sed ad alteram Mundi partem, versus Austrum, facit reversionem æstivam: ubi omnium totius anni longissima in nostro hemisphærio dies, nox verò brevissima.* Cancri autem Tropicus dicitur *à signo* Zodiaci, in cujus principio Sol tunc vertitur.

Quid Tropicus Capricorni.

II. *TROPICUS Capricorni, qui & hibernus & brumalis, & Circulus imi Solstitii dicitur, circulus est omnium, quos Sol per Mundi conversionem describit,*

bit, Austro proximus, in quem cùm Sol pervenit, non ultra Austrum versus procedit, sed ad alteram Mundi partem, versus Septemtrionem, reversionem facit hibernam, sive brumalem: ubi *longissima totius anni in nostro hemisphærio nox, dies verò brevissima efficitur*. Capricorni Tropicus appellatur *à signo*, cujus principium tunc Sol transmittit.

II.

De Polaribus.

I. *POLARES Circuli sunt duo extimi, polis vicini, æquali spatio à suo quisque polo distantes*. Horum qui nobis semper conspicitur, *Arcticus* dicitur, ut ipse Polus, ἀπὸ τῆς Ἄρκτου, ab Ursa, quia prioribus *Ursæ pedibus* describitur, *minoris videlicet. Item Septemtrionalis & Borealis; & Aquilonaris; à Mundi regione, cui subjacet.* *De Arctico.*

II. *ALTER* verò æqualis & parallelus Arctico, *Antarcticus* dicitur, quòd *Arctico* ex diametro opponitur: totus sub terra conditus, cujus objectu à nobis haud cerni potest. Idem *Austrinus*, sive *Australis*, & *Meridionalis*. *De Antarctico.*

CAP. V.

De Zonis.

I.

Prima terræ divisio. QUATUOR minores circuli totius terræ ſuperficiem in quinque dividunt ſpatia ſeu *plagas*, quas *Zonas* vocant Geographi, & *Faſcias*.

Quid Zona, quotuplex, & primũ de Torrida. II. ΖΩ'ΝΗ, Latinè *Cingulum*, *eſt ſpatium in globo terræ inter duos circulos minores, vel inter circulum minorem & polum comprehenſum*. Appellantur autem Zonæ ab habitudine ſeu natura, una *Torrida*, duæ *Frigidæ*, totidemque *Temperatæ*. Ea, quæ in medio reliquarum ſita eſt, *Torrida* vocatur, à Solis, cujus viæ ſubjecta eſt, perpetuo ardore: propter quem vetuſtiſſimis mortalium inhabitabilis putabatur. *Eſt autem ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum; continens in latitudine grad.* XLVII. mediam interſecat circulus *Æquinoctialis*.

De Frigidis. III. DUÆ autem extremæ, quæ ſunt circa Mundi Polos, altera Septemtrionalis, circa Polum Arcticum, altera circa Antarcticum Auſtralis, *Frigidæ* vocantur; quia longiſſimè à Solis via ſepoſitæ ſunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus exiſtimabantur. *Eas au-*

nem disterminant utrinque circuli Arcticus & Antarcticus, suam versus suum quisque Polum. A Polis etiam dicuntur *Polares*. Harum quæque complectitur *gradus* XXIII. *cum dimidio*.

IV. RELIQUÆ verò duæ, quòd in medio inter frigus & ardorem positæ sunt, *Temperatæ* dicuntur, & habitabiles. Harum altera, quæ *Arctico* & *Tropico Cancri finitur*, *Septemtrionalis*; *altera*, *quæ Antarctico* & *Tropico Capricorni terminatur*; *Austrina* sive *Australis* & *Meridionalis* dicitur. Continet quæque *gradus* XLIII. *De Temperatis*

APPENDIX.

I.

Situs Populorum secundùm Umbras.

RAtione Umbræ solaris tria considerantur hominum genera, scilicet

1.

Ἀμφίσκιοι, *Amphiscii*, quasi Biumbres, qui habent utrinque umbras meridianas, idest versus Boream, & Austrum excurrentes diversis anni temporibus, quales sunt, qui incolunt zonam Torridam, ut *Arabes*, qui ultra Tropicum

Cancri in temperatam Septemtrionalem progressi, admirati sunt, ut ait Lucanus, *umbras nemorum non ire sinistras*, hoc est æstivo tempore non ferri versus meridiem, quod in patria fieri observarant. Quando autem solem supra verticem habent, dicuntur Ἄσκιοι, *Ascii*, quasi Anumbres.

II.

Ἑτερόσκιοι, *Heteroscii*, quasi Alterumbres sunt in zonis Temperatis, quorum umbra meridiana vergit ad Polorum alterutrum; ad Arcticum iis, qui septemtrionalem: ad Antarcticum iis, qui australem incolunt. Aliter dicuntur Ἀντίσκιοι, *Antiscii*, quia degunt in oppositis zonis, & oppositas habent umbras.

Iidem sunt etiam Μακρόσκιοι, & Βραχύσκιοι, Macroscii, & Brachiscii, quia habent umbras meridianas modò longiores, modò breviores, quod tamen magis ad sensum competit Incolis zonæ Torridæ.

III.

Περίσκιοι, *Periscii*, quasi Circumumbres sunt ii, qui Frigidas incolunt zonas, nam umbras circa se rotari vident propter altitudinem Poli, & semper existentem majorem partem zodiaci supra Horizontem.

II.

Situs Populorum penes habitationem.

RAtione loci tria itidem hominum genera variant; nempè

Περίοικοι, *Periœci*, ideſt circumhabitantes, ſunt *qui ſub eodem parallelo, & meridiano in una, eademque zona habitant; & quorum una eademque eſt latitudo verſus eundem Polum: longitudo verò 180. gradibus diſcrepans.*

II.

Ἄντοικοι, Antœci, quaſi dicas, in oppoſito habitantes, *ſunt, qui degunt ſub eodem meridiano in una eademque longitudine: at ſub oppoſitis parallelis æquali utroque ab æquatore diſtantia.* Dicuntur aliter Antomi, quaſi oppoſitis humeris, quia diverſos polos reſpiciunt.

III.

Ἀντίποδες, *Antipodes*, aliter Antichthones, quaſi pedibus obverſis incedentes, *ſunt, qui ſub eodem meridiano habitant, ſed in punctis diametraliter oppoſitis, h. e. 180. grad. diſtantes.*

III.

Situs Populorum penes dextram, & sinistram.

COgnoscitur hæc differentia ex diverso respectu ad 4. mundi plagas his vulgatis versibus expresso.

Ad Boream (a) Terræ: sed Cœli (b) mensor ad Austrum;
Præco Dei (c) exortum videt: occasumque (d) Poeta.

a. Idest Geographus propter Polum Arcticum, quem sæpiùs observare, propositumque sibi habere tenetur.

b. Idest Astronomus propter æquatorem, & zodiacum, quorum nutu, & contemplatione plerumque Phænomena nituntur.

c. Idest Sacerdos propter orientem solem Justitiæ Christum, & fortè propter orientalem Hierosolymam, ubi Christus resurrexit, & omnia nostri causa passus est.

d. Poeta occasum aspicit propter insulas Fortunatas; ad quas mundi terminum esse, & solem occidere Veteres putarunt.

CAP. VI.

De Parallelis, & Climatibus.

I.

AT distinguitur etiam terræ superficies secundùm aliam rationem, nempè per quantitatis dierum variationes. Quippè qui sub ipso Æquatore consistunt, perpetuò diem nocti æqualem XII. horarum habent: quantò autem aliqua regio latiùs ab Æquatore versus alterutrum Polum declinaverit; tantò plus æstate diei longissimæ, vel vicissim hyeme noctis quantitas augetur. Proinde Geographi pro diversa quantitatis dierum variatione diversas *plagas* terræ distinxere, quas vel *Parallelos* vocarunt, vel *Climata*. *2. terræ divisio.*

II. *PARALLELI sunt circuli æquali undique spatio abs se invicem distantes ab occasu in ortum ducti.* Hi varii in Globo ad libitum cujusque describi possunt. Verùm Ptolemæus, quem plerique alii sequuti sunt Geographi, XXI. *Parallelos* descripsit *Septemtrionales*, hac observata intercapedine, *uti dies unus Paralleli longissimus, superet Paralleli præcedentis diem prolixiorem quadrante horæ.* *Clima* autem est terræ spatium duobus Parallelis inclusum: in quo, longissimo die, *di-* *Quid Parallelus, quid Clima.*

midiæ horæ variatio sive auctio fit. Sed nomen Climatis ac Paralleli aliquando circulum, aliquando spatium duobus circulis comprehensum significat. Dicitur autem *Clima* ἀπὸ τῦ κλίνεϑ, *ab inclinando*, quoniam respectu Polorum inclinat se Cœlum in tali habitationis intervallo.

Divisio Climatū. III. CÆTERUM distinguuntur *Climata* in *Septemtrionalia*, & *Australia*; utraque ab Æquatore versus suum quæque Polum initia ducentia. Ideoque quotum aliquod *Clima* fuerit ab Æquatore, tot semihoris longissimus ejus loci dies superat diem nocti æqualem, & vice versa, uti scire queas, sub quo Parallelo vel *Climate* quilibet locus positus sit, *considera numerum horarum, cujus longissimus ejus loci dies superat diem Sphæræ rectæ, qui semper horarum est duodecim; is enim duplicatus ostendit numerum climatum: quadruplicatus exhibet numerum Parallelorum.*

Numerus Climatū juxta Veteres. IV. CÆTERUM *Climata* à Veteribus VII. tantùm numerata sunt; quòd loca ultra septimum Clima, sibi incognita, vix inhabitari existimarint. Climata autem hæc ab insignioribus locis; per quæ Climatis medium protenditur, nomina acceperunt: ut *primum* per Meroen, Nilo circumfusam insulam & urbem Africæ; *secundum* per Syrenen, Ægypti urbem; *tertium* per Alexandriam, itidem Ægypti urbem; *quartum* per Rhodum insulam;

quintum per Romam; *sextum* per Pontum Euxinum; *septimum* per Borysthenis ostia.

V. POSTERIORES verò, qui experti sunt ulterius habitari terram, fecere XXIV. Climata, ad elevationem usque graduum LXVII. *Primum* per Meroen; *secundum* per Syrenen, sub Tropico æstivo; *tertium* per Alexandriam; *quartum* per Rhodum; *quintum* per Romam & Hellespontum; *sextum* per Mediolanum & Venetias; *septimum* per Podoliam & Tartariàm minorem; *octavum* per Uvittebergam; *nonum* per Rostochium; *decimum* per Hiberniam; *undecimum* per Bohus, castrum Norvegiæ; *duodecimum* per Gutiam; *tertiumdecimum* per Bergos, Norvegiæ opidum; *quartumdecimum* per Viburgium, opidum Finniæ; *quintumdecimum* per Arosiam Suediæ; *sextumdecimum* per Dalenkarliæ fluminis ostiā; reliqua paribus interstitiis per alia Norvegiæ, Suediæ, Russiæ, & proximarum insularum loca. Ac certa quidem est, ab Æquinoctiàli circulo ad eum locum, ubi dies longissimus horis XXIV. definitur, Climata XXIV. interjacere: inde verò ad polum, Climatum distinctio minus certa est: propterea quòd non jam horis dimidiatis, sed integris primùm diebus, mox septimanis, ac tandem totis mensibus dies ita augeantur, ut sub ipsis Polis, hemisphæriorum alterum VI. mensium luce perpetua exsiccetur, al-

Numerus Climatū juxta Recentiores.

tero

tero in densissimis tenebris languente.

Anticlimata, idest Climata Australia. VI. CÆTERUM, quæ ratio Climatum est ab Æquinoctiali ad Arcticum versus, eadem est ab eodem Æquinoctiali versus Antarcticum, & par numerus. Hæc autem Climata proprias appellationes non habent apud auctores, sed ex oppositis nominantur, adjecta præpositione Græca ἀντὶ, ut ἀντὶ διὰ Μερόης, id est, *contra per Meroen*: & ita deinceps. Possent tamen eodem modo, ut illa ab suis locis appellari; ut *primum* Clima per Lunæ montes, ac fontes Nili, *secundum* per Promontorium, vulgo dictum *Cabo de Corientes*, sub Tropico hiberno: & sic deinceps. Sed singulorum Climatum & Parallelorum latitudines ab Æquinoctiali intervalla ab invicem, & maximorum dierum longitudines, quò faciliùs intelligantur, tabulam hìc apponemus.

Cli-

Climata.	Paralleli.	Dies longissimi Hor.	Scr.	Latitudo. Gr.	Scr.	Intervalla Climatum.	
0	0	12	0	0	0	4	18
	1	12	15	4	18		
1	2	12	30	8	34	8	25
	3	12	45	12	43		
2	4	13	0	16	43	7	50
	5	13	15	20	33		
3	6	13	30	23	10	7	3
	7	13	45	27	36		
4	8	14	0	30	47	6	9
	9	14	15	33	45		
5	10	14	30	36	30	5	17
	11	14	45	39	2		
6	12	15	0	41	22	4	30
	13	15	15	43	32		
7	14	15	30	45	29	3	48
	15	15	45	47	20		
8	16	16	0	49	1	3	13
	17	16	15	50	33		
9	18	16	30	52	58	2	44
	19	16	45	53	17		
10	20	17	0	54	29	2	17
	21	17	15	55	34		
11	22	17	30	56	37	2	0
	23	17	45	57	34		
12	24	18	0	58	26	1	40
	25	18	15	59	14		
13	26	18	30	59	59	1	26
	27	18	45	60	40		

14	28	19	0	61	18	1	13
	29	19	15	61	53		
15	30	19	30	62	25	1	1
	31	19	45	62	54		
16	32	20	0	63	22	0	52
	33	20	15	63	41		
17	34	20	30	64	6	0	44
	35	20	45	64	30		
18	36	31	0	65	49	0	36
	37	21	15	65	6		
19	38	21	30	65	21	0	29
	39	21	45	65	35		
20	40	22	0	65	47	0	22
	41	22	15	65	57		
21	42	22	30	64	16	0	17
	43	22	45	66	6		
22	44	23	0	66	20	1	11
	45	23	15	66	25		
23	46	23	30	66	28	0	5
	47	23	45	66	30		
24	48	24	0	66	31	0	0
		Menses					
		1		67	15		
		2		69	30		
		3		73	20		
		4		78	20		
		5		84	0		
		6		90	0		

CAP.

CAP. VII.

De Globi in partes ccclx. *sectione: item de ambitu terræ, & de longitudine ac latitudine ejus.*

I.

OMNIS *circulus* à Geometris in ccclx. partes secatur: quam sectionem Sphæra, Globusque admittit. *Circuli Divisio.*

II. *TERRA* igitur, quemadmodum Sphæra, in ccclx. partes, qui *gradus* dicuntur, distribuitur. Singuli gradus in lx. distribuuntur *scrupulos*, qui sunt totidem millia passuum Romanorum, seu milliaria Italica. Horum quatuor conficiunt unum milliare Germanicum commune. hinc singuli gradus xv. milliaria Germanica continent. Hæc computata conficiunt milliaria in universum *quinquies mille quadringenta*: quæ est *circumferentia* totius terrarum Orbis. Hinc *diameter* ejus fit milliarium *mille septingentum octodecim, cum duabus undecimis*; cujus semissis, sive semidiameter, est à superficie ad centrum milliarium *octingentum quinquaginta novem, cum una undecima.* *3. terræ divisio in gradus.*

III. CÆTERUM *gradus*, per quos terra describitur, alii sunt *longitudinis*, alii *latitudinis*. *Longitudines* distinguun- *Quid longitudo, & latitudo.*

guuntur per circulos Meridianos: *latitudines* per Parallelos. *Meridiani* inſcribuntur Globo XXXVI. X. ſinguli gradus continentes, qui numerus multiplicatus CCCLX. conficit gradus. Sed *primum Meridianum* Ptolemæus in *Fortunatis*, quas nunc *Canarias* vocant, poſuit Inſulis, Hiſpanorum poſteà nautæ in *Aſſoribus* inſulis: alii *etiam in medio Hiſpaniæ*. *Paralleli* ab Æquatore ad alterutrum polum *notantur* IX. X. itidem gradus ſinguli continentes. hoc itaque numero quadruplicato, *Paralleli* in univerſum *erunt* XXXVI. ut in longitudine. *Longitudo igitur* regionis eſt ſpatium Æquatoris, duobus Meridianis, uno Aſſorum Inſularum, unde initium ducitur, altero ipſius regionis aut loci, comprehenſum. *Latitudo* verò eſt loci ſeu regionis ab Æquatore verſus alterutrum Polum receſſus. Hinc Poli elevatio eadem eſt, quæ latitudo regionis. Cæterùm *latitudo duplex* eſt; altera in *noſtro hemiſphærio*, ab Æquatore ad Polum Antarcticum, Septemtrionalis; altera in *inferiori hemiſphærio*, ab Æquatore ad Polum Antarcticum, *Auſtralis*.

CAP.

CAP. VIII.

De quatuor Mundi Regionibus, & de Ventis.

I.

OMNE hoc, cui Mundi Cœlique nomen inditum, unum eſt, & uno ambitu ſe cunctaque amplectitur, partibus differt, quæ *Regiones* Mundi ſeu *Cardines* vocantur. *Unde* Sol oritur, *Oriens*, nuncupatur, ſive *Ortus*: quo demergitur, *Occidens*, ſive *Occaſus*: qua decurrit, *Meridies*: ab adverſa parte, *Septemtrio*. His *quatuor aliæ* interponuntur regiones. Inter Septemtrionem & Orientem Æquinoctialem, *Oriens Æſtivus*; qui & *Ortus Solis Æſtivi* dicitur. Inter Orientem Æquinoctialem ac Meridiem, *Oriens Hibernus* ſive *Brumalis*; qui & *Ortus Solis Hiberni*, ſive *Brumalis*. Inter Septemtrionem & Occidentem Æquinoctialem, *Occidens Æſtivus*, ſive *Occaſus Solis Æſtivi*. Inter Occidentem Æquinoctialem & Meridiem, *Occidens Hibernus* ſive *Brumalis*; qui & *Occaſus Solis Hiberni* ſive *Brumalis*. *Mundi diviſio in Regiones, ſeu Cardines.*

II. CÆTERUM IV. Mundi regionibus ſeu Cardinibus, IV. *Principes* aſſignantur *Venti*; qui inde *Cardinales* vocantur. Nomina eorum atque regiones ſic referuntur ab Ovid. in Triſt. lib. 1. Eleg. 2. *Venti Cardinales.*

Nam

Nam modo purpureo vires capit Eurus *ab ortu*,
Nunc Zephyrus *sero vespere missus adest*:
Nunc gelidus sicca Boreas *bacchatur ab Arcto*,
Nunc Notus *adversa prælia fronte gerit*.

Sed cùm Græca hæc sint vocabula, Latinis ab Septemtrione flans dicitur Aquilo; ab Oriente Subsolanus; à Meridie Auster; ab Occidente Favonius. Sed hæc commodiùs ex typis noscuntur. *A*.

Venti Intermedii. III. VERUM his ventorum nominibus tàm varios varii simul veteres atque recentiores auctores attribuerunt situs, uti unum certum Typum ex universorum sententiis componere nequeas. Cætero Internum mare, quod inter Europam, Asiam, & Africam diffunditur, navigantes Itali, sic ventos in XVI. partes distribuunt, *B*.

Externum mare sive Oceanum navigantes Europæi omnes Germanicis utuntur vocabulis, variè tamen ad suam quique linguam detorquentes. Germani sic in XXXII. nomina distribuunt. *C*.

CAP. IX.

De locorum mensuris.

I.

Milliare, & stadium. ROMANI locorum intervalla per millia passuum, quæ milliaria dicebantur, dimensi sunt. Singula millia

A .

TRIO

Ortus Æstiuus

Ortus Solstitial

Cæcia

millia passuum quum lapidibus sive cippis notarentur, ipsa inde milliaria *lapides* appellantur: ut, ad decimum lapidem, id est, ad decimum milliare. Quatuor millia passuum conficiunt *unum milliare Germanicum* commune. hinc gradus unus in Globo terræ continet millia passuum lx. milliaria autem Germanica communia xv. Græci sua intervalla per *stadia* dimensi sunt. *Stadium* est cxxv. passuum; hinc octo stadia conficiunt unum milliare Romanum, id est, mille passus: xxxii. stadia constituunt milliare Germanicum commune.

Aliæ variarum Gentium Mensuræ.

II. PERSÆ suas habuerunt in dimetiendis intervallis *parasangas*: quarum singulæ xxx. continuerunt stadia. Ægyptii habuere *schænos*; sed dispares inter se longitudine. alii enim schœno lx. tribuunt stadia; alii xl. alii xx. tantùm. Hodie milliarii vocabulo utuntur maximè Germani, Dani, Norvegii, Suedi, Angli, Scoti; quibus est *meile* & *mile*. item Poloni & Bojohemi, aliæque Slavicæ gentes; quibus est, *mila* & *mile*: item Itali; quibus *miglio*. Hispani & Galli sua intervalla dimetiuntur per leugas sive leucas: quas illi *leguas*, hi *lieves* appellitant. Itali etiam & Angli de Germanorum, Slavorum, Hispanorum, Gallorumque intervallis loquentes, per *leugas* indicant; quæ illis *leghe*, his *leagues* dicuntur. Russi sive Moscovitæ suam locorum mensuram a-

gunt per ſpatia, quæ patria linguâ vocant *voreſt*. Sed horum omnium menſuræ & comparationes ex typo quamfacillimè cognoſcuntur.

Milliarium diverſitas. III. SED notandum, quòd nulla gens æquis ubique utitur intervallorum menſuris. nam ut Germanis, pro ratione variarum regionum, milliaria alia dicuntur magna, alia parva, alia communia, quorum xv. unum conſtituunt gradum in Globo Terræ: ſic Hiſpanis quoque & Gallis leucæ ſunt inæquales, & aliis itidem gentibus milliaria. Anglorum quoque plerique Mathematici lx. milliaria tribuunt uni gradui cum Italis.

CAP. X.

De Oceano ejuſque partibus.

I.

Quid Oceanus, & prima eius diviſio in 4. partes, ſecundum veteres. TERRA, in mundi medio tanquam in centro poſita, mari undique omnis cingitur. *Totum* autem *mare*, ſeu quicquid aquarum terris paſſim infuſum, univerſum Orbem ambit, id uno nomine *Oceanus* nuncupatur. qui poſteà nominibus, ut locis differens, in varia maria ac ſinus variè diſtribuitur. Ac primum *quatuor* appellationes ex IV. Mundi regionibus accipit. Ab Oriente *Eous* dicitur, id eſt, Orientalis: ab Occidente *Occiduus*, ſive Occidentalis: à Meridie *Notius*, id eſt, Auſtralis: à Septemtrionibus *Septemtrionalis*.

II. PRÆ-

Gra	|	5
Ru Mil	360 |	400
Ital Mil	270 |	300
An Mil	248 1/2 |	276
Scot Mil	225 |	250
Gall Leuc	112 1/2 |	125
Hora Leuc	90 |	100
Hisp Leuc	|	87 1/2
Germ Leuc	67 1/2 |	75
Scan Milli	45 |	50

II PRÆTER hæc, prout quamque regionum perfundit, diversa à litoribus suis vocabula trahit. A Septemtrionibus, qua Sarmatiæ adfunditur, inter Lappiam & flumen Obium, *Sarmaticus*; qua Scythiæ, *Scythicus* appellatur Oceanus. Sed à toto Septemtrione etiam *Hyperboreus* dicitur, à gente in extimo hoc Septemtrionis litore posita. idem *mare Cronium*; quòd Saturnus his locis regnare dicitur, sidus frigidum. eadem ex causa *Concretum*, & *Amalchium*; quod gentis olim illius lingua *Congelatum* significabat: & Morimarusa quod *Mare Mortuum*: ob perpetuam caliginem, & alienum molliorum siderum inibi adspectum; maligna, ac pruina tantùm albicante luce: ut inquit Plinius. *Tacito*, est *Mare Pigrum* ac propè *immotum*. Ab Oriente *Sericus* dicitur ad Sericam regionem, quæ nunc est *Kitaja*; & *Sinensis* ad regionem Sinarum, quæ vulgo Hispanis *China* vocatur, id est, si Germanicis scribas literis *Tschina*.

Divisio Oceani septemtrionalis, & orientalis.

III. HINC sequitur *Hippadis* pelagus, vulgo *Archipelagus S. Lazari*, ob multitudinem insularum in eo, ad comparationem Archipelagi Europæi, id est, Maris Ægæi, sic dictus. Inde à Meridie *Oceanus* est *Indicus*, qua Indos, Persas, atque Arabas, Æthiopasque ab Oriente alluit. Hic verò ea parte, qua à Gange Indiæ flumine adfunditur, *Gangeticus* dicitur; vulgo nunc *Bengalensis* sinus, ab Indiæ urbe

Divisio Oceani meridionalis versus ortum.

Bengala: qua Persidem tangit: *Persicum Mare*: mox *Arabicum*, qua Arabiam ab Austro percutit. hinc ad Cernen seu Minuthiam Insulam, quæ vulgo est *Madagascar*, *Asperum*; ob brevia & syrtes, quibus refertum. At totum hoc Mare Indicum, quod Gangetici, Persici, Arabici, & Asperi nominibus distinguitur, alio nomine mare *Rubrum* Latinis, Græcis *Erythræum* dicitur; quòd à Solis repercussu talem reddi colorem, alii ab arena terraque, alii talem ipsius esse naturam existimarunt; vel, ut alii, quorum verior videtur sententia, à Rege *Erythra*, cujus sepulchrum in *Ogyri* Insula ejusdem maris erat.

Oceanus Æthiopicus, item divisio Oceani occidentalis.

IV. PORRO à mari Erythræo promontorioque Bonæ Spei, pars altera Meridionalis Oceani incipit, versus Occasum, *Oceanus Æthiopicus*, seu mare Æthiopicum, qua Æthiopia alluitur, adusque Ostia fluminis Nigri. Inde jam est *Atlanticus Oceanus* (ab Atlante, Mauritaniæ monte, vel ejus promontorio dictus) seu mare Atlanticum, ad Hispaniæ usque promontorium *Artabrum*, vulgo *Cabo de Roca*. Hinc *Oceanus Gallicus* ad promontorium usque Galliæ Celticæ, vulgo *le Four*. At idem, qua Cantabriam Hispaniæ regionem alluit, *Cantabricus* appellatur: qua Aquitaniam, Galliæ provinciam, *Aquitanicus*. mox *Britannicus* est, inter Britanniam & Galliam; inter Hiberniam, & Britanniam

Hiber-

Hibernicus : & ſupra Scotiam, quæ quondam Caledonia dicta, *Caledonius*, qui apud Ptolemæum mendoſè eſt Deucaledonius. Ultra Britanniam aduſque Cimbros ſive Jutiam, Daniæ regionem, *Germanicus* Oceanus Germaniam lambit.

Diviſio Oceani ſecundum Recentiores in IV. Partes.

V. HÆC igitur ſunt nomina, in quę totus Oceanus à Veteribus diviſus, hodieque maxima ex parte ſervat. Cęterùm quum in ulteriores Mundi partes poſtmodum navigatum ſit, Oceano recens conſpecto recentia quædam impoſita ſunt vocabula; in quatuor ſcilicet partes univerſo Oceano diviſo. Quicquid aquarum inter Aſiam, Americam, & Magellanicam ſeu Auſtralem terram interfuſum eſt, Hiſpani *Mar del Zur*, id eſt, *Mare Auſtrinum*, & alio nomine *Pacificum* nominant, à fluctuum placiditate. Hinc quòd inter Americam, Europam, & Africam, aduſque lineam Æquinoctialem protenditur, *Mar del Nort*, id eſt, *Septemtrionale* : ultra lineam, inter Americam, Africam, & Auſtralem terram, *Mar d'Ethiopia*, hoc eſt, *Æthiopicum* : inter Africam, Aſiam, atque Auſtralem, *Mar d' India*, hoc eſt, *Indicum*. Atque hæc de Oceano, quatenus oras terrarum extimas amplectitur.

CAP. XI.

De magnis Sinubus Oceani.

I.

Sinus Codanus.

IN gremiis autem Terræ describuntur ad nostram Continentem, quæ in Europam, Asiam, & Africam distinguitur, sinus magni à veteribus quinque. Primus est ingens ille Plinii sinus *Codanus*, quod Tacito Mare *Suevicum*, à Suevis olim accolis, dicitur; idem vulgo nunc *Balticum*, & Germanico vocabulo *die Oost-Zee*, *Mare Orientale*, inter Pomeraniam, Daniam, Suediam, Livoniam, ac Prussiam.

Mare mediterraneũ Sinus Persicus, Arabicus.

II. SECUNDUS est, qui medius inter Europam, Africam, & Asiam, ad paludem usque Mæotin protenditur: unde *Maris Mediterranei* vulgare nomen traxit, Latinis olim *internum* Mare dictum. Tertius dicitur, *Persicus*; qui latere suo dextro Persidem radit. Quartus, qui litore dextro Arabiam perfundit, *Arabicus*. Hic in sacris libris appellatur *Rubrum mare*; quia sinus est Maris Erythræi, sive Rubri: hodie etiam vulgo *Mare Rosso*: idem *Mar di Mecca*, ab urbe natalibus Mahumeti celebri.

Mare Caspium, seu Hyrcanum.

III. QUINTUS habebatur, *Caspius*, seu *Hyrcanus*: cui nomina à binis populis accolis quæsita sunt. Hunc prisci inter sinus numerabant, quia Oceanum Scythicum ab Septemtrionibus eum recipere

cipere opinabantur; ut Indicus Arabicum & Persicum ab Austro. Herodotus tamen, antiquissimus scriptor, & item Aristoteles, atque Diodorus ab hac opinione dissentientes, Mare id per se esse tradiderunt, nec Oceano misceri. hinc Ptolemæus lacum quàm mare appellare maluit, qui pedibus circuiri possit. huic rei recentiores quoque adstipulantur. Vulgato tamen nomine etiam nunc *Mare* dicitur *Caspium* atque *Hyrcanum*: vulgo *Mar de Sala*, ab urbe apposita; & Russis accolis *Chuvalenske More*.

CAP. XII.

De Mari Interno.

I.

OCEANUM, partesque ejus, ac sinus præcipuos diximus. Ex his *Mare Internum*, quia omnium celeberrimum est, pluribus adhuc est dicendum. Oceanus igitur Atlanticus ab occasu Solis per *Fretum Gaditanum* irrumpens, scissis utrimque (id veteres credidere) ab Hispania *Calpe*, ab Africa *Abyla*, montibus, quos *Columnas Herculis* dixere, quasi laborum ejus metas, inter Europam & Africam Asiamque diffunditur; unde Mediterranei vulgare nomen ei quæsitum. Fretum ipsum, quod tanquam limen ejus est, cognominatur *Gaditanum*, à *Gadibus* Insula celebratissi-

Fretum Gaditanum, sive Herculeum.

ma ante sita ; & alio nomine *Herculeum* , à fabuloso Herculis ex Africa in Hispaniam transitu. Intranti ipsum mare, à lævo latere Europa est, à dextro Africa: inter has ad imum recessum Asia.

Maris Interni nomina, seu partes ab Hispania usque ad Græciam.

II. DIFFUNDITUR autem mare in varia nomina, prout regionum litoribus difunditur. Ad Iberiam, id est, Hispaniam, dicitur *Ibericum* sive *Hispanicum* mare: circa Baleares Insulas, *Balearicum*: ad Narbonensem Provinciam, *Gallicus sinus*: mox *Ligusticus* ad Liguriam: ab eo ad Siciliam *Tuscum mare*; quod Græci *Tyrrhenum*, Latini *Inferum* vocarunt: circa Corsicam Insulam *Corsicum* est mare: circa Sardiniam *Sardoum*: à Sicilia Cretam usque *Siculum*. Inde *Creticum* ad Cyprum usque: mox *Cyprium*, ad Asiæ usque Continentem. Inter Siciliam, Italiam, & Græciam, *Jonium* dicitur mare. cujus pars *sinus Adriaticus*, inter Italiam & Illyricum; ab *Adria* urbe quondam sic dictus. Idem & *Superum* vocatur *mare*, respectu Inferi, quod est Tyrrhenum. Adriatici iterum partes sunt, *Illyricum mare*; & hujus rursum partes duæ, *Dalmaticum* ad Dalmatiam, *Liburnicum* ad Liburniam. inter Siciliam, & Adriaticum sinum, *Ausonium* dicitur mare: quia hæc pars Italiæ quondam vocabatur *Ausonia*. Sed posteà omne hoc mare inter Italiam & Illyricum, Græciam atque Siciliam,

Adria-

Adriaticum est dictum, quod alio nomine erat *Jonium*. idem & *Siculum*.

III. INTER Peloponnesum & Achajam *Corynthiacus* est *sinus*. Inter Græciam, Cretam Insulam, & Asiam, Ægæum est *mare*; quod nunc *Archipelagus* innumeris Insulis refertum. Id etiam varia ab insulis, quas alluit, sortitur vocabula: ut ad Myrton dicitur *Myrtoum*; ad Icariam, *Icarium*; ad Carpathum, *Carpathium*; alibi aliter. Hinc vastum mare inter Europam Asiamque angusto iterum meatu irrumpit inter terras, in magnumque sinum effunditur. Primas angustias *Hellespontum* vocant: qua Xerxes Rex Persarum constrato in navibus ponte duxit exercitum, Græciæ bellum inferens. *Sinus Corynthiacus, Mare Ægeū, Hellespōtus.*

IV. PORRIGITUR inde tenuis *Euripus*, mox exspatiatur æquor: rursumque in arctum coit. Laxitas *Propontis* appellatur; seu vestibulum Ponti: angustiæ *Bosphorus Thracius*; à meatibus boum perviis; qua Darius, pater Xerxis, copias ponte transvexit. *Propontis, Bosphorus Thracius.*

V. HINC vastum rursus mare *Pontus Euxinus*, à moribus accolarum appellatus quondam *Axenus*, longè refugientes occupat terras, magnoque litorum flexu jungitur *Mæotici lacus* ostio, quod *Bosphorus* vocatur *Cimmerius*. ipse lacus Mæotis *Tanaim* amnem, novissimum inter *Europam* Asiamque *terminum* recipit. Atque ha- *Pontus Euxinus, & reliqua Maris interni ad Tanaim usque.*

ctenus partes Interni maris dictæ sunt, quatenus Europam alluit.

Nomina Mediterranei ad Asiam, & Africam. VI. PORRO ad Asiam, post Ægæi nomen, *Carium* vocatur, qua Cariam perfundit: *Rhodium*, circa Rhodum Insulam; *Pamphylium* ad Pamphyliam; *Cilicium* ad Ciliciam: mox *Syrium* sive *Syriacum* apud Syriam. Inter Ciliciam, Syriam, & Cyprum Insulam vocatur *Cyprium* Mare, & *Issicus Sinus*, ab *Isso* celebri Ciliciæ urbe. Ad Phœnicem *Phœnicium* est; ad Palæstinam *Palæstinum*; ad Judæam *Judaicum*; ad Ægyptum *Ægyptium* sive *Ægyptiacum*; ad Cyrenaicam regionem *Cyrenaicum*. Hinc ad Libyam, id est, Africam, *Libycum* sive *Africum*: ad Numidiam *Numidicum*: ad Mauritaniam *Mauritanicum*.

CAP. XIII.

De Navigatione Oceani.

I.

Illustriores Oceani navigationes recensentur. OCEANUM *Atlanticum*, qui est inter Europam, Africamque & Americam, antiqui mortales quando primùm navigare cœperint, haud facile dictu est. Notam fuisse Ægyptiis Græcisque terram *Americam*, eoque *Carthaginienses* navigasse, post suo loco ostendam. Nostra atque avorum nostrorum memoria *omnis Terræ Orbis* jam aliquoties *circumnavigatus est*. Medio Mundi sæculo, quum *Græ-*

cis Romanisque una tantùm Continens, quam Europæ, Africæ, Asiæque nominibus distinxerant, cognita fuerit; de hujus circumnavigatione narrat *Plinius lib.* II. *cap.* lxvii. *à Gadibus Columnisque Herculis* Hispaniæ & Galliarum circuitu *totum* sua ætate navigatum fuisse *Occidentem. Septemtrionalem* autem *Oceanum* majore ex parte navigatum auspiciis *Divi Augusti*, *Germaniam* classe circumvecta usque ad *Cimbrorum promontorium*, & inde immenso mari prospecto, aut fama cognito, *ad Scythicam plagam* & humore nimio rigentia, quod *Tiberii* ductu factum, ex *Velleji libro secundo* prospicitur. Idem *Plinius* eodem loco auctor est, *Alexandri Magni* victorias majorem partem *Meridionalis Orientalisque Oceani* perlustrasse, usque in *Arabicum sinum*. in quo etiam posteà, res gerente *C. Cæsare*, Augusti filio, signa navium ex Hispaniensibus naufragiis fuisse agnita. Carthaginis verò potentia florente, *Hannonem* circumvectum à *Gadibus ad finem Arabiæ*, navigationem eam prodidisse scripto: sicut ad extera Europæ noscenda missum eodem tempore *Himilconem*. Prætereà *Nepos Cornelius* auctor est apud eundem Plinium, *Eudoxum* quendam sua ætate, quum Lathyrum, Ægypti Regem, fugeret, *Arabico sinu* egressum, Gades usque pervectum. multòque ante eum *Cælius Antipater* ibidem affirmat, vidisse se,

qui navigasset *ex Hispania in Æthiopiam* commercii gratia. Idem *Nepos*, eodem loco apud *Plinium*, de Septemtrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, Galliæ Proconsuli, *Indos à Rege Suevorum* dono datos, qui ex India commercii causa navigantes, tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Hodie tamen ea navigatio sæpiùs ab *Hollandis Anglisque* tentata, nunquam perfici potuit; perpetua glacie & diuturnis tenebris obsistentibus. Illa, quæ à Plinio narrantur, si vera sint; jam totus hic noster Orbis circumnavigatus fuit.

CAP. XIV.

Summa totius Orbis divisio.

I.

Divisio Terræ in tres Magnas Insulas.

DE aquis, id est, de Oceano ejusque partibus, hactenus in compendio dixisse sufficiat, nunc terras exponamus. Totus igitur terrarum Orbis in *tres* potissimùm *partes*, sive in *tres insulas magnas*, quas Oceanus circumfluus efficit, divisus est: quarum *prima* est, quam nos incolimus; altera, *America*; tertia, *Magalanica*; eadem *terra Australis* & *Incognita* vocitata; quia præter litora nihildum à nobis cognitum est. Ex his tribus Insulis, sive eas tres Continentes appellare libeat, primo loco eam explicabimus, quam nos incolimus,

ut quæ nobis patria est: quamque jam dudum cognitam plurima ex parte habemus. Hæc quibus Oceani nominibus cingatur, suprà memoratum est.

II. DE cætero & ipsa in tres potissimùm omni ævo divisa fuit partes: quarum nomina, *Europa*, *Asia*, & *Africa*. hancque divisionem à numero filiorum *Noachi* habere putatur: *Schemo* obvenisse Asiam; *Chamo* Africam; *Japheto* Europam. quamquam primi earum limites, pro imperiorum, quæ exorta sunt, ratione, vel etiam Geographorum libitu, mutati fuerunt; itaut nonnulli Chami Japhetique partes Schemi posteris accesserint. *Divisio nostræ Continentis in tres partes.*

III. NEC quidem posteriores mortales, qui circa medium mundi sæculum fuere, uno eodemque modo eas divisere. alii quippe *duas* tantùm ejus constituerunt *partes*; idque bifariam: quidam *Asiam* atque *Europam*; *Africam* sub hujus nomine comprehendentes, tanquam partem; scissis utrimque (id crediderunt) *Calpe* & *Abyla* montibus, freto divulsam: alii itidem *duas* à freto Gaditano ad Tanaim amnem; hinc *Europam*, inde *Asiam*; sub qua *Africam* etiam intellexerunt. *Alia nostræ Continentis divisio in duas partes.*

IV. ALII rursus in IV. *partes* distribuerunt: *Europam*, *Asiam*, *Ægyptum*, & *Africam*. Hinc alii posteà, qui tres ejus partes posuere; Europam, Asiam, & Africam; Asiæ *Ægyptum* tribuerunt; *Tertia nostræ Continentis divisio in 4. partes.*

runt; quamvis minus commodè, minusque ritè Nilum terminum inter Asiam Africamque statuentes: qua ratione pars altera Ægypti Africæ, altera Asiæ accessit. Novissimi *sinum Arabicum terminum* inter Asiam & Africam ponentes, Ægyptum Africæ adjecerunt. Atque hæ quidem universi Orbis variæ partitiones atque limites disertè apud veteres auctores passim exstant.

Europæ, Asiæque limites.

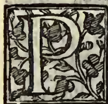
V. DE *termino* autem *inter Europam Asiamque* obscurior ac minus certa est traditio. nam qui *Tanaim* flumen statuerunt, fontem ejus per summum errorem in Rhiphæis montibus, haud procul Oceano Sarmatico posuerunt, qua *Petzora* eos perrumpit *amnis*. alii verò, qui *Isthmum*, qui est inter Ponticum Caspiumque maria, pro fine constituerunt; his persuasum fuit, Caspium mare esse sinum Oceani Septemtrionalis, ea regione, qua Obii amnis immensum est ostiū, irrumpentem: nam omne litus, quod est sub Septemtrionibus ab occasu in ortum versus ad Obii usque ostium, ad Sarmatiam pertinet: Sarmatia autem pars est Europæ. Itaque *verum certumque terminum inter Europam Asiamque* uti habeas, statue post *Mare Ægæum*, *Hellespontum*, *Propontidem*, *Bosphorum Thracium*, *Pontum Euxinum*, *Bosphorum Cimmerium*, *lacumque Mæotin*, Tanais fluenta, donec adverso amne ad flexum ejus pervenias, apud *Tujam* oppidū: inde lineam duc ad proximam *Obii* fluminis ripam. hinc pone ipsum flumen *Obium ad Oceanum* usq;

LIBER SECUNDUS.

C A P. I.

Summa Europæ descriptio.

I.

RIMUM ergo de *Europa* dicemus, longè terrarum celebratissima, cùm ob armorum virtutem, tùm propter literarum gloriam, quibus omni ævo reliquis Orbis partibus anteſtitit. *Terminos* habet, ab Oriente, qua Aſiæ jungitur, quos ſuperiori capite diximus; à Meridie, Mare Internum, fretum Herculeum, & Atlanticum Mare: ab Occidente item mare Atlanticum: ab Septemtrionibus mare Hyperboreum, ſive Septemtrionale. *Longitudo* ejus ſumma eſt inter Hiſpaniæ Promontorium Sacrum, quod vulgo nunc dicitur, *Cabo de Vincente*, ad Obii fluminis oſtium, milliarium Germanicorum circiter IↃCCCC. *latitudo* maxima à Tænaro Peloponneſi promontorio ad Scritofinniæ promontorium Rutubas, vulgo nunc *Noortkyn* dictum, mill. IↃI.

Europæ termini, & Quantitas.

Divisio Europæ, antiqua, & nova. II. DIVISA olim fuit in varias *gentes regionesque*; quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: *Hispania*, *Gallia*, *Germania*, *Vindelicia*, *Rhætia*, *Italia*, *Noricum*, *Pannonia*, *Illyricum*, *Epirus*, *Græcia*, *Macedonia*, *Thracia*, *Mœsia*, *Dacia*, & *Sarmatia*. In *insulis* verò Oceani maximis, *Britannia*, *Hibernia*, *Thule*: Maris Interni, *Baleares* duæ, *Sicilia*, *Sardinia*, *Corsica*, *Creta*, *Eubœa*, cum aliis minoribus sine numero. Hodie dividitur in complura *Regna*, atque *Principatus*. Regnorum præcipua sunt, *Hispania*, *Gallia*, *Anglia*, *Scotia*, *Hibernia*, *Norvegia*, *Suedia*, *Dania*, *Germania*, quod nunc Romanum vocatur Imperium; dein *Polonia*, *Bojohemia*, *Ungaria*, *Slavonia*, *Croatia*, *Dalmatia*, *Bosnia*, *Servia*, *Bulgaria*, *Tartaria minor*, sive Præcopensis; item *Regnum Neapolitanum*, & *Sicilia*. *Archiducatus* unus est *Austriæ*. *magni ducatus* tres, *Moscovia*, *Lituania*, & *Tuscia*. *Ducatus*, & *Principatus innumeri*.

Europæ Figura. III. *FIGURAM* universæ Europæ Strabo dedit *draconi*, cujus *caput* Hispania; *collum* Gallia, *corpus* Germania. *alæ*, dextra lævaque, Italia, ac Cimbrica Peninsula. Nostro ævo quidam *fæminæ sedentis* speciem ei tribuerunt, cujus *caput* Hispania, *collum* extrema Gallia, qua Pyrenæis subjacet montibus: *pectus* ipsa Gallia, *brachia* Italia ac Britannia, *venter* Ger-

Germania, *umbilicus* Bojohemia, *reliquum corporis* ſub veſtibus latè circa ſedem diffuſis implent Norvegia, Dania, Suedia, Finnia, Livonia, Lituania, Pruſſia, Polonia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Græcia, Thracia, Servia, Bulgaria, Tranſilvania, Valachia, Moldavia, Tartaria Præcopenſis, & Moſcovia. Sed ſumma Europæ in partes diviſio poſtquam tradita eſt, ſingulas nunc ejus regiones inſpiciamus.

CAP. II.

De Hiſpania.

I.

PRIMA terrarum eſt *Hiſpania*; altrix ſemper Martiarum gentium regio; omni materia adfluens, quæcumque aut pretio ambitioſa eſt, aut uſu neceſſaria: viris & equis abundat: Metallis, auri, argenti, æris, ferri, plumbi albi nigrique tota ferme ſcatet: frumenti, maximè verò vitium ac oleæ adeò ferax, ut, ſicubi ob penuriam aquarum effœta ac ſui diſſimilis eſt, linum tamen & ſpartum alat. Atque de hac Hiſpaniæ fertilitate quum omnes ferè priſci Geographi conſentiant, errare mihi videntur, qui Græco vocabulo eam Σπανίδω, ob *raritatem incolarum, ac locorum aſperitatem ſterilitatemque*, dictam ſuſpicantur. quanquam hac noſtra ætate

Hiſpaniæ commoda, dotes, & incommoda.

uber-

ubertas ejus præ aliis terris prædicari nequeat.

Unde dicta. II. AB *Hispano* rege dictam vult Justinus. Ego ab urbe *Hispali*, ceu quondam totius regionis capite, nuncupatam conjecerim. Græci ab initio vocaverunt *Iberiam*, à flumine ejus celebratissimo *Ibero*, non ab *Iberis* Asiæ populis, quos in Hispaniam pervenisse Varro tradidit. Iisdem Græcis fuit *Hesperia*; quòd in Occidentem versus ipsis sita fuerit.

Termini, & quantitas. III. *TERMINOS* habet ab Ortu ac Meridie Internum Mare, Fretum Gaditanum, & Oceanum Atlanticum: ab Occasu eundem Oceanum: à Septemtrionibus Oceanum Cantabricum, & Pyrenæa juga, quibus à Gallia submovetur. *Longitudo* ejus summa à *Sacro promontorio*, quòd vulgo est *Cabo de S. Vincente*, ad usque *Salsulæ fontem*, vulgo *Salsas*, in finibus Galliæ ad mare Internum, milliarium Germanicorum est circiter CXC. *Latitudo* à *Celtico promontorio*, quòd vulgo *Cabo finis terræ*, ad usque *promontorium Saturni*, vulgo nunc *Cabo de Palos*; milliarium CL. Oceani Internique maris circumfusione penè insula efficitur: Pyrenæis jugis transitum maris arcentibus. *Strabo* corio bubulo expanso eam adsimilat.

CAP. III.

Divisio Hispaniæ veteris.

I.

DIVISA fuit olim Romanis in tres provincias; *Bæticam*, *Lusitaniam*, & *Tarraconensem*. *Bætica* clauditur, à Septemtrionibus & Occasu, *flumine Ana*; à Meridie, *Oceano* & mari Interno, usque ad *Murgim* opidum, vulgo hodie *Almeria* dictum: ab Ortu *Tarraconensi* jungitur provinciæ; à qua, recta linea, ab Murgi, ad opidum, quod vulgo dicitur *Ciudad Real*, & *Anam amnem*, ducta, discernitur. dicta *Bætica*, à flumine *Bæti*, mediam secante. Cæteras provincias diviti cultu & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit. Partem ejus, quæ Bætim Anamque amnes inter, *Bæturia* dicta fuit, *Turduli* versus Ortum, *Celtici* versus Occasum, in Lusitaniam usque protensi, tenuere. Hodie universa Bætica continet duo Regna Hispaniæ, *Granatam* & *Andalusiam*, *partemque Castiliæ Novæ*, & *Estremaduram*. *Bætica, ejus populi, & Urbes.*

II. *LUSITANIA* terminatur à Septemtrione *flumine Durio*; ab Occasu *Oceano*; à Meridie *Ana fluvio*; ab Oriente, linea à Civitate Regali ad *Samoram opidum*, apud Durium flumen, ducta, à Tarraconensi provincia separatur. Dictam voluerunt antiqui *Lusitania.*

Lusi-

Lusitaniam à *Iuso* ac *Iysa*, fabulosis Bacchi comitibus. habet *Olyssiponem* opidum ad *Tagi amnis* ostium, quod ab *Ulysse* conditum esse fabulati sunt. continet hodie totum ferme *Regnum Portugalliæ*, partem *Castiliæ Veteris*, partemque *Novæ*.

Tarraconensis, ejus Populi, & Urbes. III. RELIQUUM verò Hispaniæ occupat *Tarraconensis provincia*, à *Tarracone*, capite suo, cognominata. In hac populi fuere, quorum nomina olim clara: *Celtiberi*, dextram *Iberi* fluvii ripam latè accolentes; quorum caput *Segobriga*, nunc *Segorbe* vulgo dicta; & clara Romanorum eversione *Numantia*, nunc *Almasan*: regio ipsa *Celtiberia*. Hinc *Vascones*, qui maxima pars hodie Navarræi Regni, Pyrenæis montibus adfixa. Horum caput *Pompelon*, sive *Pompeiopolis*, nunc vulgo *Pompelona*. *Varduli*, hodie *Guipuscoa*: quorum caput *Flaviobriga*, nunc *Bilbao*. *Cantabri*, qui nomen Oceano Cantabrico dedere; nunc *Biscaja*: caput *Juliobriga*, hodie *Val de Viece*. *Astures*, nunc *Asturias*; quorum caput *Asturica*, nunc *Astorga*, urbs quondam magnifica. *Gallæci*, inter Minium & Durium amnes; quorum *Brigantia*, hodie *Braganza*, pars nunc Portugalliæ. *Vaccæi*, quorum *Pallantia*, vulgo nunc *Palencia*. *Carpetani*, quorum *Toletum*, nunc *Toledo*; & *Complutum*, nunc *Alcala de Henares*. Sub his versus Meridiem fuere *Oretani*.

IV.

IV. COMPLECTITUR tota Tarraconensis provincia regiones hodie istas, *Murciam*, *Valentiam*, *Catoloniam*, *Arragoniam*, *Navarram*, *Biscajam*, *Asturiam*, *Gallæciam*, *Legionem*, *Castilias* (*Veterem* ac *Novam*) ferè totas. At eadem Hispania distincta etiam fuit à Romanis duabus tantùm provinciis; *Citeriore*, & *Ulteriore*; unde sæpissimè Hispaniæ plurali numero dicuntur hæ terræ. *Citerior* Hispania est eadem quæ Tarraconensis provincia; *Ulterior* Bæticam ac Lusitaniam complectitur. Dictæ sunt *Citerior* atque *Ulterior*, respectu Urbis Romæ; sicuti & Galliæ duæ.

Quid hodie Tarraconensis. item divisio Hispaniæ in 2. partes.

AP-

APPENDIX.

Pro aliis Divisionibus Hispaniæ.

I.
Divisio Hispaniæ secundùm Plinium in *Conventus* XIV.

Conventus Hispanię	Bæticæ	Gaditanus. Metropolis *Gades*.
		Hispalensis. *Hispalis*.
		Astigitanus. *Astigis*.
		Cordubensis. *Corduba*.
	Lusitaniæ	Pacensis. *Pax Julia*.
		Scalabitanus. *Scalabis*.
		Emeritensis. *Augusta Emerita*.
	Tarraconensis	Lucensis. *Lucus Augusti*.
		Braccarensis. *Braccara Augusta*.
		Asturicensis. *Asturica Augusta*.
		Cluniensis. *Clunia*.
		Cæsaraugustanus. *Cæsaraugusta*.
		Tarraconensis. *Tarraco*.
		Carthaginiensis. *Carthago Nova*.

II.

Divisio Hispaniæ juxta notitiam Imperii.

Diœcesis Hispaniarum sub Præfecto Pretorio Galliarum.	Vicarius Hispaniarum	Consul	Bætica. *Hispalis*.
		Consul	Lusitania. *Emerita*.
		Præses	Mauritania Tingitana. *Tingis*.
		Consul	Gallæcia. *Braccara*.
		Præses	Tarraconensis. *Cæsaraugusta*.
		Præses	Carthaginiensis. *Carthago Nova*.
		Præses	Baleares Insulę. *Palma*.

CAP. IV.

De nobilioribus Hispaniæ fluviis, & urbibus olim claris.

I.

FLUVII, majori fama celebrati, sunt; in Tarraconensi *Iberus*, vulgo nunc *Ebro* dictus, navigabili commercio dives: in Bætica *Bætis*, vulgo nunc *Guadalquivir*: inter Bæticam ac Lusitaniam *Anas*, nunc *Guadiana*: totus ad Medelinam opidum cuniculo se condens, post octavum circiter milliare Germanicum, renascitur. *Tagus*, vulgo accolis *Tajo*, in Tarraconensi provincia ortus, Oceanum intrat, mediam Lusitaniam secans: auriferis quondam arenis celebratus. Inter Lusitaniam & Tarraconensem provinciam *Durius*, vulgo *Duero*, supra Numantiam in Celtiberis ortus, in eundem effunditur Oceanum. Ultra est in Gallæcia *Minius*, vulgo nunc *Minio* dictus. Sub Pyrenæo autem *Sicoris*, vulgo *Segre*, *Ilerdam* opidum præterlapsus, in Iberum defluit. *Fluvii.*

II. URBIUM tota Hispania clarissimæ fuere olim; in Bætica, *Astigi*, nunc vulgo *Ecya*: *Hispalis*, nunc *Sivilia*; & *Corduba*, nunc *Cordova*. In Lusitania, *Augusta Emerita*, nunc *Merida*. In Tarraconensi, *Pallantia* & *Numantia*, antè memoratæ; item *Tarraco*, vulgo *Tarragona*, Scipionum opus, maritimarum in his locis *Urbes.*

olim

olim opulentiſſima; *Cæſar-Auguſta* ſive Cæſarea Auguſta, vulgo *Saragoza*, hodie etiam omnium Hiſpanicarum ſplendidiſſima; *Aſturica* ante dicta. Sed & *Carthago Nova* vulgo *Carthagena*, clara fuit à Conditoribus Pœnis; & *Saguntus*, nunc *Morviedro*, fide atque ærumnis inclytum nomen reliquit.

CAP. V.

De incolis Hiſpaniæ, ac recentiori ejus diviſione.

I.

Error de Primis Hiſp. Incolis. TUBALEM, Noachi nepotem, in Hiſpaniam primum perveniſſe, poſt aquarum inundationem, in diſperſione gentium, adfirmant noſtri ſæculi ſcriptores ex Joſepho: qui tamen Tubalem in Aſiæ Iberia inter Ponticum Caſpiumque maria ſtatuit. Haud minori errore, in univerſam Hiſpaniam perveniſſe *Iberos* ex Aſia & Perſas, tradidit *M. Terentius Varro*.

Celtę Primi Hiſpanię Incolę. II. CELTARUM gentem, ab Aſchenaze propagatam, omnem poſt terrarum inundationem obſediſſe *Hiſpaniam*, *Galliamque*, *Britannicas Inſulas*, *Germaniam* atque *Illyricum*, tàm ex ſacris quàm gentilibus diſpicio auctoribus; unde etiam nomen eorum multis Hiſpaniæ locis adfixum retulerunt Græci Romanique ſcriptores: ut *Celticorum*, qui partem Bæticæ, ac Luſitaniæ, partemque Tarraconen-

conensis provinciæ adusque promontorium *Celticum*, quod vulgo nunc est *Cabo finis terræ*, tenuere: item *Celtiberorum*, ad *Iberum* flumen incolentium. *Germanos* cognominat, nescio unde, Plinius *Oretanos*, Tarraconensis provinciæ populos.

III. PRIMI exterorum post hominum memoriam ad Celtas in Hispaniam venere *Phœnices* à *Tyro*; mare Internum huc usque & ad Gades navigantes: partemque Bæticæ, quæ posteà *Turditania* dicta fuit, occupantes, ut ex *Diodoro* atque *Strabone* discimus. *Phœnices in Hispania.*

IV. GRÆCI postmodum à *Massilia* colonias deduxerunt inter Pyrenæum & Iberum, *Rhodam* & *Emporias*: quæ opida etiam nunc vocantur vulgo *Rosas* & *Empullias*. Interiora etiam Græcos quosdam incoluisse, indicat corruptum (ut vult Silius Poeta) nomen *Graviorum*, quasi *Grajorum*; Græcorumque Castellum *Tyde*, vulgo nunc *Tuy*, in ea parte Tarraconensi, quæ hodie est *Gallæcia*. *Græcorũ in Hispania Coloniæ.*

V. POSTEA *Carthaginienses* majorem ejus partem tenuere, ad Internum mare, *Amilcare* eam occupante. *Carthaginienses in Hispania.*

VI. SECUNDO bello Punico, superatis atque expulsis Pœnis, tota *Romanorum* facta est. Sub quorum Imperio, tribus provinciis distincta mansit, usque ad Honorii Imperatoris tempestatem; quum *Gothi* ac *Van-* *Hispania à Romanis subacta.*

dali, Germanica utraque gens, circa annum Christi cccc. eam invadentes, dictas provincias in tria Regna distribuerent.

XIV. Hispaniæ regna. VII. DEINDE verò *Saraceni* cum *Mauris*, circa annum IↃCCXX invecti, tota Hispania direpta, complura in ea Regna instituerunt: Christianis, id est, Gothorum reliquiis, in Asturiam ac Legionem, regiones natura locorum munitas, compulsis. Regnorum numerus tandem crevit ad XIV. quorum nomina hæc recensentur; *Legio*, *Gallæcia*, *Portugallia*, *Algarbia*, *Andalusia*, *Granata*, *Murcia*, *Valentia*, *Arragonia*, *Catalonia*, *Navarra*, *Castilia Vetus*, *Castilia Nova*, quod *Toletanum Regnum*; & *Baleares Insulæ*, vulgo *Majorca* & *Minorca* dictæ; quæ unà cum *Ebuso Insula*, vulgo nunc *Yvica*, unum Regnum conficiunt. Ex his posteà durabili titulo, ad hoc nostrum sæculum, clara fuere tria; *Castilia*, *Arragonia*, & *Portugallia*.

Regnum Castiliarum. VIII. LEGIONIS Regnum vulgo *Leon*, constituere reliquiæ Gothorum, à Mauris, ut dictum, in ea loca compulsæ. At *Ferdinandus* primus, Legioni per matrimonium juncta Castilia, uno nomine *Castiliam* appellavit Regnum suum. Huic posteà, devictis ac pulsis Mauris, accesserunt *Gallæcia*, *Andalusia*, *Granata*, *Murcia*, ac *Navarra*. *Navarræ* autem Regnum initium cepit circa annum IↃCCCCLV.

quum

quum *Enecus*, *Bigorriæ* (pars eſt Galliæ Aquitanicæ) *Comes*, tranſgreſſo Pyrenæo, Mauris ejectis, Regem ſe conſtitueret. Poſt hunc *Henricus* IV. Caſtiliæ Rex, armis occupatum Navarræ Regnum ſuo Imper. adjecit.

IX.
Regnum Arragoniæ.

ARRAGONIÆ Rex primus factus eſt *Ramirus*, Sanctii Magni, Navarræ Regis filius ſpurius, anno CIƆXVI. Huic deinde titulo annexæ ſunt *Catalonia* & *Valentia*. *Jacobus* autem Rex, anno CIƆCCIII. *Inſulas Baleares*, ſuis armis occupatas, Arragoniæ Regno fideique Chriſtianæ adjecit. Tandem *Ferdinandus* V. Caroli V. avus maternus, Caſtellæ & Navarræ Rex, per matrimonium Caſtellæ junxit Regnum Arragoniæ. Hic tandem Mauros, quos *Ferdinandus* III. in Granatenſe Regnum compulerat, omnemque unà Judæorum gentem, tota Hiſpania anno CIƆCCCCXCII. expulit. *Arragoniæ Regnum.*

X.
Regnum Portugalliæ.

PORTUGALLIÆ *Regnum* cepit initium ad hunc modum: Quum *Henricus Lotharingiæ Comes* res ingentes contra Mauros in Hiſpania geſſiſſet, præmium virtutis ac laborum *Alfonſus VI.* Caſtellæ Rex, *Tireſiam* filiam notham *Regnum Portugalliæ.*

ei dedit in matrimonium: dotemque appoſuit eam Hiſpaniæ partem, quæ nunc *Portugallia* dicitur. Hujus filius *Alphonſus I.* cùm quinque Reges Maurorum uno prælio fudiſſet, *Rex primus Portugalliæ* appellatus eſt circa annum CIↃCX. habuitque ſucceſſores continua ſerie, donec ultimo Rege Sebaſtiano in Africa cæſo, Regnum ad Regem Caſtellæ recidit.

Quænam ſub Regnis Caſtellę, Arragonię, & Portugallię cõprehendentur.

XI. HAC igitur ratione cuncta Hiſpaniæ Regna ad unum corpus rediere, caputque unum tota Hiſpania agnoſcit: qui nunc eſt Philippus III. Hiſpaniarum potiùs, quàm Caſtellæ titulo gaudens. At operæ pretium eſt, tanquam in tabula cognoſcere, quo titulo Rex Hiſpaniarum quamque terrarum ſuarum poſſideat. Triplici igitur titulo tenet quicquid tenet: *Caſtellæ*, *Arragoniæ*, & *Portugalliæ*. Sub *Caſtellæ* regno ſunt: *Duæ Caſtellæ*, *Legio*, *Aſturia*, *Gallæcia*, *Extremadura*, *Andaluſia*, *Granata*, *Murcia*, *Biſcaja*, *Navarra*, *Mediolanum*, *Belgica*, *Burgundiæ Comitatus*, *Inſulæ Canariæ*, *America*, *Inſulæ Philippinæ*. Sub regno *Arragoniæ*; ipſa *Arragonia*, *Catalonia*, *Valentia*, *Inſulæ Baleares*, quæ Majorca & Minorca, *Regnum Neapolitanum*, *Sicilia*, *Sardinia*. Sub regno *Portugalliæ*: ipſa *Portugallia*, *Algarbia*, *Guinea*, *Æthiopia*, *India Orientalis*, *Braſilia*, *Inſulæ Moluccæ*. De cætero, in ipſis Hiſpaniis Duces numerantur XXIV. At id maximè mi-

reris,

reris, reperiri hic quod haud facilè aliàs toto Orbe terrarum: scilicet Ducem in Portugallia, nomine Brigantinum, cui tertia pars Regni pareat. Porrò Archiepiscopatus in universa Hispania sunt XII. Episcopatus IV.

CAP. VI.

De Urbibus, Portubus, & Academiis hodie claris.

I.

URBES in Hispania, nunc celebres sunt *Barcino*, vulgo *Barcelona*, *Cataloniæ* caput; parvum quondam opidum, nunc celebre Emporium; licet portus commoditate destituatur; eoque naves sæpè in statione tempestatibus pereant. *Cæsaraugusta*, vulgo *Saragoza*, *Arragoniæ* caput, magnificentissima totius Hispaniæ urbs. *Pompelon*, sive *Pompeiopolis*, vulgo *Pompelona*, caput Regni *Navarræi*. *Valentia*, caput olim Regni, nunc fructuum varietate Hispanicarum amœnissima. *Murcia*, caput Regni, Hortus totius Hispaniæ vocatur. *Carthago Nova*, vulgo *Carthagena*, optimus Hispaniæ ad mare Internum portus. *Granata* caput Regni, splendida atque ampla urbs. *Hispalis*, vulgo *Sevilia*, Andalusiæ caput, urbs magnificentissima, opulentissimum totius Europæ Emporium. *S. Lucar*, navium statio Hispalensium. *Corduba*,

Urbes Hispaniæ celebriores.

urbs admodùm ampla, at minus populosa. *Marcenæ* opidi ager lectissimos totius Hispaniæ fert asturcones. *Toletum*, centrum ferè Hispaniæ obtinet. Omnium maxima ac munitissima *Madritium*; vulgo *Madrid* & *Madril*, Regia sede nobile opidum. Quinto ab hinc milliario visitur in Escuriali superbum illud *D. Laurentii Monasterium*, Philippi II. opus; in memoriam victoriæ adversus Gallos *ad S. Quintinum* in Picardia, anno CIƆIƆLVII. obtentæ, exstructum. *Burgi*, vulgo *Burgos*, Castellæ Veteris caput, opidum antiquitate & magnitudine celebre. *Valliadolid*, inter nitidissimas Europæ urbes censetur. *Compostellam*, Gallæciæ caput, aliàs vulgo, *S Jago*, D. Jacobi Apostoli ossa, ut creditur, ibi sita, claram effecerunt. *Olyssipo*, vulgo Hispanis *Lisbona*, incolis Portugallis *Lisboa*, Portugallici regni caput, urbs magna, populosa, negotiationibus celeberrima.

Portus Hispaniæ.

II. *PORTUS* ad Oceanum celebres sunt *in Regno Portugalliæ* Setubal, Olyssipo ad Tagum, & Porto ad Durium. In Gallæcia Corunna, & Ribadeo. In Biscaya Bilbao, & S. Sebastiani. In Andalusia S. Lucas de Barrameda *clavis Sevillæ*. Gadir Gibraltar *ad fretum*. In Granata *ad Internum mare* Malaga. In Murcia *Carthagena*. In Valentia *Alicanta*, & *Valentia*. In Catalonia *Tortosa ad Iberum*, Tarracona, Barcellona.

III.

III. ACADEMIÆ illuſtriores ſunt: Salmantica & Complutum in Regno Caſtellæ; Conimbrica in Portugalliæ Regno. *Academiæ.*

CAP. VII.

De Inſulis ad Hiſpaniam.

I.

INSULARUM Hiſpaniis adjacentium celebriores ſunt, *Baleares* duę, item *Ebuſus* & *Gades*. *Baleares.*

BALEARES, contra Tarraconenſia litora ſitæ, haud longè inter ſe diſtant, & à ſpatio ſuo cognominibus acceptis, *Majores*, *Minoreſque*, plurali numero, vel etiam ſingulari, *Major*, *Minorque*, appellantur: funda olim bellicoſæ, unde & nomen traxiſſe putantur, quaſi ἀπὸ τοῦ βάλλειν, id eſt, à jaculando; Græcis *Gymneſiæ* dictæ ἀπὸ τῆς γυμνότητος, id eſt, à nuditate, quòd incolæ aliquandiù nudi vitam egiſſe dicantur: nunc vulgo *Majorca* & *Minorca*. Piratica olim incolæ maximè vivebant: Carthaginienſibus iidem contra Romanos ſtipendiarii, donec, Hiſpaniis debellatis, à Romanis ſubigerentur. Mauri poſteà ex Africa occuparunt, cùm Hiſpanias diriperent, regnumque, adjecta Ebuſo Inſula, in iis condiderunt: quos tandem Jacobus Arragoniæ Rex ejecit; ut ſuprà commemoravimus.

II. EBUSUS inter Majoricam & *Ebuſus.*

Hispaniam sita est; frumentis tantùm non fœcunda; ad alia largior: & omnium animalium, quæ nocent, adeò expers, ut ne ea quidem, quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si invecta sint, sustineat. hodie vulgo *Yuica* dicitur, salis copia maximè celebris.

Gades III. IN capite Bæticæ, ubi extremus antiquis mortalibus noti Orbis erat terminus, Insula *Gades* Fretum contingit, quod inde Gaditanum perhibetur, à Continenti angusto spatio, ac veluti flumine, abscissa: quam Tyrii à Rubro mari profecti, *Erythræam*: Pœni, lingua sua *Gadir*, id est, *sepem*, nominarunt. In hac Geryonem, cujus boves Hercules abduxit, habitasse fabulati sunt. Tyrii condidere in ea ejusdem nominis urbem, quæ postmodum evasit opulentissima: nunc etiam emporium haud ignobile, vulgari vocabulo *Cadiz*, & corruptè *Calis* dictum.

CAP. VIII.

De Gallia.

I.

Galliæ termini. HISPANIÆ proxima est *Gallia*. Hæc ab initio inclusa fuit, ab Oriente, Rheno amne, Alpium parte & Varo flumine: à Meridie mari Interno Pyrenæisque jugis; ab Occidente

te Oceano Gallico; à Septemtrionibus Oceano Britannico. At postquam Gallorum nonnulli Alpes transgressi Italiæ ferè dimidium occuparunt, Galliæ nomen huc usque extensum fuit.

II. OMNE autem hoc terrarum spatium bifariam fuit divisum: Primò in *Galliam Cisalpinam*, quæ & *Italica*, eademque *Citerior*; & *Transalpinam*, quæ *Ulterior*, Gallia hodie propriè dicta. Rursus hoc idem terrarum in *tria* populorum *genera*, *ab habitu* corporis cognominata, distributum fuit: in *Togatam*, quæ *Cisalpina*; in *Braccatam*, quæ & *Narbonensis*, Romanorum provincia; & *Comatam*, quæ reliqua est Galliarum pars. Sed de Cisalpina post agemus, quum de Italia erit sermo. nunc de Transalpina, illius matrice, primùm dicendum. *Divisio Galliæ.*

III. PYRENÆIS igitur jugis superatis proxima aperitur terra *Gallia*, felix præpinguibus glebis, & commoda proventibus fructuariis; consita vitibus, & oleis, quibusdam in locis; omni ad animantium usum fœtu beatissima; rigua & fluminum & fontium aquis, & noxio genere animalium minimè frequens; frumento adeò fertilis, ut melioribus Europæ terris conferri possit. *Cœli, solique Gallici natura.*

IV. NOMEN ab initio proprium, & peculiare, quod habuerit, haud facile dispectu est. Tarquinio Prisco Romæ regnante vocabulum tandem *Nomen.*

Galliæ nacta est, ab incolis *Gallis*, ut posteà ostendetur.

Quantitas. V. LONGITUDO ejus olim à Pyrenæi montis in Oceanum excursu ad Rheni Vahalisque divergia, apud Munimentum Schenckii, vulgo *Schenckken*, *Schans*, porrigebatur. Latitudo à Gobæo promontorio, vulgo nunc *le Four*, in Britanniæ extremo, ad Varum usque flumen. In hoc terrarum spatio Gallia sita erat, duobus, ut dictum est; distincta nominibus. *Braccata* Interno imminet mari; *Comata* ad Oceanum ac Germanos spectat.

CAPUT IX.

De Gallia Braccata, quæ & Narbonensis provincia.

I.

Galliæ Narbonensis Limites, & Qualitas. NARBONENSIS *provincia*, sive *Gallia Narbonensis*, appellatur pars Galliarum, quæ Interno mari alluitur: Braccata antè dicta: amne *Varo Alpiumque jugis* ab Italia *discreta*: ab Hispania *Pyrenæo monte*, à reliqua verò Gallia flumine *Garumna*, *Gebenna Monte*, ac *Rhodano* amne. Agrorum quondam cultu, virorum morumque dignatione, amplitudine opum, nulli provinciarum Romani Imperii postferenda: sed Italia veriùs, quàm provincia. Quin nunc

etiam agrorum proventu, civitatum opulentia, ædificiorum nitore, reliqua Gallia lætior est. Continet hodie *Linguadocum*, *Sabaudiam*, *Delfinatum*, ac *Provinciam*: quæ veteris appellationis memoriam servat.

II. *POPULI* in ea quondam *clari*: in Sabaudia, *Allobroges*, quorum *Geneva* & *Vienna*: *Centrones*, quorum *Axima* nunc *Centron*, & *Tarantasia*, nunc *Monstier* & *Tarantaise*. In Delfinatu, *Segalauni*, sive Segovelauni, quorum *Valentia*: *Vocontii*, quorum *Dea*, nunc *Die*: *Caturiges*, quorum *Caturigomagus*, vulgo Chorges. In Provincia, *Cavares*, quorum *Avenio*, nunc *Avignon*: *Salyes*, quorum *Aquæ Sextiæ*, nunc *Aix*. In Linguadoco, *Gabali*, nunc *Vellay*; *Ruteni*, nunc *Rodes*: *Helvii*, nunc *Albigeois*: *Volcæ Tectosages*, circa *Tolosam*; *Volcæ Arecomici*, quorum *Nemausus*, nunc *Nismes*. Horum populorum *clarissimi Allobroges*. Urbium opulentissimæ olim *Vasio*, nunc *Vaison*: *Vienna*, *Avenio*, *Nemausus*, *Tolosa*, *Arausio*, nunc *Orange*: *Arelate*, nunc *Arles*: *Blitteræ*, nunc *Beziers*: sed omnes præcedebat, unde nomen ac decus provinciæ, Martius *Narbo*, vulgo nunc *Narbone*. In litore autem portu clara *Massilia*, vulgo *Marseille*, urbs antiquissima, à Græcis condita. Eædem etiam nunc totius provinciæ clarissimæ sunt.

Populi; *& Urbes*.

C A-

CAP. X.

De Gallia Comata; ac prima ejus parte Aquitania.

I.

Galliæ termini, & Divisio ex Cæsare.

GALLIA *Comata* in tres partes divisa fuit: *Aquitaniam*, *Celticam*, ac *Belgicam*: sed his alios alii posuerunt terminos. Cæsar *Belgicam* fecit inter *Rhenum*, *Oceanum*, & *Sequanam*, *Matronamque* amnes. *Celticam*, quam eandem *propriè Galliam*, & incolas ejus *Gallos* appellat, ubique *Belli Gallici Commentariorum primo*, inter *Matronam Sequanamque*, *Oceanum* & *Garumnam* flumen, *Gebennam* montem, *Rhodanum* ac *Rhenum* flumina: *Aquitaniam*, inter *Garumnam*, *Oceanum* & *Pyrenæos* montes.

Divisio Augusti, & limites.

II. POSTEA verò Augustus aliter distinxit; *Belgicam* statuens inter *Rhenum*, *Rhodanum*, *Ararem*, *Matronam Sequanamque* amnes, & *Oceanum*; *Celticam*, quam & *Lugdunensem* appellavit à capite *Lugduno*, inter *Matronam*, *Sequanam* & *Ligerim* amnes, & *Oceanum*; *Aquitaniam*, *inter Ligerim*, *Gebennam* & *Pyrenæos* montes, & *Oceanum*.

Aquitania Cæsariana, & ejus Populi.

III. *AQUITANIA* vetus sive *Cæsariana*, *Aremorica* antè dicta, nunc *Vasconia*, vulgo *Guascogne*, vocatur. *Vascones* quondam ex Hispania

ſpania ab altero Pyrenæi latere hùc tranſgreſſos, haud dubium eſt. *Populi* hìc olim clari; *Auſci*, nunc regio *Armignac*: *Vaſates*, nunc regio *Albret*; opidum *Bazas*: *Bigerri*, ſive *Bigerriones*, nunc *Bigorre*: *Tarbelli*, quorum opidum *Aquæ Tarbellæ*, nunc *Acqs*. Horum clariſſimi fuere *Auſci*, & caput eorum *Eluſaberris*, nunc *Aux*, totius veteris Aquitaniæ opulentiſſima.

Aquitania Augusti, & ejus Populi. IV. IN reliqua Aquitania Auguſti populi quondam, qui hodiernis provinciarum nominibus originem dedere: *Cadurci*, nunc *Quercy*; quorum opidum *Devona*, nunc *Cahors*: *Petricorii*, nunc *Perigort*; quorum *Veſonna*, nunc *Perigueux*; *Arverni*, ſive *Alverni*, nunc *Auvergne*; quorum *Auguſta Nemetum*, nunc *S. Flour*: *Lemovices*, nunc *Limoſin*; quorum *Auguſtoritum*, nunc *Limoges*: *Bituriges*, nunc *Berry*. quorum *Avaricum*, nunc *Bourges*: *Pictones*, nunc *Poictou*; quorum *Limonum*, nunc *Poictiers*: *Santones*, nunc *Saintonge*; quorum *Mediolanum*, nunc *Saintes*.

CAP. XI.

De Gallia Celtica, ſeu Lugdunenſi.

I.

Populi, & Urbes Præcipue. IN Celtica quondam populi, quorum hodieque ex parte nomina ex-

 ſtant,

ſtant, clari fuere, *Oſiſmii*, nunc ultimus Britanniæ in mare excurſus: quorum opidum *Vorganium*, vulgo nunc *Guinguand*: *Veneti*, quorum *Vindana*, nunc *Vannes*; *Nannetes*, quorum *Condivincum*, nunc *Nantes*: *Curioſolites*, Britannia inferior: *Redones*, Britannia ſuperior: quorum opidum *Condate*, nunc *Renes*: *Andegavi*, qui & *Andecavi*, & *Andes*, nunc *Anjou*: quorum opidum *Juliomagus*, nunc *Angiers*: *Turones*, nunc *Touraine*: quorum *Cæſarodunum*, nunc *Tours*: *Aulerci Diablintæ*, quorum opidum *Noviodunum*, nunc *Maine*: *Aulerci Cenomani*, quorum opidum *Vidunum*, nunc *Mans*: *Unelli*, quorum *Crociatonnum*, nunc *Quarentain*: *Carnutes*, quorum *Autricum*, nunc *Chartres*: & *Genabum*, nunc *Orleans*: ipſa regio *la Beauſſe*: *Lexobii*, quorum *Noviomagus*, nunc *Liſieux*, in Normandia: *Aulerci Eburovices*, quorum *Mediolanum*, nunc *Eureux*, in Normandia: *Pariſii*, quorum *Lutetia*, nunc *Paris*: *Senones*, quorum *Agendicum*, nunc *Sens*, in Campania: *Tricaſſii*, quorum *Auguſtobona*, nunc *Troyes*, in Campania: *Ædui*, ſive *Hedui*: quorum *Auguſtodunum*, nunc *Autun*, in Burgundiæ Ducatu: *Vadicaſſes*, quorum *Noviomagus*, nunc *Nuys*, in dicto Ducatu: *Seguſiani*, nunc *Forêſt*, quorum opidum *Forum Seguſianorum*, nunc *Fours*, & item in ipſorum agro *Lugdunum*, nunc *Lion*. At horum omnium *clariſſimi*

Hedui; urbs eorum totius Celticæ opulentissima, *Augustodunum*, *Lugdunum* nomen provinciæ dedit.

CAP. XII.

De Gallia Belgica; item Fluminibus universæ Galliæ Trans-Alpinæ.

I.

BELGICA *illa Vetus*, quæ tertia pars Galliæ Comatæ, vetustissimis scriptoribus, clauditur *Rheno Rhodanoque* amnibus *lacu Lemano*, *Matrona* ac *Sequana* fluminibus, *Oceanoque Britannico*. At Plinius, atque Tacitus ab Helvetiis ad Oceanum, omnem interiorem ripam Rheni à Germaniæ populis incoli tradunt. Hodie sanè idem fit: at aliquantò latiùs quàm olim. Itaque Plinius *initium Belgicæ à Scaldi* flumine facit. *Belgicę limites.*

II. INTER Mosam & Flandriam ad Oceanum fuere *Taxandri*; nunc est Zelandia ac Brabantiæ inferior pars. Inde *Menapii* reliqua Brabantiæ pars, & item Geldriæ ad Rhenum usque; quorum opidum *Castellum Menapiorum*, in Mosæ ripa, nunc *Kessel*. *Morini*, pars Flandriæ inter Oceanum & Legiam amnem; opidum *Tervanna*, nunc *Tervvane*; & *portus Gessoriacus*, qui anteà Itius, & postmodum *Bononia*, nunc *Boulogne*: *Ambiani*, quorum opidum Somarobriga, nunc *Amiens*: *Populi, & Urbes præcipuę in parte occidentali, & septemtrionali.*

miens : *Bellovaci* , quorum regio *Belgium* , nunc *Bauvoisin* ; & opidum *Cæsaromagus* , nunc *Beauvais* : *Caletes* , *Pais de Cauls* ; opidum *Juliobona* , nunc *Diepe* : *Vellocassi* , quorum *Rotomagus* , nunc *Roan* : *Atrebates* ; opidum *Nemetacum* , nunc *Arras* : *Nervii* ; opidum *Bagacum* , nunc *Bavay* : & item *Cameracum* , nunc *Cambray* . *Eburones* , *Condrusi* , *Segni* , *Cæræsi* , *Pæmani* ; qui primi uno nomine appellati fuere à Gallis *Germani* , posteà verò à se ipsis *Tungri* ; quorum opidum *Atuatuca* , nunc *Tongeren* : *Veromandui* ; quorum *Augusta Veromanduorum* , nunc *Vermandois* , vicus in extima Picardia. *Suessiones* ; quorum *Augusta Suessionum*, nunc *Soissons* : *Silvanectes* ; quorum *Augustomagus* , nunc *Senlis* : *Rhemi* ; quorum *Durocortorum* , nunc *Reims* , in Campania .

Populi, & Urbes in parte meridionali circa Mosellam.

III. *TREVIRI* quorum *Augusta Trevirorum* , nunc *Trier* Germanis , *Treves*, Gallis. *Mediomatrices*; quorum *Divodurum* , nunc *Metz*. *Leuci* ; quorum opida *Tullium & Nasium* , nunc *Toul* & *Nansy* , in Lotharingia . *Lingones* ; quorum *Andomatunum* , nunc *Langres* . *Sequani* ; quorum *Vesontio* , nunc *Besanzon* , in Burgundiæ Comitatu . *Rauraci* , nunc *ager Basileensis* , eorum opidum *Augusta Rauracorum* , nunc vicus *Augst*.

Helvetii.

IV. HINC *Helvetii* , *in quatuor pagos* distincti . Pagorum nomina, *Tigurinus* , *Tugenus* , *Ambronicus* , & *Urbigenus* .

nus. *Tigurinus* nomen habuit ab opido antiquissimo *Tiguro*, sive, quod rectius scribitur, *Turigo*, nunc *Zurich*: *Tugenus*, ab opido *Tugio*, nunc *Zug*: *Ambrones* nomen habuere à flumine, quod accoluere, *Amma*, nunc *Emme*: *Urbigeni* dicti sunt ab opido *Urba*, nunc *Orbe*. Caput Helvetiorum fuit *Aventicum*, nunc *Avances* Gallis, Germanis *Vvislisburg*.

V. RHENUM autem accolentes Germaniæ nationum in eadem provincia: *Trebocci*, in Alsatia; quorum *Argentoratum*, nunc *Strasbourg*. *Nemetes*, quorum *Noviomagus*, nunc *Speir*. *Vangiones*, quorum *Moguntiacum*, nunc *Mentz*: *Ubii*, quorum *Colonia Agrippinensis*, nunc *Collen*: *Jugerni*, in partibus Gelriæ & Cliviæ; ubi opida *Goch* & *Gelre*: quondam, quum trans Rhenum incolerent, *Sicambri* dicti. *Populi circa Rhenum fl.*

VI. HINC *Batavi*, Rheni Insulam incolentes. Occupat hæc *partem Gelriæ*, *partem Trajectensis provinciæ*, *partemque Hollandiæ*. Incipit haud procul *Clivis* opido, apud *Munimentum SchencKii*, vulgo *SchencKen-Scahns*: ubi Rhenus in *duo* veluti *cornua* scinditur, *Sinistrum*, *Vahalis* flumen appellatur. Mosæ amni apud *Vorcomum* opidum confusum, uno ejus alveo ad Oceanum defertur, ubi *Mosæ ostium* dicitur. *Dextrum* cornu primo latum adusque *Batavodurum*, quod vulgo est *VviicKte Duerstede*; inde modicum nominis *Batavorum Insula inter Rhenum fl.*

minis sui custodiens alveum, *Trajectumque* & *Lugdunum* transiens opida, propter vicum *CatvvicK* in Oceanum olim effundebatur: nunc ostium hoc arenis obstructum est. Quicquid igitur duobus hisce alveis Oceanoque includitur, *Insula Batavorum* fuit: cujus nomen hodieque in superiore ejus parte servatur, vulgo *die Betavv* dictum. Præterea extra Insulam *tenuere Batavi*, *quicquid Vahali ac Mosæ includitur*. Partem Insulæ circa Trajectum & VVordam incoluere *Caninefates*. De cætero; Gallorum omnium fortissimi erant *Belgæ*: horum bellicosissimi *Helvetii*; clarissimi *Treviri*. urbium Belgicarum opulentissima *Augusta Trevirorum*.

Fluvii Galliæ.

NOBILIORES Galliæ fluvii sunt; Oceanum petentes, *Mosa*, vulgo *die Mase* Germanis, Gallis *la Meuse*: *Scaldis*, *l'Escaut* Gallis, Germanis *die Schelde*: *Sequana*, *la Seine*, *Matronam* devehens, vulgo *le Marne*: & *Ligeris*, *la Loire*: *Garumna*, *la Garonne*; *Rhodanus*, *der Roden* Germanis, Gallis *le Rhosne*; velocissimus amnis, inter tres maximos Europæ fluvios computatus, tardissimum *Ararim*, vulgo *la Saone*, in mare Internum secum trahit.

APPEN-

APPENDIX.

Divisio Galliarum juxta notitiam Imperii.

Diœcesis Galliarum sub Prętorio Galliarum.	Vicarius Galliarum	Celtica seu Lugdunensis.	Conf.	Lugdunensis I. *Lugdunum*.
			Præf.	Lugd. II. *Rotomagus*.
			Præf.	Lugd. III. *Cæsarodunum*.
			Præf.	Lugd. IV. *Agendicum*.
			Præf.	Maxima Sequanorum. *Visontio*.
		Belgica	Conf.	Belg. I. *Aug. Trevirorum*.
			Conf.	Belg. II. *Durocortorum*.
			Conf.	Germania I. *Moguntiacum*.
			Conf.	Germania II. *Colonia Agrippina*.
		Aquitania	Præf	Aquitania I. *Avaricum*.
			Præf.	Aquitania II. *Burdegala*.
			Præf.	Novempopulana *Aug. Ausciorum*.
		Narbonensis Provincia.	Conf.	Viennensis I. *Vienna*.
			Præf.	Vienn. II. *Narbo*.
			Præf.	Vienn. III. *Aquæ Sextiæ*.
			Præf.	Alpes Maritimæ, *Ebrodunum*.
			Præf.	Alpes Grajæ, *Tarantasia*.

CAP.

CAP. XIII.

De Incolis Galliæ, ac posteriori ejus divisione.

I.

Celtarum Gens.

UNAM gentem, *Celtarum* nomine, omnem quondam incoluisse *Hispaniam*, ac *Galliam*, *Germaniamque*, *Illyricum*; & *Britannicas Insulas*, suprà ad Hispaniam dictum est; latiùsque infrà in Germaniæ descriptione dicetur. Cæterùm Gallorum natio adeò populosa fuit, uti, quum domi haud sterile solum tenerent, ob multitudinem tamen hominum, necessum habuerint, in diversas ac longinquas Mundi regiones colonias deducere. Nonnulli eorum Italiæ dimidiam ferè partem occuparunt. Ex his quidam ultrà profecti, in Asiam usque pervenerunt; nomenque ibi Galatiæ, sive Gallogræciæ, seu Græcogalliæ, fecerunt. Alii in Britanniam Insulam pervenisse putantur. In Germaniam autem alii invecti, ingentem tractum à Rheno ad Vistulæ usque fontes obsederunt.

Gallia Narbonensis à Romanis subjugata.

II. IN ipsa Gallia vixit universa gens, quot nominibus, tot civitatibus, imperiis ac magistratibus, discreta. Primi Romanorum arma sensere *Salyes*; cùm de incursionibus eorum Massilia, socia Romanorum civitas, quereretur. Deinde *Allobro-*

ges,

ges, & *Arverni*; quum adversus eos similes *Heduorum* querelæ opem & auxilium flagitarent. Prima igitur *Narbonensis Gallia* subjugata, in provinciæ formam redacta est; Domitio Ænobarbo & Fabio Max. trophæa in ea statuentibus. Reliquæ Galliæ per x. annos domitæ laus ad Julium Cæsarem defertur.

Gothorũ in Gallia Regnum.

III. PARUIT hinc tota sub Præfectis Romano Imperio ad Honorii Imperatoris usque tempestatem; quum circa annum Christi cccc. Gothorum, Hispaniam atque Italiam vastantium, pars Narbonensem provinciam invasit, nomenque Regioni de suo imposuit, quod postmodum corruptè *Languedoc*, quasi *Langue de Goth*, dictum est. Prolatis deinde ad Ligerim usque amnem imperii finibus, Regnum constituerunt, cujus caput ac regia *Tolosa* fuit.

Burgundiæ, seu Arelatēse Regnum.

IV. EADEM tempestate *Burgundiones*, ab ultima Germania (pars Cassubiorum, parsque Brandeburgensium nunc ea loca tenent) cum *Vandalis Suevisque* profecti, alias Galliæ partes occuparunt: regnoque constituto, Burgundiæ nomen de suo imposuerunt, cujus caput Regiaque sedes *Arelate*. Complectebatur utramque *Burgundiam*, *Lugdunensem agrum*, *Delfinatum*, *Sabaudiam*, & *Provinciam*.

Francorum Regnum.

V. SUB idem fermè tempus, *Franci* Germanica gens, Rheno trajecto, pro-

proximam Galliæ partem, *Tungriam* (nunc eſt Brabantia, ac Leodienſis Epiſcopatus) obſederunt. at pulſi mox à Gothis, paulò poſt redierunt, ultraque in Pariſios uſque progreſſi, regioni ac Regno inibi condito, Franciæ vocabulum de ſuo impoſuerunt, cujus caput ac regia *Lutetia*. Circa eadem tempora, *Britanni* ex Britannia inſula, ab Anglis & Saxonibus, quos in opem & auxilium adverſus Scotos Pictoſque ex Germania vocaverant, pulſi, extrema Galliæ Celticæ obſederunt, & de ſuo nomine *Britanniam minorem* appellarunt. At *Clodovæus*, V. Franciæ Rex, Burgundiæ Rege *Gundebaldo* armis devicto, Gothiſque ex Gallia ejectis, utrumque Regnum ſuo Imperio adjecit.

Regni Francici Diviſio in Pariſienſe, Sueſſionenſe, Burgundiæ, & Auſtraſiæ.

VI. HIC vita excedens, regnum Franciæ IV. filiis in quatuor partes ſeu Regna diſtributum reliquit. Primus erat *Pariſiorum Rex*: cui parebant Pariſii, nunc vulgo *l'Isle de France*, id eſt, Inſula Franciæ; Campania, Cenomani, Turones, Andegavi, Aquitani, Arverni. Secundus, *Sueſſionum Rex*; cujus regno ſubmiſſi Veromandui, Neuſtrii, nunc Normanni, Picardi, Flandri. Tertius, *Burgundiæ* ſive *Aureliani Rex*; cui ceſſit totum Burgundiæ Regnum, antè dictum, cum Aurelianenſi Ducatu. Quartus, *Rex Metenſis*, ſeu *Auſtraſiæ*; quæ complectebatur quicquid inter Moſam ac Rhenum. Mortuis autem fratribus, *Clo-*

Clotarius solus rerum potitus est.

VII. HUJUS itidem *quatuor* filiis Regnum iterum in quatuor dictas partes divisum est. At, defunctis ut antè, fratribus, *Clotarius* II. totum Regnum Franciæ solus obtinuit. Id integrum intactumque successoribus ejus mansit, ad Caroli Magni usque tempestatem, quum *Austrasia* divelleretur, mox *Flandria* etiam sui juris facta est. Imperator dein *Henricus* III. *Burgundiæ* regnum Germanorum Imperio adjunxit. Sed id posteà in quatuor partes direptum est. Beroaldus Saxoniæ Dux, *Sabaudiam* invasit; Otho, Flandriæ Comes, partem occupavit, quam *Franche Comtè*, id est, liberum *Comitatum Burgundiæ* nuncupavit. Guigius Comes eam, quam à filii soceri nomine *Delfinatum* appellavit. *Boso* postremus in Provincia Regnum tenuit, quod *Arelatense* dictum fuit. *Altera Regni divisio.*

VIII. AT posteriores Franciæ Reges *Provinciam* ac *Burgundiæ* Ducatum recuperarunt. *Delfinatum* Hubertus, ultimus ejus Princeps, Regi Galliarum vendidit, ea lege pacta, uti in posterum primogenitus cujusque Regis filius nomen *Delfini* inde gestaret. *Sabaudia* successoribus Beroaldi etiam nunc manet. *Burgundiæ Comitatus* eodem titulo ac jure ad Hispaniarum Regnum pervenit, quo ipsa Flandria. *Avenionensem Comitatum* Joanna Provinciæ Comes, *Regnum Franciæ ad unum redactum.*

Papæ

Papæ Clementi VI. concessit; manetque etiam nunc sub Romanæ Ecclesiæ ditione.

CAP. XIV.

De recentiori Gallia, ejusque in varias provincias divisione.

I.

Hodiernę Gallię fines. HAC igitur ratione *Gallia* arctior, quàm olim fuit, facta est; tota propemodum Belgica avulsa. Itaque à Meridie, Occasu ac Septemtrione, servatis antiquis terminis, ab Ortu clauditur Sabaudia, Burgundiæ Comitatu, Lotharingia, ac Inferiore Germania, quam vulgo nunc *Belgicam* & *Belgium* vocant. *Longitudo* ejus ab extima Britannia, ad usque Varum flumen, Italiæ terminum, porrigitur, milliarium Germanicorum CLXXX. *Latitudo* à Pyrenæis jugis in Bearnia ad extremam usque Picardiam milliarium CXL.

Francię Partes. II. *FRANCIA* autem dicitur vulgo à *Francis*, Germanica gente, in eam transgressis. Tota paret uni Regi, in partes variè divisa. Præcipuæ tamen regiones sunt, quarum vulgaria vocabula ista sunt: *Bretagne*, *Normandie*, *Picardie*, *Champagne*, *la France*, *Beausse*, *Berry*, *Blaisois*, *le Maine*, *Touraine*, *Anjou*, *Poictou*, *Saintonge*, *Perigort*, *Limosin*, *Bourbonnois*, *Bourgogne Duché*, *Quercy*, *Gua-*

Guascogne, *Languedoc*, *Provence*, *Dauphinè*. Accessit haud ita pridem *la Bresse*, pars Sabaudiæ: *Mets* etiam atque *Toul*. Lotharingiæ opida, Regis Francorum nuper facta sunt.

III. CÆTERUM *Ducatus* in Gallia sunt XIX. *Orleans*, *Bourgogne*, *Narbonne*, *Bretagne*, *Anjou*, *Berry*, *Normandie*, *Auvergne*, *Guienne*, *Tours*, *Barleduc*, *Valois*, *Nemours*, *Alenzon*, *Reims*, *Laon*, *Langres*, *Bourbons*, *le Maine*. *Pares* Franciæ quondam Carolus Magnus XII. instituit: quorum *sex* Ecclesiastici, *sex* sæculares, Ecclesiasticorum III. sunt *Duces*; Archiepiscopus Remensis, vulgo *Reims*; Episcopus Laudunensis, vulgo *Laon*; Episcopus Lingonensis; vulgo *Langres*. *Tres Comites*, iidemque Episcopi; Catalaunensis, vulgo *Chalons*; Noviodunensis, vulgo *Noyon*; Bellovacensis, vulgo *Beauvais*. Sæcularium itidem *tres Duces*; Burgundicus, Normannicus, Aquitanicus, *Guienne* vulgo. *Tres Comites*; Flander, Tolosanus, Campanus. At hodie duo ex his XII. aboliti sunt, Burgundicus ac Flander. *Ducatus Galliæ 19. item Pares Franciæ 12.*

IV CONVENTUS Juridici (*Parlamenta* Franci vocant) sunt *octo*, *Parisiensis*, Rotomagensis, vulgo *Roüan*, in Normandia; Redonensis, vulgo *Renes*, in Britannia; Divionensis, in Burgundia, vulgo *Dijon*; Burdegalensis, in Vasconia, vulgo *Bordeaux*; Tolosanus, in Linguadoco, vulgo *Parlamenta 8. Archiepiscopatus. 15.*

To-

Toloufe: Gratianopolitanus, in Delfinatu, vulgo *Grenoble*: Aquenſis, in Provincia, vulgo *Aix*. His acceſſerunt nuper duo alii conventus, *Pau* in Bearnia, & *Mets* in Lotharingia. Archiepiſcopatus ſunt per univerſam Franciam xv. quibus ſubjecti Epiſcopatus CIII.

CAP. XV.

De urbibus Galliæ celebribus, Academiisque illuſtribus.

I.

Urbes in Inſula Franciæ, in Picardia, in Normandia, & Britannia.

URBES Galliæ celeberrimæ ſunt, in Pariſiis, ſive Inſula Franciæ, *Lutetia Pariſiorum*, vulgo *Paris*: caput ac Regia Regni, urbs totius Europæ, unam ſi Conſtantinopolin excipias, magnitudine, atque incolentium frequentia, clariſſima, dignitate ſua maximè æſtimanda. In Picardis *Ambianum*, vulgo *Amiens*, templi interno ſplendore ac ornamentis inſignis. In Normannis *Rotomagus*, *Roüan*, opulentiſſimum Galliæ ad Oceanum Britannicum emporium: *Cadomum*, *Caen*: *Diepa*, navium appulſu celeberrimum opidum. In Britannis *Renes*: & *Nantes*, ſatis clarum emporium.

In Andegavis, Turonibus, Bleſenſi provincia,

II. IN Andegavis *Andegavum*, ſive *Juliomagus*, vulgo *Angiers*. In Turonibus *Turonum*, vulgo *Tours*. In Bleſenſi provincia, *Bleſenſe Caſtrum*,

strum, vulgo *Blois*: cujus ager ob multiplicem amœnitatem *hortus Galliæ* nuncupatur. In Belsia *Chartres*: & item *Aurelianum*, vulgo *Orleans*. In Biturigibus *Bourges*, antiquitatum reliquiis ac xenodochio clara. In Campania *Remi*, vulgo *Reims*, templi artificiosa extrinsecùs structura nobilis: *Catalauni*, vulgo *Chalons*. *Tricassium*, vulgo *Troyes*, urbs ampla ac populosa.

In Burgundia, Borbonensi provincia, Lemovicibus, Pictonibus, Santonibus.

III. IN Burgundia, *Divionum*, vulgo *Dyon*, Ducum quondam sedes, *Cabilonum*, vulgo *Chalon, Sur Saône*, Emporium haud spernendum: *Matiscona*, vulgo *Mascon*, satis nitida: *Belna*, vulgo *Beaune*, Xenodochii magnificentia famosa. *Augustodunum*, *Autun*, antiquitatibus Romanis adeò referta, uti *Roma Gallica* quibusdam vocitata fuerit. In Borbonensi provincia, *Moulins*. In Lemovicibus, *Lemovicum*, vulgo *Limoges*: emporium opulentum. In Pictonibus *Pictavium*, vulgo *Poictiers*, magnitudine secundas quidem à Lutetia fert, at multò minus populosa. In Santonibus *Saintes*, antiquitatibus Romanis maximè ornata: *Rupellæ*, vulgo *la Rochelle*, celeberrimum ad Oceanum Aquitanicum emporium, urbs munitissima, propugnaculum proximis bellis civilibus Protestantium tutissimum.

In Vasconibus, Linguadocia, Provincia.

IV. IN Vasconibus *Burdegala*, vulgo *Bordeaux*, urbs ampla, antiquitatum Romanarum reliquiis conspicua,

opulentissimum emporium; Garumna flumine navium appulsum commodante. In Linguadocia est *Tolosa*, *Tolouse*, inhabitantium multitudine insignis: Martius *Narbo*, vulgo *Narbonne*, magnifica quondam urbs, nunc munimine maximè clara. *Mons Pessulanus*, urbs magna ac splendida; vulgo *Montpellier*. *Nemausus*, vulgo *Nismes*, antiquitatum Romanarum reliquiis omnium Gallicarum refertissima. In Provincia *Massilia*, *Marseille*; portus commoditate juxtà ac pulchritudine clara; opulentissimumque Galliæ ad Internum mare emporium; Triremium regiarum statio, cæterum libera est civitas, unà cum *Arelate*: utraque in Galliæ Regis clientela. *Aquæ* etiam *Sextiæ*, vulgo *Aix*, nitida urbs; item *Avenio*, *Avignon*, Romanæ Ecclesiæ parens. His adde *Lugdunum*.

V.
Academiæ.

Academiæ. Academiæ Galliæ illustres sunt; Lutetiæ Parisiorum, Cadomi, Andegavis, Aureliani, Biturigibus, Pictavii, Burdegalæ, Tolosæ, Montispessulani.

CAP. XVI.

De Sabaudia, ac Burgundiæ Comitatu.

I.

PERACTIS hactenus regionibus, quæ Regi Franciæ hodie parent, reliqua Galliæ pars, quæ veterem Belgicam fermè totam occupat, cum Narbonensis provinciæ parte, explicanda est. Tota igitur illa pars, quæ Veteri Galliæ avulsa est, in quinque ditiones dispertita est. *Primam* obtinet *Dux*, cui cognomentum *Sabaudici* dedit ipsa regio Sabaudia. In qua nihil clarum, præter unam *Genevam*, liberam civitatem, bellis Sabaudicis, & Protestantium religionis professione celebrem. Conventus Juridicus est *Cameraci*, vulgo *Chambery*, quod Sabaudiæ Metropolis est. *Fanum Divi Joannis* in valle Mauriana, vulgo *S. Jean de Morienne*, egregio munimento celebratur. *Sabaudiæ Ducatus, & Urbes præcipuæ.*

II. SECUNDA ditio est Hispaniarum Regis in Comitatu Burgundiæ, ubi *Vesontio*, vulgo *Besanzon*, urbs eximia, liberaque civitas, in fide prædicti Regis. Tum Dola, *Dole*, conventu Juridico & Academia clara. *Comitatus Burgundiæ.*

III. TERTIA ditio est Imperii Germanorum: sub qua *Alsatia*, *Lotharingia*, *Treverensis* ac *Leodiensis* Episcopatus, *Juliacensis* Ducatus, & item *Ditio Imperii Germanorũ in Gallia.*

Clivensis Ducatus portio: de quibus in Germania agetur. *Quarta* ditio est Helvetiorum ac Vallesiorum. *Quinta* inferioris Germaniæ, sive, ut vulgo vocant, Belgarum. De duobus postremis nunc agendum est: ac primùm de Helvetiis.

CAP. XVII.

De Helvetiis, ac Vallesiis.

I.

Helvetiorum fines, & Pagi 4. HELVETII loci naturâ undique tuti continentur: una ex parte flumine Rheno à Germania dividuntur: altera ex parte monte Jura altissimo à Gallia separantur: tertia parte lacu Lemano ac flumine Rhodano à Sabaudia disterminantur. In *quatuor pagos*, *Tigurinum*, *Tugenum*, *Ambronicum*, & *Urbigenum*, olim fuisse divisos, suprà in descriptione Veteris Galliæ dictum est.

Helvetiorum virtus. II. GENS, quum foret totius Celticæ bellicosissima, reliquos Gallos virtute præcedebant, quòd ferè quotidianis præliis cum finitimis Germanis contenderent. Qua fiducia freti totius Galliæ Imperium adfectarunt. Rem ipsam tentantes C. Julius Cæsar armis in sedes suas redegit, & unà cum reliqua Gallia Romano Imperio subjecit: cui paruerunt usque ad Honorii Imperatoris tempora; quum, diversis populis diversas imperii partes diri-

diripientibus, Alemanni (inter Rhenum, Mœnum, atque Danubium tenuere loca) Helvetiam, in quam jam antè crebras incursiones fecerant, occuparent, Galliæque avulsam, Germaniæ, corpori suo, adjicerent.

III. INDE gens ea *Svvitzeri*, à vico, fortè quondam capite, *Svvitz*, dicta, sub Germanico Imperio tenuere, Ducibus suis subjecti: donec, Leopoldo Duce in prælio cæso, in libertatem sese circa annum CIↃCCCC vindicarunt. Fœdere post libertatem adeptam inter se sancito: nunc liberè agunt, XIII pagis seu civitatibus (incolæ *die Oerter*, Galli *Cantons*, vocant) divisi. Civitates sunt hæ: *Zurich*, *Bern*, *Lucern*, *Uri*, *Svvitz*, *Undervvalden*, *Zug*, *Glaritz*, *Basel*, *Friburg*, *Soloturn*, *Schafhausen*, *Appenzell*. Ex his *Appenzell*, *Glaritz*, & *Svvitz*, sunt vici: *Undervvalden* & *Uri* regionum nomina; quarum capita duo vici, hujus *Alttorf*, illius *Stantz*. Reliqui octo Cantones sunt urbes; quarum potentissima est *Berna*: quippe cujus ditio à Geneva ad Basileam ferè protenditur, milliaria Germanica ultra XXX. Sequuntur *Tigurum*, *Basilea*, *Lucerna*, *Friburgum*, *Solodurum*, opulentæ civitates.

Helvetiorum Pagi, seu Civitates 13. vulgo Cantons.

IV. EX universis Cantonibus *Protestantium* religionis sunt, *Bern*, *Zurich*, *Basel*, *Schafhausen*: *Catholicæ* Rom. *Lucern*, *Friburg*, *Soloturn*, *Zug*, *Uri*, *Undervvalden*, *Svvitz*; utramque

Helvetiorum Religio.

religionem profitentur *Glaritz*, & *Appenzell*. Conventus totius Helvetiæ fit Aquis Helvetiis, vulgo *Reichsbaden*, Academia est Basileæ celeberrima. Præterea Gymnasia, Academias æmulantia, Tiguri, Bernæ, atque Lausannæ in Bernensium agro. Est præterea in Helveticorum agro confœderatum opidum, *S. Galli Fanum*, linificio maximè nobile.

Vallesii.

Helvetiorum reip.confœderatà est resp. Vallesiorum, vulgo *die Vvallisser*. Galliæ etiam hi olim populi Inalpini, Penninarum Alpium, à Rhodani fontibus ad lacum Lemanum, vulgo *Genfersce*, vallem, unde etiam nunc nomen habent, incolentes. In quatuor populos tota vallis divisa fuit. *Viberi* ad Rhodani fontes incoluere, circa vicum *Gomers*. *Seduni* circa opidum nunc Episcopale Sedunum, vulgo Germanis *Sitten*, Gallis *Sion Veragri*, quorum vicus Octodurus, nunc *Martinach*. *Nantuates*, circa Sancti Mauritii Fanum. Primus omnes hos subjugavit Ser. Galba, Jul. Cæsaris in Gallia Legatus. Nunc Germani incolunt sub unâ liberaque republica.

CAP.

CAP. XVIII.

De Hodierna Belgica, sive de Inferiore nunc Germania.

I.

BELGICAM hodie appellant eas terras, quæ, confusis Galliæ Germaniæque antiquis limitibus, XVII. provincias continent: eandem Inferiorem Germaniam, & vernaculo vocabulo dicunt *Niederlandt*; Itali, Hispani ac Galli *Flandriam*, ab una earum quondam clarissima provincia. Regio est, agrorum cultu, urbium vicorumque multitudine, ac nitore, totius Europæ amœnissima, variisque negotiationibus, navigationibusque longinquis ditissima. *Terminos* habet, à Septemtrionibus Oceanum Germanicum; ab Ortu Frisiam Orientalem, Vvestfaliam, Coloniensem agrum, Juliacensem Ducatum, Trevirensem Episcopatum; à Meridie & Occasu Galliæ regnum. *Belgicæ hodiernæ fines.*

II. IN ea parte, quæ *cis Rhenum* in Gallico solo est, populi qui fuerint, jam antè ostensum est. In altera parte, quæ *trans Rhenum* in Germania sita est, fuere quondam, *Frisii*, à Rheni ostio ad ostium usque Amisiæ amnis, vulgo *die Ems*, in Septemtrionali Hollandia, Frisia Occidentali, Groningensi agro, & parte Trajectensis provinciæ; *Bructeri* *Germaniæ Inferioris, seu Belgicæ Populi trans Rhenum.*

 in

in Transisalana provincia; *Marsaci*, circa *Amersfort*, inter Rhenum & Isalam amnes. Hos omnes L. Drusus, imperitante Augusto Cæsare, subegit: illos, qui in Gallia, Jul. Cæsar perdomuit.

Belgica ab advenis direpta. III. MANSERUNT inde sub Imperio Romano, maximè qui cis Rhenum; donec id, Theodosio imperante, ab advenis gentibus direptum. tunc enim varii Germaniæ populi, alii subinde atque alii hùc immigrarunt; quorum cùm quidam posteà in Galliam, nonnulli verò in Britanniam insulam commigrarent, incolæ in priscam, creatis sibi Regulis, libertatem sese vindicarunt.

Septemdecim Provinciæ. IV. INDE temporis progressu in XVII. Provincias tota hæc regio divisa fuit: quarum aliæ *Ducum* nomine, aliæ *Comitum*, aliæ etiam *Dominorum* titulo, rectores acceperunt. Sunt autem hæ IV. *Ducatus*; Brabantia, Limburgium, Luceburgium, Geldria. *Comitatus* VII. Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurcum, Zutphania. *Marchionatus unus* Sacri Imperii, Antverpia. *Dominia* V. Frisia Occidentalis, Mechlinia, Trajectus, Transisalania, Groningium.

Frisia. V. *FRISIA*, postquam jugum Romani Imperii excusserat, annos fermè CCCC. sub Regibus suis fuit: donec, exstinctis his, dominium ad Carolum Magnum pervenit. post eum, Regu-

lis

lis suis, ut cæteræ, regi cœpit. At procedente tempore, alia alii provincia per matrimonium rectorum juncta est: donec tandem ad unum dominum pervenerunt. Is primus fuit *Carolus*, Burgundiæ Dux, cognomento *Audax*, abavus Caroli V. Imperatoris; qui postmodùm hæres factus, filio Philippo II. Hispaniæ Regi, reliquit. cui successit filius ejusdem nominis III. deinde *Philippus* IV. hujus filius Carolus hodie imperat.

VI. At quum incolæ jam inde à Carolo V. vim atque injuriam sibi fieri, privilegiaque, quibus satis libertati suæ provisum erat, eripi sentirent, vim vi repellere, armisque libertatem avitam defendere decreverunt. Inde diutinum illud annorum xl. bellum. Pars Hispanorum armis succubuerunt, pars in pristinam libertatem sese vindicarunt. Hinc in *duas* partes *Belgica*, seu *Inferior Germania*, divisa est. Provinciæ Hispano Imperio audientes sunt istæ: *Brabantia*, *Limburgium*, ac dimidia *pars Gelriæ*, cis Rhenum ac Vahalim, in veteri Belgica sita; dein *Flandria*, *Artesia*, *Marchionatus* S. Imperii, & *Mechlinia*. Reliquæ provinciæ sub una republica constanter ac fortiter libertatem tuentur. *Belgiæ Hodiernæ Divisio.*

CAP. XIX.

De præcipuis Inferioris Germaniæ urbibus.

I.

Flandria, vulgo Flandern. FLANDRIA omnes Christiani Orbis comitatus superat: ager fertilis, pascuaque læta. Insulas habet adjacentes *Cadsant*, *Oost-burgh*, *Bierfliet*, Ordinibus fœderatis parentes. Urbes præcipuæ Flandriæ sunt; *Gandavum*, vulgo *Gent*, caput provinciæ, inter majores Europæ urbes computata: Caroli V. & Ferdinandi I. incunabulis nobilitata. *Bruge*, vulgo *Brugge*, primas ob pulchritudinem & amœnitatem sibi vendicant. Sequuntur *Tornacum*, Gallis *Tournay*, German. *Doornyck*; *Cortracum*, Gall. *Courtray*, German. *Cortryck*; *Duacum Douay*; Insulæ, Gall. *l'Isle*, German. *Ryssel*, sive *ter Issel*, *Yperæ Yperen*; *Neoportus*, *Nieupoort*; *Sluys*, *Duynkercke*, piratica superiori bello infamis. *Ostenda*, trienni Hispanorum obsidione insignita. *Grevelinga*, nobilissimum in finibus Galliæ munimentum.

Artesia, Artois. II. CAPUT Artesiæ est *Atrebatium*, vulgo Germanis *Atrecht*, Gallis *Arras*; urbs splendida. Clarum hic est *Fanum D. Audomari*, vulgo *S. Omer*. *Tervanna*, insignis quondam erat: posteà verò à Carolo V. expugnata ac funditùs eversa: Est præterea hic no-

nobilis *Comitatus*, cognomine *D. Pauli*. *Hannonia, Gallis Hainaut, Germ. Henegovv.*

III. HANNONIÆ caput est *Montes*, vulgo *Mons*, Gallis: Germ. *Bergen*. Secunda ab ea *Valentianæ*, Gall. *Valenciennes*. *Cameracum*, Germanis *Camerick*, Gall. *Cambray*, cum agro suo singularem provinciam conficere videtur, quæ dicitur *Cambresis*.

IV. CAPUT est, quæ provinciæ nomen dedit, *Namurcum*, ædificiis magis valida quàm splendida. *Namurcũ, Gall. Namur, Germ. Namen.*

V. HIC Ducatus nihil insigne habet, præter *Luzeburgium*, unde nomen provinciæ: & ipsa urbs tàm fœda, quàm satis natura loci munita. *Luceburgium, Luzelburg.*

VI. HUJUS caput est *Limburgium* urbs, minus inter reliquas XVII. provincias clara. *Falcoburgium*, ac *Dalem*, duo Comitatus, portiones sunt Limburgiensis Ducatus. *Limburgium.*

VII. PRIMARIA *Brabantiæ* urbs est *Antverpia*, Gallis *Anvers*, Germanis inferioribus, *Antvverpen*, superioribus *Antorf*, Emporium quondam totius Europæ celeberrimum, nunc etiam urbs totius terrarum Orbis splendidissima; arce sua maximè nobilis, *Bruxellæ*, *Brussel*, magnifica urbs, Rectorum Belgii Hispanici sedes, *Sylva Ducis*, *des Hertogen-Bosch*; ac *Lovanium*, vulgo *Leuven*; insignes urbes. Prætereà *Breda*, *Sevenbergen*, *Bergen-op Zoom*, *Lier*, *Herentals*, *Diest*, *Tienen*, & *Gemblours*, haud ignobilia sunt opida, *Mechlinia*, *Mechlen* Germanis, *Malines* Gallis, quæ unam *Brabantia, Brabant.*

provinciam in XVII. conficit, inter nitidissimas Belgicæ meritò numeratur. De cætero & in Brabantia Ducatus *Aerschot*; Marchionatus *Bergen op-Zoom*; Comitatus *Hooch-straten & Megen*, Baronatus *Breda*, *Diest*, *Grimbergen*.

Zelandia, & ejus nobiliores Insulæ. VIII. ZELANDIA in Insulas complures dissecta est; quarum nobiliores; *Vvalachria*, vulgo *Vvalcheren*; *Scaldia*, vulgo *het Landt van Schouvven*; & *Bevelandia Austrina*, vulgo *Zuydt-Beverlandt*. In Vvalachria urbs princeps est *Middelburgium*, celebre emporium. Secunda est *Ulissingen*, proximus in Zelandiam ex Gallia ac Britannia advenientium navium appulsus. *Vera*, vulgo *ter Veer*, Scoticarum mercium emporium. In Scaldia insula est *Sierickzee*, opidum satis nitidum. In Bevelandia Gusa, vulgo *ter Goes*.

Hollandia. IX. HOLLANDIA, ob frequentia in varias Mundi partes commercia, totius Belgicæ celeberrima potentissimaque, dividitur in *Septemtrionalem*, & *Australem*. *Septemtrionalis* Hollandiæ pars Meridionalis, crebris lacubus interfusa, *Vvaterlandt* incolis vocatur. Princeps dignitate est totius Hollandiæ urbs *Dordracum*, vulgo *Dordrecht* & *Dort*, in ipsis lacuum, quos Mosa Vahalisque efficiunt, undis sita; vini Rhenani frequenti mercatu nobilissimum emporium. At maxima potentissimaque omnium est *Amsterodamum*,

mum, vulgo *Amſterdam*, opulentiſſimum ad Oceanum Germanicum emporium: *Lugdunum* Batavorum, vulgo *Leyden*; omnium Belgicarum, nedum Hollandicarum, amœnitate ſalubritateque ſplendidiſſima: *Delphi*, vulgo *Delft*, *Gulielmi Principis Auriaci*, Illuſtriſſimi Principis Mauritii parentis cæde inſignita civitas: *Roterodamum*, *Rotterdam*, natalibus *Eraſmi Roterodami* clara, ſecundum ab Amſtelodamo emporium. *Haga-Comitis*, vulgo *des Graven-Hage*, nobiliſſimus totius Europæ vicus; multiſque urbibus præferendus. Comitum quondam Hollandiæ, nunc Conſilii Confœderatarum Provinciarum univerſalis ſedes: hùc quippe, quoties de communibus negotiis decernendum eſt; univerſæ provinciæ conveniunt. Sunt prætereà nobiles urbes, *Haerlem*, *Goude*, *Geertrudemberge*, *Alckmaer*, *Edam*, *Hoorn*, *Enckhuyſen*. In inſulis Auſtralibus eſt *Briel*; haud poſtremum provinciæ opidum; & itidem *Geerfliet*. Septemtrionali Hollandiæ adjacent Inſulæ duæ, *Texel* & *Flielandt*, navium ſtationibus celebres. De cætero eſt in Hollandia Comitatus *Egmont*, Baronatus *Bredcrodiorum* *Vianen*.

X. *TRAJECTENSIS* ſive *Ultrajectenſis* provincia nomen accepit à capite ſuo *Trajecto*, ſive *Ultrajecto*, vulgò *Utrecht* vel *Utert*. Urbs eſt ampla atque magnifica, Epiſcoporum quondam Friſiorum ſedes. Eſt & *Trajectenſis provincia.*

Amers-

Amersfort, haud ſpernendum opidum.

Gelria ſive Geldria, Gelderlardt, Zutphania, Zutphen. XI. *GELRIÆ Ducatus* in duas hodie ſecatur partes: quarum altera Hiſpanici, altera Confœderati juris eſt. *Hiſpanicæ Gelriæ* caput eſt *Ruremunda*, ſedes Epiſcopalis & conventus Juridicus, dein *Gelder*, quæ nomen Ducatui dedit: poſt eam *Venloo*, *Gelria Confœderata* in tres dividitur potiſſimùm portiones: quarum *Velavia*, vulgo *de Veluvve*, urbes habet *Arenacum*, vulgo *Arnhem*, caput in hac parte, ac ſedes olim Ducum, nunc conventus Juridicus totius provinciæ. Poſt hanc ſunt *Hardervicum*, & *Elburgum*. *Betavia* altera pars, hodie *de Betuvve*, veteris *Bataviæ* nomen fert: in hac ſunt Comitatus *Buren* & *Culenburg*: eòdemque pertinent duæ munitiſſimæ urbes *Bommel*, & *Noviomagus*, vulgo *Nimmegen*, & *Nieumegen*. *Tertia* pars antiquæ Gelriæ eſt *Comitatus Zutphanienſis*, quæ unam in XVII. conficit per ſe provinciam. Nomen habet à capite ſuo *Zutphen*: ſunt prætereà nobilia munimenta, *Grolle*, *Bredeford*, *Lochem*.

Tranſiſalania, Over-Yſſel. XII. *TRANSISALANIA* nomen habet à ſitu trans Iſalam flumen. Dividitur in tres partes: *Salandt*, *Tuvente*, & *Drento*. Tota provincia celebratur tribus quondam liberis civitatibus, *Deventer*, *Campen*, *Suvolle*, nunc etiam eodem nomine gloriantibus. Sunt prætereà duo inſignia munimenta, *Steenvvyck* & *Coeverden*,

quo-

quorum illud satis egregium opidum.

XIII. *FRISIA*, quæ *Occidentalis* cognominatur, vulgo *Uvest. Frieslandt*, caput habet *Leovardium, Leeuvvarden*, urbem splendidam, ac magnificam, ubi conventus Juridicus totius provinciæ, præfectorumque sedes. Sequuntur *Harlingen*, celebris portus, *FrancKer*, *SneecK*. *Frisia, Vvest. Frieslandt.*

XIV. *GRONINGA* urbs est satis ampla ac celebris; quæ nomen provinciæ dedit. *Delfziel*, locus versus Germaniam munitissimus. *Groningensis provincia seu Dominium, Groenlandt.*

XV. ACADEMIÆ sunt, Hispanicæ ditionis, *Lovanium* ac *Duacum*. Confœderatarum provinciarum, *Lugdunum Batavorum*, *FraneKera*, ac nuper erecta *Groninga*. *Academiæ Belgicę.*

CAP. XX.

De Britannicis Insulis.

I.

GALLICO litori ac Rheni ostiis adjacent *Insulæ* innumeræ, *Britannicæ* in universum appellatæ: quarum duæ magnitudine nobiliores, *Albion* atque *Ibernia* dictæ sunt: atque *Albion* antè, ab albis ad litus petris, Græcis hominibus vocitata fuit, propter excellentiam posteà *Britanniæ* nomen sola obtinuit, cùm reliquæ suis sibi nominibus appellarentur. *Albion, & Ibernia.*

II. HÆC

Albionis seu Britanniæ præstãtia. II. HÆC omnium, quæ Europæ adjacent, quasque Romana notitia complexa est, maxima, nomen *Orbis alterius* mereri amplitudine sua veteribus visa est: clara Græcis, clara Latinis monumentis. Duo hodie Regna *Angliam* atque *Scotiam*, continet.

Cæli soliq; Angliæ natura. III. *ANGLIA* solo est tàm ubere ac fœcundo, ut omnia majori nitidiorique forma prognata benigniùs, quàm aliæ terræ, alat, cœlo adeò clementi, uti rorem marinum ac laurum magna copia producat. Id imbribus ac nebulis crassum asperitatem frigorum prohibet. Asperioris cœli solique est *Scotia*, longiùs in Septemtrionem producta: saxo sterili plurimum ac lacubus horrida, tristisque aspectu.

Incolarũ mores, & Insulæ nomen, item Quantitas. IV. GENS olim Britannica inculta, inhospita, immanibus moribus fera vel fœda: nunc Angli omnium delicatissimi perhibentur. *Nomen* genti, seu Insulæ, unde qnæsitum, parum constat. Porrigitur Insula *in longum* à Tarvidio, seu Orcade promontorio, vulgo nunc *Dunsbyheat*, ad Dubrim portum, vulgo *Dover*, milliaria Germanica circiter cl. *Latitudo* maxima patet inter Dubrim ac Bolerium promontorium, vulgo *the Landes end*, mill. Germ. lxx. Ipsa *forma triquetra* in *tres angulos* se cuneat. quorum *unus Septemtriones* prospicit, nullis contra terris, vasto atque aperto mari: *alter Belgas* ac *Rheni ostia*: *tertius Hispaniam*. *Unum latus in Orientem*, Germaniæ (intel-

(intellige Veteris, cujus pars Norvegia) obtenditur; *alterum in Meridiem*, Galliæ; *tertium in Occidentem*, Hiberniæ. Oceano undequaque alluitur; ab Occasu *Hibernico*, ab Septemtrionibus *Caledonio*; ab Ortu *Germanico*; à Meridie *Britannico*, ubi fretum Gallicum inter Dubrim & Bononiam.

CAP. XXI.

Divisio Veteris Britanniæ: item de fluviis & opidis.

I.

EAM Insulæ partem, quæ nunc *Scotia* est, *Caledoniam* olim appellatam, cùm ex aliis, tùm ex Tacito maximè liquet. At tota postmodùm Insula divisa in Majorem & Minorem. *Major* ea pars, quæ nunc *Anglia*: *Minor*, quæ *Scotia*. *Britannia Major, & Minor.*

II. MAJORIS populi, quorum nomina apud rerum auctores clara: Ostidamnii ac Damnonii, nunc *Cornuvval* regio: Durotriges, *Devonshire*, Belgæ *Sommerset*: Segontiaci, *Soutsex* & *Southampton*: Bibroci, *Surrey*: Cantii, quorum regio Cantium, vulgo nunc *Kent*: Trinobantes, *Middelsex*, & *Hardforshire*: Cassii, *Cambridge* & *Essex*: Zoeni, *NortfolcK* & *SuffolcK*: Ancalitæ, *Oxford*, & *BucKingam*: Atrebatii, *Berceria*: Dobuni, *Glocester*: Silures omnium latissimè incolentes, nunc Vvallia, vul- *Majoris Britanniæ Populi.*

go

go *Uvaelles*. Ordovices, *Cardigan*: Demetæ, *Carmathin*: Cornavii, *Cornavvan*. Prætereà Coritani, *Lincoln-shire*: Parisii, ea pars *Yorch-shire*, quæ *Lincoln-shire* contermina: Brigantes, reliquum *YorcKshire* & *Northumberlandt*. Meætæ, *Cumberlandt*. Horum omnium clarissimi fuere *Silures* atque *Brigantes*: hi numerosissimi, illi pugnacissimi.

Minor Britannia. III. AT in *Minori Britannia*, sive *Caledonia*, olim omnia obscura, ac pleraque veteribus ignota, nihilque *sylva Caledonia*, ac monte *Grampio* clarius.

Fluvii Britanniæ. IV. *FLUVII* Britanniæ celebriores sunt, *Tamesis*, vulgo *Tames*; Italis Tamigi. Sabrina, *Savern*; & *Humber*; brevissimo cursu, at latissimis ostiis (id æstuaria efficiunt) commodum majoribus navibus accessum præbentes.

Habitationes veterum Britannorum. V. *URBES* Britanni nullas antiquitùs incoluerunt. quum autem hominum esset infinita multitudo, creberrimis ædificiis dispersi egerunt; *oppida*, ut auctor est Cæsar, *vocarunt*, *quum sylvas impeditas vallo fossaque munivissent, quò incursionis hostium vitandæ causa convenire consueverant*. Posteà verò cùm Romani eò legiones suas coloniasque invexerunt, cultiùs jam paucis quibusdam urbibus habitari cœptum est. In his *Camalodunum* fuit Romanorum colonia, nunc *Malden*, opidum maritimum in Essexia; & *Londinum*, nunc *London*, copia ne-

gotia-

gotiatorum & conventu jam tum maximè celebre.

CAP. XXII.

De Incolis Britanniæ.

I.

DE incolis Britanniæ ſic Cæſar in Comment. de Bell. Gall. *Britanniæ pars interior ab iis incolitur, quos natos in Inſula ipſi memoriæ proditum dicunt: Maritima pars ab iis, qui præda ac belli inferendi cauſa ex Belgis tranſierunt, qui omnes his ferè nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eò pervenerunt.* Poſt hunc Tacitus: *Britanniam*, inquit, *qui mortales initio coluerint, indigenæ an advecti, ut inter Barbaros, parum compertum, habitus corporum varii, atque ex eo argumenta: namque Caledoniam habitantium rutilæ comæ, magni artus, Germanicam originem adſeverant. Silurum colorati vultus, & torti plerumque crines, & poſitus contra Hiſpaniam, Iberos veteres trajeciſſe, eaſque ſedes occupaſſe, fidem faciunt: proximi Gallis*, & *ſimiles ſunt.* Gallos vicinum ſolum occupaſſe creditur. Regibus olim, ut nationibus diſtincti, regebantur. *Britanniæ Incolæ.*

II. PRIMUS omnium Romanorum *Jul. Cæſar* cum exercitu Inſulam ingreſſus, quanquam proſpera pugna terruerit incolas, ac litore potitus ſit, *Britannia à Romanis tentata ac ſubacta.*

poteſt

poteſt videri oſtendiſſe poſteris, non tradidiſſe. At *Claudius* Imperator trajectis legionibus gentem perdomuit: paulatimque in formam provinciæ proxima pars Britanniæ redacta eſt: donec tota tandem in Romanorum poteſtatem ſub *Domitiano* pervenit. Quanquam non deſunt, qui negent, unquam à Romanis perdomitam fuiſſe Caledoniam, id eſt, Scotiam: pro argumento adferunt, *murum* in limitibus majoris minoriſque Britanniæ à Romanis contra Pictorum Scotorumque incurſiones exſtructum. Verùm hos refellunt Dionis Zoſimique hiſtoriæ, in rebus geſtis *Severi* & *Conſtantini* Imperatorum.

Saxones, & Angli in Britannia. III. CÆTERUM, imperârunt *Romani* Britanniæ ad *Theodoſii* uſque tempora: tunc verò cùm legiones præſidiaque Romana, ad Galliam defendendam accerſita, illam inermem relinquerent, *Scoti Pictique* ulteriorem inſulæ partem, quæ nunc *Scotia* eſt, incolentes, ea occaſione illecti, citeriorem, id eſt, *Angliam* armis invaſerunt: quorum impetum quum hi ſuſtinere nequirent, *Anglos* ex Germania atque *Saxones* in auxilium vocarunt; hi poſtmodùm, hoſpitii fide ac jure violatis, Britannos domibus agriſque pepulerunt. Pulſorum pars in Galliæ extremum angulum ſedem, ut ſuprà dictum, nomenque intulerunt: pars intra montes (*Vuallia* nunc eſt), utpotè loca contra hoſtium vio-

violentiam satis munita ac tuta concedentes, ad hanc usque tempestatem, priscam Britannorum gentis linguam conservare creduntur.

IV. *SCOTIA* abhinc à Scotis denominata suos ordine habuit Reges; *Angliaque*, ab Anglis nomine tracto, seorsim suos. *Vvallia*, vulgo Anglis *Vvalles*, incolis *Cambray*, suis olim Principibus post Anglorum perfidiam diù recta fuit. tandem bello victa, horum cessit imperio. Inde mos invectus, uti primogenitus Anglorum Regis filius *Princeps Vvalliæ* nuncupetur. *Scotiæ, & Angliæ Reges.*

APPENDIX.

I.

Divisio Britanniæ juxta notitiam Imperii.

Diœcesis Britanniarum sub Præfecto Prætorio Galliarũ.	Vicarius Britanniarum	Præf.	Britannia I. *Londinũ.*
		Præf.	Britannia II. *Isca Silurum.*
		Præf.	Flavia Cæsariensis. *Verolamium.*
		Conf.	Maxima Cæsariensis. *Eboracum.*
		Conf.	Valentia. *Alata Castra.*

II.

Divisio Britanniæ ad Tempora Anglosaxonum durante illorum Heptarchia.

Regnum Scotorum. *Aberdonium.*
Regnum Pictorum. *Edimburgum.*
Regnum Nortumbriæ. Eboracum. *Yorck.*
Regnum Merciæ. Lincolnia. *Lincolne.*
Vvallia. *Montgomeria.*
Regnum East Angliæ, ideſt orientalis. Cantabrigia. *Cambridg.*
Regnum Saxonum Orientalium. Londum. *Londinum.*
Regnum Cantii. Cantuaria. *Canterbury.*
Regnum Saxonum Meridionalium. Ciceſtria. *Chichester.*
Regnum Saxonum Occidentalium. Briſtolium. *Bristol.*

CAP.

CAP. XXIII.

De Anglia.

I.

CÆTERUM, *Anglia* dividitur ab Scotia *Tueda* ac *Solveio* fluminibus. Occupat in longitudinem à *Vvaymouth* promontorio prope Dorcestriam, ad Barvicum opidum in finibus Scotiæ, milliaria Germanica l x x x. in latitudinem ab opido S. Davidis ad opidum *Yarmouth* milliaria circiter l x. At si infimam partem, id est, latus Meridionale permetiaris, milliaria erunt circiter l x x. *Angliæ Limites, & Quantitas.*

II. CÆTERUM, *Anglia* divisa fuit medio ævo in duas partes: *Cambriam*, quæ eadem nunc *Vvallia*: & *Loegriam*, reliquam Angliæ partem. Fuerunt ad patrum nostrorum memoriam in ea Ducatus aliquot: verùm his abolitis, l I I. Comitatibus, quos incolæ *Shires* vocant, tota distincta est. *Divisio Angliæ.*

ARCHIEPISCOPATUS sunt duo: *Cantuariensis* in urbe Cantuaria; vulgo *Canterbury*: & *Eboracensis* in urbe Eboraco, vulgo *Yorck*: his Episcopi subsunt x x I V.

III. URBIUM princeps est *Londinum*, *London*: caput atque compendium totius regni, emporiumque inter celeberrima Europæ nequaquam postremum: urbs amplitudine ac duorum templorum immensa magnitudine maxime- *Urbes Angliæ, Portus, & Academiæ.*

ximè conſpicua. Hanc magnitudine incolarumque frequentia ſequitur *Eboracum*, inde *Briſtolium*, vulgo *Briſtou*, Gallicarum mercium nobile emporium; ut *Southampton* Hiſpanicarum. De reliquo *Oxonium*, vulgo *Oxford*, & *Cantabrigia*, vulgo *Cambridge*, illuſtribus Academiis ornatæ, magnificentiſſimis collegiorum ædificiis celebrantur. Sunt prætereà inprimis viſendæ arces ſeu domus Regiæ circa Londinum, in lætioribus atque amœniſſimis agris diſpoſitæ: quarum nomina *Grinvvich*, *Richmont*, *Kingſton*, *Nonſuch*, *Hamptoncourt*, *Vvindſor*, & verſus Cantabrigiam *Tebal*. Breviſſimus ex Britannia ad Continentem trajectus eſt à *Dubri* ad Caletum, vulgo *Calais*; Galliæ opidum, mill. Germ. VI. Reliqui portus celebriores ſunt; in Orientali Inſulæ latere, *Nieucaſtel*, *Hull*, *Lyn*, *Yarmouth*, *Harvvich*, *Colcheſter*, *Sandvvich*; in Meridionali latere *Pleymouth*. in Occidentali latere *Cheſter*: unde naves in Hiberniam navigaturæ ſolvunt.

Inſulę ad Angliã. IV. INSULARUM Anglico litori appoſitarum clariores ſunt, ab Occaſu *Mona*, nunc *Man*, incolis quondam validiſſima; & *Menavia* ſive *Monapia*, nunc *Angleſey* Anglis, Vvallis *Mon*; à Meridie eſt *Vectis*, nunc *Vvight*.

CAP.

CAP. XXIV.

De Scotia.

I.

SCOTIÆ *longitudo* eſt à Meridie in Septemtriones, id eſt, à promontorio, quod accolis *the Mule of Gallouvay*, qua Hiberniam ſpectat, ad promontorium *Dunsby heath*, quod ab Orcadibus Inſulis conſpicitur, mill. Germ. l x x. *latitudo* ab Occaſu in Ortum, hoc eſt, à Novantum promontorio, nunc *Ardermouth heath*, prope Mulam Inſulam, ad promontorium Buchananum, vulgo *Buquuhames*, milliaria L. Regio, ut ſolo, ſic incolis bifariam diviſa eſt. quippe *Grampius* mons, nunc *Gransbain*, ab Occaſu in Ortum tendens, mediam ſecat. *Scotiæ longitudo, & latitudo.*

II. QUI Meridionalem partem habitant, cultiores numeroſioreſque, lingua propemodum ac moribus utuntur Anglicis. Septemtrionales, hominum genus aſperum, ferum, ac ſylveſtre, ſermone, habitu, moribuſque Hibernicis vivunt. *Mores Scotorum.*

III. URBIUM clariſſima eſt *Edenburgum*, vulgo *Edimbrovv*, Regni caput, ſedeſque Regia: *Glaſco* & *S. Andreas*, Archiepiſcopatibus ſunt inſignes, quibus ſuppoſiti Epiſcopatus x I I I. *Academia* illuſtris eſt *S. Andreæ*, & *Aberdonium*, vulgo *Aberdon* & *Aberdain*, haud ita nobilis, at portus celebris. *Urbes Scotiæ clariores.*

E IV. IN-

Insulæ ad Scotiam. IV. INSULARUM ad Scotiam clarissimæ sunt, versus Occasum, *Hebrides* XXX amplius numero: ad Septemtriones, *Orcades*, nunc *the Iles of Orknay*, XL. amplius numero: longiùs dissitæ versus Septemtrionem, VII. *Acmodæ*, nunc *Farre*. Ultima Britannicarum erat *Thule*, nunc *Ysländt*, de qua posteà suo loco.

CAP. XXV.

De Hibernia.

I.

Hyberniæ nomen, soli natura, quantitas. HACTENUS de Albione, Britannicarum insularum maxima, item de minoribus Britannicis insulis: at secunda magnitudine est in Occasum sita *Hibernia*, *Iverna*, & *Jerna* quibusdam appellata: nomine inibi nato, quum incolæ hodieque *Eryn* vocitent, Angli verò *Yrlandt*. De natura hujus insulæ, incolarumque ingenio, etiam nunc verum manet, quod tot retrò sæculis Pomponius Mela tradidit, *Adeò luxuriosam herbis, non lætis modò, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutiùs pasta dissiliant: Cultores ejus inconditos esse, & omnium virtutum ignaros, magis quàm alias gentes.* Hæc Mela. Cæterùm, cœlo est miti, clementi ac sereno: terra nullum animal venenosum alit nec patitur, *Longitudo* ejus maxima porrigitur

gitur mill. German. lx. *Latitudo* autem mill. German. xxx.

II. QUI populi primi eam incoluerint, parum constat, nisi quòd Celtici cum reliquis Britannis fuerint generis. *Brigantes*, *Cauci*, *Menapii*, quos in ea Ptolemæus memorat, mirum ni ex Gallia, Britannia, Germania, hùc trajecerint. Dividitur hodie in quatuor potissimùm regiones. *Langinia*, vulgo *Lenquester*, in Orientem spectans, ut Angliæ propior, ita cultior. Haud multum absimilis huic *Monônia*, vulgo *Mounster*, qua Galliæ in Meridiem obtenditur. asperiores, *Connacia*, *Connacht*, & *Hultonia*, *Quunster*, hæc in Septemtrionem, illa in Occasum, vergentes. *Incolæ, & Partes Hiberniæ hodiernæ.*

III. COMITATUS per totum regnum sunt xxxiii. Opidula rectiùs quàm urbes Hibernos incolere dixeris. Regni caput est *Armagh*: secunda ab hac *Dublin*, opidum munitissimum, sedes præfecti, quem hùc cum titulo Vice-regis mittit Rex Angliæ: sedes item Archiepiscopi, ut & *Armagh*, & *Casshyl*. his subjecti sunt Episcopi xii. *Arglas* celebris est portus. Academiam sustinet prædictum Dublinum. Atque hæc breviter de Insulis Britannicis: nunc tempus est in Continentem reverti: ac primo loco de Germania. *Comitatus, & opida.*

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De Veteri Germania.

I.

Germaniæ Qualitas.

ERMANIAM, quæ nunc terrarum cultu, urbium splendore, ædificiorumque magnificentia, cum Italia conferri, reliquis verò regionibus præferri possit, *terris informem, montibus asperam, cultu aspectuque tristem, in universum sylvis horridam, aut paludibus fœdam, utrisque inviam*, veteres prodiderunt, in tantum res mutantur.

Germanorum nomen.

II. NOMEN *Germanorum* unde deductum sit, varium inter auctores est certamen: à Gallis id inventum, & *quinque* primò Germanorum nationibus, *Eburonibus*, *Condrusis*, *Segnis*, *Ceresis*, & *Pæmanis*, è Germania in Galliam transgressis, inditum, qui posteà uno itidem fuere nomine *Tungri* dicti, ex Cæsaris, Taciti, Dionis, & aliorum scriptorum monumentis clarum fit rimantibus. Id postmodum Gallorum Romanorumque usurpatione in universam gentem Trans-rhenanam transiit. Ipsa gens suo sibi vocabulo semper appellata fuit *Teutisci*, vulgo

die

die Teutische, ab ipsius veri æternique Dei, rerum omnium conditoris, antiquissima, pluribusque gentibus usurpata appellatione *Theuth*: ab hoc enim illi, & à primo mortalium *Manno*, id est, *Adamo*, è terra condito, originem se ducere prædicarunt; ut latiùs infrà dicetur.

III. *AD limites Germaniæ* quod attinet, vehementer errant illi, qui latiùs nunc, quàm olim, Germaniam patere, ex *Ptolemæi* Geographia adfirmant; maximè ii, qui duplo majorem faciunt. Secus mihi sententia est, qui dimidio minorem censeo. *Alsatiam*, *Lotharingiam*, *Treviros*, *Luceburgenses*, *Brabantios*, *Juliacenses*, *dimidiam partem Gelriæ*, *Hollandiæ*, *omnem Zelandiam*, ac *Flandriam*, hodie accessisse ajunt: ego accessisse nego; mansisse adsevero. Quippe *Plinius* jam inde Germaniæ limitem *ad Scaldim* fluvium protendit. Idemque simul & *Tacitus* ab usque *Sequanis* omnem Rhen. citeriorem ripam Germanos accoluisse tradit. Apud *Cæsarem* ipsi *Rhemi*, Belgica natio, ultrò testati sunt, Belgas plerosque esse ortos à Germanis. Ex Gallia quidem uni *Helvetii*, ex Illyrico veteri *Vindelicia* & *Noricum*, quæ inter Alpes Danubiumque sitæ sunt regiones; item *Pannoniæ superioris pars*; extra veteris Germaniæ limites nomenque censitæ fuerunt. Verùm eis oppono quicquid est terrarum hodie *Poloniæ citra Vistulam*

Germaniæ limites.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De Veteri Germania.

I.

Germaniæ Qualitas.

ERMANIAM, quæ nunc terrarum cultu, urbium ſplendore, ædificiorumque magnificentia, cum Italia conferri, reliquis verò regionibus præferri poſſit, *terris informem, montibus aſperam, cultu aſpectuque triſtem, in univerſum ſylvis horridam, aut paludibus fœdam, utriſque inviam*, veteres prodiderunt, in tantum res mutantur.

Germanorum nomen.

II. NOMEN *Germanorum* unde deductum ſit, varium inter auctores eſt certamen: à Gallis id inventum, & *quinque* primò Germanorum nationibus, *Eburonibus*, *Condruſis*, *Segnis*, *Cæreſis*, & *Pæmanis*, è Germania in Galliam tranſgreſſis, inditum, qui poſteà uno itidem fuere nomine *Tungri* dicti, ex Cæſaris, Taciti, Dionis, & aliorum ſcriptorum monumentis clarum fit rimantibus. Id poſtmodum Gallorum Romanorumque uſurpatione in univerſam gentem Trans-rhenanam tranſiit. Ipſa gens ſuo ſibi vocabulo ſemper appellata fuit *Teutiſci*, vulgo

dic

die Teutische, ab ipsius veri æternique Dei, rerum omnium conditoris, antiquissima, pluribusque gentibus usurpata appellatione *Theuth*: ab hoc enim illi, & à primo mortalium *Manno*, id est, *Adamo*, è terra condito, originem se ducere prædicarunt; ut latiùs infrà dicetur.

III. *AD limites Germaniæ* quod attinet, vehementer errant illi, qui latiùs nunc, quàm olim, Germaniam patere, ex *Ptolemæi* Geographia adfirmant; maximè ii, qui duplo majorem faciunt. Secus mihi sententia est, qui dimidio minorem censeo. *Alsatiam*, *Lotharingiam*, *Treviros*, *Lucemburgenses*, *Brabantios*, *Juliacenses*, *dimidiam partem Gelriæ*, *Hollandiæ*, *omnem Zelandiam*, ac *Flandriam*, hodie accessisse ajunt: ego accessisse nego; mansisse adsevero. Quippe *Plinius* jam inde Germaniæ limitem *ad Scaldim* fluvium protendit. Idemque simul & *Tacitus* ab usque *Sequanis* omnem Rhen. citeriorem ripam Germanos accoluisse tradit. Apud *Cæsarem* ipsi *Rhemi*, Belgica natio, ultrò testati sunt, Belgas plerosque esse ortos à Germanis. Ex Gallia quidem uni *Helvetii*, ex Illyrico veteri *Vindelicia* & *Noricum*, quæ inter Alpes Danubiumque sitæ sunt regiones; item *Pannoniæ superioris pars*; extra veteris Germaniæ limites nomenque censitæ fuerunt. Verùm eis oppono quicquid est terrarum hodie *Poloniæ citra Vistulam*

Germaniæ limites.

amnem, *qui terminus olim Germaniæ fuit*; item *Rophæmum*; quarum regionum ſermo apertè genus atque originem incolarum indicat. *Truſſios* etiam atque *Livones*, quia Germanica lingua utuntur, Germaniæ acceſſiſſe illi cenſent: quum antiquitùs *Venedi*, Sarmatica gens, incoluerit: ego & hos acceſſiſſe nuper, nego; manſiſſe à multis ſæculis, ajo. Quippe *Æſtios*, qui olim totam Livoniam ac Pruſſiam, omnemque ferè dextram ripam Viſtulæ latè patentem occuparunt, diſertiſſimis verbis Germaniæ adſcribit *Tacitus*. Idem auctor, & *Plinius*, regiones hodie, *Norvegiam*, *Suediam*, ac *Finnos*, & quidquid terrarum Oceano Septemtrionali Moſcoviæque confiniis ambitur, Germaniæ attribuunt. Quin etiam *Peucini*, alio nomine *Baſtarnæ* dicti, à Viſtulæ fontibus olim ad Pontum uſque Euxinum & Iſtri oſtia extenſi, Germani fuerunt, teſtibus iiſdem Scriptoribus.

Vetuſtiſſimi Germaniæ termini. IV. *VETUSTISSIMI* igitur *Germaniæ termini* fuere; ab Occaſu *Rhenus* amnis, & *Oceanus Germanicus*; à Septemtrione *Oceanus Septemtrionalis* ſive *Hyperboreus*; ab Ortu *Granvicus* & *Finnicus ſinus*, *mare Suevicum*, ſive *ſinus Codanus*, *Viſtula* amnis, & *à fonte ejus linea ad Sarmaticos montes ducta*, qui è Septemtrione in Meridiem ad Danubii uſque ripam protenſi, ubi opidum nunc Hungariæ *Vacia*; dein à Meridie ipſum *Danubii flumen*.

Poſt-

Posteà verò portiones ei ex Gallia ad lævam Rheni ripam, & ex Sarmatia ad sinum Codanum & dextram Vistulæ ripam accesserunt, ut dictum est.

V. *LONGITUDO* ejus summa fuit à Scritofinniæ promontorio, vulgo *NoortKin*, quod in Oceanum Septemtrionalem excurrit, ad *Danubium* usque, mill. Germ. cccc. *Latitudo* verò maxima à *Rheno* amne juxta Basileam, ad *Amadocam* usque *paludem*, quæ in confiniis Russiæ, Lituaniæ, & Podoliæ sita est, mill. Germ. cc. *Germaniæ Quātitas.*

CAP. II.

Divisio veteris Germaniæ, ac primùm de Vindilis & Ingævonibus.

I.

GENERA Germanorum *quinque* à Plinio traduntur, *Vindili*, *Ingævones*, *Istævones*, *Hermiones*, & *Peucini*, qui & *Bastarnæ*. *Divisio Germaniæ antiquæ.*

II. *VINDILI*, etiam *Vinili*, & *Vandili*, *Vandali*, *Vandalii*, & *Vanduli*, Romanis scriptoribus simul & Græcis dicti sunt. Horum nationes fuere, *Gothones*, qui & *Gotones*, *Gutones*, *Gutthones*, ac *Gythones*, *Gothi* & *Gotthi* auctoribus dicuntur; nunc Cassubiæ pars ad Vistulæ infimam partem, quæ propriè *Pomerellia* nunc dicitur: ubi nobis natale solum. *Carini*, Pomeraniæ pars, in qua opida *Stolpe*, *Colgerb*, *Corlin*, *Camin*. *Lemovii*, *Vādali, & eorum nationes.*

vii, ea pars Pomeraniæ, in qua *Stetin*, *Usedon*, *Vvolgast*, *Gripesvvolda*. *Rugii* antiquitùs, circa *Rege* flumen Pomeraniæ, & opidum *Regenvvolde*, dein in insulam transgressi, quæ etiam nunc *Rugia*, vulgo *Rugen* appellatur. *Varini*, in Meckelburgensi Ducatu, circa flumen & opidum *Vvarne*. *Angili*, sive *Anglii*, reliqua Meckelburgensis agri pars, ad Lubecam usque. *Endoses*, *Suardones*, *Nuithones*, pars Meckelburgensis agri, Pomeraniæ Marchiæque proxima. *Caviones*, pars Marchiæ, Dannebergensi Comitatui proxima. His contermini *Deuringi*, sive *Thoringi*, in eadem Marchia, circa opida *Havelberg* & *Rappin*. *Longobardi*, in Marchia media, vulgo nunc *Middelmarch*, inter Albim & Viadrum amnes, circa opida *Grabouvv*, *Brandenborgh*, *Berlin*, *Brotzen*. *Semnones*, in portionibus Marchiæ, Misniæ, Lusatiæ, Silesiæ, atque Poloniæ, inter Albim & Vvartam amnem in Viadrum defluentem. *Burgundiones*, in partibus Cassubiæ ac Poloniæ, inter Gotones ac Semnones.

Ingævonum Populi. III. *INGÆVONUM populi* fuere isti: *Chauci*, qui & *Cauchi*, & *Cauci*; inter Amisiæ Albisque ostia utramque accoluerunt Visurgis ripam supra Bremam usque opidum; deinde usque Mindam qua Chattis jungebantur. Qui apud Tacitum *Fosi*, reliquis auctoribus *Saxones* appellantur: horum tota fuit Holsatia ad Cimbricam usque pen-

insu-

insulam. Posteà omnem oram maritimam occuparunt ab Albi ad Rheni usque ostia: unde cum Anglis in Britanniam insulam abiverunt. *Cimbri* omnem eam tenuerunt peninsulam, quam nunc antiqui nominis itidem gens incolit Jutæ. *Teutoni* Danicas incoluerunt insulas; quarum maxima vulgo *Zeelandt*, Melæ dicitur *Codanonia*, nempè à gente Teutonorum, qui variantibus dialectis jam tunc dicebantur *Dani*, *Godani*, & *Codani*: unde totum hoc mare etiam dicitur *Codanus sinus* eidem Melæ ac Plinio; quod Tacito *mare Suevicum*, quia utrumque Suevi accoluerunt, ut mox ostendam. Regiones trans dictum mare, quæ nunc sub Norvegiæ ac Suediæ Finniæque maximè nominibus veniunt; immensas Germaniæ insulas esse, falsò crediderunt Veteres, quum veriùs sint peninsulæ. Harum maximam, quæ Norvegiæ Suediæque regna continet, à proxima gente quidam dixerunt, *Scandiam*, & *Scandinaviam*: alii à freto, quod est inter Danicas insulas, vulgari vocabulo *Belt*, *Baltiam*: quod vocabulum posteà corruperunt in *Basiliam*. Altera peninsula, nunc vulgo *Finland*, Plinio dicitur *Finningia*. In Scandia populi *Scandii*, sive *Scanii*, vulgo nunc *Scanen*, unde toti peninsulæ nomen. His contermini fuere *Hilleviones*, nunc *Halland*. Ultra utrosque incoluerunt *Sitones*, nunc *Norvegii*, vulgo *Norige*,

& *Norge*: quorum terra jam antiquissimis Græcorum auctoribus dicta *Nerigon*. Ultra hos sunt *Marchiofinni*, vulgo *Marchfennen*. His continuantur *Scritofinni*, vulgo *Scritfennen*, extremi versus Septemtriones apud promontorium, *Rutubæ* Plinio, vulgo nunc *Noortkin*. His proximi sunt versus Orientem *Lappiones*, sive *Lappii*, vulgo *Lappen*: infra hos versus Meridiem sunt *Suiones* sive *Sueones*, nunc *Suedi*, vulgo *Svveden*. Infra hos *Gutæ*, sive *Guti*, quorum regio nunc vulgo *Gutlandt*. hi falsò vulgo appellantur *Gothi*, & regio eorum *Gothia*; quum hi fuerint iidem & *Gothones* ad Vistulæ ostia: ut suprà dictum. Sed hic jam est antiquus scriptorum error: unde ridiculæ illæ Jornandi fabulæ de Gothorum origine. *Finni* Ptolemæo, Tacito dicuntur *Fenni*, quod nomen hodieque servant, variatis dialectis, vulgo *Fennen*, & *Finnen* dicti.

CAP. III.

De Istævonibus, Hermionibus, atque Basiarnis, item Suevia, & veterum Germanorum habitationibus.

I.

Istævonũ Nationes. JAM verò Rheno proximi erant *Istævones*: horum nationes fuere *Frisii*, *Bructeri*, *Angrivarii*, *Chamavi*, *Ansi-*

Ansibarii, *Dulgibini*, *Cassuarii*, *Marsi*, *Tubantes*, *Marsaci*, *Sicambri*, *Ubii*, & qui in horum posteà agros successerunt, *Usipii*, *Tencteri*, *Juhones*, *Mattiaci*: prætereàque antiquissimis temporibus *Marcomanni*, *Harudes* & *Sedusii*: qui tres populi postmodum in Bojohæmo inter Hermiones sedes locarunt. Ex his omnibus *Frisii*, *Marsaci*, & *Bructeri*, quo situ fuerint, jam antè in XVII. inferioris Germaniæ provinciarum descriptione dictum est. Sed *Bructeri* posteà inter superiorem Luppiæ amnis partem & Agrippinensem Coloniam coluerunt. *Marsi*, antequam *Drusiana fossa*, quæ est in Gelria, inter Arnemum, & Dusburgium, facta est, superiorem Velaviam, & Zutphaniensis Comitatus partem, qua opida sunt *Dothecum*, *Grolle*, & *Bredefort*, incoluerunt. Fossa autem facta, pars eorum intra Rheni divortia inclusi, novum vocabulum *Marsacorum*, sive *Marsatiorum*, assumpserunt: de quibus suprà: pars autem veteri nomine servato in interiora concesserunt, inter Amisiam & Luppiam amnes, opidumque *Dulmen*. *Angrivarii*, Bructeris proximi, primùm inter Amisiam & Visurgim amnes, qua est opidum *Mindem*, coluerunt: *Chamavi* verò supra hos inter Amisiam & Loam flumen, quod Amisiæ paulò suprà Emdam miscetur. posteà verò utraque gens Bructeris expulsis agros eorum occuparunt:

Chamavi versus Occidentem; Angrivarii versus Septemtriones. Hinc *Dulgibini* tenuerunt inter opidum Paterbornam & Visurgim, qua *Flotovv* ei opidum appositum. In his *Quintilius Varus*, cum tribus legionibus, cæsus ab Arminio Cheruscorum Duce, inter opida *Dietmelle* & *Horn*. His proximi versus Meridiem fuere *Cassuarii*, qui & Chattuarii, inter Paterbornam & Visurgim, qua ei opidum Huxter impositum; pars quondam fuere Chattorum. At *Ansibarii* tenuerunt inter Visurgim & lacum *Dommel*, apud quem opidum *Diepholt*. *Tubantum* varia semper fuit sedes, ad superiorem Amisiæ partem. *Sicambri* Rheni ripam tenuerunt à Colonia Agrippinensi ad Rheni usque divortium; ab Oriente verò usque ad Chattos, circa fontes Luppiæ, & opidum *Medebach*: posteà à Tiberio in Galliam transportati, ubi inter Mosam & Rhenum *Gugerni* dicti. horum agri portiones deinde tenuerunt in Rheni ripa *Usipii*, sive *Usipetes*, & *Tencteri*: hi apud Coloniam, illi ad Rheni divortia. *Ubii* in Germania Rheni Mœnique dextras ripas tenuere, ad Coloniam usque ab Oriente Chattis contermini. Horum agros, Chattorum posteà partes, occuparunt *Juhones* & *Mattiaci*. horum fuit superior ripa & Nassoviensis Comitatus, cum Vvetteravia & Hassiæ parte, qua *Marpurgium* nunc est, quondam *Mattium* dictum; unde genti

ti nomen; illi inferiora tenuere, cum Vvestervvaldia. *Marcomanni*, antequam cum Sedusiis & Harudibus in Bojohæmum migrarent, fines habuere inter Rhenum, Danubium, Cocharum & Nicrum amnes. *Sedusii* inter Cocharum, Nicrum, Rhenum & Mœnum: proximi his fuere *Harudes*, ad lineam à fonte Mœni ad Danubium usque, & opidum Ingolstadium, ductam. *Allemanni* Gallorum fuere colluvies, sub Cæsare Augusto, quum Maroboduus Marcomannos, Sedusiosque, & Harudes, in Bojohæmum deduceret, in horum fines, inter Danubium, Rhenum ac Mœnum transgressi, unde nomen.

II. *HERMIONES* versus Meridiem ad Danubii usque ripam incoluerunt. in his populi fuere isti: *Cherusci*, *Chatti*, *Hermunduri*, *Narisci*, *Marcomanni*, *Quadi*, *Osi*, *Gothini*, *Lugii*, *Burii*, *Marsigni*. *Cheruscorum* agros nunc tenent Brunsvvicenses, ac Luneburgenses; Chattorum, Hassi & Thuringi. *Hermunduri*, ab initio inter Salam & Albim & Bojohæmum incoluere Voitlandiam, & Misniæ Saxoniæque superioris partes; deinde quum Harudes cum Marcomannis ac Sedusiis in Bojohæmum transgressi, Harudum porrò agros illi occuparunt ad Danubium usque. hi posteà propriè *Suevi* dicti sunt. *Narisci* tenuerunt inter Bojohæmi Occidentale latus & Danubium lineamque à Mœni fontibus ad opidum

Hermionum situs, & Populi.

dum Ingolſtadium ductam; poſtmodum *Armalauſi* dicti. *Marcomanni*, *Seduſii*, atque *Harudes*, Maroboduo duce, à Rheno in Bojohæmum tranſgreſſi ſunt: ubi tamen Seduſiorum Harudumque nomina obſcurata, vel prorſus exſtincta. *Quadi* antiquitùs inter Bojohæmum, Danubium & Marum flumen incoluerunt; poſteà verò nomen eorum ad Sarmatica uſque juga, quæ ſunt in Hungaria, inter duo celebria quondam opida *Erlam* & *Vaciam*, protenſum fuit. *Oſi* Moraviæ ac Sileſiæ partes, coluere, inter opida *Oſtram* & *Oſvvieczim*; quorum hoc Viſtulæ, illud Maro impoſitum. Infra hos fuere *Gothini*, itidem Sileſiæ partem inter Mari Vartæque fluminum fontes colentes. Hinc *Lugii*, magna gens inter Vartam & Viſtulam, Poloniæ partem tenuere, ad opidum uſque *Uladislaum* Viſtulæ appoſitum. His contermini verſus Occidentem *Burii*, inter Vartam, & Viadrum: his *Marſigni*, inter Viadrum & Bojohæmum; utrique finitimi Semnonibus ſuprà dictis.

Baſtarnæ ſive Peucini. III. *BASTARNAS* quondam à Viſtulæ dextra ripa ad oſtia uſque Iſtri incoluiſſe, ſuprà dictum eſt. Ipſos quoque oſtiorum inſulas tenuiſſe, quarum maxima dicebatur *Peuce*, nomen eorum alterum *Peucini* indicat.

Æſtii. IV. *ÆSTII*, quos Livoniam Pruſſiamque inhabitaſſe, ſuprà dixi, cui quinque generum adſcribendi ſint, dubito:

bito: quum ab Rheno quondam in has sedes inter Ingævones Baſtarnaſque profecti fuerint. Diſtinguebantur in *Hirros* atque *Scyros* ſive *Sceros*: hi Pruſſiam, illi Livoniam habuere.

V. CÆTERUM *Suevia* antiquiſſimis temporibus erat quicquid ab Occidente Bojohæmicis montibus, Sala, Albi, & Trava amnibus, ſinu Codano, ac mox mari Germanico; à Septemtrionibus mari glaciali; ab Oriente ſinu Albo, lacu Albo, ſinu Botnico, mari Codano, & Viſtula Maroque; à Meridie Danubio includebatur: quod ſpatium Suevi incoluerunt, in nationes ſuprà memoratas diſtincti. Eorum antiquiſſimi nobiliſſimique *Semnones* fuere, utramque latè accolentes ripam *Viadri*, qui amnis anteà *Suevus* dictus; unde genti nomen, & à gente poſteà mari cognomen *Suevico*, vulgo nunc *die Ooſt-Zee*. Sed poſteriobus ſæculis Suevi propriè habiti ſunt, ceu peculiari nomine Suevorum pars, *Hermunduri*, quorum nunc etiam poſteritas durat in regione, quæ vulgo dicitur *Svvaben*. *Suevia.*

VI. *NULLAS*, inquit Tacitus, *Germanorum populis urbes habitari, ſatis notum eſt: ne quidem pati inter ſe junctas ſedes. colunt diſcreti ac diverſi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.* *Priſcorũ Germanorum habitationes.*

C A-

CAP. IV.

De Vindelicia & Norico.

I.

Rhæti, Vindelici, Norici quas terras incoluerint.

ANTEQUAM hodierna Germaniæ explicentur, terrarum inter Alpes & Danubium primùm exponenda erit antiquitas; nam hæ jam circa annum Dom. CCC. ab Allemannis, Marcomannis ac Quadis occupari cœperunt, perpetuòque in hunc usque diem ab iisdem nationibus possessæ sunt. unde etiam partes factæ Germanici Imperii. Inter Rhenum igitur, sive quem Rhenus transit, lacum Brigantinum, & Lichum amnem, *Rhætos*: inter Lichum & Ænum, *Vindelicos*: inter hos & Cethium montem, qui ad Viennam desinit, in Danubii ripa, *Noricos* ponit Ptolemæus: sed falsò; ut ex Strabonis Pliniique patet Geographia, simulque situ regionum. namque *Rhæti* Alpes tantùm incoluere, & earum valles, à Septemtrione ad lacum usque Brigantinum. Sub Alpibus ad Danubium usque, fuere inter dictum lacum & Ænum flumen *Vindelici*. Hinc ad Cethium usque montem, *Norici*: quorum hi etiam ipsas Alpes tenuerunt apud Fori Julii regionem.

Noricorũ nomen, & opida.

II. NOMEN habuerunt à *Noreja*, urbe supra Aquilejam sita. Reliqua opida clara fuere ista: *Ovilia*, nunc *Vvels*; in Danubii ripa *Vindoniana*, quod cor-

corruptè *Vindobona*, & apud Ptolemæum corruptiùs *Juliobona*, vulgo nunc *Vvien*; Lauriacum, nunc *Lorck*.

III. *VINDELICORUM caput* fuit *Damasia*, quæ posteà, colonia Augusti Cæsaris auspiciis deducta, *Augusta Vindelicorum* dicta est. Cætera loca, maximè celebria, fuere, *Juvavium*, sive *Colonia Jovavia*, vulgo nunc *Saltzburg*. Dein *Reginum*, sive *Regina castra*, vulgo nunc *Regensburg*; nomine à flumine *Regino*, vulgo nunc *Regen*, olim tracto. Hinc *Batava castra*, vulgo *Passavv*: & prope hoc opidum, apud Danubii Ænique confluentes, *Bojodurum*; quod nomen accepit à Bojorum trajectu, qui à Marcomannis è Bojohæmo pulsi in has oras transmigrarunt, quas etiam nunc eorum posteri tenent, nomine nunc vitiato, *Bavari*, superioribus sæculis *Bojoarii*, & *Bojuvarii* dicti. Reliqua opida fuere, *Abusena*, *Abensperg*, *Guntia*, *Guntzperg*: *Campodunum*, *Kempten*: *Abudiacum*, *Fuessen*: *Isinisca*, *Munchen*. *Vindelicorum opida.*

CAPUT V.

De fluviis, sylvis, ac montibus Germaniæ.

I.

CELEBRIORES Germaniæ fluvii, iidemque navigiorum capaces sunt: Oceanum petentes; *Rhenus*, secun- *Fluvii.*

cundus claritudine Europæ; qui lacum Brigantinum, vulgo *der Boden-zee*, transiens, recipit *Nicrum*, vulgo *der NecKer*, & *Mænum*, vulgo *der Meyn; Luppiamque*, vulgo *die Lippe*. Hinc *Amisius* sive *Amisia*, vulgo *die Ems*; *Visurgis*, *die Vveser*, superiore sui parte *die Vverre*. Inde *Albis*, nunc vulgo *die Elbe*, *Salam*, vulgo *die Sale*, unà secum devehit. In sinum Codanum sese effundunt; *Chalusus*, sive *Trava*, vulgo *die Trave*: *Viadrus*, anteà *Suevus*, & Plinio *Guttalus* dictus, vulgo nunc *die Oder*; *Vistula* sive *Vistillus*, *die Vveixel*. At *Danubius*, vulgo *die Donau* & *Danavo*, omnium Europæ maximus, à dextra ripa ex Vindelicia *Lichum*, vulgo *die Lech*, & *Ænum*, vulgo *der In*, à læva *Navam*, vulgo *die Nabe*, & *Marum*, *die March*, in pontum Euxinum defert.

Sylva. II. *SYLVARUM* Romanis monumentis celebratæ sunt; *Hercynia* totam ferè olim Germaniam occupans; propriè tamen sic circum Bojohæmum appellata; vulgo nunc *der Bohaymer Vvald*. *Bacenis*, quæ & *Semana*, vulgo nunc in Brunsvvicensi Ducatu *der Hartz*, antiquam Hercyniæ memoriam servans. *Gabreta*, vulgo *der Duringer Vvald*. *Luna*, inter Moraviam, Poloniam & Hungariam. *Martiana*, seu fortè rectiùs *Hartiana*, nunc *der Schvvarz Vvald*. *Cæsia*, ad dextram Luppiæ amnis ripam, haud procul Vesalia.

III. *MON-*

III. *MONTIUM* nobilissimum *jugum Hercynium*, Bojohæmum cingens, qui & *Suditi* montes. Dein *Abnoba* in Ducatu Wirteburgensi circa Danubii Nicrique fontes. *Taunus*, ex adverso Moguntiaci, vulgo *der Heyrich. Rhætico*, ex adverso Bonnæ, *das Siebengeburge*. *Melibocus* in Brunsvvicensi Ducatu, apud Semanam Sylvam, vulgo *der BleeKesberg*. *Montes.*

CAP. VI.

De incolis Germaniæ.

I.

DE origine gentis Germanorum, multi hoc nostro sæculo multa fabulati sunt, nugatique Germani scriptores. Antiquus juxtà & gravis in primis auctor Romanus Tacitus, in libro, quem de hac gente conscripsit: *Celebrant*, inquit, *carminibus antiquis, (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus est) Tuitonem Deum, terra editum*, & *filium Mannum, originem gentis conditoresque*. Mannus hic erat Adam: *Theut* verò, sive *Tuit*, ipse *Deus*, rerum omnium auctor, qui è terra condidit formavitque primum hominem, Germanis *Mann*, Hebræis *Adam* dictum. ab hujus igitur *Theut* nomine tota gens sibi nomen adscivit, *Theutisci*, sive, variante dialecto, à *Tuit*, *Tuitisci*, vulgo *die Teutische* & *Duytsche*. Unam eandemque linguam antiquissimis temporibus fuisse per *Germanorũ origo.*

se per universam Hispaniam, Galliam, Britannicas insulas, Germaniam & Illyricum, omnesque has nationes in universum Græcis dictos fuisse Celtas, suprà in descriptione Galliæ dictum. Cæsar in Comm. de Bell. Gall. *Gallos*, ait, *à Dite patre se prognatos prædicasse*: quem illi haud dubiè intellexere eundem *Tuitonem* Germanum: quando Lucanus illorum Deum *Teutatem* memorat. Eundem verò *Teutatem Mercurium* coluisse Hispanos, auctor est Livius. Ex hoc igitur argumento, simulque ex illo de lingua Celtica, colligere licet, omnes prædictas quinque nationes uno vocabulo olim dictas fuisse Teutiscos, *die Teutische*. *Aschenazem* Noachi pronepotem ab urbe Babylone in dispersione gentium hùc deduxisse suos, alibi demonstratum est. Hinc postmodum Hebræis semper gens Germanorum dicta fuit *AsKenazim*.

Germanorum migrationes. II. CÆTERUM, nationes nonnullas jam antiquissimis temporibus à Germania in Gallias commigrasse, Gallos in Germaniam transgressos, tradunt apud Romanos maximè Cæsar & Tacitus. *Helvetii*, inter Danubium, Rhenum & Mœnum, Bojohæmumque loca tenuere: ipsum Bojohæmum *Boji*; unde nomen regioni. Posterioribus sæculis, quum Germanorum diversæ nationes, *Gothi*, *Burgundi*, *Rugii*, *Vandali*, *Longobardi*, *Marcomanni*, *Quadi*, alii in Italiam,

in

in Galliam, alii & Hispaniam, proficiscerentur; contermina olim trans Vistulam gens *Venedi*, sive *Vinidi*, quæ iidem & *Slavi*, magnam Germaniæ partem occuparunt, ad Albim usque. hinc crebra in Silesia, Lusatia, Misnia, Marchia, Brandeburgensi, Meckelburgensi Ducatu, ac Pomeriana, Slavonica urbium, castellorum ac vicorum nomina. Gens ipsa adhuc incolit totum Bojohæmum atque Moraviam, Lusatiæ item agros magna ex parte.

CAP. VII.

Quota pars Germaniæ subjecta fuerit Imperio Romano.

I.

AT operæ pretium fuerit, antequam ad hæc nostra sæcula pergam, primùm indicasse, quota pars olim Germaniæ Romanorum armis debellata fuerit. Primi igitur Germanorum Romanis nomen suum dederunt, armaque noscenda, *Cimbri* atque *Teutoni*, ultrò Galliam Italiamque petentes: quos C. Marius partim in Gallia, partim in Italia sub ipsis Alpibus vicit. Cæsar posthinc, dum Gallia domita Rhenum transgressus *Germanos* irritavit, perpetuum Romanis bellum cum Germanorum gente concitavit. Reliqua omnia, quocumque arma tulerunt, prona illis fuerunt. *Cimbri, & Teutoni.*

runt. Germanos ingentibus sæpè exercitibus triumphatos magis, quàm victos, ipsimet Romanorum fatentur scriptores. At quota pars horum armis tot sæcula Germaniam petentibus perdomita fuit? Maximis equidem ipsorum Romanorum cladibus debellati fuerunt populi *Rhenum* inter & *Albim*, Augusti, Tiberiique auspiciis: at post hos nihil sub imperio suo retinuerunt, nisi Rheno proximos *Frisios*, *Usipios*, *Tencteros*, *Juhones*, *Mattiacos*, & his conterminos *Alemannos*: qui tamen non origine Germani, sed Galli fuerunt, ut suprà dixi. Sed & hi mox circa annum Christi cc. rebellarunt, Galliamque crebris incursionibus vexarunt. quo tempore quoque natum *Francorum* nomen: quod sibi omnes populi inter Rhenum Albimque incolentes, in unum corpus congressi, novum à libertatis argumento imposuerunt; protinus & ipsi Galliam crebris incursionibus depopulantes.

Qui populi Romanorum Imperium occuparint.

II. RELIQUA ultra Albim Danubiumque Germania intacta semper mansit: quæ & ipsa postmodum *Suevis*, ut suprà dixi, *Gothis*, *Burgundis*, *Vandalis*, & *Longobardis*, aliisque nationibus emissis, ultrò Romanorum imperium petiit, totumque propemodum occupavit. *Marcomanni*, & *Quadi*, Danubii accolæ, jam inde à M. Antonini Imperio, Vindeliciam, Noricum, & Pannoniam, Romanorum

pro-

provincias, petere cœperunt. Nec antè Martia hæc Germanorum gens quievit, donec toto Romano Imperio per varias provincias occupato, ipsum tandem Imperii nomen decusque in fines suos pertraheret.

CAP. VIII.

De variis Germaniæ Regnis, ac novissima ejus divisione.

I.

CÆTERUM, liberis olim rebuspubl. Germani inter Rhenum, Danubium, Vistulam & sinum Codanum, egerunt. Principes tamen plerique suos habuere: quos falso nomine sæpè *Reges* vocant Romani. Ultra sinum Codanum duo fuere jam inde ingentia Regna. *Sitonum* in Norvegia, & *Sueonum* in Suedia: quæ etiam nunc durant: nisi quòd Norvegiorum imperium translatum est ad Danos. His posteà accesserunt *Czechorum* in Bojohæmo, & *Polonorum* ad Vistulam amnem. At *Saxonum*, *Duringorum*, *Francorum Orientalium*, *Suevorum* ad fontes Danubii, ac *Bojoariorum*, quæ iisdem ferè tempestatibus orta fuerant, circa Caroli M. tempora abolita sunt. Hic tandem Romanorum Imperio in Germaniam delato, in varias provincias atque Ducatus eam divisit; Norvegia, Suedia, Da- *Germanorum Regna.*

niæ-

niæque parte, trans mare Suevicum, ac Polonia cis Vistulam, jam tum à Germania avulsis.

Germaniæ divisio in Superiorē, & Inferiorem.

II. HINC *Germania* in *duas partes*, id est, in *Superiorem*, & *Inferiorem*, divisa est. In *Superiore* sunt regiones istæ: Helvetia, Alsatia, Suevia, Vvirtenbergensis Ducatus, Bavaria, Franconia, sive Francia Orientalis, Palatinatus Rheni, Bojohæmum, Moravia, Austria, Stiria, Carinthia, Carniola, Tirolis. In *Inferiore*, præter XVII. provincias, quas vulgari nunc vocabulo vocant Belgium, sunt: Leodicensis Episcopatus, Lotharingia, Juliacensis Ducatus, Coloniensis, Treverensis, Moguntiacensis Archiepiscopatus, Clivia, Vvestfalia, Hassia, Duringia, Saxonia, Misnia, Lusatia, Silesia, Marchia Brandeburgensis, Pomerania, Meckelburgensis Ducatus, Holsatia. Helvetii, postquam IↃCCCC. propè annis in Germania, ac novissimè sub Germanorum Imperio computati essent, jugo tandem Imperii excusso, CCXX. circiter annos liberè agunt.

Septemviri, seu Electores Germaniæ.

III. CÆTERUM, Othone III. imperante, (ut vulgaris opinio est) inter Germaniæ Principes conventum atque decretum fuit, ne quis, nisi Germanici nominis Princeps, Rom. Imperator crearetur. Atque tum *Septemviri* constituti, quibus ob eligendi Imperatorem potestatem, *Electorum* nomen inditum. Horum *tres Ec-*

cle-

clesiastici, iidemque Archiepiscopi, & Archicancellarii S. Imperii. Primus, *Moguntiacus*, in Germania: Secundus, *Coloniensis*, in Italia: Tertius, *Treverensis*, in Gallia. Quatuor, reliqui sunt sæculares. Primus, *Rex Bojohæmiæ*, Pocillator: Secundus *Palatinus Rheni*, Dapifer: Tertius, *Saxo*, Ensifer: Quartus, *Marchio Brandeburgensis*, Cubicularius.

APPENDIX.

I.

ANNO 1648. Palatinus *Carolus Ludovicus* in provincias suas restitutus, cùm *Electoralem dignitatem* Patri suo *Friderico* ablatam, & Bavariæ duci collatam nollet dimittere, ipse constitutus est *Elector Octavus*.

II.

Divisio Germaniæ in X. Circulos à Maximiliano I. instituta.

I. Circulus *Austriacus*, cujus Director *Archidux Austriæ*.	Archiducatus	Austriæ
	Ducatus	Stiriæ Carinthiæ Carniolæ
	Comitatus	Tirolis
	Episcopatus	Tridentinus Brixiensis Laubacensis Viennensis
II. Circulus *Bavaricus*, cujus Directores *Elector Ba-*	Archiepiscopatus	Salisburgensis
	Episcopatus	Ratisbonensis Passaviensis Frisingensis
	Ducatus	Bavariæ Superioris Bavariæ Inferioris
	Palatinatus	Superior Neoburgicus

varus

varus & *Archiep. Salisburg.*	Lādtgraviatus	Leuchtēbergensis
	Comitatus	Ortemburgicus
	Ducatus	Franciȩ Orientalis
III. Circulus *Francicus* aliàs *Frāconiæ* cujus Directores *Episc. Bamberg.* & *Marchio Brādemburg.*	Episcopatus	Herbipolensis Bambergensis Aichstetensis
	Ditio	Magistri ordinis Teutonici in Marghenthal.
	Burggraviatus *Norimbergēsis* sub Marchionib	Brandemburgico Culmbachiensi Anspachensi
	Comitatus	Hennebergensis Hohenlticus Erbacensis Schvvartzembergensis Vvertheimensis
	Baronatus	Limburgensis
	Civitates	Norimberga Rotemburgum ad Tubarim Vvinshemium Schvvinfurtum

IV. Circulus *Suevicus* cujus Directores *Epis. Constantiensis*, & *Dux Vvirtēbergēsis*.	Episcopatus	Constantiensis Curiensis Augustanus
	Abbates	Multi in Suevia
	Ducatus	Vvirtembergensis
	Marchionatus	Badensis
	Provinciæ	Algoja Hegovia
	Comitatus *præcipui*	Hohenzollerensis Helfensteiniensis Oetingensis Montfortensis Furstembergensis Zimberensis
	Civitates *multæ*	Aug. Vindelicorum Ulma Memminga Reutlinga Eslinga Constantia Demum libera Nobilitas Sueviæ Imperio immediatè subjecta
V. Circul. *Burgundicus* cujus Director *Hisp. Rex*		Belgium
	Comitatus	Burgundiæ

Episco-

VI. Circul. *Rhenanus Superior* Directores *Epis. Vvormat.* & *Palat. Sponheimensis*

- Episcopatus
  - Basileensis
  - Argentinensis
  - Spirensis
  - Vvormatiensis
- Abbatię
  - Fuldensis
  - Hirschfeldensis
- Ducatus
  - Lotharingiæ
  - Sabaudiæ
- Palatinatus
  - Spoheimensis
  - Bipontinus
- Landtgraviatus
  - Alsatiæ
  - Hassiæ
- Comitatus ex multis
  - Catzenelnbogensis
  - Dietzensis
  - Ziegenhaimensis
  - Niddensis
  - Vvaldeccensis
  - Nassoviensis
  - Dillembergensis
  - Saræpontanus
  - Vvidgensteinensis
  - Vvetteravia
- Civitates
  - Colmaria
  - Francofurtum ad Mœnum
  - Frideberga Vveter.
  - Hagenoa
  - Keisersberga
  - Landavia
  - Mulhusa in Alsatiā
  - Selestadium

VII. Circul. *Rhenan. Inferior,* seu *Electoralis Rhenanus* Director *Archiep. Mogunt.* Elector.	Provinciæ *Electorum*	Moguntini Colonienſis Treverenſis Palatini
	Ditiones ſub iiſdem, ſc. terrę	Naſſoviorum in Beilſtein Magiſtri ord. Teut. in Coblentz Gelnhuſa
	Epiſcopatus	Paderbornenſis Monaſterienſis Oſnabrugenſis Verdenſis Mindenſis Leodicenſis Ultrajectinus Cameracenſis Abbatia Corbejeſis
VIII. Circul. *Vveſtfalicus* Directores *Epiſcop. Monaſt.* & *Dux Juliacenſis*	Ducatus	Juliacenſis Clivenſis Montenſis Vveſtfalia
	Comitatus	Marca Lippienſis Bentheimenſis Embdanus Diepholtanus Hojenſis Schavemburgenſis Oldemburgenſis Ravenſpergenſis Friſia Orientalis

Civi-

IX. Circul. *Saxonicus Inferior*
Direct. *Dux Bremensis* Administrator *Magdeburgẽsis Dux Brunsuicensis alternis vicibus*

- Civitates
  - Colonia Agrippina
  - Aquisgranum
  - Tremonia
  - Herfordia
- Archiepiscopatus
  - Magdeburgensis
  - Bremensis, seu *Ducatus*
- Episcopatus
  - Halberstadensis
  - Hildesheimensis
  - Lubecensis
  - Suerinensis
  - Ratzemburgensis
- Ducatus
  - Brunsuicensis
  - Luneburgensis
  - Mecklenburgensis
  - Lavenburgensis
  - Holsatia
- Comitatus
  - Delmenhorst
- Civitates
  - Lubeca
  - Goslaria
  - Mulhusa & Nordhusa — Thuringiæ
- Episcopatus
  - Misnensis
  - Merseburgensis
  - Brandeburgensis
  - Havelbergensis
  - Naumburgensis

X. Circul. *Saxoni-nicus Superior* Director *Saxoniæ Dux Elector*	Abbatiæ	Salfeldensis Quedlinburgensis
	Ducatus	Saxoniæ Elect. Pomerania
	Marchionatus	Brandeburgensis
	Principatus	Anhaltinus
	Lãdtgraviatus	Thuringiæ
	Comitatus	Schvvartzenburgensis Mansfeldensis Stolbergensis Barbiensis Gleichensis

CAP. IX.

De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico solo sitis.

I.

LEODICENSIS *provincia*, quamvis Belgicis undique cincta, tamen ad S. Imperium spectat, Coloniensi Episcopo subjecta. Caput ejus est *Leodicum*, urbs ampla & superba, magnificis ædificiis instructa; ob amœnitatem deliciasque varias *paradisus Sacerdotum* nuncupata. *Huy*, nitidum cum arce opidum. *Bullion*, sui quondam juris Ducatus; nunc Leodicensi Episcopo subjectus: arcem habet ejus nominis munitissimam. *Leodicensis Provincia, Gall. Liege, super. Germ. Luttich; infer. Luyck.*

II. CAPUT *Ducatus Juliacensis*, quod ei nomen dedit, est *Juliacum*, opidum antiquum atque munitum. In Juliacensi agro sita est urbs *Aquæ Grani*, sive, ut vulgo usurpatur, *Aquisgranum*; German. super. *Aach*. inferioribus *AKen*, Gallis *Aix* dicta; saluberrimis calidarum aquarum fontibus clara; *Caroli M.* primi Germanorum Imperatoris aula ac sepulcro insignis. Mos erat olim, Imperatores hic inaugurare sub corona ferrea in templo pendente. *Ducatus Juliacensis, Gulich.*

III. *COLONIENSIS Diœcesis* veterum Ubiorum ad utramque Rheni ripam sedes olim fuit. Ipsa urbs *Colonia A-* *Coloniensis Archiepiscopatus.*

grippinensis, seu, ut vulgo usurpatur, *Colonia Agrippina*, Ubiorum caput, à Colonia, *Agrippinæ* Claudii Imperatoris uxoris, auspiciis deducta, nomen cognomento traxit. Urbs nunc est Germanicarum maxima, emporiumque ad Rhenum celeberrimum. Cæterùm, libera est Imperii civitas. *Bonna* antiquum munitumque opidum, Archiepiscopi Coloniensis, Electoris Imperii, sedes.

Lotharingia, Lottheringen. IV. *LOTHARINGIÆ Ducatus* à Lothario, Caroli M. nepote, nomen accepit. Caput ejus quondam fuit *Divodurum Mediomatricorum*, vulgo *Metz*, libera Imperii civitas: at nunc Galliæ Rex eam tenet, unà cum Viroduno, *Verdun*; & Tullo, *Toul*. *Nansium*, vulgo *Nansy*, sedes nunc Ducum, & caput provinciæ, egregia munitaque urbs.

Austrasia, Vvestreych. V. *AUSTRASIA* complectitur Dioeceses Treverensem & Moguntinam; item Ducatum Bipontinum, vulgo *Zveybrucken*: Comitatusque, *Sarbrucken*, *Leyningen*, *Bitsch*.

Treverensis Archiepiscopatus. VI. *TREVERENSIS Archiepiscopatus* caput est *Augusta Treverorum*, vulgo *Trier*, Gallis *Treves*: urbs antiquitatem suam præ se ferens. *Confluentes*, *Coblentz*, urbs ad Rheni Mosellæque confluentes posita, haud exigui est momenti. *Vitellicum*, *Vvithlich*, Treverensis Archiepiscopi atque Electoris sedes.

Mogun- VII. *MOGUNTINI Archiepiscopatus* caput

caput est *Moguntiacum*, sive *Moguntia*, *Mentz*, urbs inter præclaras Germaniæ computata. At sedes Archiepiscopi Electorisque est trans Rhenum in Germanico solo, *Asciburgii*, *Ascheburg*. Sunt præterea in Austrasia liberæ Imperii urbes; *Vvormatia*, vulgo *Vvorms*: *Oppenheym*, & *Spira*, Juridico totius Imperii conventu clara; Cameram Imperialem vulgo vocant. *FrancKenthal*, nitidissimum est à Belgis excultum opidum, Electori Palatino subditum. *tinus Archiepiscopatus.*

VIII. *ALSATIA* Austriacæ ditionis regio, in duos Landtgraviatus, superiorem & inferiorem divisa est. In superiori opida sunt, *Colmaria*, *Selestadium*, *Rufacum*, haud ignobilia. Inferior habet, *Tabernas*, vulgo *Zabern*; & *Hagenoam*. *Argentoratum* in eodem tractu, vulgo *Straszburg*, in clarissimis Germaniæ civitatibus. turris, quæ est ad Cathedralem Ecclesiam, mirifica & magnifica structura, item armamentario instructissimo maximè insignis est. *Alsatia, Elsasz.*

IX. EST in confiniis Alsatiæ ac Burgundiæ *Comitatus Montbeliard*, German. *Mumpelgard*, Vvirtembergensi Duci subjectus. opidum *Montbeliard* tutissimo munimento clarum est. *Montliard Comitatus.*

CAP. X.

Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni.

I.

Brisgavia, Brisgavv. PRIMA trans Rhenum est *Brisgavia* regio, Alsatiæ quondam pars. Caput hujus provinciæ est *Friburgium*, splendida atque amœna urbs; secunda est *Brisiacum*, *Breisach*.

Suevia, Schvvaben. II. *SUEVIA*, vastæ quondam illius gentis exiguæ reliquiæ, ad supremam Danubii partem constitit. Urbium hujus Ducatus prima est *Augusta Vindelicorum*, *Augspurg*, opulentissimum emporium: urbs splendida in primis, & magnifica, munitione tuta, libera Imperii civitas. *Ulma*, munitissima & ipsa, simulque ditissima Imperii civitas, ædificiorum splendore facilè finitimas præstat. Reliqua loca nobiliora sunt; *Nordlingen*, *Memmingen*, *Lindau*, *Fuessen*, *Rotteyvvil*, ubi Juridicus Imperii Conventus est.

Vvirtembergensis Ducatus. III. *VVIRTEMBERGENSIS Ducatus*, ab arce *Vvirtemberga* cognominatus, pars erat Sueviæ; at quum nuper Ducatus factus sit, provincia seorsim censetur. Urbes inibi claræ sunt: *Canstat*, mercatu celebris; *Stutgart*, Ducum sedes; *Rotenburgium*; quæque reliquas antestat, *Tubinga*.

Franconia, sive IV. *DUX* est, qui & Episcopus, cognomine Herbipolitanus, ab *Herbi-*

poli, vulgo *Vvurtzburg*, capite provinciæ, dictus. Urbs est inter primas præclara. At *Francofurtum ad Mænum* libera Imperii civitas, celeberrimis totius Europæ, nedum Germaniæ, nundinis nobilitatur. *Bamberga* Episcopali dignitate celebris urbs, centrum Germaniæ obsidere videtur, est in Franconiensi agro Arx *Ansbach*, Marchionatus titulo gaudens.

Francia Orientalis, Francken-landt.

V. Franconiæ quondam pars, nunc *Palatinatus Rheni*, caput habet provinciæ *Heidelbergam*, eandem Electorum Palatinorum sedem. Ad confluentes Rheni Nicrique *Manhemium*, opidum munitissimum provinciæ propugnaculum est. Est eodem tractu, inter Alsatiam & Palatinatum, *Marchionatus Badensis*, ab aquis totius Germaniæ celeberrimis cognominatus. Sedes Marchionis est *Durlacum*, opidum cum arce.

Palatinatus Rheni seu Inferior & electoralis; Die Pfaltz.

CAP. XI.

Palatinatus superior, Bavaria, Salisburgensis Archiepiscopatus, Tirolis Comitatus.

I.

NORIMBERGA, *Nurnberg*, in confiniis Franconiæ, Sueviæ, ac Bavariæ posita, nullius soli esse cupit. Urbs est magnifica, splendida, potens, ac totius Germaniæ superbissima. Caput Nortgaviæ nunc censetur

Nortgavia, Nortgavv; qui & Palatinatus Bavariæ, sive superior Pa-

latinatus, die Ober Pfaltz. tur *Amberga*. *Neuburg*, & *Sultzbach* Principum Palatinorum sunt sedes. Est circa hæc loca *Landtgraviatus Leuchtenbergicus*, cujus sedes *Pfreimbt*. Est & *Egra*, *Eger*, libera Imperii civitas. Item Comitatus *Ellenbogen*, qui ad Bojohæmiam spectat.

Bavaria, Bayern. II. *BAVARIÆ Ducatus* dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. hic ad Ortum; ille ad Occasum spectat. In *superiori* sunt urbes claræ, *Monacum*, *Munchen*, Ducum sedes, omnium Germanicarum pulcherrima. Secunda est *Ingolstadium*: hanc sequitur *Frisinga*. In *Inferiori*, *Augusta Tiberii*, quod nomen illi falsò tribuerunt olim fabulosi Grammatici; aliàs *Ratisbona* dicta, vulgo *Regensburg*, Comitiis Imperii, quæ hìc haberi consueverunt, antiquitatum reliquiis, & ponte prælongo clara. Reliquæ memoratu dignæ sunt, *Patavium*, vulgo *Passavv*, *Landshut*, *Straubing*.

Salisburgiensis Archiepiscopatus. III. BAVARIÆ pars est *Salisburgiensis Archiepiscopatus*; cujus caput, sedesque Archiepiscoporum, *Salisburgium*, *Saltzburg*, urbs satis elegans.

Tirolis Comitatus. IV. *TERIOLI*, vulgo *Tyrol*, est arx, unde maximus Europæ Comitatus in ipsis Alpibus, in Germania Norici, in Italia Rhætiæ partem obtinens; nomen habet. Urbes claræ sunt, *Ænipons*, vulgo *InsprucK*, quondam Comitum, nunc Austriæ Archiducum in his oris sedes. *Tridentum*, Italis *Trento*, Germanis *Trient*, Concilio

Oecu-

Oecumenico clara. *Bolzanum*, mercatus non incelebris. *Brixia* etiam, vulgo *Brixen*, nobilis in hoc tractu Episcopatus est.

CAP. XII.

Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria, & Austria.

I.

CROATIA, Marchia Vinidorum, Carniola, Carinthia, Stiria, & Austria superior, quia hodie domui Austriacæ parent, in Germania hodie censentur: quum olim Pannoniæ portiones fuerint.

II. *CROATIA*, Germ. *Krabaten*, regni titulo decora, & *Vinidorum Marchia*, Germ. *Vvindisch MarcK*; nihil in se habent memoratu dignum. Cæterùm incolæ utriusque sunt Slavonici generis. In Vinidorum tamen Marchia sunt etiam Germani. *Croatia, & Vinidorum Marchia.*

III. CAPUT hujus Ducatus est oppidum *Lubiacum*, *Laubach*, & *Lubiana* dictum. *Krainburg* locus est munitissimus. *Celeja*, *Cilly*, Comitatus titulo insignitur. Cæterùm incolæ partim sunt Germani, partim Slavi. *Carniola, Krain.*

IV. Ducatus hic Stiriæ Ducatui conjunctus, urbes insigniores habet, *Villach*, *Clagenfurt*, Ducum quondam sedem, *Volckmarck*, *S. Veit*, *Judenburg*. *Carinthia, kernten.*

Stiria, Steirmarck. V. DIVIDITUR *Stiria* in superiorem atque Inferiorem. In hac caput totius Stiriæ & sedes Archiducum Austriacorum, est Græcia, *Grats*, admodum magnifica. Sunt præterea celebres, *RacKolspurg*, *Pettavv*, *Marpurg*, *Kermend*, & *Canisia*, duo munitissima erant contra Turcarum irruptiones propugnacula; sed hoc jam superioribus annis Christianis ereptum est. In superiori Stiria urbs primaria est *Muripons*, *PrucKan der Murc*.

Austria, Oosterreich. VI. UNICUS totius Europæ Archiducatus est *Austria*, in Superiorem ac Inferiorem divisa. *Inferior* inter Danubium, Bojohæmiam, & Tejam flumen sita, urbem præcipuam habet *Krembs*. *Superioris*, quæ inter Danubium & Stiriam posita, caput est *Vindoniana*, sive, ut vulgo usurpatur, *Vienna*, *Vvien*; urbs magnifica ac splendida, tutissimum in his oris contra Turcarum incursiones munimentum. *Lincium*, *Lintz*, nobile est ad Danubium emporium.

CAP. XIII.

Bojohæmia, *Moravia*, *Silesia*, *Lusatia*.

I.

Bojohæmiæ Regnũ quenam Gentes olim BOJOHÆMIÆ regnum, German. *Bcheimb*, montibus ac sylvis, ceu munitissimo vallo undique cinctum, ab initio incoluere Germanorum quidam:

dam: quibus pulsis *Boii*, Gallica gens, obsederunt; nomenque de suo regioni reliquerunt. Bojos pepulerunt *Marcomanni*, Germanica gens; hos, circa annum à nato Jesu ıↄl. *Slavonica gens*, quæ etiam nunc tenet, *Bojohæmi*, *die Bohmen*, à solo, quod occuparunt, Germanis dicti; at *Czechi* suo sibi patrio vocabulo nuncupantur. Principio adventus à ducibus populus regebatur; donec circa annum cıↄl xxxvı. Uratislaus primus Bojohæmiæ Rex crearetur. Hunc posteà continua serie secuti sunt alii Reges, donec Regia stirpe prorsus exstincta, ad Austriacam domum regnum devolutum est. *incoluerint.*

II. REGIO ipsa est omnium rerum ad usum vitæ humanæ necessariarum fertilissima, argenti ærisque metallis abundans: quibusdam in locis etiam auri sunt venæ. Urbium clarissima est *Praga*, regni caput, Regumque sedes, totius Bojohæmiæ compendium: urbs sanè magnificentissima, superbis ædificiis frequens, exteris nationibus adfluentissima. Secundum locum tenet *Pilsen*. Reliqua opida nobiliora sunt *Kralovvihradtz*, Germanis, *Konigingratz*; *Kutnahora*, German. *Kuttenberg*; *Nympurck*, German. *Limburg*, *Tabor Budiejovvice*, Germ. *Budvveiss*; *Lanii*, Germ. *Laun*; *Satetz*, Germ. *Satz*; *Litomierzitze*, Germ. *Leitmeritz*, *Chomutovv*, Germ. *Commetavv*; Thermæ Carolinæ, *Karlsbad*, saluberrimis aquis *Soli natura.*

opi-

opidulum est celebratissimum.

Moravia, Mahren. III. SUB Bojohæmiæ regno censentur Moravia, Silesia, ac Lusatia. *Moravia* Marchionatus nomen habuit à flumine in Danubium exeunte, quod Plinius *Morum*, Tacitus *Marum* vocat. Gens incolit Slavonica, Germanis mista. Urbium clarissima est *Olmitz*, Slavonicè *Olomuce*, caput regionis elegans, ac dives. *Brin* & *Znaim* inter splendidissimas haud postremæ. *Iglauvv* & *Kremsier*, non negligenda opida.

Silesia, German. *Schlesingen* & *Schlesien*. IV. *SILESIA* ampla ac dives regio, sub Ducatus titulo XVI. Principatus in sese complectitur: quorum nomina sunt, *Brestavv*, *Glogavv*, *Sagan*, *Schvveinitz*, *Lignitz*, *Briege*, *Neisse*, *Crossen*, *Teschen*, *Oppelen*, *Ratibor*, *Munsterberg*, *Troppavv*, *Jaur*, *Olsse* & *Jagerndorff*. Poloniæ regibus subjecta fuit primùm universa Silesia: posteà circa annum CIↃCCC. in Bojohæmiæ Regum fidem se contulit, à quorum Imperio etiam nunc pendet. Urbium princeps est *Uratislavia*, Bojohæmis *Vvratzlavv*, Germ. *Breslavv*, opulentissimum in his oris emporium, splendida sanè urbs, ac meritò inter tres pulcherrimas Germaniæ (quarum alteræ Monacum & Lipsia) computata. Secunda ab hac est *Glogovia*, cognomine *Major*, *Groofs Glogavv*. Sequuntur *hinc Sagan*, *Schvveinitz*, *Neisse*, *Lignitz*, *Briege*, *Olavv*, *Oppelen*, *Troppavv*, *Teschen*. Est prætereà

reà in his oris inter Bojohæmiam & Silesiam, sui quondam juris Comitatus Glacensis; *Glatz*: cujus titulo, Comitum stirpe extincta, Bojohæmiæ Rex nunc gaudet.

V. SILESIÆ ab solis æstivi occàsu contermina est *Lusatia*, Hexapolitano agro, *die Sechsstadte*, à senario opidorum numero sic appellata, clara. Nomina eorum sunt, *Bautzen*, *Gorlitz*, *Sitavv*, *Kamitz*, *Luben*, *Guben*, quorum tria priora satis lauta. *Lusatia; Lausnitz.*

CAP. XIV.

Marchia Brandeburgiensis, Pomerania, Meckeloburgium, Holsatia.

I.

REGIO hæc est spatiosa, ingentibus sylvis, lacubusque atque paludibus invia, ab opido *Brandeburgio* cognominata. Dividitur in duas potissimùm partes, *Veterem* ac *Novam* Marchiam. *Veteris* caput est *Brandeburg*. *Novæ Francofurtum ad Oderam*, celebris civitas, mercatu nobilis. *Berlinum* in medio provinciæ situm; sedes est Principum Electorum Brandeburgensium; urbs amœnissima. *Costrinum*, vulgo *Kostriin*, mirando munimento nobile opidum. Alterum munimentum est *Spandavv*, prope Berlinum. Cæterò *Crossen* Ducatus, qui anteà in Silesia censebatur, nunc Marchio- *Marchia Brandeburgiensis*

chionibus Brandeburgensibus paret.

Pomerania, Pomern. II. *POMERANIÆ Ducatus* solo fertilissimo juxta litus maris Codani longo tractu expanditur, in *septem* partes, quarum quæque Ducatus dignitate censetur, divisus. Nomina Ducatuum sunt, *Vvenden*, *Stetin*, *GutschKovv*, *Vvolgast*, *Usedom*, *Rugen*, *Bart*. Ex his *Rugen* & *Usodom* sunt insulæ. Caput Pomeraniæ est *Stetinum*, urbs haud exigui momenti, emporiumque celebre. Sequuntur *Stralesund*, *Vvolgast*, *GripesVvold*, *Vvollin*, celeberrimum quondam in his oris emporium, *Stargard*, *Colberg*, *Camin*, *Coslin*, *Stolpe*, opida nobilia.

Meckelburgiensis Ducatus. III. *MECKELBURGIENSIS Ducatus*, quem vulgus Latinorum inepte Megapolitanum appellat, urbes habet claras Lubecam, *LubecK*; Rostochium, *RostocK*; Vismariam, *Vvismar*. *Lubeca* opulentissima quondam marique potentissima Imperii civitas, nunc etiam Suedicis Moscoviticisque commerciis celeberrimum emporium. Urbs est ampla, splendida & magnifica.

Holsatia, Holstein. IV. DIVIDITUR hæc regio in *Holsatiam* propriè dictam, & *Ditmarsiam* ac *Slesovicensem* Ducatum. *Ditmarsi*, *die Ditmersen*, libera nuper gens, nunc sub Danorum Regum imperio vicatim incolunt. Clarissima totius Holsatiæ urbs est *Hamburgium*, opulentissimum ad Albim flumen emporium, quò adverso naves ex variis Mundi partibus

appel-

appellunt. *Kiel*, item *EKelnforde*, & *Husem*; nitida opida portusque celebres. In mediterraneis sunt *Flensburg*, *Rensburg*, & *Slesvviick*. Huic contigua ferè arx *Gottorp*, Ducum sedes est.

CAP. XV.

Luneburgensis Ducatus, Bremensis Archiepiscopatus, Frisia Orientalis, Vvestfalia, Clivia, & Montanus Ducatus.

I.

DUCATUS hic cognominatur à capite suo *Luneburgio*, *Luneburg*, urbe lautissima, salis fontibus maximè clara. *Cella*, *Cell*, Ducum sedes est. *Danneberga*, Comitatus titulo decorata. *Luneburgensis Ducatus.*

II. *BREMENSIS Archiepiscopatus* caput *Brema* est, *Bremen* civitas egregia & magnifica, emporiumque haud ignobile, Visurgi fluvio navium appulsum commodante. *Stade*, opidum prope Albim, Anglorum, qui per universam Germaniam pannis negotiantur, celebre nuper fuit emporium. *Veerden*, sive *Bremerforde*, arx cum vico, Archiepiscoporum Bremensium sedes est. *Bremensis Archiepiscopatus.*

III. *FRISIA Orientalis*, *Oost-Frieslandt*, alio nomine *Comitatus Embdanus* nuncupatur, à capite suo *Embda*, *Embden*; urbe haud equidem ampla, *Frisia Orientalis.*

at

at portu celeberrimo. *Auricum*, *Aurik*, Comitum ſedes eſt.

Vveſtfalia, Vveſtfalen. IV. *VVESTFALIA* ſatis ampla regio, gregibus quàm hominibus alendis benignior eſt; ſylvis horrida, ac paludibus crebris fœda, veterem illam Germaniam referre videtur. Epiſcopatibus & Comitatibus frequentibus diſtinguitur. Epiſcopatus ſunt *Monaſterienſis*, *Paderbornenſis*, *Mindenſis*, *Oſnabrugienſis*, *Verdenſis*, *Monaſterium*, *Munſter*, caput totius Vveſtfaliæ, nobilis & magnifica civitas, in amœniſſimis agris ſita annis ſuperioribus Anabaptiſtarum lymphatico regno celebris. Secunda à Monaſterio Vveſtfalicarum eſt *Suſatum*, *Soeſt*, nulla re, quàm amplitudine ſua clara. Deinde *Tremonia*, *Dortmund*, *Minden*, *Oſenbrugge*, *Paderborn*, cultorum frequentes ſunt urbes. Comitatus nobiliores ſunt, *Marck*, *Oldenburg*, *Delmenhorſt*, *Benthem*, *Arnsberg*, *Lingen*, *Teckelenburg*, *VvaldecK*, &c. *Lingen*, opidum eſt munitiſſimum.

Clivia, Cleve. V. CLIVIA, ad utramque Rheni ripam porrecta, à *Clivis*, capite totius Ducatus, cognominatur: junctaque eſt Juliacenſi Ducatui. *Colles* ſive *Clivi*, in quibus condita, nomen urbi præbuiſſe, vulgo putantur. At clariſſima omnium eſt *Veſalia*, *Vveſel*; ſecunda *Emeriacum*, *EmmericK*; *Santen*, antiquitatum Romanarum reliquiis priſcam originem claritatemque indicat. *Mours* Comitatus titulo inſigni-

gnitum opidum, munimine maximè clarum eſt.

VI. *MONTENSIS Ducatus* Clivenſi Ducatui conterminus eſt, vulgo *Berg*: cujus caput *Duſſeldorp*, opidum cum arce, Ducum Juliaci, Cliviæ, & Bergæ, ſedes. *Montéſis Ducatus.*

CAP. XVI.

Haſſia, Vvetteravia, Buchovia, Thuringia.

I.

HASSIA *Landtgraviatus*, Comitatus in ſe habet nobiles hos, Catzenelnpogen; Dietz, Ziegenhain, & *Nidda*. Caput provinciæ eſt Caſtellum Chattorum, ſive, ut vulgo nunc uſurpatur, *Caſſella*, *Caſſel*; lauta ſanè civitas cum ſplendida arce, Landtgraviorum ſedes. Secunda eſt *Marpurgium*, literarum ſtudiis maximè clara. *Gieſſen* munitiſſimum totius provinciæ opidum. *Haſſia Heſſen.*

II. INTER Haſſiam ac Rhenum fluvium eſt *Vvetteravia*, regio, quam maximè nobilitat nobiliſſimus *Comitatus Naſſovicus*; unde decus illud gentis, Belgicæ fœderatæ munimen ac gloria, PRINCEPS MAURITIUS, originem ducit. *Vvetteravia, Vvetteravv.*

III. INTER Haſſiam, Franconiam, atque Thuringiam, media ſita eſt regio *Buchovia*: cujus caput *Fulda*, opidum celebre, præſtantiſſima *Buchovia, Buchovv.*

Euro-

Europæ, nedum Germaniæ, *Abbatia* insignitum.

Thuringia, Duringen. IV. *THURINGIÆ Landtgraviatus* omnium nobilissimus, inter Salam Visurgimque amnes protensus, familiæ Saxonicæ paret. Caput regionis est *Erfordia*, *Erfurt*, ingens urbs, & quasi compendium totius provinciæ, Academia quondam clara: & *Vimaria*, *Vveimar*, Principum sedes; urbs est amœnissima. *Gotha*, cum diruta arce *Grimmenstein*, Augusti Electoris obsidio arcisque eversione clara est. *Jena*, Musarum est domicilium. *Isenacum*, *Eisenach*, Ducum sedes est.

Ducatus Coburgiensis. V. PRÆTEREA est in hac provincia *Ducatus Coburgiensis*, cujus caput *Coburgium*, urbs cum egregia arce, Ducum sede. Item *Comitatus Svvartzemburgiensis*, cujus caput *Arnstad*, haud spernendum opidum.

CAP. XVII.

Misnia, Saxonia, Brunsuicensis Ducatus.

I.

Misnia, Meissen. MISNIÆ *Marchionatus*, Ducum Saxoniæ domicilium, agro amœnissimo, argenti venis ditissima, urbibus splendidissima est regio. Urbium quondam prima erat *Misna*, ad Albim amnem sita, unde provinciæ nomen: at nunc clarissima omnium est *Lipsia*, *Leipzig*, haud ita magna, verùm

verùm ædificiorum nitorem, incolarum mores, agri circumjecti amœnitatem si spectes, nihil adeò festivum in tota Germania reperiri posse credas; nundinis, quæ hìc ter in anno habentur, post Francofurtum ad Mœnum, celeberrima. Major est *Noviburgium*, *Naumburg*, at minus splendida, & ipsa nundinis celebris. *Dresda*, *Dresden*, urbs est cum arce magnificentissima, Ducum Electorum sedes. Celebrantur hìc maximè *pons* super Albim, *stabulum* equorum, *armamentarium*, & quod incolæ vocant *die KunstKammer*, ubi notatu digna visuntur plurima. *Freiberg*, *Annaberg*, *Mariamberg*, argenti metallis fœcunda opida. *Vveissenfels*, *Zvvicka*, *Zeitz*, *Chemnitz*, *Torga*, *Jochimsthal*, haud contemnenda opida: quorum postremum est feudum regni Bojohæmiæ. Est prætereà in Misnico agro *Principatus Snebergensis*, ab opido arceque *Sneberg*, cognominatus; cui conjunctus est Comitatus *Hennebergensis Aldenburgium*, Ducum sedes est. Misnicæ etiam ditionis est *Voytlandia*, cujus caput est opidum *Hoff*, satis nobile.

II. *SAXONIÆ Ducatus* ad utramque Albis fluvii ripam est, in varias ditiones discerptus. Urbium clarissima amplissimaque est *Magdeburgium*, *Meydeburg*, Burchgraviatus S. Imperii, & Archiepiscopatus titulo maximè insignis. *Vvittemberga*, opidum nitidum ac munitum, Ducum Saxoniæ *Saxonia*, *Sachsen*.

quondam sedes. *Halla*, vulgo *Hall in Sachsen*, elegans urbs, salis coctione maximè celebris.

Anhaltinus Principatus. III. EST in Saxonia, sui juris *Principatus Anhaltinus*, ab arce *Anhalt* ita cognominatus; huic subsunt duo Comitatus, *Ascanien*, & *Barbi*, Baronatusque *Bernburg*, *Dessavv*, Principum sedes, urbs est lauta, hac quidem major est *Servesta*, *Serbst*, at minus polita.

Comitatus Mãsfeldicus. IV. EST in eadem Saxonia clarissimus omnium *Comitatus Mansfeldicus*, ab opido *Mansfeld* denominatus, quatuor alios intra se Comitatus includens.

Brũsvvicẽsis Ducatus, Brunsvvick. V. CAPUT est, unde Ducatui nomen, *Brunsvvicum*, libertate imperii fruens, urbs dives ac probè munita, fortissima contra Ducum Brunsvvicensium crebras obsidiones defensione maximè nobilis. Secundum locum obtinet *Halberstadium*, inde *Hildesheim*, *Hannover*, *Goszlar*, *Helmstad*, haud spernenda opida. *Vvolfenbuttel*, arce munitissima, Ducum sedes est.

CAP. XVIII.

De Archiepiscopatibus, & Academiis Germaniæ.

I.

Archiepiscopatus, & Episcopatus. ARCHIEPISCOPATUS in Germania sunt 7. Moguntinus, Coloniensis, Treverensis, Magdeburgensis,

ſis, Salisburgienſis, Bremenſis, & Pragenſis. *Epiſcopatuum* in tàm vaſta regione incertus eſt numerus. Præcipui ſunt: Herbipolitanus, Bambergenſis, Argentoratenſis, Spirenſis, Leodicenſis, Monaſterienſis, Paderbornenſis, Hildesheimenſis, Mindenſis, Oſnabrugienſis, Verdenſis, Halberſtadienſis, Hallenſis in Saxonia, Uratislavienſis, &c.

II. *ACADEMIÆ* illuſtres ſunt, Baſileæ, Friburgii in Briſgavia, Argentorati, Heidelbergæ, Tubingæ, Ingolſtadii, Altorfenſis, Pragæ, Viennæ, Francofurti ad Oderam, Gripſvvoldiæ, Roſtochii, Helmſtadii, Vvittenbergæ, Lipſiæ, Jenæ, Erfordiæ, Marpurgii, Gieſſæ, Coloniæ, Rintelii. *Academiæ.*

CAP. XIX.

Daniæ Regnum.

I.

DANIA nomen habet à *Danis*, ſive *Codanis* populis, qui & *Teutoni* olim dicti fuere. Codano ſinu, ſive mari Suevico, in plures ſecatur portiones. Partem ejus cis ſinum in Germaniæ continenti ſitam, *Cimbricam peninſulam* Romanis vocitatam, antè diximus. *Cimbri* ab initio incoluere: poſteà *Jutæ*, unde regioni nomen in hunc uſque diem, *Jutlandt*; *Daniæ nomen & Prima ejus pars Jutlandt.*

præter unum opidum *Flensborg*, nihil clarum habens.

Altera Daniæ Pars. II. ALTERAM partem, trans sinum sitam, veteres insulam putarunt esse, nomine *Scandinaviam*, sive *Scandiam*: at Continentem esse, unà cum *Suedia*, & *Norvagia*, satis nunc constat. Dividitur in tres partes, *Halland*, *Scanen*, & *BleiKing*. Urbes in ea, seu potiùs opida, litori prætensa, sunt, *Elleboge*, *LandsKroon*, & *Elzenborg*, freto Danico, quod vulgo dicitur *der Sondt*, appositum. In mediterraneis est *Londen*, Archiepiscopali sede decoratum.

Tertia Daniæ pars. III. TERTIA pars regni, in Insulis dispersa, medium situm obsidet. In his *Codanonia*, ab ipsis incolis Codanis, qui alio nomine fuere Teutoni, veteribus sic dicta, nunc *Seelandia*, ut magnitudine, sic fœcunditate alias antestat. In hac totius regni caput *Hafnia*, vulgo incolis *Kiobenhaffn*, & *Kiobinghaffn*, Germ. *Copenhaven* & *Kopenhagen*, celebre emporium, Regumque sedes. *Elsenor*, celebris ad dictum fretum navium appulsu locus est: hìc namque vectigal Regibus à transeuntibus navibus penditur. Contigua est splendidissima & munitissima arx *Cronenburgh*, contra vim ex Oceano vel ipso sinu irruentium extructa. In mediterraneis est *Rotschild*, dives quondam urbs, nunc opidum Regum sepulcris clarum. *Frederichsborg*, arx in amœnissimo agro con-

condita, Regum secessibus frequentatur.

IV. EST præterea in hoc sinu insula *Bornholm*, hacque multò major Gothia, vulgo *Gottlandt*, saxo albo ad exstruenda ædificia utilis, utraque Daniæ regno submissa. *Bornholm & Gottlãdt Insulæ.*

CAP. XX.

Norvagia, Finnomarchia, Islandia, Gronlandia, Frieslandia.

I.

NORVAGIA, vulgo incolis *Norrige*, & contractè *Norge*, Germ. *Nortvvegen*, & *Norvvegen* (Timæo, apud Plinium, *Nerigon*, qui insulam omnium Septemtrionalium maximam falsò credidit), nomen à situ accepit: quippe *Nort* Germ. est quod Latinis Septemtrio. *Sevone* monte, Orientale ejus latus; Meridionale, sinus Codani faucibus & Oceano; Occiduum, eodem Oceano clauditur: à Semptemtrione *Finnomarchia* ei obtenditur. Terra ipsa vasta, sed maximè aspera, saxoque sterili aut sylvis ingentibus horrida. Antiquissimi *Sitones* incoluisse traduntur. Postmodò potens *Norvagiorum* in Danos etiam & Frisios imperium fuit: at nunc ipsi Daniæ regibus parent. Urbes in ea sunt, *Nidrosia*, vulgo *Drunthem*, caput regni, Regumque quondam sedes, ubi superbissimi olim totius Septem- *Norvagia.*

trionis templi rudera visuntur. *Bergi*, vulgo *Bergen*, celeberrimum in his oris emporium: prædicto Timæo pro insula memoratur. Hinc est *Anslo* sive *Opslo*, haud ignobile emporium.

Finnorũ Marchia. II. NORVAGIÆ ab Septemtrionibus continuatur *Finnomarchia*, satis ampla & ipsa regio, duobus diversis imperiis in duas partes distracta. Pars Meridionalis, *Daniæ*; Septemtrionalis, *Suediæ* regno subjecta est.

Islandia. III. A Norvagiæ litore in occasum versus ad c l. mill. German. navigantibus occurrit in Oceano Hyperboreo insula Britannicarum olim ultima, *Thule*, vulgo nunc *Islandt*, ab immensis frigoribus & perpetua glacie, quibus damnata est, sic dicta; magnitudine sua, *Melitæis* catellis, & monte *Hecla*, perpetuum ignem eructante, maximè clara: De cætero Daniæ Regibus subjecta.

Gronia. IV. ISLANDIÆ, ab occasu æstivo proximè objacet *Gronia*, vulgo *Groenlandt*, immenso terrarum spatio, incertum insula, an continens terra sit cum Americæ terris; quibus propinquior longè, quàm Europæ. Imperium in litora hactenus cognita sibi vendicarunt Daniæ Reges. Balænarum captura regio maximè nobilitatur.

Frieslandia. V. A Meridie eidem Islandiæ opposita est insula *Frieslandt*; & ipsa à frigoribus ac perpetua ferè hyeme nomen habens; nulla re alia Regibus

An-

Angliæ, quibus paret, quàm piscium captura utilis.

CAP. XXI.

Suedia, Botnia, Schrickfinnia, Lappia, Finnia.

I.

AT in Continenti rursus Norvagiæ Daniæque regnis jungitur *Suedia*, continua certaque serie antiquissimum in orbe terrarum regnum: quod semper *Suiones* sive *Sueones* incoluere. Clauditur ab Ortu, Finnico sinu, Codanoque mari: à Meridie, Daniæ confinio: ab Occasu, Sevonis immensi montis jugo à Norvagia submovetur: à Septemtrione est *Botnia*. Pars regni Australis antiquo nomine *Guthia*, vulgo *Gutlandt*, vocatur, reliquis partibus longè celebrior lætiorque. Caput regni universi, Regumque sedes, est *StocKholm*; urbs posita in stagnis marinis, palis superstructa; unde etiam nomen traxit; natura operibusque munitissima, emporiumque celeberrimum. Secunda est *Upsalia*, Academia Archiepiscopatuque insignis. *Calmar* in confiniis Daniæ, cum arce validissima, urbs est satis magna, portusque celebris. Est item *Nicopen*, munitum opidum, emporiumque clarum. *Suedia*

II. *BOTNIAM* sinus Botnicus in duas secat partes, Orientalem & Occi- *Botnia.*

dentalem. Nihil in ea notatu dignum præter emporium *Torniam*, ad intimum sinus recessum situm.

Scrickfinnia. III. SUPRA Botniam *ScricKfinni* sive *Scritfinni* incolunt, una cum Botnis, Suediæ Regibus subjecti.

Lappia. IV. HINC versus Orientem, in extimo veteris Germaniæ angulo, *Lappia*, vulgo *Lappenlandt*, & incolæ ejus Germanis *Lappen*, Russis *Loppi*, in duo genera distincti. Occidentales Suediæ Regibus parent. Orientales Russico vocabulo *DicKiloppi*, id est, feri Lappones, magno Moscoviæ Duci subjecti sunt.

Finnia. V. INFRA Lappiam, Botniamque, versus Meridiem est *Finnia*, inter Botnicum Finnicumque sinum posita, Plinio *Fenninga*, (qui insulam esse credidit,) vulgo nunc *Finlandt* dicta, haud parva Suedici Imperii portio, fertilis arvis, pascuisque læta. Urbium clarissimæ sunt, *Abo*, Episcopalis sedes; ac *Viburgium*, in intimo sinus Finnici recessu nobile emporium.

CAP. XXII.

De Italia, & variis ejus nominibus.

I.

Italiæ Dignitas. EXPLICATIS veteris novæque Germaniæ partibus, commodissimus nunc videtur locus à Septemtrionibus versus Meridiem pedem referre, ac transgressis hinc Alpium jugis Ita-

liam introſpicere. Quin pigeat, quæ omnium dignitate prima erat, eam poſteriore loco dici: quippe terra olim fuit omnium terrarum alumna ſimul & parens; divina providentia electa, quæ ſparſa congregaret imperia, ritusque molliret, & tot populorum diſcordes feraſque linguas ſermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret; breviterque, una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Jam verò locorum ſalubritatem, cœli temperiem, aprica collium, opaca nemorum, tantam frugum & vitium olearumque fertilitatem, pecorum fœcunditatem, tàm innoxios ſaltus, tot munifica ſylvarum genera, tot lacus, tot amnium fontiumque ubertatem, colonias tàm frequentes, tàm aſſiduam novarum urbium gratiam, tàm clarum decus veterum opidorum, virorum denique ingenia, mores, ac ritus, linguaque ac manu res geſtas, ſi reputes, nihil toto orbe terrarum commemores, quod huic conferri, nedum præferri, queat.

II. NOMEN unde ſortita ſit, variè auctores tradunt, alii quippe à *bobus*, quorum magnitudine pulcritudineque fœcunda eſt, vocitatam Italiam exiſtimant: nam Γ'ιταλὸς veteri ſua lingua dixiſſe Græcos, quos Latini *tauros*: alii veriùs ab *Italo*, Rege Siculorum, qui primùm agrum Sabinorum & Latium incoluere, hanc ter- *Italiæ nomina.*

rarum partem appellatam tradunt *Italiam*: quod posteà nomen in totam terram, inter Alpes & Siculum fretum, transiit. *Hesperia* etiam dicta fuit Græcis, à vespertino sidere Hespero; quia illis in occasum sita erat. *Saturnia*, *Ausonia*, *Oenotria*, *Latium*, quanquam ab antiquissimis Græcis, posteà etiam à Latinis poetis, pro universa Italia ponantur, partium dumtaxat fuere nomina.

Italiæ termini. III. CÆTERUM Natura Imperio Romano prospiciens, mari Supero Inferoque, & altissimis Alpium jugis, ceu firmissimo vallo, fossaque latissima, totam undique cinxit.

TERMINOS igitur habet à Septemtrionibus Alpes; ab Ortu Arsiam Histriæ flumen, & mare Superum, qui & *Hadriaticus sinus* dicitur; à meridie mare Inferum sive Tuscum; ab Occasu iterùm Alpes & Varum amnem.

Quantitas. IV. *LONGITUDO* ejus summa est ab Alpino fine *Augustæ Prætoriæ*, quæ vulgo nunc *Aosta*, per urbem *Romam Capuamque* meante cursu, ad *Regium* opidum, & *Leucopetram* promontorium, quod vulgo, *Capo dell'Arme*, millium passuum ɪɔcccc. id est, mill. Germ. ccxxv. *Latitudo* varia est, at subter Alpes millium passuum ɪɔlx. id est, mill. Germ. cxl. medio cursu inter *Anconam & ostia Tiberina*, millia passuum cxxxvi. id est, mill. Germ. xxxiv. Veteres *querno folio*

eam

eam assimilarunt; at nostri ævi homines, *cruri humano*.

CAP. XXIII.

De divisione Veteris Italiæ.

DIVISA fuit olim Italia aliter aliis subinde temporibus; prout gentium migrationes finiumque commutationes factæ sunt. Nos eam maximè divisionem sequemur, quæ sub primis Romanorum Imperatoribus fuit. *Divisio Italiæ.*

Postquam Gallorum, inter Oceanum, Rhenum, Alpes, Internum mare, & Pyrenæos montes incolentium, ingens multitudo, variæque nationes, trans Alpes profectæ, eam Italiæ partem obsederunt, quæ inter Alpes & Apenninum ad Æsum usque flumen, prope Anconam porrecta est; GALLIA hæc Romanis dicta est ITALICA: item *Gallia Citerior*, & *Cisalpina*, item *Gallia Circumpadana* & *Togata* à toga Romana, quia vestitum ritusque Romanorum assumpserat: quum trans Alpes *ulterior Gallia* diceretur *Comata*, à coma seu cæsarie, quam incolæ ejus alebant: pars autem Transalpinæ Galliæ à Braccis, femorum tegumento, *Braccata*; quæ eadem *Narbonensis provincia*. Sed sub eadem Galliæ Togatę provincia comprehendebantur etiam alii populi; ut, ad mare Inferum,

Ligures; ad Superum, *Veneti*, *Carni*, *Histri*; in alpibus, *Taurini*, *Salassi*, *Lepontii*, *Euganei*; &, qui posteà provinciam per se unà cum Transalpinis populis, Vindelicis atque Noricis conficiebant, *Rhæti*. Post Galliam Togatam primi sequebantur sub Apennino *Etrusci*, sive *Tusci*: ultra hos ad utrumque Apennini latus *Umbri*: infra hos *Sabini*, ac *Latini*, *Æqui*, *Volsci*, atque *Hernici*: juxta Umbros ad mare Superum erant *Picentes*; dein *Marrucini*, *Vestini*, *Frentani*, *Peligni*, *Marsi*: ultra hos in mediterraneo *Samnites* & *Hirpini*: infra *Samnites* ad mare Inferum *Campani*, mox *Picentini*. Frentanis Hirpinisque jungebantur *Apuli*. inde *Calabri* & *Sallentini* lævum Italiæ cornu insidebant. Sub Apulis erant *Lucani*, ad utrumque mare. Sub his in dextro cornu & extimo Italiæ angulo erant *Brutii*.

CAP. XXIV.

Ligures, *Taurini*, *Cottii*, *& Ideonni regna*, *Salassi*, *Lepontii*, *Euganei*, *Rhæti*, *Veneti*, *Carni*, *Histri*.

I.

Liguriæ fines, & opida.

LIGURIA, inter Varum & Macram amnes, mareque Liguſticum, & Padum fluvium, ad Placentiam usque porrecta, caput gentis Ligurum habuit *Genuam*, vulgo nunc *Gene-*

Genova. Reliqua inde opida clarā fuere in ora maritima, *Nicæa*, & *portus Herculis Monœci*, à Græcis Massilienſibus condita; inde Liguſtica opida, *Albium Intemelium*, & *Albium Ingaunum*, quæ vulgo contractè dicebantur *Albintemelium*, *Albingaunum*, nunc *Vintimiglia* & *Albenga*. Hinc *Vada Sabatia*, nunc *Savona*. Intus fuere *Pollentia*, *Alba Pompeia*, *Aſta*, *Aquæ Statiellæ*, *Dertona*, *Iria*; quæ vulgo nunc dicuntur, *Polenza*, *Alba*, *Aſte*, *Acqui*, ſive *Aich*, *Tortona*, *Voghera*.

II. LIGURIBUS jungebantur *Taurini* inter Padi lævam ripam, Alpium radices, & Orgum fluvium. Caput gentis olim *Auguſta Taurinorum*, nunc vulgo *Turino*. *Taurini.*

III. HIS finitimi erant *Cottii* & *Ideonni*, Regulorum regna in Alpibus. Cottiani regni caput fuit *Seguſio*, ſive *Seguſium*, nunc *Suſa*. *Cottii, & Iiconni.*

IV. HIS iterùm continuabantur *Salaſſi*, in valle, quam *Duria* amnis mediam ſecat. Horum caput *Auguſta Prætoria*, nunc vulgo *Aoſta*; inde *Eporedia*, nunc *Jurea*. *Salaſſi.*

V. SALASSIS contermini erant porrò *Lepontii*, circa lacum Verbanum: vulgo nunc *Iago Maggiore*, & flumina, quæ is recipit. Caput fuit *Oſcela*, vulgo nunc ad *Toſam* amnem *Domo d'Oſcela*. *Lepontii.*

VI. LEPONTIOS ſequebantur in Alpibus *Euganei* inter Larium ſive Co- *Euganei, & eorum populi.*

men-

mensem lacum, & Athesim fluvium: horum opida fuere, *Anaunia* sive *Anonium*, *Sarraca*, & *Vannia*, vulgo nunc *Castel Nan*, sive *Non*; *Sarca* & *Cividà* ad Ollium fluvium: dein *Clavenna*: & item *Telium* in Valle Tellina. Nobilissimi Euganeorum *populi* fuere, *Sarunetes*, in vallibus Clavennensi & Tellina; *Vennones*, ad ortus Athesis amnis; *Camuni*, nunc *Val Camonica*, ad Ollium fluvium: *Triumplini*, sive *Trumplini*, nunc *Val Troppia*, ad Melam amnem.

Rhæti. VII. SUPRA Euganeos fuere *Rhæti*, duce *Rhæto* ex Tuscis, quum hi pellerentur Circumpadana regione à Gallis, orti. Fines habuere à Rheni fontibus ad fontes usque Dravi amnis, in Danubium defluentis. Caput eorum *Tridentum*, nunc vulgo *Trento*. Reliqua opida clariora, *Curia*, vulgo nunc *Chur*, Italis *Coira*; *Feltria*, *Belunum*, nunc *Feltre*, *Belluno*. At *Verona*, celeberrima omni ævo urbs, ab Euganeis simul & Rhætis condita fuit.

Veneti. VIII. *RHÆTIS* ab ortu Solis proximi fuere *Veneti*; quos fabulosa Græcorum antiquitas ex Paphlagonum ad Pontum Euxinum gente, Duce *Antenore*, à Trojæ excidio hùc deduxit. Alii veriùs Illyricum fecere populum. Euganeorum, qui inde in Alpes secesserunt, occuparunt agrum ad mare Hadriaticum, inter Padum amnem & Timavi fontes. Caput Venetorum *Patavium*, nunc *Padova*, ab Ante-

nore Trojano conditum vel auctum. Inde opida celebria, *Atria*, sive *Adria*, nunc *Adri* à Tuscis quondam conditum; unde mari seu sinui Adriatico cognomen; tum *Ateste*, nunc *Este*: *Vicentia*, nunc *Vicenza*: & *Altinum*, ex quo præter nomen & tenuia quædam ruinarum vestigia apud Silim fluvium nihil nunc reliquum est. Hinc sequebantur *Tarvisium*, *Opitergium*; nunc *Treviso* & *Oderzo*: & *Concordia*, cujus nomen manet.

IX. RELIQUAM hinc Euganeorum seu Venetorum oram ad Formionem usque amnem, qui nunc *Risano* est, apud opidum *Capo d'Istria*, *Carnorum* posteà obtinuit populus. Urbs hæc, quondam potens atque ingens inter primas Italiæ, *Aquileja*, nunc *Aquilea*, deserta planè. Inde clara opida, *Forum Julii*, nunc vulgo *Cividad di Friuli*; *Julium Carnicum*, nunc *Zuglio*, in ruinis inter Tilavemptum fluvium & Alpes; *Vedinum*, vulgo Germanis nunc *Vveiden*, Italis *Udene*. Circa Venzonum *Noreja* fuit Tauriscorum urbs, qui inde posteà *Norici* trans Alpes dicti. *Tergeste* item, vulgo nunc *Trieste*, clara olim Histrorum primùm urbs, post Romanorum fuit colonia, Carnorum provinciæ attributa. Sed in primis celebratus in hac ora fuit Græcis pariter ac Latinis monumentis *Timavus* amnis, inter Aquilejam & Tergeste, septem capitibus exoriens uno ostio post mille haud *Carni.*

ampliùs passus in mare emissus.

Histria. X. POST Carnos igitur est *Histria*, & populi *Histri*. Regio ceu peninsula inter Formionem & Arsiam amnes in mare procurrit. Caput gentis fuit *Pola*, à Colchis, Jasonem & Medeam persequentibus, olim condita. Inde celebria opida, *Parentium*, & *Ægida*, nunc *Parenzo* & *Capo d' Istria*: item *Nesactium* ad Arsiam fluvium, nunc *Castel Nuovo*.

CAP. XXV.

De Gallis Cisalpinis.

I.

Gallicæ Gentes trans Padum, & primùm Libyci, & Lævi. GALLICÆ gentes trans Padum fuere *Libyci*, *Lævi*, *Insubres*, *Orobii*, *Cenomani*. *Libycorum* caput fuere *Vercellæ*, nunc *Vercelli*. *Lævorum Ticinum*, nunc *Pavia*; eorundem fuit *Novaria*, nunc *Novara*.

Insubres. II. *INSUBRES* omnium Gallicarum in Italia gentium fuere validissimi. Caput eorum *Mediolanum*, vulgo nunc Italis *Milan*, German. *Meiland*. Opida hinc clara, *Laus Pompeia*, nunc *Lodi*; *Forum Diuguntorum*, nunc *Crema*; *Moguntiacum*, sive *Modicià*, nunc *Monza*.

Orobii. III. *OROBIORUM* fuere, *Comum*, *Bergomum*, *Forum Licinii*; nunc vulgo, *Como*, *Bergamo*, *Berlasina*.

Cenomani. IV. ULTRA Insubres, Orobiosque incoluere ad Venetiam usque *Cenomani*;

ni; quorum caput *Brixia*, nunc *Brescia*, sive *Bressa*. Præterea celeberrimæ urbes, *Cremona*, & *Mantua*, à Tuscis quondam condita.

V. At cis Padum Gallici populi fuere, *Ananes*, *Boii*, *Senones*. *Ananes* Liguriæ continuabantur circa *Placentiam*, Romanorum coloniam, vulgo nunc *Piacenza*. *Gallicę Gentes cis Padum, & primùm Ananes, Boii, & eorum opida.*

VI. Inde sequebantur *Boii*, secundùm Insubres maxima potentissimaque Gallorum Italicorum gens. Caput eorum fuit *Bononia*, nunc vulgo *Bologna*; *Felsina* antè dicta, cùm caput Etruscorum esset. Inde opida nobilia; *Parma*, *Brixellum*, *Regium*, *Lepidi*, *Mutina*, *Forum Cornelii*, *Faventia*, *Forum Livii*; quæ nunc vulgo, *Parma*, *Brissello*, *Reggio*, *Modena*, *Imola*, *Faenza*, *Forli*.

VII. POSTREMI Gallorum in Italia fuere *Senones*, inter Ravennam & Æsim flumen, quod nunc *Jesi*, prope *Anconam*, partem Umbrorum agri incolentes. Caput hìc gentis constituere *Senam Gallicam*, sive *Senogalliam*, vulgo *Sinigaglia*. Reliqua hujus oræ opida in Umbris dicemus. *Senones*

C A-

CAP. XXVI.

Etruria & Umbria.

I.

Duodecim Etruriæ Principatus.

GALLIÆ Togatæ jungebatur à meridie *Etruria*, sub Apennino monte. Ejus incolæ *Etrusci* sive *Tusci*, Græcis *Tyrrheni* dicti. Sed horum prima sedes fuit, ut antè dictum, trans Apenninum, ab utraque Padi ripa; unde à Gallis expulsi, intra Apenninum, mare Inferum, & Tiberim Macramque amnes, consederunt, *duodecim urbibus, totidemque Principatibus* inter se constitutis. Urbium nomina hæc sunt; *Veii*, *Volsinii*, *Clusium*, *Perusia*, *Cortona*, *Aretium*, *Falerii*, *Volaterræ*, *Vetulonii*, *Rusellæ*, *Tarquinii*, *Cære*. Ex his hodieque exstant, nominaque vulgaria habent ista; *Bolsena*, *Chiusi*, *Perugia*, *Cortona*, *Arezzo*, *Città Castellana*, *Volterra*, *Cerveteri*. Reliquarum *Veii* ad XII. lapidem ab urbe Roma fuere, circa opidum nunc *Scrofano*; *Vetulonii* fuere prope litus inter *Plombinum* & *Massam* opida: *Rusellæ* vulgo nunc dicuntur *Bagni di Roselle*, id est, *Aquæ Rosellarum*. *Tarquiniorum* vestigia jacent supra Cornetum opidum.

Urbes Etruriæ maritimæ.

II. Celebres prætereà urbes in Etruria fuerunt, *in litore*, *Luna*, trans Macram fluvium, sed Etruscorum tamen opidum, portu nobile, nunc *l'Erici*; inde

Pisæ,

Pisæ, nunc *Pisa*: *Portus Liburnus*, sive *Herculis Liburnus*, nunc *Livorno*: *Populonia*, cujus vestigia extant prope *Plombinum*; *Telamon*, nunc *Telamone*; *Cosa*, nunc *Ansidonia*; *Graviscæ*, quondam infra Cornetum. *Centum Cellæ*, nunc *Città Vecchia*; & *Alsium*, nunc *Palo*.

III. INTUS in *mediterraneo*, *Nepete*, *Sutrium*, *Falerii Faliscorum*, *Fanum Voltumnæ*, *Hortanum*; quæ vulgo nunc, *Nepe*, *Sutri*, *Città Castellana*, *Viterbo*, & *Horti*. Inde *Herbanum*; quæ posteà Urbs *Vetus*, nunc *Orvieto*. *Suana* & *Saturnia*, *Senæ*, *Florentia*, *Pistoria*, *Luca*, nomina antiqua retinent. *Urbes mediterraneæ.*

IV. TUSCIS jungebantur ad Tiberim fluv. *Umbri*. Sed hi ab initio ad utrumque mare latè incoluerunt, unde fluvius, mediam posteà Etruriam secans, *Umbro* olim, nunc *Umbrone*. Ab Infero mari eos rejecerunt *Etrusci*; à Supero *Senones Gall.* At his à Romanis deletis, *Umbriæ fines* fuere in Romano Imperio ab Austro, *Nar* amnis, vulgo *Nera*, in Tiberim confluens; ab Occasu, *Tiberis*, & trans Apenninum *Bedesis*, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Hadriaticum petens; à Septemtrionibus, ipsum hoc *mare*; ab Ortu, *Æsis* fluvius, & inde *linea* ducta ad Naris fontes. *Umbria.*

V. URBES in ora Hadriatici sinus, *Ravenna*, *Ariminum*, *Pisaurum*, *Fanum Fortunæ*, & *Sena Gallica*, suprà dicta: *Umbriæ opida maritima.*

dicta : nomina vulgaria nunc sunt, *Ravenna*, *Rimino*, *Pesaro*, *Fano*, *Sinigaglia*.

opida mediterranea. VI. INTUS, *Cæsena*, *Sarsina*, *Urbinum*, *Sentinum*, *Æsis*, *Camerinum*; vulgo nunc, *Cesena*, *Sarsina*, *Urbino*, *Sentino*, *Jesi*, *Camerino*. Cis Apenninum, *Iguvium*, *Mevania*, *Spoletum*, *Tifernum*, *Nuceria*, *Camellaria*, *Assisium*, *Hispellum*, *Fulginium*, *Tuder*, *Interamnium*, *Narnia*, *Ameria*, & citra Narem *Ocriculi*: quæ vulgo nunc, *Augubio*, *Bevagna*, *Spoleti*, *Città di Castello*, *Nocera*, *Assisi*, *Ispello*, *Fuligno*, *Todi*, *Terani*, sive *Terni*, *Narni*, *Amelia*, *Otricoli*.

CAP. XXVII.

De Sabinis & Latio.

I.

Sabini. INFRA Umbros, ad mare usque, antiquissimis temporibus incoluere *Siculi*; à quorum Rege *Italo* hæc regio primùm dicta est *Italia*; quæ deinde ab Aboriginibus, pulsis inde Siculis, *Saturnia* vocata est, & mox item *Latium*: unde Aboriginibus novum nomen *Latini*. Sed in partem antiqui Latii posteà successerunt *Sabini*, inter Narem & Anienem, quorum hic *Teverone* dicitur. Caput Sabinorum fuit *Reate*, nunc *Rieti*; & ante hanc *Cures*, nunc *il Vescovio di Sabina*, cœnobium, cum ingentibus veteris urbis reli-

reliquiis. hinc Romani dicti fuere *Quirites*. Reliqua opida celebria sunt, *Nursia*, nunc *Norcia*: *Cutiliæ*, cujus ruinæ prope opidum *Cività Ducale*; *Amiternum*, cujus vestigia prope *Aquilam*. Inde *Eretum* & *Nomentum*, prope Anienem, vulgo nunc *Monte Rotondo* & *Lamentana*.

Latii Veteris, & novi fines. II. SUB Sabinis itaque juxta Tuscos fuere *Latini*, non totius Italiæ solùm, sed & Orbis universi gens nobilissima. Terra eorum *Latium* dicta, arctis initio finibus inclusa, ab Aniene ac Tiberi ad Circæum usque promontorium, quod vulgo nunc est *Circelli*. At postquam finitimi etiam populi, *Æqui*, *Hernici*, *Volsci*, & *Ausones*, sub eodem Latinorum nomine computati sunt, finis *novi Latii* fuit Liris amnis, vulgo nunc *Garigliano*.

Latii Urbes. III. *CAPUT Latii* omni ævo fuit *Roma*, urbs, ab Aboriginibus, qui anteà *Oenotrii* dicebantur, cùm ex Græcia in Italiam advenissent, condita; ab Æneæ posteris, ut tradunt, aucta: urbium sanè Regina, orbisque terrarum caput ac domina. Reliqua opida, antiquitate & claritudine præcipua fuere, *Tibur*, nunc *Tivoli*; *Præneste*, nunc *Pilastrina*; *Gabii*, medio inter Præneste & Romam itinere quondam; *Tusculum*, nunc *Frascati*: *Aricia*, nunc *l'Aricia*; *Lanuvium*, nunc *Città Lavinia*: *Alba longa*, inter Albanum quondam montem & Lacum:

& Al-

& Albæ mater *Lavinium*, prope litus, nunc *Patrica*; inde *Laurentum*, nunc *Paterno*; & tandem *Ostia*, ab Ostiis Tiberinis nomen habens. Circa Anienis Tiberisque confluentes, opida, *Antemnæ*, *Collatia*, *Fidenæ*, in tenuibus incertisque vestigiis ostenduntur *Rutuli* pars fuere Latinorum; caput eorum *Ardea*.

Æquorũ opida. IV. IN *Æquis* fuere *Carsoli* sive *Carsula*, nunc *Arsuli*; & *Valeria*, quæ & *Varia*, nunc *Vico Varo*; tum *Sublaqueum*, nunc *Suliaca*; *Algidum*, in Algido monte & nemore, nunc *Selva dell'aglio*.

Hernicorũ opida. V. *Hernicorum* fuere, *Anagnia*, *Alatrium*, *Veruli*, *Ferentinum*, nunc *Anagni*, *Alatri*, *Veroli*, *Ferentino*, dicta.

Volscorũ opida. VI. SUB Hernicis ad mare fuerunt *Volsci*, opida eorum in litore *Antium*, *Circæi*, *Tarracina*, quod anteà *Anxur*. intus statim celeberrimus *Pomtinus ager*, & *Pomtinæ paludes*, à capite olim Volscorum *Suessa Pometia* dictæ, inde *Velitræ*, *Cora*, *Norba*, *Privernum*, *Setia*, *Signia*, *Sulmo*, *Frusino*, *Fabrateria*, *Aquinum*, *Casinum*, *Atina*, *Arpinum*, *Arx*, *Sora*; vulgo nunc dicuntur, *Belitri*, *Cora*, *Norma*, *Piperno*, *Sezza*, *Segni*, *Sermoneta*, *Fraselona*, *Falvatera*, *Aquino*, *Monte Casino*, *Atina*, *Arpino*, *Arce*, *Sora*. At *Fregellæ*, nunc *Ponto Corvo* est; & *Interamna*, *l'Isola* nunc dicta.

Ausonũ opida. VII. *Ausonum* fuere, *Cajeta*, *Fundi*,

di, Formiæ: nunc vulgo dicuntur, *Gaeta*, *Fondi*, *Mola*.

CAP. XXVIII.

Picentes, Vestini, Marrucini, Teligni, Marsi, Frentani, Samnites, Hirpini.

I.

ULTRA Apenninum rursus juxta Sabinos & Umbros, fuere *Picentes*, inter Æsim & Aternum amnes: quorum hic nunc *Pescara* dicitur. Regio eorum vocabatur *Picenum*. gens à Sabinis fertur orta. Opida in litore, *Ancona*, Græcorum colonia, à Syracusanis condita; *Castrum novum*, nunc *Flaviano*; *Castellum Truentinum*, ad Truentum amnem. Intus *Auximum*, nunc *Osmo*; *Septempeda*, nunc *S. Severino*; *Tollentinum*, *Firmum Picenum*, & *Asculum Picenum*, *Interamnium*, *Atria*; quæ nunc, *Tolentino*, *Fermo*, *Ascoli*, *Teramo*, *Atri*. *Picentes, seu Picenum.*

II. PICENTIBUS continuabantur *Vestini*, quorum opida *Angulus* & *Pinna*, vulgo nunc *Cività di Sant-Angelo*, & *Cività di Penna*, *Avia*, sive *Avella*, nunc est *Aquila*. *Vestini.*

III. VESTINIS ad mare contermini erant *Marrucini*, quorum opidum *Teate*, nunc *Tieti* & *Chieti*. *Marrucini.*

IV. MARRUCINIS simul & Vestinis finitimi erant *Peligni*, quorum caput *Peligni.*

put olim *Corfinium*, nunc destructum: deinde *Sulmo*, nunc *Sulmona*.

Marsi. V. PELIGNIS & Vestinis in mediterraneo continuabantur *Marsi*, quorum *Alba Fucentis*, ad Fucinum lacum: quæ hodieque nomen antiquum in ruinis retinet: vulgo *Albe*, & *Albi* dicta: & *Marrubium*, nunc *Morrea*.

Frentani. VI. RURSUS in litore ultra Marrucinos & Pelignos incolebant *Frentani*: quorum opida, *Ortona*, *Anxanum*, *Histonium*: nunc *Ortona*, *Lanzano*, *Guasto d'Amone*.

Samnites, seu Samnium. VII. INFRA Frentanos fuere *Samnites*, *Sabelli* etiam dicti, à Sabinis orti; & à Samnitibus orti *Hirpini*. Illorum regio *Samnium*: in quo opida, *Bovianum*, *Æsernia*, *Sæpinum*, *Allifæ*, *Telesia*: nunc vulgo, *Bojano*, *Isernia*, *Sepino*, *Alifi*, *Telese*. Horum opida *Beneventum*, *Equus Tuticus*, *Abellinum*, *Compsa*: nunc *Benevento*, *Ariano*, *Avellino*, *Conza*.

CAP. XXIX.

De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.

I.

Cāpania, & ejus opida. JUXTA Samnites Hirpinosque ad mare Inferum erat *Campania*, vulgo nunc *Terra di Lavoro*, in qua summum *Liberi* patris cum Cerere certamen. Opida in litore, *Liternum*, Scipionis Africani voluntario exilio cla-

clarum: nunc vulgo *la Torre di Patria*: *Bajæ*, deliciæ, an corruptelæ populi Romani: *Misenum*, nunc *Monte Miseno*: statio quondam classis Romanæ ad Inferum mare: *Puteoli*, *Puzzuolo*, portus ad hoc mare totius Italiæ celeberrimus: *Neapolis*, *Parthenope* antè dicta, nunc *Neapoli* literarum studiis Ciceronis Virgiliique ætate clara: *Herculaneum*, vulgo *Torre di Greco*: & *Pompeii*, vulgo *Scafati*: Vesuvii montis incendio nota opida. Inde *Surrentum*, nùnc *Sorrento*. Intus in mediterraneo,unde Campaniæ nomen, *Capua*, à Tuscis condita: æmula quondam Romæ, atque ob id ipsum perdita. nunc ruinæ ejus visuntur duobus ampliùs millibus passuum à *Nova capua*. *Suessa Aurunca*, nunc *Sessa*: *Venafrum*, nunc *Venafri*: *Casilinum*, nunc *Nova Capua*, ad Vulturnum amnem: *Teanum Sidicinum*, nunc *Tiano*: *Calatia*, nunc *Cajazzo*: *Cales*, *Calvi*: *Atella*, nunc *Aversa*: *Acerræ*, nunc *Acerra*: *Nola*, nomen retinens: *Nuceria*, nunc *Nocera*.

II. JUXTA Campanos fuere *Picentini*, à Surrento, sive Minervæ promontorio, ad Silarum usque amnem; pars quondam Picentium, hùc à Romanis à Supero mari traducti. Caput eorum *Salernum*, vulgo *Salerno*. *Picentini.*

III. JUXTA Frentanos, Samnites atque Hirpinos fuere *Apuli*, quorum regio Apulia, longissimo tractu à Frentone *Apulia, & ejus partes.*

tone fluvio, vulgo nunc *Fortore*, ad fauces usque Hadriatici maris excurrens. Divisa fuit in tres partes. *Daunia* dicebatur à Frentone ad Aufidum amnem, vulgo nunc *Iofanto*. inde ad Brundusium, & Tarentum, *Peucetia*; cujus partem *Pædiculi* incoluere. hinc reliquum sub peninsulæ forma tenuere *Messapii*. Sed *Messapia*, post dicta fuit *Calabria*, & incolæ *Calabri*. Calabriæ rursus dimidia pars, Tarentino sinui contermina, *Salentinorum* fuit regio. Atque tum *Apulia propriè dicta* consistebat inter Frentanos & Calabriam. Opida in *Apulia* fuere clara, *Teanum Apulum*, nunc exiguum murorum vestigium dicitur, *Civitate* vulgo: *Gerion*, nunc *Tragonara*; *Sipuntum*, nunc *Siponto*: *Luceria*, nunc *Lucera*: *Æquulanum*, nunc *Troja*: *Arpi*, cujus ruinæ apud *Foggiam* opidum: *Asculum Apulum*, nunc *Ascoli*: *Venusia*, Horatio alumno nobilis, nunc *Venosa*: *Acherontia*, nunc *Acirenza*: *Canusium*, nunc *Canosa*: & clade Romanorum insignis vicus, *Cannæ*, nunc *Canne*: *Salapia*, *Salpe*; *Rubi*, *Ruvo*; *Butunti*, nunc *Bitonto*; *Barium*, *Bari*: *Egnatia*, nunc *Torre d'Anazzo*.

Calabria. IV. IN *Calabria Brundusium*, trajectu in Græciam olim clara, nunc *Brindisi*: *Hydruntum*, *Otranto*: *Castrum Minervæ*, *Castro*: *Callipolis*, *Gallipoli*: & omnium clarissima *Tarentum*, *Taranto*. Intus in peninsula, *Neritum*,

Nar-

Nardo; *Aletium*, *Lezze*: & prope hanc quondam *Rudiæ*, Ennio cive nobile opidum.

CAP. XXX.

De Lucanis, Brutiis, & Magna Græcia.

I.

INFRA Apulos, Hirpinos, atque Picentinos, ad utrumque mare fuere *Lucani*, & ipsi à Samnitibus orti duce *Lucio*: fines habuere ad *Laum*, & *Sybarim* usque amnes: quorum hic in Tarentino sinu, nunc vulgo dicitur *Cochile*: ille ad mare Inferum, *Laino*. Opida in litore hæc, *Pæstum*, Græcis *Posidonia* appellatum, nunc in ruinis, *Pesto*; *Velia*, nunc *Pisciotta*: celebris quondam portus: *Buxentum*, nunc *Policastro*: à Tarentino sinu *Metapontum*, nunc *Torre di Mare*: *Heraclea*, antè *Siris* dicta, nunc, in vestigio ruinarum, *Policore*; *Sybaris*, posteà *Thurii*, ac tandem *Copiæ*, urbs dicta, inter *Sybarim Crathimque* amnes nunc non extat. Intus *Potentia*, nunc *Potenza*: *Grumentum*, nunc *Clarimonte*. *Lucani.*

II. POST Lucanos extimum Italiæ, ad fretum usque Siculum, angulum tenuere *Brutii*, à Lucanis orti. Opida in litore versus occasum, *Cerilli*, nunc *Cirella*: *Clampetia*, nunc *Brutii.*

Amantea: *Temsa* sive *Tempsa*, cujus situs fuit prope speculam maritimam, cui nomen vulgare *Torre Loppa*: *Terrina*, nunc *Nocera*: *Lametia*, nunc *Santa Eufemia*: *Scyllæum*, in cervice Scyllæ scopuli, nunc *Sciglio*: & ultra fretum, *Rhegium*, nunc *Reggio*: ab altero mari, *Locri*, cognomine *Epizephyrii*, nunc *Jerace*: *Caulonia*, nunc *Castel Vetri*: *Scylacium*, nunc *Squillaci*: *Croto*, nunc *Crotone*: *Petelia*, nunc *Belicastro*: *Ruscianum*, nunc *Rossano*. Intus caput Brutiorum *Consentia*, nunc *Consenza*; & haud procul inde versus Septemtrionem, quondam *Pandosia*, cum Acheronte fluv. quæ duo nomina cùm *Alexander*, *Epirotarum Rex*, in Epiro ancipiti oraculo monitus fatalia evitare vellet, hìc in eadem incidit, atque periit. Fuit prætereà potens quondam civitas *Hipponium*, Romanis *Vibo Valentia* dictum, nunc *Monte Leone*.

Magna Græcia. III. Atque hactenus populos enarravimus, qui universam Italiam olim incoluerunt, præcipuasque eorum urbes recensuimus. Cæterùm quum Græci omnem ferè oram maritimam, Coloniis suis è Græcia deductis, obsiderent, ipsa hæc terra, unà cum Sicilia, dicta est *Magna Græcia*, duravitque hoc nomen multis sæculis, donec *inter fretum Siculum* constitit, & *Tarentum*; quæ pars Italici litoris posteà propriè eo nomine indigitata est, testibus Cicerone, Plinio, Ptolemæo, & aliis.

APPEN-

APPENDIX.

I.

Divisio Italiæ per Augustum in XI. Regiones ex Italia antiqua Cluv.

I.	Latium Vetus Latium Novum Campania.
II.	Apuli Calabri Sallentini.
III.	Lucani Brutii.
IV.	Ferentani, seu Frentani Marrucini Peligni Vestini Marsi Samnites Sabini.
V.	Picenum, seu Picentes.
VI.	Umbri.
VII.	Etruria.
VIII.	Gallia Cispadana.
IX.	Ligures.
X.	Veneti Carni Istri Japides, aliàs Japodes.
XI.	Gallia Transpadana.

II.

Divisio Italiæ juxta notitiam Imperii. Diœceses Italiæ XVII. sub Præfecto Præt. Italiæ.

Vicarius Romæ	Consf.	Latium, & Campania. *Roma.*
		Tuſcia, & Umbria. *Senæ*, Sciena.
		Picenum Suburbicarium. *Ancona.*
	Præſ.	Valeria. *Reate*, Rieti.
		Samnium. *Corfinium*. ruine di Corf.
	Corrector	Apulia, & Calabria. *Brundusium*, Brindeſi.
		Lucania, & Brutium. *Consentia*, Conſenza.
Vicarius Italiæ	Conſ.	Venetia, & Iſtria. *Aquileia.*
		Liguria. *Genua.*
		Æmilia. *Bononia.*
		Flaminia, & Picenum Annonarium. *Ravenna*, & *Sena Gallica.*
		Sicilia. *Syracuſæ.*
	Præſ.	Sardinia. *Caralis*, Cagliari.
		Corſica. *Aleria*, ruine d'Al.
		Alpes Cottiæ. *Aug. Taurinorum*, Turino.
		Rhætia I. *Curia*, Coira.
		Rhætia II. Aug. Vindelicorum Augusburg.

CAP.

CAP. XXXI.

De fluviis Italiæ.

I.

FLUVIORUM princeps Italiæ est *Padus*; vulgo *Pò*, nulli amnium claritate inferior, Græcis *Eridanus* dictus: ac Phaethontis, ut fabulata est antiquitas, pœna illustratus. E gremio *Vesuli*, celsissimi inter Alpium juga montis, profluens, *tringinta* amplius *flumina*, lacusque immensos, *septem ostiis*, quæ *septem maria* perhibebantur, in mare *Adriaticum* defert. Fluminum nobiliora sunt, ex Alpibus orta, *Duria*, nunc *Dora*, *Sessites*, *Sessia*, *Ticinus*, *Tesino*, lacum *Verbanum*, nunc *lago Maggiore*, transiens; *Addua* nunc *Adda*, *Larium* lacum, nunc *lago di Como*, perfluens; *Ollius*, nunc *Oglio*, lacum *Sebinum*, nunc *lago d' Iseo*, transiens; *Mincius*, nunc *Menzo*, lacum *Benacum*, nunc *lago di Garda*, transmittens. At à dextra ripa recipit idem Padus ex Apenninis jugis, *Tanarum*, nunc *Tanaro*: *Trebiam*, qui nomen servat, Romanorum clade illustrem; & *Rhenum Bononiensem*, vulgo *Reno*. *Padi fl. Descriptio.*

II. EX Alpibus item profluit *Athesis*, Italis nunc *Adese*; German. autem *Etsch*. Reliqua quæ sequuntur, cuncta Apenninus fundit: quorum *Arnus*, vulgo *Arno*, Florentiam ac Pi- *Athesis, Arnus, Tiberis.*

ſas perfluit ; *Tiberis*, quem urbs Roma, Romæque conditor *Romulus*, totius terrarum orbis illuſtriſſimum fecerunt, à dextra ripa *Clanim*, vulgo *Chiana*, à ſiniſtra *Narem*, vulgo *Nera*, atque *Anienem*, nunc *Teverone*, in mare inferum defert.

alii Italiæ celebres fluvii. III. INTER Latium & Campaniam eſt *Liris*, nunc *Garigliano* ; in ipſa Campania *Vulturnus*; *Volturno*; inter Picentinos ac Lucanos *Silarus*, *Silaro*. In Magna Græcia *Sybaris*, nunc *Cochile*, & *Crathis*. In Apulia *Aufidus*, nunc *Iofanto*, Romanorum ſiniſtra pugna adverſus *Annibalem* nobilitatus. Inter Præcutios & Picenum *Aternus*, nunc *Peſcara*. In Gallis Senonibus *Metaurus*, nunc *Metro*, *Haſdrubalis*, fratris Annibalis, clade atque interitu inſignitus.

CAP. XXXII.

De Montibus Italiæ.

I.

Alpes, & earum diviſio. ALPES Italiam à Gallia, Vindelicia, Norico ac Pannonia ſubmovent. *Initium* earum à Vadis Sabatiis : *finis* ad Flanaticum ſinum, vulgo *Golfo di Carnero* : & *Colapis* vulgo *di Kulpe*, fluminis fontes. *Dividuntur* in varias partes, atque nomina. A Vadis Sabatiis ad Vari amnis fontes, qua Liguſtico mari objacent, *maritimæ* cognominantur: hinc ad Seguſium uſ-

usque, vulgò *Susa*, *Cottiæ*: inde ad S. Bernardum minorem, *Grajæ*: dein ad usque S. Gothardum, *Penninæ*: his continuantur *Rhæticæ*, ad Plavis usque fontem: quarum pars *Tridentinæ* perhibentur, supra Tridentum. His junguntur, ad Doblacum usque, *Noricæ*, supra Tilavemptum amnem, vulgo *Tajamento*: inde jam *Carnicæ* supra Carnos, usque ad Savi fontes: moxque *ultimæ*, ad Colapis fontes usque, *Pannonicæ*, eædem & *Juliæ* dictæ. Sunt tamen qui supra Dalmatiam Alpium nomen protendant, ubi *Dalmaticas* dici volunt: aliique in Thraciam, & Pontum usque. Sed prior finis ad Colapis fontes à plerisque receptus est.

Apenninus, & alii celebriores Italiæ montes.

II. CÆTERUM intus in Italia *Apenninus*, *mons* amplissimus, Alpibus ad Vada Sabatia annexus, perpetuis jugis, lunatoque cursu ad Siculum fretum *Leucopetramque* promontorium tendens, Italiam quasi mediam secat. Prope Suessam, Liris fluminis sinistræ ripæ prætexitur *Massicus mons*: hinc inter Bajas, & Puteolos est *Gaurus*, supra Capuam, est *Tifata* mons, vulgo *Monte di Capua*. Ultra Neapolin Nolæ vicinus est *Vesuvius*, nunc *Monte di Somma*, ignium eruptione ac Plinii interitu clarus. In Apulia est *Garganus*, in mare Superum ingenti promontorio excurrens, nunc *Monte di Sant' Angelo*.

CAP. XXXIII.

De variis Italiæ incolis.

I.

TERRAM Italiam à freto Siculo ad Alpes usque porrectam qui ab initio habuerint mortales, parum in tanta temporum longinquitate compertum est: nec constat, unus post inundationem terrarum ab urbe Babylonica profectus in dispersione gentium populus hanc regionem occupaverit omnem, unumque universæ nomen imposuerit; an aliæ subinde, atque aliæ in terras cultoribus vacuas invectæ gentes, suis quæque sedibus vocabula dederint diversa.

Prisci Italiæ Incolæ. II. SANE varii, atque genere planè diversi, in ea memorantur auctoribus populi: quorum antiquissimi sunt isti: *Ausones*, Brutiorum Lucanorumque agrum quondam tenentes; hinc *Opici* sive *Osci*, in Samnio atque Campania: *Siculi*, in Sabinis & Latio: *Umbri* ad utrumque mare; ad Inferum, in parte Tusciæ inter Tiberim & Umbrorum amnes. Inde *Tusci* ad Alpes usque: juxta hos *Ligures* in Galliam usque ad Rhodanum extensi. Ultra Tuscos *Veneti*: quos alii à proximo Illyrico, alii ab Henetis, Paphlagonica gente, ortos tradiderunt.

Antiquorum Ita- III. TUSCOS expulerunt inter Al-

pes

pes & Appenninum suprà dicti *Galli*: Umbros ab Infero mari removerunt *Tusci*. Græca gens ex Arcadia *Duce Oenotro* profecti, unde dicti *Oenotrii*, primùm Ausones supradictis sedibus pepulerunt, ulterioraque versus Septemtrionem Italiæ, circa Vulturnum Larimque amnes, petere coegerunt: nec ea terrarum parte contenti, mox Siculos etiam sedibus ejecerunt, jam tum mutato nomine *Aborigenes* dicti. Sed cùm solum, quod tum occupaverant, *Latium* vocaretur, mutato jam iterùm vocabulo, *Latinos* inde sese appellarunt. *Sabini* Opicorum fuere progenies; genueruntque ipsi ex sese *Picentes*, *Vestinos*, *Marsos*, *Pelignos*, *Frentanos*, *Marrucinos*, *Samnites*, quorum hi posteà *Hirpinos*, *Campanos*, *Lucanos*, atque *Brutios* condiderunt. *Illi incolarũ mutationes.*

IV. INTERIM *Græcorum nationes* aliæ aliis temporibus in Italiam invectæ, urbes in ea passim condiderunt, *suisque coloniis*, ut suprà dictum est, omnem oram maritimam Superi Inferique maris impleverunt. Hinc *Italia* unà cum *Sicilia*, ut ex Strabone & Trogo liquet, *Magna Græcia* appellata fuit. At cùm alii populi aliis ex locis Græcos expellerent, maximè verò *Lucani* eam partem, quam de suo nomine *Lucaniam* dixerunt, oppressis illis, occuparent, & ab his orti *Brutii Brutiam*; paulatim Græcum nomen per Italiam imminui cœpit; donec in ea parte consisteret, quæ tum *Magna* *Græcorũ Coloniæ in Italia.*

Græcia, nunc *Calabria superior*, dicitur.

Posteriores Italiæ Populi & mutationes Politiæ.

V. AT postquam *Romanorum* crevit potentia, tota tandem Italia horum armis subjugata est; stetitque sub *Romæ* urbis *Imperio*, regionibus ac populis suprà explicatis distincta, ad *Honorii Imperatoris* usque tempestatem. Exhinc alii aliique subinde, *Gothi*, *Vandali*, *Heruli*, Germanicæ gentes, tum *Hunni*, superatis Alpium jugis, totam invadentes, in *varia regna* atque *imperia* distribuerunt. His tandem à Ducibus *Justiniani Imp.* pulsis, *Exarchatus* in Italia magistratus constitutus est, cujus sedes *Ravenna*; Roma tum in ruinis jacente. Ultimi hinc *Longobardi*, expugnata *Ravenna*, *regnum* in Togata Gallia constituerunt, quod etiam nunc de gentis vocabulo corruptè *Lombardia*, quasi *Longobardia*, appellatur. Hos tandem debellavit *Pipinus*, *Franciæ Rex*, à Pontifice Romano contra eos in Italiam vocatus.

CAP. XXXIV.

De novissima Italiæ divisione.

Hodiernæ Italiæ regiones.

I. POSTQUAM Imperii Romani dignitas, atque sedes in Germaniam delata est, Italia variè ab aliis aliisque divexata, atque in varios titulos atque dominia discerpta est. Hinc novissi-

vissimæ divisionis *regiones* nunc sunt; *Histriæ* Marchionatus, *Fori Julii* Ducatus, & haud exigua Italiæ portio. *Lombardia*, sub qua *Marchia Tarvisiana*, *Ducatus Mantuanus*, *Ducatus Mediolanensis*, *Tirolis* Comitatus *dimidia pars*, *Grisones* in ipsis Alpibus, & his contermini *Helvetiorum stipendiarii*, *Pedemontium*, *Ducatus Montis-Ferrati*, *Parmensis Ducatus*, *Romania*, *sive Romaniola*, *Marchia Anconitana*; jamque extra Lombardiam, *Ager Genuensis*, *Tuscia*, in qua *Patrimonium D. Petri*. Tiberis dextræ ripæ adfixum; *Ducatus Spoletanus*, *Ager Romanus*; inde *Regnum Neapolitanum*, inque eo regiones *Aprutium*, *Apulia*, *Laborinus Ager*, *Basilicata*, *Calabriæ duæ*, *Ager Baritanus*, & *Ager Hydruntinus*.

II. At eamdem Italiam in partes singulis Dominiis distinxeris hoc modo. *Divisio Italiæ secundum dominia.*

I. *PONTIFICIS Romani*, sub quo *Ager Romanus*, *Patrimonium D. Petri*, *Ducatus Spoletanus*, *Marchia Anconitana*, *Romaniola*, & urbs in Agro Neapolitano *Beneventum*. *Pōtificis Romani ditiones.*

II. *VENETÆ Reipublicæ*; sub qua *Histria*, *Forum Julii*, *Marchia Tarvisiana*, & inde *Lombardiæ pars* adusque Bergomum. *Venetæ Reip. ditio.*

III. *MAGNI Ducis Tusciæ* in Tuscia. *Magni Ducis Tusciæ ditiones.*

IV. *Dominium est Hispaniarum Regis*, sub quo *Regnum Neapolitanum*, *Ducatus Mediolanensis*, ac quædam *opida* *Hispaniarū Regis ditiones in Italia.*

in

in Tusciæ litore; *insulæque* Italiæ adjacentes, *Sicilia*, & *Sardina*.

Genuensis Reip. ditiones. V. GENUENSIS *Reipublicæ*; sub qua *Liguria*, intra Apenninum, & Ligusticum mare, ac *portiuncula Tusciæ*, Liguriæ proxima: cum *Insula Corsica*.

Ducis Parmensis. VI. DUCIS *Parmensis*, in Lombardia *Cispadana*.

Ducis Sabaudiæ. VII. DUCIS *Sabaudiæ*, sub quo *Pedemontium*.

Helvetiorum. VIII. HELVETIORUM, supra lacum Verbanum & Larium.

Rhætorũ. IX. RHÆTORUM, sive *Grisonum*, in Alpibus.

Austriacorum. X. ARCHIDUCUM *Austriæ*, in *Comitatu Tirolensi*, ubi *Tridentum*, & in partibus Alpinis *Fori Julii* ac *Histriæ*.

Mantuani Ducis. XI. DUCIS *Mantuani*, in Ducatibus *Mantuæ* ac *Montis Ferrati*.

Mutinensis. XII. DUCIS *Mutinensis*.

Ducis Urbinatis. XIII. DUCIS *Urbinatis*.

Civit. Lucensis. XIV. CIVITATIS *Lucensis*, in urbe *Luca*.

Com Mirandulani. XV. COMITIS *Mirandulani*.

CAP. XXXV.

Histria, Forum Julium, Marchia Tarvisiana, Grisones, Helvetiorum stipendiarii, & Pedemontium.

I.

Histria. NOVISSIMA Italiæ divisione tradita, singulas partes inspicere haud pigeat. Prima ub Arsia amne est

est *Histria*, Germ. *Isterreich* dicta. Opida nunc clariora sunt: *Pola*, *Parentium*, & *Caput Histriæ*, vulgo *Capo d' Istria*.

II. *FORI Julii*, caput est *Vedinum*, nunc *Udene*. Reliqua opida clara sunt, *Cividad di Friuli*, *Tergestum*, *Gradiscia*, ac nuper à Venetis condita *Palma*, egregium Fori Julii atque Italiæ ab hac parte propugnaculum. Ceterùm est in Foro Julio Austriacæ ditionis *Palatinatus Goriciensis*, cujus caput *Goricia* opidum satis nobile. *Forum Julium; Friuli.*

III. COGNOMINATUR *Marchia* hæc ab *Tarvisio*; vulgo *Treviso*, splendida urbe. At princeps non modò Marchiæ Tarvisinæ, sed totius facilè Italiæ, urbs est *Venetiæ*, in ipso salo, palis superstructa, emporium toto orbe terrarum celeberrimum, ac respubl. potentissima, magnificis ædificiis splendens, ac templo *D. Marci*, atque *armamentario*, maximè conspicua. *Marchia Tarvisina.*

PATAVIUM, urbs spatiosa magis quàm populosa, *Academia* totius Europæ celeberrima maximè gloriatur: de cætero munitissima. *Pataviũ, Padova.*

VERONA ampla, splendida, magnifica, ac populosa, amphitheatri reliquiis nota est. *Vicentia*, Equestris ordinis viris gratissimum domicilium. *Verona.*

IV. *GRISONES*, quos Latinè vulgo nomine *Rhætos*, Germ. *die Graupunter*, vocant, *Rheni*, *Oeni*, *Athesis*, ac *Adduæ* fontes accolunt. Opida habent tenuia; quorum caput *Curia*; *Rhæti, Grisoni.*

Germ.

Germ. *Chur*, Ital. *Coira*, *Meyenfeld*, *Ilandtz*. Sub Rhætis eſt *Vallis Tellina*, & *Comitatus Clavennenſis*; cujus caput *Clavenna*, Germ. *Claven*, Ital. *Chiavenna*. In Valle Tellina ſunt *Sundrium*, *Tiranum*, *Peſclavium*, *Morbenium*.

Helvetiorum ſtipendiarii. V. GRISONIBUS conterminì ſunt *Helvetiorum ſtipendiarii*; quorum opida haud illepida, *Lucanum*, *Locarnum*, & *Bellſona*.

Pedemontium. VI *PEDEMONTII* Dominus eſt *Dux Sabaudiæ*, Caput provinciæ, ac Ducum Sabaudicorum ſedes eſt *Auguſta Taurinorum*, vulgo *Turino*. Reliqua opida clara ſunt, *Vercellæ*, *Eporedia*, *Auguſta Prætoria*, *Aſta*, *Alba*, *Salutium*, & *Nicæa*, licèt non magna, at incolis valida. Propè eſt *Nicæenſium portus*, *Villa Franca*, triremium Ducis ſtatio.

CAP. XXXVI.

Lombardia, & *Genuenſis Ager*.

I.

Lombardia Trāſpadana. EA, quæ nunc *Lombardia* propriè dicitur, pars eſt Italiæ, urbium ſplendore, agrorumque cultu lætiſſima. Dividitur autem Pado amne in *Ciſpadanam*, & *Tranſpadanam*. Tranſpadana rurſus diſpertitur in *Ducatum Mediolanenſem*, *Mantuanum*, & *Venetorum ditionem*.

Ducatus Mediolanenſis. II. CAPUT eſt *Mediolanum*, unde Ducatui nomen, ac dignitas; urbs magni-

magnitudine sua, arcis munitione, atque incolarum numerositate clarissima; armorum bellicorum officina tota Europa celeberrima. Secunda à Mediolano est *Cremona*, magnificis ædificiis superba. Sequuntur *Comum*, *Papia*, *Novaria*; & in Cispadana Lombardia sub eadem ditione *Alexandria* ac *Dertona*.

III. *MANTUA*, quæ nomen Ducatui dedit, in palude vel lacu sita est, urbs amœnissima, sedes & domicilium nobilissimæ *Gonzagarum* familiæ. *Mantuanus Ducatus.*

IV. VENETÆ Ditionis sunt in Lombardia, *Brixia*, *Bergomum*, *Crema*, & *Peschiera*, urbes celeberrimæ, quarum duæ posteriores munimina habent validissima. *Ditio Veneta.*

V. IN *Lombardia Cispadana* sunt Ducatus tres: *Parmensis*, *Mutinensis*, & *Montisferratensis*, *Ferrariensisque Ditionis* loca. *Lombardia Cispadana.*

VI. *PARMENSIS Ducatus* caput est *Parma*, urbs egregia, illustrissimæ *Farnesiorum* familiæ domicilium. Secunda est *Placentia*, illi nulla re, nisi dignitate, inferior. *Ducatus Parmæ.*

VII. HUJUS caput est *Mutina*. Alterum ejus clarum opidum est *Regium Lepidi*. *Ducatus Mutinæ.*

VIII. CAPUT regionis est *Genua*; urbs omnium Italicarum ædificiorum splendore ac magnificentia superbissima; quippe in eo *vico*, qui *novus*, vulgo *strada nuova*, dicitur, nulla *Ager Genuensis, Riviera di Genova.*

est

est domus, quin digna regem vel potentissimum excipere. Hujusmodi autem plures passim in urbe, maximèque in suburbiis, invenias, omni deliciarum genere, ut sunt Italorum ingenia, instructissimas. Cæterùm Genuenses in Regis Hispaniarum clientela sunt. Secunda à Genua est *Savona*, lepida sanè ac lauta. Sequuntur *Vintimiglia*, *Albenga*, & *Serezzana* in Tusco solo sita, egregio munimento ac militum præsidio.

CAP. XXXVII.

Tuscia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus ager, & Ducatus Spoletanus.

I.

Tuscia, Toscana. TUSCIA, *magni Ducatus* titulo ad sublimem inter Italicas regiones dignitatem elata, caput habet ac ducum sedem *Florentiam*, vulgo *Fiorenza*, vel *Firenze*, urbem, si unam Antuerpiam excipias, totius Europæ pulcherrimam, templorum splendore maximè conspicuam. Libera atque opulenta fuit civitas, antequam *Mediceorum* familia Principatum occuparet.

Luca. II. *LUCA*, sui juris civitas, opulenta ac maximè splendida munitaque, Imperiali libertate gaudet. Haud procul *marmora* magna copia cæduntur, totius Italiæ nobilissima.

III. *PISÆ*, libera quondam, ac potens terra marique civitas, nunc propemodum incolis deserta, Magno Etruriæ Duci paret. *Liburno portui*, vulgo *Livorno*, sive *Ligorno*, & *Liorno*, ad antiquam claritatem hoc novum decus accedit, quòd recens à Magno Duce in summum splendorem restaurata est. Portus est in celeberrimis Italiæ haud postremus, Magni Ducis secessu ac triremium statione insignis. *Pisæ. Liburnus Portus, Livorno.*

IV. *PLOMBINUM*, *Telamon*, *Orbitellum*, & *Portus Herculis*, Hispani Regis Imperio subjecta opida, validis Hispanorum præsidiis custodiuntur. *Hispani Regis opida in Etruria maritima.*

V. *SENÆ*, vulgo *Siena*, in medio fermè Tusciæ sita urbs, meritò inter principes Italiæ connumeratur. Libera quondam, ac latissimo territorio potens civitas; nunc Etruriæ Duci dicto audiens est. *Senæ.*

VI. RELIQUA Tusciæ opida sunt, *Aretium*, *Cortona*, *Volaterræ*, *Pistoria*: quarum hæc inter amœnissimas Italiæ censetur. *Pratum* item, & *Poggium* summarum deliciarum sunt loca. *Reliqua Tusciæ opida.*

VII. *MASSA*, olim *Herculis Fanum*, nunc novum Genuensis familiæ *Ciborum* opus, *Principatus* titulo censetur; opidum festivum ac amœnum. *Massa*

VIII. ETRURIÆ pars est *Patrimonium D. Petri*, à Machtilde, illustri muliere, Ecclesiæ Romanæ legatum; hinc vulgo *lo Stato della Chiesa* indigitatur. Urbium in eo clarissimæ, *Perusia*, *Orvietum*, *Aquapendens*, *Horti*, *Patrimonium D. Petri.*

ti, *Viterbum*. Opidum in litore vetustissimum, quod quondam *Centumcellæ*, nunc *Cività Vecchia*, id est *Vetus Civitas*, dicitur portu egregio ac triremium Pontificiarum statione nobile est. *Bracianum* ad Sabatinum lacum, illustrissimæ *Ursinorum* familiæ *Ducatus* est,

Romaniola, Romagna. IX. ROMANIOLÆ fines sunt intra *Foliam amnem*, montem Apenninum, *Panarum flumen*, & *Padi extremum* versus Septemtriones *alveum*. Urbium clarissima ac celeberrima est *Bononia*, ædificiorum splendore ac magnificentia in primis censenda. Sequuntur *Ravenna*, ac *Ferraria*. Hæc suum nuper habuit *Ducem*: at nunc Romanæ Ecclesiæ subjecta. Inde *Ariminum*, *Cesena*, *Faventia*, *Imola*, egregia atque haud ignobilia opida.

Marchia Anconitana, & Ducatus Urbinas. X. URBIUM in *Anconitana regione* opulentissima est *Firmum*. At portu celebri notissima *Ancona*. Cætera loca notatu digna, *Æsis*, vulgo *Jesi*, *Macerata*. Hinc in *Ducatu Urbinati Urbinum*, *Fanum*, *Senogallia*, *S. Leo*, *Forum Sempronii*.

Ager Romanus, Căpagna di Roma. XI. PRINCEPS *Agri Romani* est *Roma*, Orbis terræ quondam caput, at nunc etiam ob *Pontificis Maximi* sedem, omnium illustrissima atque celeberrima, de qua præstat tacere, quàm pauca dicere.

Reliqua opida agri Romani, alioquin nobilia satis Romanæ urbis propinquo splendore obscurantur. In his

Ti-

Tibur, nunc *Tivoli*, *hortus Atestini Cardinalis* multiplici amœnitate, ac vario genere deliciarum, clarum per totam Italiam reddit: sed ipsum opidum longè anteeunt *Tarracina*, & *Præneste*.

XII. IN *Ducatu Spoletano* sunt *Spoletum*, *Augubium*, *Fulginium*, *Interamnia*, *Narnia*. *Ducatus Spoletanus.*

CAP. XXXVIII.

De Regno Neapolitano.

I.

HINC reliquum Italiæ, quicquid à *Fundis* opido, & *Liris* fluvii fontibus, *Apennino* monte; *Truento* amne, & *utroque mari*, Infero Superoque, includitur, *Neapolitanum* vocatur *Regnum*, ab urbe *Neapoli*, capite suo. *Longitudo* ejus est à Truenti amnis ostio ad Brutium usque promontorium, vulgo *Capo Spartivento*, mill. Germ. xc. *Latitudo* ab Athenæo sive Minervæ promontorio, vulgo *Massa*, haud procul Neapoli, ad promontorium *Gargani* montis, vulgo *Monte di S. Angelo*, mill. Germ. xxx. *Regni Neapolitani fines, & quantitas.*

II. IN regni formam redacta est hæc regio hoc modo. Cùm circa annum Christi cIↃ. *Sarraceni* hoc terrarum, unà cum *Sicilia* insula, occupassent, *Tanchredus* quidam *Normannus*, prognatis duodecim filiis, egestate compulsus, Italiam adsumptis libe- *Regni Neapolitani initia.*

liberis petiit, operamque suam contrà Sarracenos obtulit. Ibi tàm re benè gesta, Sarracenisque Italia, ac Sicilia ejectis, portiones ei & filiis assignantur in utraque terra. Posteà *Robertus*, unus ex filiis, *primus Apuliæ*, & *Calabriæ Dux* pronuntiatur.

Primus Neapolis, & Siciliæ Rex. III. DEIN hujus filius *Rogerius* primus terrarum *Neapolis*, & *Siciliæ* sub uno regno comprehensarum *Rex* creatur. Regnum ipsum *geminarum Siciliarum* nomine appellabatur. nam quod nunc in Italia *Neapolitanum* dicitur *regnum*, tunc *Sicilia cis pharum* seu *fretum* vocabatur: ipsa autem insula *Sicilia*, *trans pharum*.

Divisio Regni. IV. AT divisum mox in *duo regna*, duos pariter Reges accepit: quorum alter *in Italia*, *Apuliæ* sive *Neapolis*; alter *in insula*, *Siciliæ Rex* appellatus est. Dehinc variam utrumque regnum Dominorum mutationem passum est. Quippe in Neapolitano Regno primi *Normanni Galli* Reges fuere: post *Suevi Germani*; mox iterùm *Galli Andegaunenses*; dein *Arragonenses Hispani*: jamque tertio *Galli*; iterùmque *Arragonenses*: tandem *Castiliani Reges* obtento totius Hispaniæ Imperio, in Neapolitano etiam regno, in Arragonensium locum successerunt.

CAP.

CAP. XXXIX.

De urbibus Regni Neapolitani.

I.

URBES in Neapolitano regno non æquè cultæ sunt ac in superiori Italia. una tamen *Neapolis* regni caput, sedesque Præfecti, quem Hispaniarum Rex *Vice regis* titulo mittit, nulli clarissimarum urbium, neque ædificiorum magnificentia, neque palatiorum superbia, neque civium opulentia cedit; multitudine verò incolentium, habita amplitudinis suę ratione, reliquas omnes vincit. Reliquæ urbes celebriores sunt istæ: in *Laborino agro*, *Capua*, *Surrentum*, *Salernum*, & *Melphis*, vulgo *Amalfi*; in qua primùm inventus est *Pyxidis* sive *Magnetis nautici usus*. *Agri Laborini opida.*

II. IN *Calabria*, *Consentia*, Regii Præfecti sedes: *Mons Leonis*, *Regium*. *Calabrię opida.*

III. TUM in *Hydruntino agro*, *Hydruntum*, nunc *Otranto*, *Callipolis* & *Aletium*, vulgo *Lezzo*, conventu juridico nobile opidum; item *Tarentum*. *Hydruntini agri opida.*

IV. IN *Baritano agro*, *Barium*, *Monopolis*, *Tranium*. *Baritani agri opida.*

V. IN *Apulia*, *Manfredonia*, *Luceria*, *Troja*, *Asculum Apulum*. *Apulię opida.*

VI. IN *Aprutio*, *Aquila*, *Beneventum*, *Anxanum*, *Theate*, *Pinna*, *Sulmo*, *Asculum Picenum*. *Aprutii opida.*

VII. CÆTERUM cùm tàm varium *Regni*

fue-

Neapolitani Urbes munitæ. fuerit, tàmque frequens de hoc regno inter varios populos certamen, cùmque crebris Sarracenorum ac Turcarum incursionibus petitum; effectum est, uti crebra ac frequentia munimenta contra ingruentem hostilitatem passim excitarentur: quorum firmissima nunc sunt, *Consentiæ*, *Cantazari*, *Manteæ*, *Crotone*, & *Tarenti*, in Calabria: *Gallipoli*, *Hydrunti*, ac *Brundisii*, in Agro Hydruntino: *Monopoli*, *Barii*, *Tranii*, *Barlettæ*, *Manfredoniæ*, in Apulia: *Aquilæ*, in Aprutio. At *Cajetæ* munimentum, ob singularem firmitudinem, situmque loci, *clavis* totius *regni* appellatur.

CAP. XL.

De Episcopatibus Italiæ, Academiis, & urbium clarissimarum Epithetis.

I.

Archiepiscopatus Italiæ. ARCHIEPISCOPATUS in universa Italia sunt *triginta*: quorum in *Neapolitano regno viginti & unus*; Neapolitanus, Capuanus, Salernitanus, Melphitanus, Surrentinus, Beneventanus, Theatinus, Acheruntinus, Sipontinus, Manfredoniensis, Canusinus, Traniensis, Baritanus, Tarentinus, Maderensis, Brundisinus, Hydruntinus, Rossanensis, Consentinus, Sanctoseverinensis, & Reginus. In *reliqua Italia novem*; Senensis, Florentinus,

tinus, Pisanus, Ravennensis, Genuensis, Taurinensis, Mediolanensis, Venetus, & Gradiscìensis.

II. *EPISCOPATUS*, ut admodùm tenues, sic *innumeri*. nam quoties opidum aliquod civitatis jure donatur, Episcopus simul eidem contribuitur: ita ut *nulla civitas perhiberi possit, quæ Episcopum non habeat; & reciprocè, quæ Episcopum habeat, civitas negari nequeat.* *Episcopatus Italiæ.*

CÆTERUM *Patriarchatus*, qui *Aquilejæ* erat, Venetias translatus est.

III. *ACADEMIÆ illustres* sunt: Patavii, Bononiæ, Pisis, Senis, Perusiæ. At minus celebres, Augustæ Taurinorum, Ferrariæ, Romæ, Firmi, Neapoli, Salerni, Maceratæ in Marchia Anconitana. *Academiæ Italiæ.*

IV. URBIUM Italicarum tantus est splendor, nitor, tanta festivitas, & magnificentia, uti haud facilè toto terrarum orbe quidquam invenias, quod cum his conferri possit: at eximiæ claritudinis sunt *novem*; quarum Epitheta, ut in Italia per ora hominum feruntur, hìc apponam. *Urbium clarissimarum Epitheta.*

ROMA dicitur *Sancta*, vulgo *Roma la santa*, ob Pontificis Maximi sedem. *Neapolis nobilis*, vulgo *Napoli la gentile*, ob frequentiam Principum, Comitum atque Equestris ordinis virorum. *Venetiæ opulentæ*, vulgo *Venetia la ricca*, ob potentiam atque opes immensas. *Genua superba*, vulgo *Genova la superba*; ob superbam ædificiorum

magnificentiam. *Mediolanum magnum*, vulgo *Milano la grande*; ob amplitudinem urbis, civiumque numerositatem. *Florentia pulcra*, vulgo *Fiorenza la bella*; ob ædificiorum splendorem, vicorum munditiem, latitudinem ac directionem. *Bononia pinguis*, vulgo *Bologna la grassa*; ob lascivam agri fertilitatem. *Ravenna antiqua*, vulgo *Ravenna l'antica*; ob ædificiorum totiusque urbis vetustatem. *Patavium doctum*, vulgo *Padova la dotta*; ob celebre literarum studium.

CAP. XLI.

De Sicilia.

I.

Nomina Siciliæ. OMNES Interni maris insulas magnitudine juxtà ac claritate antestat *Sicilia*; quondam, si veteribus credimus, *continens*, & Italiæ annexa: post, interfuso Siculi maris freto, *avulsa*: cœli clementia ac soli ubertate adeò felix, uti *horreum Romanorum* appellaretur. Nomen *Siciliæ* à *Siculis*, Latii quondam in Italia incolis, habuit: antè fuit dicta *Sicania*, à *Sicano* Rege, qui ante Trojana bella, cum amplissima *Iberorum* sive *Hispanorum* manu advectus, insulam de suo nomine *Sicaniam*, populumque *Sicanos* appellavit. *Trinacria* item, & *Triquetra*, à Triangula forma, Græcis atque Latinis dicta est. quippe tribus promon-

toriis

toriis in diversa procurrens, Græcæ literæ, quæ Δέλτα dicitur, imaginem efficit. *Pachynum* vocatur promontorium, vulgo nunc *Capo Passaro*, quod Græciam spectat; *Lilybæum*, nunc *Capo Boeo*, quod Africam; *Pelorum*, nunc *il Faro*, quod in Italiam vergens freto alluitur. Id angustum & anceps, alterno cursu atrox, sævum & *Scyllæ Charybdisque* horrendis nominibus inclytum est. *Scylla* est scopulus versus Septemtrionem. *Charybdis* mare vorticosum versus Meridiem; utrumque noxium appulsis.

II. CÆTERUM ipsius insulæ summa *longitudo* est inter Pelorum Lilybæumque promontoria, millia Germanica l. *Latitudo* à Pachyno ad Cephalædim opidum milliaria German. xxxv. *Siciliæ quantitas.*

III. URBES olim in hac claræ; in litoribus *Messana*, civium Romanorum, qui *Mamertini* vocabantur, *Zancle*, id est, *Falx*, antè dicta, nunc *Messina*; *Tauromenium*, nunc *Taormina*; *Catana* sive *Catina*, nunc *Catania*; *Syracusæ*, urbs omnium totius insulæ clarissima, nunc *Saragusa*; *Camarina*, nunc *Torre di Camarana*; *Agrigentum*, quod Græcis *Acragas*, nunc *Gergenti*; *Selinuntum*, Græcis *Selinus*, nunc *Torre di Pulici*, vel *Terra delli Pulci*; *Lilybæum*, literarum quondam studiis celebre, nunc *Marsallà*; *Drepanum*, nunc *Trapani*; *Panormum* vel *Panormus*, nunc *Palermo*; *Soluntum*, Gracis *Solus*, nunc *Solan*- *Urbes Maritimæ.*

 te;

te; *Himera*, nunc *Termini*; *Cephalædis*, nunc *Cifalù*; *Tyndaris* five *Tyndarium*, nunc *Santa Maria di Tindari*; *Mylæ*, nunc *Milazzo*.

Urbes mediterraneæ. IV. INTUS *Centuripe*, nunc *Centorve*; *Agyrium*, nunc *S. Filippo d'Agirone*; *Afforus*, nunc *Azaro*; *Enna*, nunc *Castro Janna*; *Leontini* nomen retinet; *Neetum*, *Noto*; *Motyca*, *Modica*.

Fluvii Siciliæ. V. *FLUVIORUM* nobilissimi sunt, *Onobala*, qui & *Taurominius*, nunc *Cantara*: *Symæthus*, nunc *la Jaretta*; *Cyamoforum* ab Centuripis & *Chryfam* ab Afforo devehens; *Terias*, nunc *Fiume di S. Leonardo*; *Anapus*, hodie *Alfeo*, cum *Cyane fonte*, nunc *la Pisma*, apud Syracufas; *Elorus*, nunc *Abifo*; *Cela*, nunc *Fiume di Terra nuova*; *Hypfa* & *Crimiffus*, qui nunc vulgo *Belici*; *duoque Himeræ*, quorum alter, nunc *Salfa*, in Lybicum pelagus; alter, nunc *Termini*, in Tyrrhenum mare devolvitur; ambo ex iifdem fontibus orti, infulam in duas partes fecare falsò à veteribus traduntur.

Montes Siciliæ. VI. *MONTIUM* clariffimus maximufque eft *Ætna*, nunc *Monte Gibello*, nocturnis mirus incendiis; cujus crater xx. ftadia patet. inde eft *Eryx*, vulgo nunc *Monte di Trapani*.

C A-

CAP. XLII.

De incolis Siciliæ, & nova ejus descriptione.

I.

INCOLAS habuit Sicilia primos *Cyclopas*, & *Lestrigonas*, id est, *gigantes*, gentes barbaras atque truces, ut historiis ac fabulis ossa immania passim in insula reperta fidem faciunt. Dein *Iberi*, ex Hispania, Duce *Sicano* insulam obsedisse feruntur. Post hos *Siculi* ex Sicilia Italiæ. Dein *Phœnices* à Tyro ac Sidone litora ejus occuparunt: hos *Græci* ejecerunt; cum quibus lingua etiam Græca invecta est. *Incolę Siciliç.*

II. IMPERIUM ab initio penes *Reges* ac *Tyrannos* stetit, donec maxima pars insulæ in Carthaginiensium potestatem incideret. His devictis, *Romani* sibi vindicarunt, *primaque* fuit, quam in *Provinciæ formam* redegerunt. Justiniani Imperatoris tempestate *Vandali* ex Africa eam occuparunt; quibus à Belisario Justiniani duce pulsis, *Saraceni* posteà invaserunt. Hos tandem ejecit *Tancredus* Normannus; cujus nepos *Rogerius*, ut antè memoravimus, primus Apuliæ & Siciliæ Rex creatus est. At postquam hoc regnum in duo capita divisum, *Suevi Germani* Siciliæ regno potiti sunt. quibus pulsis, *Galli* recuperarunt. Sed trucida- *Domini Siciliç.*

tis his ab incolis ad *Vesperas*, quas vocant, *Siculas*, ad *Arragoniæ*, tandemque ad *Castiliæ* reges devolutum est.

Tres Valles Siciliæ. III. TOTA nunc in *tres* regiones, quas *valles* vocant, divisa est; quarum una *Vallis Demona*, Pelorum promontorium spectat; altera *Vallis Neeti*, Pachynum; tertia *Vallis Mazaræ*, Lilybæum.

Urbes nunc cæteræ. IV. URBIUM clarissima est *Panormus*, caput regni, ac Proregis, quem Hispaniarum Rex mittit, sedes: urbs est ampla ac spatiosa; hominum multitudine, ædificiorum superbia, civium opulentia insignis. Secunda est *Messana*, & ipsa magna, opulenta ac splendida. Reliquæ urbes illustres sunt; *Catana*, *Syracusæ*, *Tauromenium*, *Agrigentum*, *Neetum*, *Sciacca*, *Mazara*, *Marsalla*, *Drepanum*, *Termini*, *Enna*. *Drepanenses* nautica scientia reliquos Siculos præstant.

Archiepiscopatus, & Academiæ. V. ARCHIEPISCOPATUS sunt *tres*; *Panormitanus*, *Messanensis*, & *Montisregalensis*. Academia publica est *Catanæ*: & alia *Panormi*.

CAP.

CAP. XLIII.

De Sardinia & Corsica.

I.

SECUNDA magnitudine maris interni est *Sardinia*, fertilis insula, & soli quàm cœli melioris, atque ut *fæcunda*, sic penè *pestilens*. A *Sardo* Herculis filio nomen sortitam esse fabulantur Græci, cùm antè *Sandaliotis* & *Ichnusa*, à soleæ effigie ipsis diceretur. *Longitudo* ejus à *Calari*, ad fretum, quod est inter Sardiniam & Corsicam, complectitur mill. Germ. xlv. *Latitudo* à *Gorditano promontorio*, *Capo di Monte Falcone*, & *Capo di Argentera*, ad promontorium *Columbarium*, juxta *Olbiam*, milliar. Germ. xxvi. *Sardiniæ qualitas, nomen, quantitas.*

II. URBIUM quondam celeberrimæ, *Caralis*, nunc *Cagliari* Italis, & Sardis *Caglier*; *Sulci*, Carthaginiensium quondam colonia, nunc *Palma di Sole*; *Olbia* nomen in vestigiis retinet. *Sardiniæ Urbes olim claræ.*

III. COLONOS in eam deduxisse dicuntur *Sardus* Herculis filius, ex Libya, & *Norax* Mercurii à Tartesso Hispaniæ urbe; & item *Jolaus*, à quo populi *Jolaenses*. deinde *Ilienses*, & *Locrenses*, *Corsique* in eamdem pervenerunt. Posteà *Carthaginienses* occuparunt. at his primo bello Punico *Sardiniæ Domini.*

expulsis, *Romani* suo imperio adjecerunt: cui paruit usque dum declinante Romano Imperio *Saraceni* invaserunt. His ejectis, *Genuenses* ac *Pisani* aliquamdiu de ejus dominio contenderunt, donec Pontifex Romanus utrorumque ereptam manibus *Arragoniæ* Regibus assignaret: quo titulo tandem ad *Hispaniarum* Reges pervenit.

Urbes Sardiniæ nunc claræ. IV. URBIUM nunc clarissima *Calaris*, caput insulæ portu nobilis. *Præterea Oristana* & *Sassaris*.

Corsica. V. AT minor est *Corsica* sesqui-mill. Germ. ab Sardinia versus Septemtrionem distans: omni ævo malignè culta, quia aspera, & multis in locis aditu difficilis. Dicta est primùm *Terapne*; mox *Cyrnus* Græcis, à *Cyrno* Rege, quem Herculis filium volunt. Denique *Corsica* à *Corsa Bubulca*, muliere ex Liguria; qua duce Ligurum manus in eam ingressa est: & *Corsi*, à duce, dicti coloni. *Longitudo* insulæ est à *Sacro promontorio*, nunc *Punta di Marono*, sive *Capo Corso*, ad promontorium *Graniacum*, *Capo di Manza*, mill. Germ. xxx. *Latitudo* à promontorio, quod hodie *Capo di Foro*, usque ad *Aleriam*, mill. Germanica xx.

Corsicæ Urbes olim claræ. VI. *URBES* quondam claræ *Aleria* & *Mariana*, quarum nomina nunc in ruinis jacent.

Corsicæ Domini. VII. *TUSCI* primi insulæ imperium occuparunt. post hos *Carthaginienses*;

ſes; mox *Romani*: dein *Saraceni*: quibus profligatis, *Genuenſes* ac *Piſani*, utris dominium maneret, inter ſe certarunt, tandem *Genuenſibus* ceſſit.

VIII. URBES in ea *nullæ* nunc claræ. *præcipua* tamen *loca* ſunt; *Adiazzo*, *Nebbio*, *Calvi*, *Bonifacio*. *Calvi* eſt celeberrimus inſulæ portus. *Loca hodie clara.*

LIBER QUARTUS.

CAP. I.

De Pannonia.

I.

Pãnoniæ Limites.

RANSGRESSIS ex Italia Julias Alpes, *Pannonia* conſpicitur, ſolo fœcunda, viris fortis, armiſque ac opibus maximè valida quondam regio. *Nominis* origo incerta. *Limites* ab occaſu habuit *Cethium montem*; is nunc ampliſſimis jugis, ab Savi Dravique fontibus ad Danubium uſque variis nominibus pertexitur, primùm *Pleyſz*, modò *Hengſtberg*, mox *Dembberg*, dein *Herzberg*, *Schneeberg*, & *Kalenberg* dictus. ab Septemtrione, *Danubium amnem*; ab ortu *eundem Danubium* & *Aureum montem*, nunc Hungaris *MacheeK*; à meridie *lineam* ductam ab Aureo monte per confluentes *Timaci*, nunc *Iim*, & *Drini*, nunc *Drina*, ad fontes *Unæ* fluminis. Inde *Caravancas* mons, & *Pannonicæ Carnicæque Alpes* ad *Savi* uſque fontes. Complectitur hodie *Carniolam*, *Croatiam*, *Vindorum Marchiam*, *Carinthiam*, *Stiriam*, *majorem partem Auſtriæ*, *dimidium Hungariæ*, *Sclavoniam*, *Boſniam*, *partemque Serviæ*.

II. DI-

II. DIVISA fuit in *Superiorem* & *Inferiorem*. *Superior*, quæ & *prima Consularis*, versus occidentem est: in qua nunc *Carniola*, *Croatia*, *Vindorum Marchia*, *Carinthia*, *Stiria*, *Austriæque major pars*. *Inferior*, quæ & *secunda Consularis*, in Orientem vergens, complectitur *Bosniam*, *Sclavoniam*, & quantum *Hungariæ Danubium*, *Dravum*, *Arrabonemque* amnes interjacet. At ea utriusque Pannoniæ pars, quæ inter Dravum Savumque fluvios porrecta, *Valeria*, sive *Pannonia Interamnia*, & *Riparensis* dicta est. *Pannoniæ Divisio.*

Sic igitur hodie *Hungaria* vix tertiam sui partem in veteri *Pannonia* habet; cùm reliquum trans Danubium in *Jazygibus Dacisque* obtineat.

III. URBIUM clarissimæ, *Segesta*, quæ & *Siscia*, nunc *Siseck*, in Croatia; *Petovio*, vel *Patavium*, *Pettavv*, in Stiria; *Æmona*, *Unterlaubach*, Romanorum colonia; *Nauportum*, *Oberlaubach*, in Carniola; *Vindoniana*, quæ & *Vindobona*, nunc *Vienna*, in Austria; *Scarabantia*, nunc *Scarbing*; *Sirmium*, nunc *Simach*, in Hungaria; *Taurunum*, vulgo *Belgrad*, & Germanis *Griechsvveissenburg*. *Pannoniæ Urbes.*

16 CAP.

CAP. II.

De incolis Pannoniarum, & de regno Hungariæ.

I.

Pannoniæ Incolæ, & Hungariæ termini. PRIMI, quos veterum monumenta tradunt, incoluere Pannoniam *Pannonii, Celtica gens*: quos Græci *Pæones* vocarunt. *Julius Cæsar* primus terram ingressus; post eum item alii: at *Tiberius* tandem perdomuit. Tulerunt inde Imperii Romani jugum, donec post inclinationem ejus *Gothi* invaderent, quos *Hunni* expulerunt; hos *Longobardi*; rursumque hos *Hunni*; tandem circa ann. ꟾↃcccc. sub Arnolpho Imperatore, *gens quædam è Scythia* profecta, oppressis Hunnis, totum, quod nunc *Hungariæ* dicitur *regnum*, occupavit, Hunnorumque reliquiis mista, nomen in eo constituit, quo etiam nunc *Hungari* indigitantur. At *termini Hungariæ* sunt, à Septemtrionibus *Carpates mons*, quo à Polonia ac Russia separatur; ab Oriente est *Transilvania* & *Valachia*; à Meridie *Dravus fluvius*; ab Occidente *Stiria*, *Austria*, atque *Moravia*.

Hungariæ Figura, & quantitas. II. FIGURA ejus *quadrata* est, cujus latera quatuor Mundi cardines spectant. At maxima ejus *longitudo*, à Patissi fontibus, vulgo *die Teiffe*, ad Muræ, *die Muer*, confluentem,

Mill.

Mill. Germ. Ix. porrigitur, ac par fermè est *latitudo*.

III. DIVIDITUR in *Superiorem*, quæ trans Danubium Poloniæ ac Transilvaniæ contermina; & *Inferiorem*, quæ cis Danubium est. *Comitatus* in universa censentur L. At maximam regni partem hodie Turcarum atrox imperium miserè divexat. *Hungariæ Divisio.*

IV. *OPIDA* in ea plurimùm diruta, vel quæ exstant, admodùm tenuia, nisi quæ Moraviæ Poloniæque propiùs accedunt, vulgo *die Bergstatte*. Clariora tamen sunt in *superiori Hungaria*; *Temesvvar*; *Genadium*, vulgo *Chonad*, *Segedinum*, *Varadinum*, vulgo *Vvardeyen*; *SolnocK*; *Agria*, cum arce *Erla*: duoque firmissima munimenta *Zatmar* & *Tockey*. At in Montanis, *die Bergstatte*: *Cassovia*, *Kassavv*, caput superioris Hungariæ: *Eperies*, *Leutsch*, *Neusol*, *Altsol*, *Kremmitz*, *Nitria*: omniumque amœnissima *Tyrna*: & quę caput regni, post amissam Budam, *Posonium*, vulgo *Presburg*; urbs ad Germanicum modum satis culta. *Hungariæ Superioris opida.*

V. IN *inferiori* sunt; *Arrabo*, vulgo *Rabe*, incolis *Tavvarzin*, inde Latinè *Javarinum*: *Comara*, vulgo *Komarno*; *Strigonium*, vulgo *Graan*; *Alba regalis*, vulgo *Stuelvveissenburg*; *Vesperinum*, *Vesperin*; *Quinque Ecclesiæ*, *Funfkirchen*; & caput quondam regiaque totius regni *Buda*, German. *Ofen*; cui in adversa ripa objacet *Pestum*. Clara sunt munimenta, *Dotis*, *Inferioris Hungariæ opida.*

Pappa, *Palotta*. Archiepiſcopatus ſunt duo, *Strigonienſis* & *Coloſſenſis* in opido *Kolotza*.

CAP. III.

De Sclavonia & Boſnia.

I.

Sclavoniæ limites, & quantitas.

SCLAVONIÆ equidem nomine vulgo confuſis Pannoniæ Illyricique limitibus, accipitur quidquid terrarum ab Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur. At *propriè Sclavonia* dicitur ea regio, *quæ Dravum Savumque amnes interjacet*, ab Occaſu *Stiria*, ab Ortu *Danubio* clauſa. *Longitudo* ejus eſt ab opido *Kopranitz*, ad *Dravi* confluentem, mill. German. L. *Latitudo* à *Dravo* ad *Savum*, XII.

Raſcia.

II. AD inferiorem Savi partem ultra Danubium protenſi incolunt *Raſci* Populi, German. *die Ratzen*. At totam hanc regionem aliquando *Pannonii*, mox *Gothi* tenuerunt: noviſſimi *Sclavi*, ſive ii *Sclavonii*, qui ad hanc noſtram ætatem manent. Hi quondam regnum in ea conſtituentes, poſteà Hungaris vectigales facti ſunt. Nunc major pars Turcico Imperio paret.

Sclavoniæ Opida.

III. *OPIDA* notiora ſunt, *Poſega*, *Gradiskia*, *Zagabria*, & *Kopranitz*, validiſſimum contra Turcarum incurſiones munimentum.

IV.

IV. *BOSNIÆ regnum* inter *Unam*, *Savum* atque *Drinum* amnes, *Bebiosque montes* situm, nomen accepit à *Bosna* flumine. *Longitudo* ejus inter duo flumina *Unam* & *Drinum*, porrigitur milliar. German. xl. *Latitudo* verò inter *Bosnæ* fontes ac confluentem mill. Germ. xv. *Bosniæ Regnum.*

V. HÆC quoque olim *Pannoniæ* pars fuit: postmodùm *Gothi* occuparunt; quibus egressis, *Sclavoni* obsederunt. *Hungaris* deinde *principatus* titulo stipendiaria facta. At quum *Turca* potiretur, Præfectus, quem ille constituerat, regio titulo ac Diademate sumpto, principatum *in regni formam* redegit: quod *Hungari* recuperatum, haud diù tenuerunt, quin *Turca* repeteret. *Bosniæ Incolæ, seu Domini.*

VI. CAPUT regni erat *Jaytza*: nunc Metropolis est *Vvarbosanin*. *Oppida.*

CAP. IV.

De Illyrico.

I.

AB Arsia fluvio, Italiæ termino, versus Orientem, *Illyricum* est, Græcis *Illyris*: regio aprica atque amœna, solum fertile, ac vitiferum, nisi quòd ubi Pannoniis proximum, asperum ac durum. Terminatur ab *occasu* Arsia flumine, ac linea ab Arsiæ fontibus ad Colapis ortus ducta: à *Septemtrione* perpetuis montium jugis, *Illyrici qualitas, fines, & quantitas.*

quibus

quibus Illyrii à Pannoniis discernuntur, ad fontes usque Unæ, atque inde linea ducta ad Timaci, nunc *Lim*, & Drini confluentes: ab *Oriente* est ipse Timacus, Scodrus mons, & Drilo fluvius, quo à Macedonia submovetur: à *Meridie* Adriaticus sinus. *Longitudo* ejus patet ab Arsia ad Drilonem mill. Germ. xc. *Latitudo* maxima est juxta Naronem fluvium, à fontibus ejus ad ostium, mill. xx.

Illyrici Divisio. II. *DIVISA* fuit olim in duas potissimùm partes sive regiones: quarum *una* ab Arsia ad Titium amnem, qui nunc est *Cherca*, *Liburnia* dicitur: inde *altera* ad Drilonem usque fluvium, sive Lissum opidum, quod nunc vulgo dicitur *Alessia*, *Dalmatia*.

Liburniæ opida. III. *LIBURNIÆ* populorum clarissimi fuerunt *Japydes*. Opida per oram, Flanona, nunc *Fianona*: Tarsatica, *Tersatz*: Senia, *Zegna*: Lopsica, *Lopur*: Ortopula, *Starigrad*: Argyruntum, *Pescha*: Ænona, *Nona*: Jadera, *Zara Vecchia*: Scardona nomen retinet.

Dalmatiæ opida. IV. *DALMATIÆ* populi etiam fuere varii. Opida in litore: *Sicum*, nunc *Sebenico*: Tragurium, nunc *Travv*: Salona prope *Spalatum*; Narona, *Narenta*: Onæum, *Sabioncello*: Epidaurus, *Ragusi vecchia*: Rizinum, *Risine*: Budua, *Budoa*: Olchinium, antè *Colchinium* dictum, nunc *Dolcigno*: Lissus, *Alessia*. Intus Scodra, *Scutari*: Dalminium sive Delminium, *Delminio*, unde Delmatiæ sive Dalmatiæ nomen.

A P-

APPENDIX.

Divisio Illyrici juxta notitiam Imperii.
Diœcesis Illyrici sub Præfecto Prætorio Italiæ.

Vicarius Illyrici	Præf.	Noricum Ripense. *Arelape*, Paklarn. Noricum Mediterraneum. *Juvavia*, Saltzburg. Pannonia I. *Sabaria*, Sarvvar.
	Conf.	Pannonia II. *Sirmium*, Sirmich.
	Dux Limitum	Valeria. *Aquincum*, Buda.
	Corrector	Savia. *Siscia*, Siseg.
	Præf.	Dalmatia. *Salona*, Spalato. Liburnia. *Jadera*, Zara.

CAP.

CAP. V.

De incolis Illyrici & nova ejus descriptione.

I.

Illyrici Domini.

ILlyriorum *gens fera* fuit, atrox, & latrociniis piraticaque infamis. Edomita à Romanis ea pars, quæ *Liburnia* dicitur, anno ab urbe condita IↃXXV. annis decem ante secundum bellum Punicum; *Dalmatia* sub Augusto Imperatore. Stetit inde sub urbis Romæ Imperio, donec *Gothi* eam vastarent. post hos *Sclavonii*, à Mæoti palude profecti, occuparunt. In quos deinde *Hungari* imperium habuere: ac novissimè *Turcæ*, oppressis Hungaris, interiora sibi vendicarunt; *Venetis* in hunc usque diem maritimam oram obtinentibus, exceptis duabus civitatibus, *Scardona*, quæ Turcici juris, & *Ragusi*, quæ sui juris.

Dalmatia hodierna, & Comitatus Jaderæ.

II. REGIO ipsa, quæ olim in duas partes, Liburniam ac Dalmatiam, divisa, nunc uno nomine *Dalmatia* appellatur, eademque *pars Sclavoniæ*. At quæ quondam Liburnia, ea nunc *Comitatus Jaderæ*, vulgo *Contado di Zara* nuncupatur. In hoc urbes nunc claræ; *Segna*, *Nona*, *Zara*; hæc haud exigui momenti, nec ultimi splendoris civitas. *Sabenicum* satis amœna urbs, at parum culta, ob vexationes vicinorum Turcarum, qui Scardonam te-

tenent. *Ragusa*, haud magna urbs cum arce, sui quidem juris est, at stipendium pendit Turcæ: emporium alioquin, ab hoc latere maris Adriatici, Turcicis mercibus celeberrimum. *Scutari* quoque, Turcicum opidum, emporium est haud ignobile.

CAP. VI.

De Græcia, *& summa ejus divisione.*

I.

ILlyrico conjuncta est *Græcia*, antequam Orbis Imperio Romani potirentur, terrarum omnium dictis factisque celeberrima. Hinc quippe omnis literarum claritas primùm effulsit. hinc frequentes coloniæ ad illustrandum totum terræ orbem in diversas regiones exiverunt. Nunc tota à Turcis devastata; in exiguis ruderibus deserta, & ipsa barbarie magis barbara jacet. Dicta est terra *Græcia* à Rege *Græco*: eadem ab alio Rege *Hellene*, *Hellas*, & incolæ *Hellenes*. *Græciæ fortuna.*

II. AT nomen Græciæ diversè accipitur. Primùm enim Græciæ nomine dictæ fuerunt binæ terræ, quæ posteà separatim altera *Thessalia*, altera *Græcia* sive *Hellas propriè dicta*. Dein Græciæ titulo accessit *Peloponnesus*: mox item *Epirus*, simulque *Macedonia tota*: denique *Creta insula*, & quicquid insularum Græciæ adjacet. Quin etiam in *Italiam* & *Siciliam*, ut *Græciæ Nomen quot modis accipiatur.*

ut suprà dictum est, Græcum nomen usquequaque transiit, ubi *Græcia magna*: & item in Asiam, ubi *Græcia Asiatica*. Sed de hac in ipsa Asia: nunc Europæ primùm terræ explicandæ sunt.

Græciæ fines, & quantitas. III. TOTUM igitur hoc, quod sub uno Græciæ nomine computavimus, terminis includitur: *ab Ortu*, Ægæo mari: *à Meridie*, Cretico: *ab Occasu*, Jonio: *à Septemtrione*, Scardicis jugis ab Illyriis ac Mœsis separatur, Strymoneque amne à Thracibus. *Longitudo* ejus est à Tænario Peloponnesi promontorio, per Isthmum ad Strymonis fontes milliar. Germ. c. *Latitudo* maxima ab Sunio promontorio per Græciam propriè dictam & Epirum, Acroceraunium usque promontorium, mill. Germanicor. l x x x.

Partes Græciæ. IV. PARTES sive regiones, in quas universa Græcia potissimùm dividitur, sunt istæ: *Epirus*, *Peloponnesus*, *Græcia propriè dicta*, *Thessalia*, & *Macedonia*. Quanquam *Acarnaniam*, quæ sub Epiro, & *Ætoliam*, quæ sub Græcia, nonnulli veterum Geographorum separatim censeant.

Divisio Græciæ à Romanis facta. V. AT Romani universam Græciam in duas provincias diviserunt: *Macedoniam*; sub qua ipsa Macedonia, Epirus, & Thessalia: & *Achajam*, sub qua Græcia propriè dicta, Peloponnesus, & Insulæ circumjacentes.

CAP.

CAP. VII.

De Epiro & Peloponneso.

I.

EPIRUS, quæ nunc *Canina* dicitur, separatur, à Macedonibus Celidno amne & Pindo monte: ab Græcis Acheloo flumine. Populi clari fuere *Molossi*, quorum opidum *Dodone*, apud quos *Jovis Dodonæi templum*, oraculo illustre: *Dryopes*: *Chaones*, quorum regio *Chaonia*: opida, *Oricum*, *Antigonia*, *Panormus*, *Elæus*; *Thesprotii*, quorum *Buthrotum*, Pyrrhi regia: *Cassiopæi*, quorum *Cassiope*: regio *Almene*, opidum *Nicopolis*: *Amphilochi*, opidum *Argos*, cognomine *Amphilochicum*; *Acarnanes*, regio *Acarnania*, opidum *Ambracia*, Æacidarum regia: unde *Ambracius sinus*, quo nihil in Epiro nobilius: *Actium*, *Leucas*, *Stratos*. *Epiri limites, Populi, Urbes.*

II. *PELOPONNESUS* à *Pelope* Rege dicta, quæ nunc *Morea*, haud ulli terrarum quondam nobilitate postferenda, quasi *peninsula* inter duo maria *Ægæum* & *Jonium* extenditur; ob sinus & promontoria, queis ut fibris litora ejus incisa sunt, simul quòd tenui tramite in latus effunditur, *platani folio* simillima. *Peloponnesi nomen, situs, figura.*

III. PARTES seu regiones in ipsa, *Achaja propriè dicta*, *Elis*, *Messenia*, *Partes.*

Ar-

Arcadia, *Laconica*, & *Argolis* sive *Argia*.

Urbes. IV. URBIUM clarissimæ, *in Achaia*, *Corinthus* in ipso Isthmo olim clara opibus, post clade notior; cujus potentiam Romani cùm vererentur, funditùs everterunt. *In Elide*, *Olympia*, certamine Gymnico maximè nobilis; *Cyllene*, quòd Mercurium ibi natum arbitrabantur, insignis; unde *Mercurius Cyllenius*. *In Messenia*, *Messene*, *Pylus*, unde *Nestor* ille *Pylius*, *Corone*. *In Arcadia*, *Tegea*, *Stymphalus*, *Mantinea*, & *Megalopolis*, Polybii patria. *In Laconica*, *Lacedæmon*, totius Græciæ quondam potentissima, eadem & *Sparta*; *Leuctrum*, *Amyclæ*. *In Argia*, *Argos*, *Hippium* cognomine, templi *Junonis*, unde *Juno Argiva*, vetustate & religione percelebre: *Nemea*, *Mycenæ*, *Nauplia*, *Trœzen*, fide societatis Atticæ illustris; *Epidaurus*, *Æsculapii* templo inclyta.

CAP. VIII.

De Hellade, seu Græcia propriè dicta, & Thessalia.

I.

Græciæ propriè dictæ limites. PELOPONNESO angusto tramite seu Isthmo adnectitur regio, quæ *Hellas* Græcis, Latinis *Græcia propriè dicta* est. Limites *ab Occasu* habet Acheloum amnem, quo ab Epiro sub-

submovetur : *à Septemtrione* Othrym & Oetam montes, quibus à Thessalia dirimitur ; *ab Ortu* mare Ægæum : *à Meridie* Saronicum Corinthiacumque sinus, & in medio utriusque Isthmum, quo Peloponneso adhæret.

II. *PARTES* seu regiones Græciæ sunt, *Ætolia*, *Doris*, *Locris Ozolæa*, *Phocis*, *Megaris*, *Attis* seu *Attica*, *Bœotia*, & *Locris Epicnemidia*. *Greciæ propriè dictæ partes.*

III. URBES claræ fuerunt : *Ætolorum*, *Chalcis*, *Calydon*, *Olenus*. In *Doride Bojum*, *Cytinium*, *Pindus*. In *Locris Ozolis*, *Naupactus*, quæ nunc *Lepanto*, Turcarum clade illustrata. In *Phocide*, *Anticyra*, *Cyrrha*, *Pythia*, *Delphi* sub monte Parnasso, clarissimum quondam in terris oraculo Apollinis opidum. In *Bœotia Orchomenus*, *Thespiæ*, *Lebadia*, *Chæronea* Plutarcho clara : *Platææ*, *Thebæ* cognomine *Bœotiæ*, duobus diis alumnis Hercule & Libero maximè celebres, potens quondam civitas : *Delium*, *Aulis* portu clara, Agamemnoniæ Grajorumque in Trojam conjurantium classis statio : *Leuctra*, Epaminondæ Thebani pugna adversus Lacedæmonios victoriaque clara. In *Megaride*, unde regioni nomen, *Megara*, & *Eleusis*. In *Attide Marathon*, magnarum multarumque virtutum testis : & clariores quàm ut indicari egeant, *Athenæ*. In *Locris Epicnemidiis*, *Cnemides*, unde regioni cognomen, *Opus*, *Thronium*, *Elatia*, *Lilæa*. *Ejusdem Urbes.* *Delphi.* *Thebæ Bœotiæ.* *Leuctra.* *Athenæ.*

Arcadia, *Laconica*, & *Argolis* sive *Argia*.

Urbes. IV. URBIUM clarissimæ, *in Achaia*, *Corinthus* in ipso Isthmo olim clara opibus, post clade notior; cujus potentiam Romani cùm vererentur, funditùs everterunt. *In Elide*, *Olympia*, certamine Gymnico maximè nobilis; *Cyllene*, quòd Mercurium ibi natum arbitrabantur, insignis; unde *Mercurius Cyllenius*. *In Messenia*, *Messene*, *Pylus*, unde *Nestor* ille *Pylius*, *Corone*. *In Arcadia*, *Tegea*, *Stymphalus*, *Mantinea*, & *Megalopolis*, Polybii patria. *In Laconica*, *Lacedæmon*, totius Græciæ quondam potentissima, eadem & *Sparta*; *Leuctrum*, *Amyclæ*. *In Argia*, *Argos*, *Hippium* cognomine, templi *Junonis*, unde *Juno Argiva*, vetustate & religione percelebre: *Nemea*, *Mycenæ*, *Nauplia*, *Trœzen*, fide societatis Atticæ illustris; *Epidaurus*, *Æsculapii* templo inclyta.

CAP. VIII.

De Hellade, seu Græcia propriè dicta, & Thessalia.

I.

Græciæ propriè dictæ limites. PELOPONNESO angusto tramite seu Isthmo adnectitur regio, quæ *Hellas* Græcis, Latinis *Græcia propriè dicta* est. Limites *ab Occasu* habet Acheloum amnem, quo ab Epiro sub-

submovetur : *à Septemtrione* Othrym & Oetam montes, quibus à Thessalia dirimitur ; *ab Ortu* mare Ægæum : *à Meridie* Saronicum Corinthiacumque sinus, & in medio utriusque Isthmum, quo Peloponneso adhæret.

II. *PARTES* seu regiones Græciæ sunt, *Ætolia*, *Doris*, *Locris Ozolæa*, *Phocis*, *Megaris*, *Attis* seu *Attica*, *Bœotia*, & *Locris Epicnemidia*. *Græciæ propriè dictæ partes.*

III. URBES claræ fuerunt : *Ætolorum*, *Chalcis*, *Calydon*, *Olenus*. In *Doride Bojum*, *Cytinium*, *Pindus*. In *Locris Ozolis*, *Naupactus*, quæ nunc *Lepanto*, Turcarum clade illustrata. In *Phocide*, *Anticyra*, *Cyrrha*, *Pythia*, *Delphi* sub monte Parnasso, clarissimum quondam in terris oraculo Apollinis opidum. In *Bœotia Orchomenus*, *Thespiæ*, *Lebadia*, *Chæronea* Plutarcho clara : *Platææ*, *Thebæ* cognomine *Bœotiæ*, duobus diis alumnis Hercule & Libero maximè celebres, potens quondam civitas : *Delium*, *Aulis* portu clara, Agamemnoniæ Grajorumque in Trojam conjurantium classis statio : *Leuctra*, Epaminondæ Thebani pugna adversus Lacedæmonios victoriaque clara. In *Megaride*, unde regioni nomen, *Megara*, & *Eleusis*. In *Attide Marathon*, magnarum mulctarumque virtutum testis : & clariores quàm ut indicari egeant, *Athenæ*. In *Locris Epicnemidiis*, *Cnemides*, unde regioni cognomen, *Opus*, *Thronium*, *Elatia*, *Lilæa*. *Ejusdem Urbes.* *Delphi.* *Thebæ Bœotiæ.* *Leuctra.* *Athenæ.*

IV.

Thessaliæ varia nomina.

IV. GRÆCIÆ propriè dictæ à Septemtrione jungitur mutatis sæpè nominibus *Æmonia*, Macedoniæ quondam pars, at posteà avulsa, moxque iterùm juncta. Eadem *Pelasgicum Argos*, *Hellas*, *Thessalia*, & *Dryopis*, semper à regibus cognominata. Ibi genitus *Rex* nomine *Græcus*, à quo *Græcia*; ibi *Hellen*, à quo *Hellenes*. Hos eosdem Homerus tribus nominibus appellavit, *Myrmidonas*, *Hellenas*, & *Achæos*. At *Thessaliæ nomen* tandem invaluit, in *Thessalos propriè dictos*, *Estiotas*, *Pelasgos*, *Magnesios* ac *Phthiotas* populos divisum.

Thessaliæ opida.

V. OPIDA in Thessalia propriè dicta, *Hypata*, *Sosthenes*, *Cypera*. In Estiotide, *Gomphi*, *Thestus*, *Tricca*, *Ætinium*, & *Philippici campi*, iidem & *Pharsalici*, civilibus Romanorum cladibus nobilitati. In Pelasgia, *Pytheum*, *Atrax*. In Magnesia, *Jolcus*, *Hermenium*, *Castanea*, *Melibœa*, & *Methone*, Philippi Macedonis Alexandri Magni patris obsidione, in qua sagittæ ictu oculum amisit, clara; & in Malliaco sinu, cæsorum etiam Laconum, Leonida duce, trophæa *Thermopylæ*. In Phthiotide, *Phthia*, *Thebæ* cognomine *Thessalicæ*, *Echinus*, *Larissa*, *Demetrias*, *Pagasæ*, & sacro nemore nobilia *Tempe*, locus ad Peneum flumen.

CAP.

CAP. IX.

Macedonia.

I.

SUPRA Thessaliam atque Epirum, versus Septemtrionem regiones, quæ diversis populorum nominibus ac Regibus anteà sejungebantur, posteà uni *Macedoniæ* nomini contributæ, factæ sunt corpus unum. Terra ipsa duobus inclyta Regibus, *Philippo* patre & *Alexandro* filio, per quos terrarum imperio quondam potita, magna est ac spatiosa ad utrumque mare; *qua sol oritur*, *Ægæum*; *qua occidit*, *Jonium*, extensa. *Æmathia* antè dicta fuit pars ejus ab *Æmathio* Rege; unde in totam terram nomen dimanavit: *Macedoniam* à *Macedone* Deucalionis materno nepote appellatam vult Solinus. at ego suspicor à parte ejus *Mygdonia* natum nomen esse Macedoniæ, cùm exigua sit pronuntiationis differentia in Μακεδονία & Μυγδονία. *Nomen.*

II. LIMITES habet *ab Ortu* Ægæum; à *Meridie* Thessaliam & Epirum; *ab Occasu* Jonium sive Adriaticum mare; *ab Septemtrione* eosdem, quos universæ Græciæ statuimus. *Limites.*

III. CENTUM quinquaginta in hac olim Populos fuisse, auctor est Plinius. At quorum nomina ad nos clara pervenerunt; ad Adriaticum mare, *Taulantii*, quorum opida *Epidamnus* *Populi, Regiones & Urbes.*

vel *Epidamnum*, propter inauspicatum nomen, quia vel in damnum ituris omen id visum est, à Romanis *Dyrrachium* appellatum, nunc *Durazzo*; *Apollonia* & *Aulon*. *Elymiotæ*, quorum opida *Elyma* & *Bullis*. *Orestis* regio Epiro juncta, opidum *Gyrtone*. *Dassaretæ*, opida, *Lychnidos*, *Evia*. Regio *Emathia*, seu *Æmathia propriè dicta*, opidum *Pella*, quam omnium Macedonicarum urbium maximè illustrem effecerunt duo alumni *Philippus* Græciæ domitor, & *Alexander* etiam Asiæ; *Ægea*, in qua mos erat Reges sepelire; *Ædessa*, *Idomena*, *Scydra*, *Europus*, *Tyrissa*. Regio *Pieria*, Musarum parens domusque; opida, *Pidna*, *Phylace*, *Dion*. *Mygdones*, regioque *Mygdonia*; opida, *Antigonia*, *Physca*, *Carrhabia*, *Letæ*, *Terpilus*. *Paraxis*; opida, *Antigone*, *Pallene*, *Cassandria*, *Torone*. Regio *Chaldica*; opida, *Augæa*, *Singus*, *Acanthus*. *Amphaxitis* regio; opidum, *Thessalonica*, Ciceronis exilio insignis; & *Stagira*, Aristotelis principis Philosophorum cunis clara. *Bisaltæ*; opida, *Euporia*, *Ossa*, *Calliteræ*. *Edonii*; opida, *Amphipolis*, *Scotusa*, *Berga*. *Orbeli*; opidum *Gariscus*. *Sintici*; opida, *Heraclea*, *Paræcopolis*, *Tristolus*. *Pelagones*; opidum *Stobi*. *Lyncestarum*, *Heraclea*. *Jororum*, *Jorum* & *Alorus*. *Almopum*, *Europus*, *Albanopolis*, *Apsalus*. *Æstræorum*, *Æstræum*. *Eordeorum*, *Daulia*, *Dibolia*, *Scampis*.

A P-

APPENDIX.

Divisio Græciæ juxta Imperii notitiam.
Diœcesis Macedoniæ sub Præfecto Prætorio Illyrici.

Proconsul Achajæ	Proconsularis	Achaja, quæ comprehendebat Græciam propriam, & Peloponnesum. Urbes *Athenæ*, & *Patræ*.
Vicarius Macedoniæ	Consul	Macedonia parva. *Thessalonica*, Salonichi. Creta Insula. *Gnossus* Cynosa.
	Præses	Thessalia. *Larissa*, Larizo. Epirus Vetus, seu Inferior. *Nicopolis*, Prevesa. Epirus nova, seu superior, & pars Macedoniæ Salutaris. *Dyrrachium*, Durazzo.

CAP. X.

De Fluviis, Montibus, ac Insulis Græciæ adjacentibus.

I.

Fluvii. FLUVII universæ Græciæ celebriores sunt isti. In Epiro *Acheron*, cui *Pandosia* opidum appositum: quæ duo nomina cùm *Alexander Rex* ancipiti oraculo monitus fatalia vitare vellet, in Brutiis Italiæ populis in eadem incidit atque interiit. In Acarnania *Achelous*. In Peloponneso *Peneus*, *Alpheus*, *Panisus*, *Eurotas*, & *Inachus*. In Græcia *Cephissus*, in dua cornua scissus, quorum dextrum *Asopus* fluvius, lævum *Ismenus* vocatur. In Thessalia *Sperchius* & *Peneus*. In Macedonia *Ægæum* mare petentes, *Haliacmon*, *Erigon*, *Axius*, *Chabris*, *Strymon*. at in *Adriaticum* sinum sese exonerantes, *Panyasus*, *Apsus*, *Laus*, *Celidnus*.

Montes. II. MONTIUM nobilissimi sunt; in Epiro, *Acroceraunii* & *Pindus*. In Peloponneso, *Stymphalus*, *Pholoe*, *Chronicus*, *Taygetus*. In Græcia, *Callidromus*. Inter Græciam & Thessaliam, *Othrys* & *Oeta*. In Phocide *Helicon* & *Parnassus*. In Bœotia *Cithæron*, fabulis carminibusque celebratissimus. In Attica *Hymetto* meritissimè tribuitur principatus, quòd apprimè florulentus, eximio mellis sapore, & externos

omnes

omnes & suos vincit. In Thessalia *Olympus*, *Pelius* atque *Ossa*, Gigantum fabula belloque memorati. In Macedonia *Athos*, quem Xerxes, Græciæ bellum inferens, perfossum velificavit.

III. INSULÆ Græciæ litori adjacent innumeræ. Harum præter *Cretam*, quæ separatim dicetur, clarissimæ Jonio in mari, *Corcyra*, cum opido ejusdem nominis, nunc *Corfù*, Venetæ ditionis unà cum *Cephalenia* & *Zacyntho*; quarum hæc nunc *Zante*, illa *Cefalogna*. Prope Cephaleniam inter non ignobiles est *Ithaca*, Ulyssis nomine maximè illustris, nunc *Isola del Compare*. *Insulę ad Gręciam.*

IV. In Ægæo mari, *Eubœa*, vulgo nunc *Negroponte*, Bœotiæ avulsa putatur, tàm modico interfluente Euripo, ut ponte jungatur. opida in ea quondam opulentissima, *Calystus* & *Chalcis*. Hinc versus Septemtriones est *Scyrus*, vulgo *Sciro*, & ultra, *Lemnos*, nunc *Stalimene*, inter hanc & Thracium litus *Samothrace*, vulgo *Samandrachi*. *Lesbus*, nunc *Metelino*, & *Chius*, *Scio* Asiæ attribuuntur. In *Lesbo* quondam opidum nobilissimum *Mitylene*, unde hodie insulæ nomen. In Saronico sinu *Ægina*, nunc *Engia*; & *Salamis*, nunc *Coluri*, excidio classis Persicæ nota. Dein, quæ in medio mari veluti in orbem jacent, *Cyclades*, in quibus notiores *Andrus*, nunc *Andri*; *Delus*, *Sdille*; & *Paros*, *Pario*, marmore nobilis. Et circum Cycla- *Insulę in Ægæo mari.*

das, quia diſperſæ, *Sporades*; in quibus clariores *Icaria*, nunc *Nicaria*, & *Patmus*, *Palmoſſa*, *Divi Joannis Euangeliſtæ* exilio inſignita. Nobiles præterea ſunt, *Samus*, vulgo *Samo*; *Cos*, nunc *Lango*; & *Carpathus*, *Scarpanto*; quæ contribuuntur Aſiæ.

CAP. XI.

De incolis Græciæ, & nova ejus deſcriptione.

I.

Incolæ. GRÆCIAM omnium Europæ terrarum primam habitatam fuiſſe, cùm multa alia, tùm in primis ſitus argumento eſt; quippe quæ proxima accedit Aſiæ, ubi primum hominem formatum ſcimus. Inde igitur brevis ac facilis in Græciam trajectus. Suis ſibi Regibus, Ducibus, ac Magiſtratibus diſcreti populi ac civitates egerunt, donec *Philippo* Macedone debellante tota Græcia Macedonico imperio ſubjecta eſt. Dein *Romani* ejus imperio potiti; poſt hos *Gothi* ac *Hunni* devaſtarunt magis, quàm coluerunt; noviſſimi *Saraceni* ac *Turcæ* in hunc uſque diem tenent.

Nova Græciæ diviſio. II. HINC Græcia, abolitis priſcis regionum ac populorum vocabulis, in nova nomina diviſa eſt. Quæ olim *Morea.* Peloponneſus erat, nunc *Morea* dicitur; *Livadia.* quæ Græcia propriè, nunc *Livadia*; *Janna.* quæ Theſſalia, nunc *Janna*; & Epi-

Epirus, *Canina*. Macedonia verò in quatuor partes; quæ Thraciæ contermina, *Jamboli* vocatur; quę Thessalię proxima, *Camenolitari*; quæ Illyrico sive Dalmatiæ jungitur, *Albania*, proxima, antiquus ac nobilissimus *Principatus*, *equitum suorum robore atque virtute nunc maximè clarus*; & in omnium medio, ipsum *Macedoniæ* priscum nomen. *Canina.* *Partes Macedoniæ hodiernę.*

III. URBIUM in universa Græcia nunc celeberrima est *Thessalonica*, vulgo *Salonichi*, ingens atque opulenta emporium mercatoribus Indicis frequentissimum. Secunda est *Dyrrachium Albaniæ*, vulgo *Durazzo*, urbs validissima, at minus culta ob gravitatem cœli: *Croja*, *Scanderbegi patria*, item est urbs munitissima in mediterraneis Albaniæ. *Urbes hodie claræ.*

CAP. XII.

De Creta Insula.

I.

AT insularum Græco litori objacentium maxima omnium est *Creta*, Græcis Latinisque monumentis plurimum celebrata. Hæc quippe prima potuit *navibus & sagittis*; prima *Minoe duce* classe pugnavit; *equestres pugnas* prima docuit lascivas vertigines implicare; *prima* literis *jura* junxit; *studium* item *Musicum* hinc initium cœpit. *Cretæ encomia.*

II. NOMEN dèducunt alii à *Crete* *Nomen.*

Nympha, Hesperidis filia; alii à *Crete rege* Curetum; quidam primùm *Æriam*, deinde *Curetim*, & Μακαρόννησον nonnulli, id est, *beatam insulam*, à temperie cœli appellatam existimavere. Incolæ Græcis dicuntur *Cretes*, Latinis *Cretenses*.

Fines, & quătitas. III. INTER Ortum porrigitur insula & Occasum tractu longissimo; hinc Asia, illinc Africa objacentibus: à *Septemtrione* Ægæis & suis, id est, Creticis æstibus verberatur; *ab Austro* Libycis undis perfunditur & Ægyptiis. *Longitudo* ejus maxima à Samonio promontorio, nunc *C. Salamoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Cornico*, milliar. Germ. lxx. *Latitudo* circa mediam sui partem maximè patens mill. Germ. xv.

Urbes. IV. *CENTUM* in ea *urbium* clarā fama est. Sunt tamen etiam in antiquis auctoribus, qui non centum urbibus, ut prodiderunt, qui prodigè lingua largiti sunt, sed magnis & ambitiosis stipatam existiment.

CLARISSIMÆ fuerunt, *Gortyna*, caput insulæ: *Cydon*, quam Græci *matrem urbium* appellavere; *Cnossus* Minois regia, *Therapnæ*, *Dium*, *Lyctus*, *Lycastus*, *Phæstus*, *Manethusa*, *Dictynna*.

Montes. V. MONTES item celebres, *Dictæus*, *Idæus*, *Corycus*, *Cadiscus*. *Labyrinthus* in medio fermè fuit, mirandum *Dædali opus*, itinerum ambages, occursusque ac recursus inexplicabiles con-

continens, lapide polito, ac fornicibus tectum.

VI. *INCOLÆ* perpetuò *vitiosissimi* & *piratica infames*, initio rerum Regibus regebantur, post Ducibus. *Q. Metellus* insulam edomitam in provinciæ formam redegit; mansitque sub imperio, primùm Romano, mox Constantinopolitano, donec cum reliqua Græcia à *Saracenis* occupata fuit. Recuperatam deinde *Balduinus Flandriæ Comes*, & Imperator Constantinopolitanus, Bonifacio Marchioni Montisferrati dedit: à quo tandem *Veneti*, grandi pecunia mercati, etiam nunc tenent. *Candia*, nunc à Metropoli sua indigitatur; habetque urbes claras quatuor, contra Turcarum irruptiones munitissimas: *Candiam*, *Caneam*, *Rethymum*, & *Sittiam*. *Archiepiscopatus* est unus *Candiæ*: *Episcopatus octo*. *Qualitas Insulæ, & Politia.*

CAP. XIII.

De Thracia.

I.

POST Strymona amnem Macedoniæ proxima est *Thracia*, inter validissimas Europæ gentes maximè *fera* & *barbara*: Regio *nec cælo læta*, *nec solo*: &, nisi qua mari propior, *infœcunda*, *frigida*, eorumque, quæ feruntur, malignè admodum patiens. *Qualitas.*

II. *NOMEN* habere putatur vel *Nomen; Limites, qualitas*

à *Thrace* Martis filio: vel, ut aliis videtur, ab *asperitate soli cœlique* & gentis *feritate*, quasi Τραχεῖα. *Terminos* habet, à *Septemtrione* Æmum montem, quo à Mœsis disterminatur: ab *Oriente* Pontum & Propontidem: à *Meridie* Ægæum mare: ab *Occidente* Strymona amnem. *longitudine* occupat à Strymonis fontibus ad Panysi ostium & opidum Mesembriam milliar. Germ. lxxx. *Latitudine* verò ab Æmo monte juxta Nicopolim ad Mastusiam Chersonesi promontorium mill. Germ. lx.

Partes. III. *DIVISAM* quondam fuisse in *quinquaginta strategias*, auctor est Plinius. Is populos in ea recenset, Strymonem amnem accolentes, *Denteletas*, *Mædos*: ad Nessum amnem, *Digeos*, *Bessorumque* multa nomina inter *Eleos*. *Diobesos*, *Carbilesos*, *Brysas*, *Sapæos*: Hebrum accolentes, *Odrysarum* numerosam *gentem*, *Odomantas*, *Carbiletas*, *Pyrogeros*, *Drugeros*, *Cænicos*, *Hypsaltos*, *Benos*, *Carpillos*, *Botiæos*, *Edones*, *Cicones*, *Bistones*, *Selletas*, *Priantas*, *Doloncas*, *Thynos*, *Celetas*: omnium autem sævissimos *Scordiscos* memorat Florus.

CAP.

CAP. XIV.

De Urbibus veteris Thraciæ, fluviis, ac Montibus.

I.

OPIDA clara olim in Thracia fuere, à Strymone amne in litore Ægęo, *Oesyme*, *Neapolis*, *Abdera*, à Diomedis sorore conditum opidum, unde & nomen habuit, idem & *Clazomene* dictum. fuit in eadem regione opidum *Tinda*, Diomedis equorum stabulis dirum; *Maronea*: inter hanc & Hebrum fluvium *Doriscus locus, ubi Xerxem Persarum Regem copias suas*, quia numero non poterant, *spatio dimensum ferunt*. *Ænus* ab Ænea profugo condita; paulumque à mari recedens ingens quondam *Cypsella*. *Urbes in litore Ægęo.*

II. IN Chersoneso, quam Thraciæ cognominant, *Cardia*, *Eleus* & *Sestus*; cui objacet ex Asia *Abydus*: utraque Leandri amore nota. Propè regio, in qua Xerxes divisas pelago terras ponte (mirum atque ingens facinus) ausus jungere, & copias ex Asia in Græciam traduxit: *Callipolis*, cui opposita in Asiæ litore *Lampsacus*: & in radice Chersonesi sedens *Lysimachia*. *Urbes in Chersoneso.*

III. INDE in Propontide *Pactya*, *Bisanthe*, *Perinthus*, mirifico amphitheatri splendore clara; *Selymbria*, atque in ipso Bosphoro *Byzantium*, an- *Urbes ad Propontidem.*

tè *Iygus*, poſtmodùm *Nova Roma*, & noviſſimè *Conſtantinopolis* dictum. Urbs omni ævo clariſſima, à Conſtantino Imperatore in ſedem Imperii electa: manſitque eadem dignitate, donec Turcarum impia gens ann. CIƆCCCCLIII. occupavit, neque tunc decus ſuum perdidit, cùm etiam nunc imperii Turcici caput colatur nomine *Stambol*.

Opida ad Pontum. IV. DE reliquo, opida in Ponto, *Phinopolis*, *Salmydiſſus*, *Peronticum*, *Apollonia* paulum à mari recedens, magna quondam, *Toza*, *Anchialus*, & *Meſembria*, terminus Thraciæ.

Urbes mediterraneæ. V. INTUS *Byzya* arx regum Thraciæ, à Terei nefaſto crimine, ſic opinati veteres, inviſa hirundinibus. *Philopolis*, anteà *Poneropolis*, dein à ſitu *Trimontium*; *Trajanopolis*, *Adrianopolis*, à conditoribus dicta opida. Præterea *Olynthus*; vel clariſſima *Heraclea*, *Topiris*, & *Philippi*.

Fluvii, & Montes. VI. FLUVII celebres ſunt, *Neſtus* ſeu *Neſſus*, *Hebrus*, *Athyras*, *Bathynias*. In montibus, *Æmus*, *Rhodope*, & *Orbelus* principatum tenent.

APPENDIX.

Diviſio Thraciæ juxta Imperii notitiam. Diœceſis Thraciæ ſub Præfecto Prætorio Orientis.

Vicarius Thraciæ	Conſul	Europa. *Conſtantinopolis.*
		Thracia. *Philippopolis.*
	Præſes	Hæmimons. *Hadrianopolis*, Endrem *Turcis.*
		Rhodope. *Maximianopolis.*
		Myſia II. *Martianopolis*, Provaz.
		Scythia. *Tomi*, Conſtantia, ſeu Tomeſvvar.

CAP. XV.

De incolis Thraciæ, & urbibus nunc claris: item de Patriarchis Græcanicæ religionis.

I.

Mores Thracũ. INCOLARUM Thraciæ antiquissima habetur origo. Una gens habitarunt *Thraces*, aliis aliisque discreti & nominibus & moribus, in universum *feri*, *sævi*, *atroces*, & *cruenti*. Suis antè parebant Regibus; posteà Macedonum tributarii facti: rursumque suo juri redditi, multis præliis à Romanis fusi, tandem à C. *Scribonio Curione* Procons. perdomiti, Imperioque Romano subjecti sunt. Dehinc eadem, qua Græcia ac Macedonia, usa est Thracia fortuna, donec in Turcarum manus pervenit; quorum imperio omne decus dignitatemque pręstat. quippe hìc Turcarum caput ac sedes est *Constantinopolis*, antè memorata, urbium tota Europa omnium maxima ac populosissima; quam *Constantinus* Imperator *Novam Romam* appellavit: unde novum nomen Thraciæ ortum, quo nunc *Romania* indigitatur.

Reliquæ Urbes nũc claræ. II. SECUNDUM à Constantinopoli locum inter Thracias urbes obtinet *Hadrianopolis*, Turcis *Endrem* dicta, magna quidem atque ingens, at mœnibus haud cincta, ædificiisque vilibus extructa. Tertia *Philippopolis* satis numero-

merosè incolitur. Nec cedit huic *Trajanopolis*. *Sestus* & *Abydus* sibi invicem objectæ *claustra Turcici imperii* in his oris perhibentur.

III. CÆTERUM quia ad hoc loci perventum est, uti Græciæ statum præsentem consideremus, operæ pretium est cognoscere, *Græcos* jam olim à Romana Ecclesia recessisse, nec Pontificem Romanum ceu caput agnoscere. *Religionem* quippe peculiarem inter se habent diversam ab ea, quam Romana Ecclesia profitetur. Nec soli *Græci* hanc sequuntur, sed complures aliæ nationes, *Bulgari*, *Servi*, *Bosni*, *Sclavoni*, *Illyrii*, *Albani*, *Moldavi*, *Valachi*, *Russi*, *Moscovitæ*, *Tartari*, *Circassi*, *Mengreli*, cunctæque *nationes Ponticæ*, & *Tartarorum interior pars*. Capita jam inde quatuor sibi, constituerunt, quos *Patriarcharum* titulo reverentur. Horum, ut diversæ sunt sedes, sic in diversas regiones inspectio & regimen. Princeps & caput universæ Ecclesiæ Græcanicæ est *Patriarcha Constantinopolitanus*, à quo dependent quotquot Græcanicæ religionis Christiani per omnem Europam dispersi degunt, *Alexandrinus*, cujus *Cairo* in Egypto sedes; qui & Arabiæ Ecclesias regit. *Hierosolymitanus* in Syria supremus agnoscitur. Inde in reliqua Asia *Antiochenus*. *Græcorū Religio.*

CAP.

CAP. XVI.

De Mœsia.

I.

Mœsiæ fines, & Divisio. SUPRA Macedoniam ac Thraciam *Mœsia* est, quam Romani *Cereris horreum* ob fertilitatem soli appellavere, ab *Aureo* & *Scodro* montibus intra *Istrum* & *Æmum* ad *Pontum* usque extensa; in *superiorem*, quæ nunc Servia est, & *inferiorem*, quæ Bulgaria, divisa. Terminus in medio utriusque est *Ciabrus* fluvius. In *superiori* populorum quondam clarissimi *Dardani*, regioque ipsa *Dardania*, Macedoniæ contermina; in *inferiori Triballi* omnium nobilissimi: post hos *Peucestæ* & *Troglodytæ*, jam Scythicæ gentes: infimam quippe inferioris Mœsiæ partem, quæ ad Pontum accedit, *Scythæ* tenuerunt; quorum pars validissima *Getæ* ad utramque Danubii ripam hinc in Mœsos, illinc in Dacos, transeuntes.

Urbes. II. IN Mœsia dextram Danubii ripam frequentibus olim opidis stipatam fuisse, Ptolemæi testatur Geographia, idemque in Mediterraneis haud modicum eorum numerum recenset. At in litore Pontico clara maximè fuere, *Sarpedonia*, *Dionysiopolis*, *Timogetia*, *Tomi*, Ovidii Poetæ exilio nobiles, *Istropolis* & *Eleutheræ*.

De Istro amne. III. ISTER fluvius omnium Europæ

pæ maximus, in Germaniæ jugis *Abnobæ* montis ortus, per multas lapsus gentes *Danubii* nomine, immenso aquarum auctu, & unde primùm *Illyricum* alluit, id est, ad *Savi* confluentem, Ister quondam appellatus, *sexaginta* circiter *amnibus receptis*, medio fermè eorum numero navigabili, in Pontum vastis *sex* fluminibus sive *ostiis* evolvitur. Singula autem ostia tanta sunt, ut prodatur, in quadraginta millia passuum, id est, mill. Germ. x. longitudinis, vinci mare, dulcemque intelligi haustum. Germ. vulgo *die Donavv*, Sarmatis ac Scythis *Dunay*.

IV. *MOESOS*, populos feros, truces, Barbarorumque Barbaros, à Thracibus genus duxisse, tradunt auctores: cùm ipsa Mœsia pars aliquando Thraciæ fuerit. M. *Licinius Crassus* perdomitos Imperio Romano subjecit. Deinde in Superiorem Mœsiam *Servi*, Inferiorem *Bulgari*, utraque ex Sarmatia Asiatica advena gens, invecti, duo inibi regna de suo nomine, hi *Bulgariæ*, illi *Serviæ*, condiderunt. At novissimi *Turcæ*, in utrumque effusi, etiam nunc tenent. *Mœsiæ Incolæ.*

V. CAPUT regni Serviæ Regumque quondam sedes, *Senderovia*, Ungaris *Zendrevv*, Turcis *Semender*, ad Istri ripam sita. Præterea *Vidna*, *Bodon*, & *Novograd*, nobilia sunt opida; quorum hoc arce munitum inexpugnabili. At Bulgariæ regni caput est *Sophia*, urbs magna & populosa. *Serviæ, & Bulgariæ Metropoles.*

CAP.

CAP. XVII.

Summa universæ Scythiæ descriptio. Item de Veteri Scythia Europæa.

I.

Quãtitas. TRANS Istrum Mœsis contermina est *Scytharum* gens, omnium toto Orbe vastissima, quippe ex Mœsia Inferiori in Asiam ad *Tabin* usque promontorium & fretum *Anian*, *longitudine* terrarum mill. German. CIↃ. ampliùs occupat. *Latitudine* verò ab Oceano Septemtrionali ad Caucasum montem fontesque Indi fluminis, mill. Germ. circiter lx. Dividitur autem universa *Scythia* in *Europæam* & *Asiaticam*. De hac posteriùs in ipsa Asia; nunc Europæam priùs expediamus.

Scythiæ Europeæ limites. II. TERMINATUR *Europæa* ab *Occasu* Patisso flumine, ab *Septemtrione* linea à Patissi fontibus per Amadocam paludem (quæ est in Lithuania) ad Borysthenis fontes, atque inde alia linea ad Tanais ortus ducta; ab *ortu* ipso Tanai & Ponto Euxino: à *Meridie* Istro, & ubi is ad Nicopolim inflectitur, recta linea ab Occasu in Orientem ad Pontum ducta.

Scythię Europęę Populi. III. TOTUM hoc terrarum variis gentibus ac populis distinguitur. Quorum clarissimi, præter *Troglodytas* in Inferiore Mœsia commemoratos, *Daci*; quorum regionem nunc tenent

Mol-

Moldavi, *Valachi*, *Transilvani*, & Hungarorum pars inter Patissum amnem & Transilvaniam: *Getæ*, quos ad utramque Istri ripam in Mœsiam & Daciam extendi, antè diximus; nunc Bulgarorum & Moldavorum pars; *Tyragetæ* & *Arpii* inter Tyram flumen & Istrum; nunc inferior Moldaviæ pars Ponto objacens. Inter Tyram & Hypanim amnes, *Carpiani*, *Callipides*, *Istrici*, *Axiaces*, & *Jacyges Eneocadlæ*; quorum omnium solum nunc Podolia: *Bastarnæ*, iidem & *Peucini*, quorum pars una in Germania, pars altera in Scythia Europæa; nunc Russia minor, seu Nigra: *Borysthenitæ*, inferior Lithuaniæ pars versus Pontum; *Neuri*, ad Borysthenis fontes: inde *Geloni*, *Thussagetæ*, *Budini* & *Agathyrsi*, in Moscovia inter Borysthenis fontes & Tartariam minorem: *Alani* ac *Roxalani* in Moscovia, ad finistram *Donetz*, id est, *minoris Tanais* ripam: *Hamaxobii* sive *Hamaxobitæ*, ad Gerri fluminis fontes in Tartaria minore: *Georgi*, *Nomades*, *Basilides* & *Tauroscythæ* sive *Scythotauri*, itidem in Tartaria minori: *Tauri* sive *Taurici*, qui Tauricam sive Scythicam Chersonesum incoluerunt. In his *Bosphorani* utrimque Bosphorum Cimmerium accolentes: *Jazyges Mæotæ*, juxta *Mæotim* paludem ad Tanaim usque protensi: *Arimaspi* & *Essedones* ac *Tanaitæ*, ipso *Tanais* flexu cincti.

CAP.

CAP. XVIII.

Dacia.

I.

Fines. TRANS Istrum igitur Mœsis contermini fuerunt *Daci*, Scythica gens, fera, atrox & barbara. Regio ipsa *Dacia* terminatur à *Septemtrione* Carpathicis jugis & Hieraso amne; ab *Oriente*, eodem Hieraso & Istro; à *Meridie*, itidem Istro; ab *Occidente*, Patisso. Complectitur hodie *Hungariæ partem*, prædictam *Transilvaniam*, *Valachiam* & *Moldaviam* ferè totam.

Divisio. II. DIVISA fuit olim in *Ripensem*, *Alpestrem* & *Mediterraneam*. *Ripensis* est, quæ hodie dictam *Hungariæ partem* complectitur, cum *parte Valachiæ*. In hac populi *Prendavesii*, *Albocensii*, *Saldensii*, *Tervingii*, *Burrhi*, *Cingesi*. *Alpestrem* nunc incolunt major pars *Valachorum* & *Moldavi*. Quondam in ea populi *Piephigi*, *Siginni*, *Sinsii*, *Cotensii*, *Taiphali*, *Cacoensii*, *Cistoboci*. *Mediterranea*, quæ & *Gepidia*, tota nunc est *Transilvania*. In hac olim populi *Potulatensii*, *Buridiensii*, *Biephi*, *Ratacensii*, *Taurisci*.

Urbes. III. URBS olim clara fuit *Ulpia Trajana*, antè *Zarmisogethusa* dicta; nunc *Varheli* eodem situ est in Valachia.

Fluvii. IV. FLUVIORUM celeberrimi, *Marisus*, Germ. *Marisch*, Hung. *Maros*;

& *Alu-*

& *Aluta*, Germ. *die Alt*, Hung. *Olt*.

V. INCOLAS antè *Getas* fuisse tradit Plinius; *Dacos* posteà à Romanis appellatos. *Getarum* nomen mansit circa utramque Istri ripam, ut antè dictum. Regibus illi suis regebantur, donec *Trajanus Imperator* Daciam perdomitam in provinciæ formam redegit. Posteà *Sarmatæ* invecti, dein *Gothi*, moxque *Hunni*. Post hos *Saxones*, Germanica gens, à *Carolo M.* devicti, cùm leges victoris ferre nequirent aut nollent, in universam Daciam transierunt. Hinc etiamnum frequens, licèt corruptus, in illis oris durat Germanicus sermo. Exinde eadem gens, quæ Pannoniæ partes occupaverat, Hungari Saxonibus sese miscuerunt. unde mixta nunc utriusque gentis lingua. Tum verò *divisa* fuit universa Dacia in nova nomina. Ea pars, quæ Patisso amni annexa, *Hungariæ* titulo accessit. Quæ antè Dacia mediterranea erat, *Transilvania* appellata: inter hanc & Istrum *Valachia*: inter hanc & Hierasum *Moldavia*; cujus titulo etiam adjectum quicquid inter Hierasum & Tyram amnes interjacet. *De incolis Daciæ.*

APPENDIX.

Divisio Daciæ juxta Imperii notitiam. Diœcesis Daciæ sub Præf. Prætorio Illyrici.

- Vicarius Daciæ
  - Præses
    - Mœsia I. *Viminacium*, Unczidernam.
    - Dacia Ripensis. *Oescus*, Iscar.
    - Dardania. *Scupi*.
    - Prævalitana, & Pars Macedoniæ Salutaris.
      - *Justiniana prima*. Ocricla.
      - *Scodra*, Scutari.
  - Consul
    - Dacia Mediterranea; *Nessus*, Nyssa.

CAP.

CAP. XIX.

Transilvaniæ, Valachiæ, & Moldaviæ descriptio.

I.

TRANSILVANIÆ Principatus, qui silvis undique, unde ei nomen Latinum, & montium jugis clauditur, Hungaricè *Erdeli*, Germanicè *Siebenburgen*, Saxonibus haud dubiè à *septem opidorum numero* dictus est. Qua ratione etiam nunc Sarmatis seu Sclavis *Siedm grodsKa ziemia*, hoc est, *Septemcastrensis regio*, indigitatur. Postquam Saxones colonos recepit, cultiùs habitari cœpit. Namque opida in ea illi condiderunt, quæ in hanc diem clara sunt. *Transilvania.*

II. *CIBINIUM* sive Hermanopolis, vulgo *Hermanstadt*, caput provinciæ est: *Alba Julia*, German. *Vveyssenburg*, Hung. *Gulascirvvar*, Principis superioribus annis sedes: *Claudiopolis*, Germ. *Clausenburg*, Hungar. *Colosvar*: *Bristicia*, Germ. *Bistriz*, Hungar. *Besterze*: *Sciburgium*, German. *Schiesburg*, Hung. *Segesvvar*: *Mediesus*, German. *Medvvisch*, Hung. *Megies*: *Stephanopolis* seu *Corona*, Germ. *Croonstadt*, Hungar. *Breslavv*. *Transilvaniæ opida.*

III. QUÆ nunc duæ regiones Valachiæ ac Moldaviæ nominibus distinguuntur, superiori ætate uno Valachiæ vocabulo censebantur. Incolis *Valachia ac Moldavia.*

Vvo-

Vvoloska Zemla, id eſt, Valachia terra, & gens ipſa *Vvolochy*. Dividebatur autem tota provincia in *Majorem*, & *Minorem*: *Major* poſteà Moldaviæ nomen recepit. *Minori* Valachiæ titulus remanſit. Quæque ſuo parebat principi, ſeu duci, quem Sarmaticæ gentis vocabulo *Vvayvodam* appellant. Polonis quondam utraque ſtipendiaria. Nunc partem Hungariæ Rex, partem Turcarum Imperator tenet. Valachiæ caput ac ſedes Vaivodæ eſt *Targovvisko*. reliqua loca ſunt *Brailavv*, & *Dombrovvitza*. Moldaviæ caput eſt, ac Vaivodæ ſedes *CzuKavv*; reliqua opida ſunt, *Margoſaſt*, *TarisKo*, *Moncaſtro*.

CAP. XX.

Tartaria minor; ubi Taurica Cherſoneſus.

I.

Fines. TARTARORUM nomen longè latèque per Aſiam, & Europam diſperſum eſt; cujus limites poſteà in Aſia dicemus. at nunc de parte ejus agamus, quæ *Tartaria Europæa* ſive *Minor* dicitur.

TARTARIA igitur *Minor*, ſive *Præcopenſium* Tartarorum *regnum*, eſt ea Scythiæ Europææ pars, quæ fluviis *Boryſthene*, & *Pſola*, ac *Deſna* (quæ duo in Boryſthenem exeunt) & *Tanai minori*, vulgo *Donetz*, ipſoque

Ta-

Tanai, *Mæoti* palude, ac *Ponto* cingitur.

II. QUINAM antiquitùs populi has oras incoluerint, suprà demonstratum est. Cæterùm omne litus hujus tractus Græcorum coloniis juxtà atque monumentis inclytum fuit: maximè verò *Taurica Chersonesus*, non minus quàm ipsa Græcia celebrata. In hac Græcorum urbes claræ, *Panticapæum*, nunc vulgo *Pontico*; *Cimmerium*, in medio Chersonesi; *Taphros*, nunc *PrzeKop*, & *Theodosia*, nunc *Kaffa*. *Incolæ, & Urbes.*

III. Scythæ in universum tenuerunt: at postquam *Tartari*, ex Asia profecti, occuparunt, *Tartaria* dicta est, *Minorque* cognominata, ad differentiam *Majoris*, quæ est in ipsa Asia. *Nomen.*

IV. DIVISA est in *Præcopensem*, & *Cremeam Præcopensis*, quæ Sarmatis *PrzecopsKa* dicitur, est ipsa Chersonesus Taurica; à *PrzeKop*, id est, fossa, quæ in Isthmo facta est, seu ab opido ejusdem nominis huic apposito, cognominata. *Cremea*, *Krymska* incolis, est reliqua pars extra Chersonesum, à *krym* opido, quod olim *Chremnos*, dicta. At quia imperii sedes est in Chersoneso, tota Tartaria Minor *Præcopensium* Tartarorum *regnum* appellatur. Ipsa gens fera, atrox, ac rapida, non in opidis vel civitatibus, sed campis ac sylvis vaga agit. Unius regis imperio parent, cujus regia est *PrzeKop*. *Divisio.*

L CAP.

CAP. XXI.

Sarmatia Europaea.

I.

Sarmatię universę extensio.

ULTIMI Europæarum gentium fuere *Sarmatæ*, Græcis dicti *Sauromatæ*, regionem totius Europæ latissimam incolentes, in Scythiam quoque Europæam protensi: quin etiam in Asiam usque ad Hyrcanum mare nomen eorum pertinebat; ubi *Sarmatæ Asiatici* dicebantur.

Sarmatię Europęę Limites.

II. SED *Europææ Sarmatiæ limites* fuerunt, ab *Occidente* Vistula amnis, Suevicum mare, Finnicus sinus, & linea ab hoc sinu ad sinum Granvicum sive lacum Album perducta; quibus à Germania separatur: à *Septemtrione* Oceanus Sarmaticus, sive mare concretum: ab *Ortu* iidem limites, qui Europæ: à *Meridie* Mæotis palus, Isthmus Tauricæ Chersonesi, Pontus, Ister, & Hierasus; dein Carpatici montes, ubi in cuneum inter Patissum Istrumque procedit.

Quātitas.

III. *LONGITUDO* ejus porrigitur ab Istri ac Patissi confluentibus ad *Obii* ostium mill. Germ. ıↄxl. *Latitudo* verò inter *Rha* fluvium, & dictum sinum Granvicum cccl x.

Partes hodiernę.

IV. COMPLECTITUR hodie *Moldaviæ* partem inter Tyram, Istrum, & Hierasum amnes; *Hungariæ* partem inter Patissum & Istrum; *Poloniæ re-*

gnum ultra Viſtulam, *Boruſſiam*, *Livoniam*, *Lithuaniam*, *Ruſſiam Albam*, hoc eſt, Magni Ducis *Moſcoviæ imperium*, & *Minoris Tartariæ* partem, quæ *Cremea* dicitur.

V. POPULORUM in univerſa Sarmatia Ptolemæus complura nomina recenſet. at ut regio hæc Romanis pariter ac Græcis parum nota, ſic illa incerta. Clariſſimi tamen, ac notiſſimi, præter eos, quos in Scythia Europæa explicuimus, erant Germanis contermini *Venedi*, qui nunc ſunt *Livones*, *Boruſſi*, ac *Poloni* inter Viſtulam, Lithuaniam, & Podoliam, tum *Jazyges* inter Iſtrum, & Patiſſum, quos Ptolemæus *Metanaſtas* cognominat, id eſt, *Vagos*; Plinius *Sarmatas* affirmat: Tabula itineraria *Sarmatas Vagos*. *Populi.*

CAP. XXII.

De incolis Sarmatiæ, fluviis, ac montibus: item de Hyperboreis.

I.

GENS quidem univerſa Græcis Sarmatæ dicta fuit, habitu, armis, moribus, vivendique ratione *Scythicæ*, ac *Parthicæ* ſimilis; ideòque ejuſdem originis cum his fuiſſe conjicere licebat. Verùm quum ſibi ipſis dicti ſint *Ruſſacy*, & ad *Riphæos* uſque *montes* incoluerint, eoſdem eſſe credibile eſt, *Incolæ Sarmatiæ.*

quos Mela *Riphaces* appellat, tanquam posteri *Riphati* Noachi abnepotis. Cęterùm de rebus gestis ipsorum, antequam sub Slavorum nomine nosci cœperunt, parum in veterum monumentis reperitur.

Sarmatię fluvii. II. FLUMINA in Sarmatia, præter ea, quæ in Pontum defluere diximus, fuere, *Suevicum* mare sive *Codanum* sinum petentes, *Chronus*, vulgo Germanis accolis *Mammel*, Polonis *Niemen*: *Rubo* in Venedicum sinum, qui nunc accolis *der Riegish bodem*, prope Rigam sese exonerans; nunc *Diuna* Polonis, *die Dune* German. *Turuntus* in Moscovia, nunc *VveliKarzeKà*: & *Chesinus*, in Clylipenum sive Granvicum sinum sese evolvens: nunc Russis accolis *Lovvat*, & postquam emensus aliquod spatium, *Vvolchovv*.

Montes Sarmatię. III. MONTES sunt, *Carpates*, nunc *KràpaK*, Poloniam ab Hungaria submovens: *Riphæi*, qui & *Obii*, à sinu Albo ad Obii ostium extensi: Russis sive Moschis nunc *Vvelikì Kameny poyas*, id est, *magnum lapideum cingulum* dicti, quia orbis cingulum eos perhibent.

Hyperborei. IV. SED operæ pretium fuerit hoc loco cognoscere ea, quæ de *Hyperboreis*, fabulosis celebrata miraculis gente, veteres tradiderunt. Hos alii Europæ, alii Asiæ dederunt, plerique utrique. Fuerunt (si fuisse credimus) supra Lx. gradum in litore Septemtrionalis Oceani, ultra Aquilonem (unde &

de & nomen eis à Græcis quæsitum) Riphæosque montes sub ipso siderum cardine. Regio aprica, felici temperie, omni afflatu noxio carens, per se fertilis. Cultores justissimi, & diutiùs quàm ulli mortalium & beatiùs vivebant. Quippe festo semper otio læti non bella noverant, non jurgia, non ægritudinem ullam; ad innocentiam omnem æquale votum. Domus iis nemora, lucique, & Deorum cultus viritim gregatimque. in diem arbores victum subministrabant. Mors non nisi satietate vitæ. ubi eos vivendi tædium ceperat, mortem ultrò accersebant, & voluntario interitu castigabant obeundi tarditatem. Epulati delibutique senes luxu, ac sertis redimiti, semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dabant. quod genus sepulturæ beatissimum existimabant.

CAP. XXIII.

De Poloniæ regno provinciisque ei subjectis.

I.

Veteris Poloniæ quantitas.

POLONICUM regnum, quod vastum nunc obtinet terrarum spatium, à principio arctis includebatur finibus; quippe cujus summa *longitudo* inter Occasum, & Ortum à *Schvvibussen* proximo Silesiæ opido juxta *Crossen* ad *Leucznam* proximum Russiæ opidum, non excedebat mill. Germ.

LXXX. *Latitudo* verò maximè ſinuata inter fontem Viſtulæ, & opidum Moſcoviæ *Vvongrovv*, milliar. lx. Verùm acceſſerunt poſtmodum ejus titulo, *Lithuania*, *Ruſſia Nigra*, ſive *Minor*, *Podolia*, *Volinia*, *Podelaſſia*, *Maſovia*, *Pruſſia*, *Samogitia*, & *Livoniæ major pars*.

Incolę. II. SARMATÆ, ut antè retuli, hæc omnia primò tenuerunt, præter eam Poloniæ partem, quæ in veteris Germaniæ ſolo citra Viſtulam ſita eſt. Quanquam, & Pruſſiam, & Livoniam Germanica gens, ut in Germaniæ deſcriptione ex Tacito demonſtravimus, ab initio incoluit; quæ in hanc diem perpetuò manſit. Solum eſt in univerſum frumento fertiliſſimum; niſi quà ſylvæ vaſtiores intercedunt.

Limites totius Polonię. III. TERMINI autem totius regni Poloniæ ſunt; à *Septemtrione* mare Suevicum, & ſinus Venedicus, lineaque à *Pernavia* Livoniæ opido ad Dunæ fontes ducta; *qua Sol exoritur*, Boryſthenes, ſive *Dnieper*; à *Meridie*, Tyras, ſive *Nyeſter*, & Carpates mons: *qua occidit Sol*, Sileſiæ, & Marchiæ Brandenburgicæ Pomeraniæque junguntur.

Hodiernę Polonię. Quātitas. IV. LONGITUDO harum finium ſumma eſt, inter duo opida *Schvvibuſſen* antè dictum, & *CzirKaſſy* in ripa Boryſthenis ſitum, mill. Germ. cc. *Latitudo* inter *Pernaviam* Livoniæ opidum, & *Carpatem* montem ſupra Tranſilvaniam mill. cl.

Diviſio. V. DIVIDITUR in regiones ac Pro-

vincias suprà dictas; quarum singulas explicare aggrediemur.

CAP. XXIV.

Polonia propriè dicta.

I.

POLONIA propriè dicta, incolis *PolsKa*, à vocabulo *Pole*, quod Sclavonica lingua *campum* significat, notationem accepit: quia tota campestris est, ac plana. *Nomen.*

II. DIVIDITUR in *Majorem*, & *Minorem*. *Major* Germaniæ contermina est; *Minor* Moraviæ, Hungariæ, ac Russiæ. *Minor* supremam nunc fert dignitatem ab urbe *Cracovia* regni capite. At *Major* dicta fuit altera, cùm divideretur regnum. quia illic sedem fixit *Lechus* gentis conditor. *Divisio.*

POLONIA

III. MAJORIS caput est *Posenania*, incolis *Posnan*, Germ. *Posen*, urbs præclara, ac supra Polonorum cultum splendida, emporiùmque celeberrimum. Secunda est *Gnæsna*, incolis *Gniezno*, Germ. *Gniesen*, mercatu nobilis, antiquissima Polonicarum, primaque sedes Principum. Reliqua opida sunt, *Calisia*, Ptolemæo memorata, Polonis nunc *kalisz*: *Lancicia*, *Plotsko*, & *Petricovia*, vulgo *Polonia Major.*

Piotrkovv, Juridico conventu (*tribunal* incolæ vocant) maximè celebris.

POLONIA.

Polonia Minor. IV. PRINCEPS Minoris est *Cracovia*, vulgo *KraKovv*, caput decusque totius regni ac sedes regia: urbs magna atque ingens, & licèt inter incultas, ipsa tamen magnifica admodùm, & superba. *Corrodunum* esse Ptolemæi, haud malè conjiciunt docti viri. Secunda à Cracovia est *Lublinum*, vulgo *Lublin*, urbs egregia, ac lauta, negotiationibus sublevata: quippe mercatus est totius regni nobilissimus. Tertia est *Sendomiria*, Polonis *Sendomierz*.

Politia. V. CÆTERUM, à Lecho, primo gentis conditore, Principes populum rexerunt adusque *Boleslaum Chabrium*, qui primus Poloniæ *Rex ab Othone III.* Rom. Imperatore circa ann. CIↃ. pronuntiatus est.

CAP. XXV.

Lithuania, Russia, & Podolia.

I.

Lithuaniæ Qualitas, & Quātitas. LITHUANIA, Polon. *Litvva*, German. *Littavven*, suos habuit anteà Principes *Magni Ducis* titulo illustres, donec *Jagello* an. CIↃCCCLXXXVI. in Regem Poloniæ electus magnum

Li-

Lithuaniæ Ducatum Polonico regno adjunxit. Regio eſt totius regni vaſtiſſima, *ſylvis horrida, paludibus fœda*. *Longitudo* ejus maxima inter *Polotæ* fluv. fontes (qui ſunt in confinibus Livoniæ, & Moſcoviæ) & *Daſſovv* proximum Ponto opid. mill. German. cclx. *Latitudo* inter Chronum, & Boryſthenem amnes mill. lxxx.

II. URBIBUS, vicis, atque ædificiis tota regio planè inculta eſt. Caput eſt *Vilna*, Germ. *Vvilde*, ampla ac ſpatioſa, Cracoviæ magnitudinem exæquans, at ligneis plurimùm conſtans ædificiis. Major equidem hac, at incultior, *Novogardia*, vulgo *Novvigrod*. Clara item atque magna eſt *Kiovia*, vulgo *Kiiovv*, ad Boryſthenem ſita. *Daſſovv*, ad pontum accedens veterum eſt Ordeſſus *Kavvno*, German. *Kavven*, *Mulſo*, quod vulgo *Medum* vocant, nobile eſt opidum. *Urbes.*

RUSSIA.

III. PROVINCIA hæc inter Poloniam Minorem, Voliniam, Lithuaniam, Podoliam, Moldaviam, Tranſſilvaniam, & Hungariam ſita, *Minor* dicitur *Ruſſia*, ſive *Ruſſia Nigra*, Pol. *Czarna Ruſz*, ad differentiam *Majoris*, ſive *Albæ*, quod eſt Moſcoviticum imperium. Latinè *Ruſſos*, & *Ruthenos* vocant incolas; quos à *Roxolanis* originem, atque nomen habere putant. Ea pars, quæ Carpaticis affixa *Ruſſiæ Nigræ ſitus, & nomen.*

 jugis,

jugis, incolis *Podogorze*, quasi submontana, indigitatur.

Politia. IV. SUOS aliquando Russia habuit Duces; postmodùm Poloniæ regno adjecta.

Urbes. V. CAPUT Ducatus est *Leopolis*, Pol. *Lovvovv*, Germ. *Levvenburg*, quod contractè *Lemburg*, efferunt, emporium Turcicis mercibus celeberrimum. Reliqua opida sunt, *Przemyss*, *Halycx*, *Chelm*.

PODOLIA.

Podoliæ fines, & qualitas. VI. *PODOLIA*, Pol. *Podale*, inter Moldaviam, Russiam Nigram, Voliniam, & Lithuaniam sita, vastissimis campis, pecori quàm hominibus alendis benignior, pascuis gaudet mirum in modum luxuriantibus; adeò ut boum ingentium immania cornua vix è gramine appareant.

Urbes. VII. CAPUT regionis est *Kamieniiecz*, urbs mira, ac stupenda ratione in arduo saxo condita; qua re, cùm sæpiùs à Tartaris, Turcis, ac Valachis peteretur, inexpugnabilis exstitit. Reliqua loca sunt, *Chmielnik*, *Tzudnovv*, *Bratzlavv*, & *Orczakovv*, quod Tartari occupatum tenent.

CAP. XXVI.

Volinia, Podelassia, Masovia, Livonia, Samogitia.

VOLINIA.

I.

VOLINIA, Pol. *Vvolin*, inter Poloniam, Lithuaniam, & Russiam Nigram porrecta, opida præcipua habet, *Lutzko*, *Vvolodimirz*, & *Krzemieniec*. *Volinia.*

PODELASSIA.

PODELASSIA, Pol. *Podlasze*, inter Lithuaniam, Masoviam, & Borussiam posita, Lithuaniæ quondam pars, singularis posteà provincia facta, Poloniæ titulo accessit. Loca notiora sunt, *Bielsko*, *Tykoczin*, *Augustovv*. *Podelassia.*

MASOVIA.

MASOVIA, Pol. *Masovvsze*, Germ. *die Masavv*, inter Borussiam, Poloniam, & Podelassiam sita, suos habuit antè Duces; quorum stirpe extincta, Ducatus an. CIↃ IↃXXVI. Poloniæ titulo insertus est. Caput Provinciæ est *Varsavia*, Pol. *Vvarszavva*, German. *Vvarsavv*, regni comitiis, quæ hìc haberi consueverunt, celebris. *Masovia.*

LIVONIA.

Livonia. IV. *LIVONIA*, Germ. incolis *Lieflandt*, nobilissima, atque amplissima regio; ab *Septemtrione*, Finnico sinu terminatur; ab *Oriente*, Narva amne, & *Peybas* lacu, & Magnæ Russiæ Lithuaniæque latere occidentali; à *Meridie*, linea ab opido Lithuaniæ *Dodina*, in ripa Duinæ fluvii posito, ad *Memmel* Borussiæ opidum perducta; ab *Occasu*, mari Suevico. *Longitudo* summa inter Narvam, & *Memmel* mill. xc. *Latitudo* inter mare, & *Dodina* mill. lx. Dividitur in quatuor partes, quarum nomina incolis, *Esten*, *Letten*, *Curland*, & *Semigallen*. Harum prima Suedicæ est ditionis, reliquæ Polono parent: Insula *Oosel* ad Danum spectat.

Urbes Livoniæ. V. PRINCEPS urbium est *Riga*, nobile emporium, nec inferior commerciis *Rivalia*, vulgo *Revel*, Esteniæ caput. Tertia est *Dorpatum*, vulgo *Derpt*; *Veneda*, vulgo *Vvenden*, Venedico obversa sinui, Magistri militiæ ordinis Teutonici sede nobilitata. *Curlandiæ*, quæ superioribus annis in Ducatum unà cum Semigallia elata, caput *Goldingen*. Ducum autem sedes *Mitovv*.

SAMOGITIA.

Samogitia. VI. *SAMOGITIÆ* Ducatus inter Livoniam, & Borussiam situs, nullo neque opido, neque castello, neque eximio

mio aliquo ædificio insignis, sylvis ac nemoribus horridus, solo melle, quod hìc præstantissimum colligitur, notus est.

CAP. XXVII.

De Borussia, & Cassubia; item de Episcopatibus, & Academiis regni Polonici.

I.

PRUSSIA, vulgo *Preussen*, amplissima, atque illustrissima regio, fluviis, ac lacubus stagnisque frequenter rigua, frumento maximè ferax, quibusdam dicitur perperàm *Borussia*, quasi à Borussorum antiqua gente, quam Ptolemæus in Moscoviæ tractu ponit. hanc hùc transiisse suspicantur. Alluitur à *Septemtrione* sinu Codano, & Chrono flumine: ab *ortu* clauditur Lithuania, & Podelassia: à *Meridie* Masovia, & Polonia: ab *Occasu* Cassubia. Porrigitur *in longum* à Chroni ostio, ad Torunium urbem in ripa Vistulæ, mill. Germ. xlv. *In latum* ab opido Podelassiæ *Raigrod*, ad Vistulæ ostium, totidem. *Prussiæ fines, quãtitas, & Divisio.*

Divisa hodie est in *Regalem*, quæ immediatè Regi paret; & *Ducalem*, quæ Marchionibus Brandeburgicis in feudum concessa.

II. IN *Borussia Regali* clarissima urbium *Gedanum*, quæ & *Dantiscum*, vulgo *Danzige*, nobilissimum Suevici *Prussia Regalis.*

maris

maris emporium, totius regni grana-rium, civitas dives, & opulenta, mœnibus, fossa, ac vallo munitissima. Secunda ab hac est *Torunium*, vulgo *Thoorn*; celebre quondam emporium, antequam Gedanum ad id fastigium perveniret; nunc nundinis maximè clarum. *Elbingium*, vulgo *Elbing*, Anglorum opibus, qui pannis hìc negotiantur, in singularem nitorem in dies crescit.

Reliqua opida notiora sunt, *Mariæburgum*, firmissimum munimentum; *Grudentia*, *Bromberga*, *Culmia*: hæc antiquissima & opulentissima quondam urbs. *Braunsberga* publico Jesuitarum collegio famigeratum opidum.

Borussia Ducalis. III. *DUCALIS Borussiæ* caput, ac sedes Ducum est *Regius mons*, vulgo Germ. *Koningsberg*, Pol. *krolevvic*; urbs nobilis, & celebre maritimis mercimoniis emporium. Est præterea versus Septemtrionem ultima *Memel*, arx munitissima.

Cassubia. IV. *CASSUBIÆ* Ducatus, inter Borussiam, ac Pomeraniam situs, latior olim erat, quàm nunc patet. Quippe tota ea Borussiæ pars, quæ circa Vistulam *Pomerellia* nunc dicitur, Cassubiæ Ducibus antè parebat.

AT ejus, quæ nunc *Cassubia* nuncupatur, caput est *Conicia*, Polon. sive Cassubiis incolis *Chonitza*, Germ. *Konitz*. Reliqua opida sunt, *Slochovv*, *Butovv*, *Lavenburg*.

Episcopatus, & V. *ARCHIEPISCOPATUS* in universo regno

regno sunt tres, *Gnæsnensis*, *Leopolitanus*, & *Rigensis*. Episcopatus XVI. *Academiæ duæ*, Cracoviensis, & Regiomontana. *Academiæ Poloni Regni.*

CAP. XXVIII.

Moscoviæ sive Russiæ Albæ Magnus Ducatus.

I.

ULTIMA Europæ regio est *Russia Alba*, sive *Major*, omnium vastissima; inculta, ac paludibus sylvisque invia. Eadem *Moscovia* à capite suo. Gens ipsa rudis, perfida, servituti supra modum addicta, vulgato nomine nunc *Moscovitæ* appellantur. *Nomen, & Qualitas.*

II. FINITUR ipsa regio à *Septemtrione*, mari concreto; ab *Ortu*, iisdem finibus, quibus Europa, hoc est, *Obio* ac *Tanai* amnibus; à *Meridie*, Tanai minore, vulgo *Donetz*, Desna & Psola; ab *Occasu*, Borysthene, & Narva, lineaque inter horum fontes ducta. *Fines.*

III. *LONGITUDO* summa inter promontorium *Litamin*, vulgo *Capo Obii*, & *Psolæ* confluentem, ad opidum *CzerKassy*, implet mill. Germ. CCCLXXX. *Latitudo* inter *Corelenberg* opidum in confinio Finlandiæ, & Obium flumen, juxta opidum *Lepin*, mill. CCC. *Quãlitas.*

IV. DI-

Divisio. IV. DIVIDITUR in complures Ducatus ac provincias, quæ plerumque à præcipuis urbibus denominantur.

DUCATUUM princeps est *Moscovia*; incolis *MosKvva*; cæteri, *Vvolodimir*, *MosaysKo*, *Tvver*, *Ruszovva*, *Nissy Novvogrod*, id est, inferior Novogardia, *Kezan*, *Vvorotin*, *SmolensKo*, *BielsKa*, *PlesKovv*, *VveliKi Novvogrod*, hoc est, Novogardia magna, *Bielcjezero*, *Jaroslavv*, *Svviera*.

PRINCIPATUS, *Rostovv*, & *Suldal*.

PROVINCIÆ, *VvolsKa*, *Corella*, *Vvologda*, *Ustiug*, *Dvvina*, *Vviatka*, *Juhora*, *Petzora*, *Condora*, *Permen*, *Czeremyssi gorni*, *Czeremyssi lugovvi*, *Mordvva*, *Kargapole*, *Meschora*.

Urbes Moscoviæ. V. URBES in hac regione cunctæ constant ligneis ædificiis, ac luto illitis: amplæ quidem sunt, sed quarum viis sæpè latissimi campi intercedant.

Moskvvæ Urbis magnitudo. CAPUT imperii est *MosKvva*, urbs supra modum, atque fidem magna, ut quæ quadraginta unum, & quingenta ædificiorum millia complectitur. Arx est in ea magni Ducis, quem incolæ *Czar*, id est, Imperatorem vocant, domicilium viginti millium hominum capax; quos præsidii causa Magnus Dux perpetuò alit.

Reliquæ Urbes. VI. RELIQUÆ urbes sunt totidem ferè, iisdemque nominibus, quot Ducatus ac provinciæ. Quarum *Vvolodimir*

dimir caput erat antè imperii. *Usting* celeberrimum totius Russiæ in mediterraneis emporium. Maritima emporia sunt *S. Nicolai*, & *S. Michaelis Archangeli* opida, à Belgis, Anglis, & Germanici Suevicique maris accolis frequentata. In opidum *Bielejezero*, quod in lacu conditum, bello ingruente, thesauros Magnus Dux abscondit.

SUNT prætereà Magni Moscoviæ Ducis imperio subjectæ Tartarorum quædam nationes Asiaticæ, de quibus posteà in ipsa Asia.

LIBER QUINTUS.

CAP. I.

Summa Asiæ descriptio.

I.

Asiæ cũ Europa conjunctio.

EXPLICATIS omnibus Europæ partibus, tempus eſt *Tanai* trajecto Aſiam ingredi. hæc quippe Europæ connexa, imò innexa, cùm & *Scythæ Aſiatica* gens in Europam ampliſſimo tractu protendantur, & *Sarmatæ* gens Europæa ultimos fines in Aſiam non minori tractu extendant.

Aſiæ nobilitas, & nomen.

II. IPSA terra *Aſiæ*, ab initio rerum, omnium nobiliſſima, ut quæ prima genus mortalium intra ſe conſpexit, & in alias Mundi partes emiſit. Prima gentium, ritus, ſacra, mores, rationemque vivendi alias docuit. hæc denique eſt, quæ Deum ipſum humana ſpecie tulit.

DICTAM Græcorum alii volunt ab *Aſia* Nympha, Oceani, & Tethyos filia, Japethi conjuge; alii ab *Aſio* Manci Lydi filio.

Fines.

III. *FINES* ſunt *ab Septemtrione* Oceanus Scythicus; ab *Oriente* mare Eoum; à *Meridie* Mare Indicum, ſive Rubrum; ab *Occidente* ſinus Arabicus,

bicus, & Isthmus, qui est inter sinum Arabicum, & mare Internum: atque inde maria Phœnicium, & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis, & Obium flumen.

Quātitas. IV. *LONGITUDO* ejus summa est inter Hellespontum, & Malaccam, extremum Indiæ emporium, mill. Germ. CIↃCCC. *Latitudo* inter fauces Arabici sinus, & *Tabin* promontorium, quod est ad fretum *Anian*, milliar. CIↃCCXX.

Antiqua Divisio. V. *DIVISA* fuit olim universa in *Majorem*, & *Minorem*. Regiones, quas *Major* complectitur, sunt istæ: *Sarmatia Asiatica*, *Scythia Asiatica*, *Serica*, *Sinæ*, *Indiæ*, *insulæ ad Indias*; in Continenti rursus *Gedrosia*, *Carmania*, *Drangiana*, *Arachosia*, *Sogdiana*, *Paropamisis*, *Bactriana*, *Hyrcania*, *Margiana*, *Parthia*, *Persis*, *Susiana*, *Media*, *Albania*, *Iberia*, *Colchis*, *Armenia*, *Mesopotamia*, *Assyria*, *Babylonia*, *Arabia*, *Syria*, *Palæstina*, *Phœnice*; *Cilicia*, *Cappadocia*, *Galatia*, *Pontus*, *Bithynia*, *Pamphylia*, *Lycia*, & insula *Cyprus*. In *Minori* sunt hæ: *Phrygia*, *Mysia*, *Lydia*, *Caria*, *Æolis*, *Jonia*, *Doris*, & insula *Rhodus*.

Nova Divisio. VI. AT hodie tota Asia *in quinque* potissimùm dividitur partes; quarum I. *Tartaria*; II. *China*; III. *Indiæ*, sub quibus insulæ adjacentes; IV. *Persarum* sive *Sophorum* imperium, sub quo comprehenditur *Armuziæ* peculiare regnum; V. *Turcicum imperium*.

CAP.

CAP. II.

Scythia Asiatica, & Sarmatia Asiatica: item Serica, & Sogdiana.

I.

Scythia Asiatica. PRIMA igitur Asiæ, post Tanaim, est *Scythia*, ipsaque gens *Scythæ*, quos Persæ *Sacas* appellavere à proxima gente: antiqui *Arimeos* dixerunt. In Europam usque ad Istri ostia extendi, suprà demonstravimus; ubi etiam fines eorum explicuimus.

Ejus fines. II. AT *Scythia Asiatica* fines habet, ab *occasu*, eosdem, quos ipsa Asia, atque Europa; ab *Septemtrione*, mare Scythicum, sive concretum ad *Tabin* usque Promontorium; ab *Ortu*, mare Eoum, & Auxatios Casiosque montes, quibus à *Serica* hodie *Cataja regno* disterminatur; & *Ottorocoram* montem, quo à *Sinis* sive *Chinensibus* discernitur: à *Meridie*, Emodos montes, quibus ab *Indiis*; & *Sogdia Oxiaque* juga, quibus à Persarum submovetur imperio; dein mare Caspium; mox *Caucasum* montem, quo ab Albania; & *Coracem*, quo ab Iberia, & Colchide separatur.

Quantitas, & Divisio. III. *LONGITUDO* ejus, atque *latitudo* nobis in Europa dictæ sunt. Complectitur autem hodie totum *Tartariæ Asiaticæ* nomen: si regnum *Cataję* excipias, quod Seres populi olim tenue-

re; & *Zagatajæ* partem nomine *Ocrage*, quam Sogdii. *Divisa* fuit in *Sarmatiam Asiaticam*, *Scythiam intra Imaum montem*, & *Scythiam extra Imaum montem*.

SARMATIA.

IV. *SARMATARUM Asiaticorum* regio includitur fluminibus Tanai & Rha, sive *Volga*, mari Hyrcano Ponticoque, & montibus Corace Caucasoque. Nunc *Tartari Czerkassi* eas terras tenent. *Sarmatia Asiatica.*

POPULI in ea à veteribus Geographis recensentur innumeri; at clari *Turcæ*, sive *Turci*, qui Turcicum condiderunt imperium. Præthereà *Amazonum* muliebre genus, omnium clarissimum.

SCYTHIA.

V. RELIQUA Scythia Asiatica *in duas* dividitur *partes*; quæ Occasum spectat, *Scythia intra Imaum* montem, quæ Ortum, *Scythia extra Imaum* dicitur. *Scythia intra, & extra Imaum montem.*

IN Scythiæ *intra Imaum* montem populi inter alios fuere *Saxones*, unde quidam Saxones in Germania ortos nugantur; & *Sacarum gens* magna, nunc *Turckestan*, & *Tagalistan*, in confinibus Indiæ. Atque in his populi omnium Scytharum nobilissimi *Massagetæ*.

VI.

Fluvii Scythiæ. VI. *FLUVII* universæ *Scythiæ* celebres sunt *Obius*, & *Paropamisus*, ad quem nunc urbs *Camul*, uterque mare Septemtrionale petentes: *Jaxartes*, nunc *Chesel*; & *Rha*, nunc *Volga*, sive *Volha*; & *Edel*, in mare Hyrcanum erumpentes.

Imaus Mons. VII. MONTIUM maximus, atque celeberrimus est *Imaus*: cujus Septemtrionalis pars nunc *AlKai* perhibetur, ubi Tartariæ Imperatorum sepulchra; inde ad Gangis fluvii fontes Indiæque fines ccccl. mill. Germ. longitudine protenditur.

SERICA.

Serica. VIII. AT Tartariæ nunc extremæ ad Eoum mare pars, quæ Catajæ regnum dicitur, olim fuit *Serica* regio, quam gens clarissima *Seres* incoluerunt. Horum metropolim *Seram* eodem nomine etiam nunc exstare, quidam contendunt.

SOGDIANA.

Sogdiana. IX. *SOGDIANA* etiam regio, inter Oxi dexteram ripam, & Sogdios montes sita, quæ Persici olim Imperii fuit, nunc Tartariæ pars est, sub nomine *Ocrage*.

CAP.

CAP. III.

Summa Tartariæ descriptio.

I.

TARTARORUM igitur nomen hodie tota Asia amplissimum est, in Europam etiam, ut antè Scythicum, extensum, ubi *Tartaria Minor* suprà memorata. Gens ipsa fera, atrox, cruenta, inconditis moribus, & omnium barbarorum maximè barbara. Regio plurimùm inculta, tristis, squallida, atque deserta. Nomen accepit à flumine *Tattar*, quod *Mongul* regionem irrigans in mare Septemtrionale effunditur. *Qualitas. & nomē.* *Tattar fl.*

II. Universæ *longitudo* est à Borysthenis ostiis ad *Tabin* usque promontorium mill. Germ. circiter CIↃ. *Latitudo* ab Obii ostio, ad finem *Bramas* regni in confinibus Indiæ, ac Sinarum, mill. IↃC. *Quātitas.*

III. UNIVERSA dividitur in *Asiaticam*, & *Europæam*, quam suprà explicuimus. *Divisio.*

ASIATICA quinque potissimùm partibus distribuitur, quarum nomina hæc: *Tartaria deserta*, *Tartaria Zagataja*, *Turckestan* regnum, *Cataini Magni* Imperatoris imperium, & *Tartaria vetus*.

CAP. IV.

Tartaria deserta, Zagataja & TurcKestan.

I.

Tartariæ desertæ situs, & divisio. DESERTA *Tartaria* inter Tanaim, Volgam, Jaxartem amnes, Tapyros, Sebyos Imaumque montes sita, Sarmatiæ Asiaticæ partem, partemque maximam Scythiæ intra Imaum montem complectitur, in *hordas complures* distributa; quarum præcipuæ sunt: *Zavolhensis*, quæ & *Bulgarorum* Tartarorum est *horda*; *Casanensis*, *Nohaigensis*, *Tumensis*, *Schibanskensis*, *Cosakensis*, *Astracanensis*, quæ quondam peculiare regnum; & *BasKirdensis*; pleræque ab opidis cognominatæ.

HARUM incolæ cùm omnes liberi antè essent, nunc Moscovitarum imperio audientes sunt; exceptis unis *Tumensibus*, qui magno Chano Cataino parent.

Zavolhensis horda. II. *ZAVOLHENSIS horda* magna quondam dicebatur, quia ex hac cæteræ ortum duxerant; unde etiam Imperator eorum *Uluchan* appellabatur, id est, Magnus Dominus, sive Magnus Imperator.

Astracanensis horda. III. *ASTRACANENSIS* regni caput est urbs *Astracan*, sive *Citrachan* prope ostia Volgæ, salinis atque emporio clara; qua de causa mercato-

res

res innumeri ex Moscovia Turcico Imperio, Armeniis, & Perside eò confluunt.

Tartariæ desertæ Populi ad oceanum.

IV. SUNT prætereà in deserta Tartaria, *CzirKassi* inter Tanaim, & Volgam, in Asiatica Sarmatia; & versus Oceanum in Scythia inter Imaum, *Mecriti*, ac *Samojedi*, quos Latinè dicas semetipsos devorantes; aliique eodem tractu, *Molgomsai*, *Badaique*; utrique solem, vel rubrum pannum in sublime elatum, venerantes. Cæterùm dexteræ Obii ripæ, circa mediam fluminis partem, apposita est urbs magnitudine, & incolarum numerositate ingens *Grustina*; Tartaris, & Moscoviticis negotiatoribus frequentissimum emporium.

Grustina Urbs ingens.

TARTARI.

Tartari Zagatai.

V. DESERTÆ Tartariæ à Meridie conjuncti sunt Tartari *Zagatai*, agro, opidis, moribusque cæteris cultiores, ac nobiliores. Fines eorum à *Septemtrione* *Jaxartes* flumen; ab *Ortu* *Turkestan* regnum; à *Meridie* Persicum imperium; ab *Occasu* mare Hyrcanum.

Samarcanda Tamburlanis Patria.

CAPUT regionis, ac sedes Regum est *Samarcanda*, *Tamburlane*, bellicosissimo Tartarorum Imperatore, maximè celebris; urbs magna ac lapide exstructa, at parum frequens. *Zahaspa* ad Oxi ostia, & *Bikent* in mediterraneis clara sunt emporia, quò

Indi, & Catajæ regni incolæ, mercandi causa conveniunt.

TURKESTAN.

TurKestā Regnum. VI. PROXIMUM ab Ortu est *TurKestan* regnum, veterum Sacarum regio; cujus incolæ satis civiles, & culti. Urbium notissimæ, *Taskent*, *Cotam*, *Cascar*, *JarKem*.

CAP. V.

Cataini Magni Chani Imperium: item Tartaria vetus.

I.

Magni Chani Imperiū. POTENTISSIMUM inter Tartaros imperium est Magni Chani in regnis *Cataja*, *Tangut*, *Tainfu*: & in provinciis *Tenduc*, *Camul*, *Ciarciam*, *Kara Kitay*, id est, Nigra Cataja, & *Teber*. Initium ejus est *à Norussis montibus* in confinibus Tartariæ desertæ, extenditurque ad *Tabin* usque promontorium, & fretum *Aniam longitud.* 1ↃC. circiter mill. German. Occupat veterem Sericam; majorem partem Scythiæ extra Imaum montem, partemque Scythiæ intra Imaum.

RE-

REGNUM.

II. *SERICA* eſt ipſum nunc regnum *Cataiæ*, vulgo *Kitay*; incolis (ut ferunt) adeò frequens, & agrorum cultu adeò læta, urbiumque ſplendore, ædificiorum nitore, atque omni denique divitiarum genere adeò affluens, uti neque Græciæ veteri, neque Italiæ cedat. *Regnum Cataje.*

URBIUM opulentiſſima eſt *Cambalu*, regia ſedes, & caput totius imperii Magni Chani, quinque mill. German. ambitu comprehendens: quam duodecim ſuburbia, juxta numerum portarum, circumjacent, frequentiſſimum Indis, ac Sinenſibus mercatoribus emporium. *Cambalu Magni Chani Regia.*

CAINDU urbs velis ſubtiliſſimis, quæ ex arborum corticibus ud uſum fœminarum conficiunt, maximè eſt clara. Qua re tota olim *Serica* nota erat. Unde Plinius: *Seres*, inquit, *lanificio nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem*.

III. IN regno *Tangut* artem Typographicam ante CIↃ. annos inventam fuiſſe, nonnulli contendunt. *Tangut Regnum.*

IV. *TENDUC* Provincia, magni ac potentis Regis Presbyteri Joannis vulgo Pretejany. (quod nomen poſteà Abyſſinorum Regi in Africa per errorem datum fuit) quondam regnum fuit. *Tenduc Provincia.*

V. *TAINFU* regnum amplum, at- *Tainfu Regnum.*

M 2 que

que cultum vitibusque fertile, artificibus, ac negotiatoribus refertum, armorum bellicorum nobilissima inter Tartaros officina. Quin Serico ferro jam inde Plinius palmam tribuit.

TARTARIA.

Tartaria Vetus. VI. POSTREMA universæ Tartariæ pars est Vetus Tartaria, inter Paropamisum amnem, & Sericam, sive Catajæ regnum ad usque Septemtrionalem Oceanum, & fretum *Anian* extensa.

DICITUR vetus Tartaria, quia hinc primò nomen Tartarorum, ut suprà demonstravimus, exortum est. Regiones hìc, & hordæ complures, quarum nomina vix nota, aut certa.

Gog, & Magog. At *Ung*, & *Mongul* regiones, *Gog*, & *Magog* esse, viri docti docent.

CAP. VI.

De Sinarum regione sive China.

I.

Qualitas, limites, & Quantitas. TARTARIÆ, quà Ortum solis prospicit, adnexum est *Chinæ* regnum, cœli temperie, fertilitate soli, amplitudine, opibus, ac potentia, haud cuiquam alii cedens. Gens ipsa (si credimus) ingenio omnium alias superans. Sinas esse Ptolemæi, cùm situs, tùm ipsum vocabulum maximè convincit. Quippe quod Hispanis *China*, id Ita-

lis

lis Tuscis *Cina*, & Germanis *Tschina* scribitur, ubi exiguam in pronunciatione deprehendas differentiam inter *China*, & *Sina*. At ignorantia Hispanicæ pronunciationis, quæ est in Ch, Græcæ literæ χ pronunciatio in vocabulo isto apud alias nationes invaluit. Limites habet, ab *Occasu*, *Damasios* montes, quibus ab India, & Tartaria separatur; ab *Septemtrionibus*, *Ottoracoram*, & murum ccc. milliar. German. inter hujus crepidines contra Tartarorum irruptiones exstructum; ab *Ortu*, Oceanum Sinensem sive Eoum; à *Meridie* eundem Oceanum & regnum *Siam*. *Longitudo* summa est à Tartarorum finibus, qua mare Eoum tangunt, usque ad regnum *Siaut* mill. German. IↃc. *Latitudo* inter Damasia juga, & Oceanum mill. ccc.

II. DIVIDITUR totum regnum in complures provincias, quas illi præfecturas vocant: quarum maritimæ sunt, *Cantan*, *Foquiem*, *Chiqueam*, *Nanquin*, *Xantum*, *Panquin*; mediterraneæ, *Xiamsii*, *Cansii*, *Santii*, *Suchnam*, *Huanum*, *Juana*, *Fuquam*, *Suinam*, *Quicheu*, *Quianci*, *Cochinchina*, *Quancii*. *Chinæ Provinciæ.*

III. URBES per universum regnum esse tradunt celebres ccxl. fossis murisque probè munitas; præter opida, & pagos, quorum infinitus numerus. Amplitudo autem urbium ex eo conjicitur, quòd *Cantam*, una ex minoribus, tria amplius milliaria Germanica circuitu amplecti dicatur. *Urbes.*

IV. DE

De Chinæ Regia. IV. DE *Regia* varia est auctorum traditio; alii quippè *Panquin* eam vocant, alii *Xantum*, quam eandem putant esse *Quinsay*. In Tartariæ finibus versus Septemtriones sitam esse, omnes consentiunt. Antè erat regia *Nanquin*, magna urbs, in medio regni versus Oceanum posita. At de urbe *Quinsay* (sive ea Tartarorum Magni Chani, sive Sinarum Regis regia; utrumque enim traditur) meritò prudentissimi cujusque fidem excedunt ea, quæ M. Polus Venetus tradidit: continere scilicet eam circuitu mill. Ital. circiter centum, id est, Germ. communia viginti quinque, & pontium in ea lapideorum duodecim millia, quorum quidam tantæ altitudinis, uti majores naves erecto malo subtermeare queant: lacum item intra mœnia ambitu mill. German. circiter septem continere; in quo duæ insulæ singulas regias superbissimo opere sustinentes. per universam autem urbem præsidium triginta millium militum. Verùm tamen urbem hanc post Marci Poli tempora bello dirutam, vel alia gravi calamitate destructam esse, quidam putant.

Corea Insula. V. INSULÆ ab Ortu Sinarum regno objacent innumeræ; at duæ insigniores: *Corea*, incolis *Caoli*, longitudine ccxxx. milliar. German. latitudine L.; & multò nobilior *Japan*, *Japan Insula.* longitudine milliar. cl. latitudine lxx. utraque in complures ditiones, quas

Reguli veriùs quàm Reges obtinent, distributa. Hujus tamen potentior Rex est *Neaci*, urbis totius insulæ principis.

CAP. VII.

De India veteri.

I.

SINARUM regno conjuncta est ab Occasu Meridieque *India*, terra omnium nobilissima, auri argentique adeò fœcunda, uti solum ejus aureum argenteumque esse veteres crediderint. *Qualitas.*

NOMEN accepit ab *Indo* nobilissimo flumine. Clauditur ab *Occasu*, Indo; à *Septemtrione*, *Emodis* montibus; ab *Ortu*, itidem montibus *Damasiis*, & *Mæandro*: à *Meridie*, suum mare, quod *Indicum* appellatur, magnis sinubus recipit; in quod, ceu duo cornua, longissimo excursu sese emittit. *Nomen, & limites.* *Quãtitas.*

LONGITUDO ejus summa est ab Indi fontibus usque ad extremum aureæ Chersonesi promontorium mill. German. circiter IↃC.; *Latitudo* maxima à Damasiis jugis in finibus Sinarum, ac Tartarorum ad Simyllam promontorium, nunc *C. Comori*, mill. ccccl.

II. DIVISA fuit olim Gange flumine in duas partes; quarum una versus Occasum, *India intra Gangem*; altera versus Ortum, *India extra Gangem* appellabatur. *Divisio.*

Populi. III. TRADUNT veteres Geographi, fuisse in India populorum *novem millia*, quorum clarissimi *Brachmanes*, Indorum Philosophi, Græcis *Gymnosophystæ* dicti, & *Gangaridæ*, quorum Regem potentissimum Alexander Magnus invadere non ausus est.

Urbes. IV. *URBIUM* fuisse *quinque millia*, iidem auctores prodiderunt, præcipua capacitate; quarum omnium clarissima *Nysa*, in qua genitum Liberum patrem Indi arbitrabantur.

Fluvii. V. FLUVIORUM nobilissimi sunt *Indus* & *Ganges*: *Indus*, quem accolæ quondam *Sandum*, nunc diversis nominibus diversi appellant populi, *Hynd*, *Dul*, *Inder*, & *Caercede*, in Paropamiso monte effusus undeviginti recipit amnes; sed clarissimos *Hydaspen*, & *Hypasin*, qui Alexandri iter terminavit, nusquam latior quinquaginta stadia, aut altior XV. passus, septem ostiis in mare Indicum evolvitur. *Ganges* gemmifer, & auri fœcundus, ex Scythicis exoritur montibus, cujus latitudo minima duo mill. Germ., maxima quinque; ubi vadosissimus, mensuram centum pedum devorat.

Gens Indorum. VI. INDORUM gens vetustissima nunquam à natali solo recessit. quare nemini fas sit mirari vel hominum, vel urbium copiam. Indiam *Liber* pater (quem illi apud se natum arbitrati) primus cum exercitu ingressus est, primusque omnium Indis sub-

actis

actis triumphavit. Dehinc *Persæ* proxima inter Indum, & Gangem armis occupata tenuerunt, donec *Alexander*, Dario superato, Porum Indorum Regem debellavit. Post hunc in pace, suis quique Regibus obedientes, egerunt; donec diù ignoti, tandem Portugallensibus superiori sæculo rursus cogniti fuerunt. Longinquitas Regionis occasionem præbuit fabulis, uti ex veteribus graves etiam scriptores, hominum varias monstrosasque species crediderint.

CAP. VIII.

Summa Indiæ novæ descriptio.

I.

CUM superioribus sæculis ob feritatem intercedentium populorum terra adire India nequiret, tàm longinqui verò maris navigatio nondum experta esset, diù Europæis incognita mansit, cùm non nisi ex veterum scriptis nosceretur. At primus *Guasco Gama*, Portugallensis, ann. CIↃCCCCXCVII. ab Hispaniis profectus, superato Bonæ Spei promontorio, atque universa Africa circumnavigata, Indiæ oram maritimam perlustravit. Post hunc idem ab aliis feliciter tentatum; missique alii aliique subinde à Regibus Portugalliæ, qui oram maritimam vi occupatam, arcibus, ac propugnaculis

India quomodo Europæis cognita fuerit.

Guasco Gama Lusitanus primus Indiæ detector.

munirent. Deprehensum tunc est, varia nationum genera Indias incolere, Hebræos, Persas, Scythas, Arabas, ipsosque Indos, quorum exigua quædam pars post D. Thomæ, ut ferunt, institutionem in fide Christiana permanserunt. Hanc navigationem diù Portugallenses, & Hispani, constituto in Indiis ab Portugalliæ Hispaniæque Regibus Prorege, soli obtinuerunt: donec superioribus annis Hollandis etiam frequentata est.

Indiæ Novæ fines. IISDEM finibus, quibus olim, India nunc etiam circumscribitur. nam & citra Indum amnem populi quidam, ut olim, nunc etiam Indi dicuntur.

Indiæ Novæ Divisio. Indostan. Mangi. II. DIVIDITUR etiam nunc, ut olim, Gange fluvio in duas partes; quarum una *Indostan*, quæ olim India intra Gangem; altera *Mangi*, India extra Gangem. Regna universam continere tradunt XLVII. quorum quædam nimium modica, & arctis admodùm finibus constricta.

AT novissimi tamen Geographorum in *novem* potissimùm *partes*, sive regiones universam Indiam diviserunt, quarum nomina sunt: *Cambaja*, *Narsinga*, *Malabar*, *Orixa*, *Bengala*, *Pegu*, *Siam*, *Camboja*, & Septemtrionalis pars, quæ fermè tertia universæ.

CAP. IX.

Cambaja, Narsinga, Malabar, Orixa.

I.

CAMBAJÆ regnum in dextro Indiæ cornu ad Indi ostia situm, *longitudine* occupat mill. Germ. circiter clx. *latitudine* ferè totidem. *Cambaje situs, & Quantitas.*

II. URBIUM prima est, quæ regno nomen dedit, *Cambaja*, omnium Indicarum cultu atque magnitudine præstantissima, qua de causa *Cairum* Indiæ vocitata. Regia sedes est *Campanel*, in edito loco septenis mœnibus cincta. *Goa* in insula Indi posita, emporii celebritate, agrorum ubertate, incolarum multitudine, atque ædificiorum magnificentia insignis urbs, ob munitionis firmitudinem locique situm claustra regni vocitata. *Urbes.* *Goa Emporium.*

IN eadem insula *Dio* arx, atque in continenti alia *Damaom*, Hispanorum præsidiis custodiuntur. *Dio arx.*

CELEBRES quoque sunt *Beder*, & *Decan* urbes; quarum hæc regno quondam nomen dederat. At citra Indum in Provincia *Guzarate*, quæ pars est regni Cambajæ, præcipua urbs est *Ardavat*, Indi ripæ apposita.

NARSINGA.

Narsinga. III. *NARSINGAM*, in dextro itidem cornu sitam, duobus lateribus, Occidentali, ac Orientali, mare abluit. *Longitudo* ejus à confinibus Cambajæ & Orixæ, ad promontorium *Comori*, mill. occupat German. circiter cl. *Latitudo* summa inter duo maria mill. xc.

REGIÆ sunt duæ: *Narsinga*, unde regno nomen, & *Bisnagar*.

ONOR, *Paleacate*, & *Mangalor*, Lusitanæ ditionis. *Coromandel* & *Maliapor* ab Indis Christianis habitantur: quarum hæc D. Thomæ sepulchro clara.

MALABAR.

Malabar. IV. *MALABAR* regio in extremitate dicti cornu sita, in longum lxxx., in latum xlv. mill. German. regna continet, ab singulis urbibus denominata: *Cananor*, *Calicut*, *Goulete*, *Cranganor*, *Cochin*, *Coulam*, & *Travancor*. Horum *Calicut* cætera præstat; cujus Rex *Samory* incolis, id est, summus Imperator, ac Deus in terris vocatur. Ipsa urbs *Calicut* ampla est, at humiliter exstructa.

IN hac provincia Lusitani tria habent munimenta.

ORIXA.

V. *ORIXÆ* regnum, in ſinu Gangetico inter Narſingæ, & Bengalæ regna protenſum, caput habet *Orixam* urbem. At regia eſt *Ramana*. *Orixa.*

CAP. X.

Bengala, Pegu, Siam, Camboja, India Septemtrionalis.

I.

BENGALA.

BENGALÆ regnum ab urbe *Bengala* dictum, ad Gangis, aliorumque amnium oſtia, in longum c l. in latum c l x x. mill. Germ. obtinet. *Bengale Regnum, & urbes.*

IPSA urbs *Bengala*, magna, celeberrimo emporio inſignis, in inſula fluvii *Coſmin* ſita eſt.

PEGU.

II. REGIA hujus regni eſt *Pegu*, urbs in inſula poſita, totius Indiæ clariſſima, mœnibus munita, ædificiis elegantiſſimis ornata. *Pegu Regnum, & urbes.*

SUBJECTA autem ſunt Regi *Pegu*, & alia regna, quorum *Ava*, verſus Septemtrionem, gemmis, equis, & elephantis abundat.

III. SIAM.

SIAM.

Siam Regnū, & urbes. III. *SIAM* potentissimum regnum, cujus longitudo ccc. lat. clx. conficit mill. urbes insigniores habet *Siam* regiam, admodùm amplam, & *Malacca* in Chersoneso aurea sitam; emporium aromatibus nobilissimum; quatuor milliar. Germ. amplecti dicitur.

CAMBOJA.

Camboję Regnum. IV. HUJUS regni caput est *Camboja*; at sedes Regia *Diam*, quæ quibusdam *Odia*.

INDIA.

India septemtrionalis. V. *BOREALEM* Indiæ partem, quam tertiam universæ diximus, quondam in varia regna divisam, nunc Tartari ex Tartaria hùc transgressi obsident. Hi *Mogores* dicuntur, & eorum rex *Magnus Mogor*; cujus regia *Delly*, in confinibus Cambajæ, & Narsingæ regnorum. Sub hoc Rege urbes claræ, *Mandao*, *Sanga*, *Moltan*, *Citor*, & *Aracan*, singulorum regnorum capita.

CAP.

CAP. XI.

Insulæ in Indico Mari.

I.

INSULARUM in Indico Mari tantus est numerus, ut haud facilè iniri queat; quare præstantiores solùm dicendæ. *Majores Insulæ in Indico mari.*

PRINCEPS est atque omnium toto Oriente nobilissima *Sumatra*, in complura regna divisa; Secunda est *Borneo*; Tertia *Java Major*, incognitæ magnitudinis; quam Jul. Cæsar Scaliger omnium rerum facili ubereque proventu *compendium Orbis* appellavit. In hac celeberrimum emporium *Bantam*.

II. DEIN insulæ *Celebes*, *Gilolo*, *Ceiram*; quas *Sindas* esse putant Ptolemæi: & inter has sparsæ *Moluccæ*: parvæ, at felici aromatum productu nobiles, *Bachian*, *Tidor*, *Ternate*, *Motir*, *Machian*. Jamque Sinarum regno approximantes *Philippinæ*, quas *Barussas* Ptolemæi interpretantur. Harum maxima *Lutzon*, in qua Hispani urbem condiderunt *Manilliam*. Secunda est *Mindana*. Tertia *Calamiane*. Dein reliquæ minores inter has dissipatæ. Hinc verò versus Orientem sunt aliæ complures, in universum Hispanis *Islas de las Velas*. Hinc rursus Meridiem versus c l. distans milliar. Germ. est nova *Guinea*; quæ an sit *Minores Insulę ad Indiam.*

insula

insula an verò pars Continentis terræ Australis, nondum satis compertum habemus. At in sinu Gangetico Narsingæ regno adversa *Ceylon*, novem regnis distincta, antiquis *Taprobana* dicta.

CAP. XII.

De Persarum imperio.

I.

Fines, & Qualitas Persici Imperii. PERSARUM regnum antiquitùs occupabat quicquid præter explicatas terras in Asia reliquum est, quin etiam Indiæ partem, & Ægyptum, quæ antiquitùs in Asia censebatur, longitudine ab Hellesponto ultra Indi ostia milliar. German. ıɔcc. latitudine à Ponto ad sinus Arabici fauces ıɔ. quo spatio multæ regiones, atque regna recensentur, de quibus ordine erit agendum. At primo loco eam partem narrabimus, quæ nunc *Persarum*, sive *Sophorum* imperium dicitur. Hoc clauditur à *Septemtrione* Hyrcano, sive Caspio mari, & Oxo flumine Caucasoque monte; ab *Oriente*, Indo; à *Meridie*, mari ac sinu Persico; ab *Occasu*, Euphrate amne, & Tigri, qui in illum immergitur, Niphaticis jugis, & Araxe fluvio, qui in Hyrcanum mare evolvitur. *Longitudo* ejus est ab Araxis ostio ad Indi ostia milliarium cccclx. *Latitudo* ab Oxo ad mare Persicum cclxx.

II.

II. REGIONES hîc olim, *Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Persis, Susiana, Assyria, Media.* *Divisio*

CAP. XIII.

Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia.

GEDROSIA.

I.

GEDROSIÆ, quæ nunc *Khesimur*, & *Guzarate*, populi fuerunt *Arbitæ, Parsitæ, Musarnæi, Rhamnæ*. Regiones *Paradene, Parisene*. Flumen nobile *Arbis*, sive *Arabis*. Urbes inclytæ *Parsis*, caput regionis, *Arbis*, & *Cuni*. *Gedrosiæ populi. Regiones, fl. & Urbes.*

CARMANIA.

II. *CARMANIÆ* veteris nunc regiones sunt *Kirman, Goadel*, & *Ormuz* regnum. Populi in ea quondam *Isatichæ, Zuthi, Gadanopydres, Camelobosci, Sozotæ*, dicti, *Adgenites, Rhudianæ, Ares, Caradræ, Pasargadæ*, & *Amorzæi*. Regiones, *Modomastice, Parepaphitis, Cabadina, Chantonice*. Flumen, *Samydaces*. Mons, *Semiramidis*. *Carmaniæ populi.*

dis. Urbes, *Carmana*, *Samydace*, *Alexandria*, *Armuza*.

DRANGIANA.

Drāgianę populi, & Urbes. III. *DRANGIANÆ*, nunc *Sigestan*, populi *Darandæ*, & *Batrii*. Regio *Tatacene*. Urbes inclytæ, *Ariaspe*, *Prophthasia*.

ARACHOSIA.

Arachosię populi, & Urbes. IV. *ARACHOSIÆ*, nunc *Candahor*, populi *Margyetæ*, qui antè *Arimaspi*, posteà *Euergetæ* dicti; *Sydri*, *Roplutæ*, *Eortæ*. Urbes *Arachotus*, *Alexandria*.

PAROPAMISIS.

Paropamisidis populi, & Urbes. V. *PAROPAMISIDIS*, quæ nunc *Sablestan*, populi *Bolitæ*, *Aristophyli*, *Ambantæ*, *Parietæ*, *Parsii*. Urbes claræ, *Carura*, quæ & *Ortospana*, *Naulibis*.

BACTRIANA.

Bactrianę populi, & Urbes. VI. *BACTRIANA* nunc *Corasan* dicitur; Populi olim *Salataræ*, *Zariaspæ*, *Chomari*, *Comi*, *Acinacæ*, *Tambyzi*, & *Thocarorum magna gens*; *Maricai*, *Scordi*, *Varni*, *Savadii*, *Orsiti*, *Amarispi*. Urbes duæ regiæ; *Bactra*, & *Ebusmi*. claræ item *Maracanda*, *Charracharta*.

MAR-

MARGIANA.

VII. POPULI *Marginæ*, quæ nunc *Elsabas*, *Derbicæ*, *Massagetæ*, è Scythia hùc transgressi; *Parni*, *Dae*, *Tapurni*. Urbium clarissima *Antiochia Margiana*, antè *Alexandria* dicta, post verò *Seleucia*. *Margianæ populi.*

HYRCANIA.

VIII. POPULI *Hyrcaniæ*, (unde proximum Mare Hyrcanum dicitur) *Maxeræ*, *Astabeni*, *Chrindi*, Regio *Arsitis*. Caput regionis *Hyrcana*; inde *Amarusa*. *Hyrcaniæ populi, & Urbes.*

ARIA.

IX. *ARIÆ*, nunc *Diargument*, populi *Nisei*, *Astaveni*, *Musdorani*, *Casirotæ*, *Obares*, *Elymandri*, *Borgi*. Urbes, *Aria*, *Alexandria*, *Bitaxa*. *Ariæ populi, & Urbes.*

PARTHIA.

X. *PARTHIÆ*, nunc *Arac*, regiones sunt, *Comisene*, *Parthiene*, *Parautticene*, *Tabiene*, cujus gens *Sobidæ*. Caput regni ac Regia *Hecatompylus* à centum portis dicta. *Parthiæ regnũ, & Urbes.* *Hecatompylus.*

CAP.

CAP. XIV.

Persis, Susiana, Assyria, Media.

PERSIS.

I.

Persidis populi, & Urbes. POPULI *Persidis*, quæ nunc *Farsi*, *Mesabatæ*, *Rapsii*, *Hippophagi*, *Suzæi*, *Mægores*, *Stabæi*. Regiones *Parætacene*, *Misdia*, *Mardiene*, *Toacene*. Urbium clarissimæ, *Persepolis*, caput quondam imperii Persici, omnium elegantissima; *Axima*, *Marasium*, *Toace*.

SUSIANA.

Susianæ populi, fl. & Urbes. II. *SUSIANÆ*, quæ nunc *Elaran*, gentes *Elymæi*, quorum regio *Elymæa* vel *Elymais*, *Cossæi*. Regiones, *Melitene*, *Cabamene*, *Characene*, *Cissia*, *Chaltapitis*, & campus *Dera* sive *Derius*, omnium fertilissimus. Fluvii nobiles, *Mosæus*, *Oroates*, & *Eulæus*, tàm limpidis aquis, ut nullas alias reges bibere voluerint. Urbes claræ *Susa* & *Tariana*.

ASSYRIA.

Assyriæ regiones, populi, fl. & Urbes. III. *ASSYRIÆ*, nunc *Cusistan*, regiones notiores fuere, *Arrapachitis*, *Sitacene*, *Adiabene*, *Apolloniates*, *Calacene*, *Arbelitis*. Populi *Garamæi* & *Sambatæ*. Fluvii in Tigrim defluentes,

Lycus,

Lycus, *Caprus*, & *Gorgus*. Urbes insigniores, *Ninus*, quæ *Ninive* in Sacris literis, quondam clarissima, à *Nino* condita; *Ctesiphon* Parthorum regia, & *Arbela* quondam vicus, ubi Darium vicit Alexander magnus.

MEDIA.

IV. *MEDIÆ*, quæ nunc *Sarch* dicitur, populi celebres fuere *Caspii*, à quibus *mare* proximum *Caspium* vocatur, quod & *Hyrcanum* ab *Hyrcanis*; & *Caspiæ portæ* ab illis; *Cadusii*, *Geli*, *Dribyces*, *Avarici*, *Mardi*, *Carduchi*, *Gordieni*, posteà dicti; *Marundę*, *Margasi*, *Sagartii*, *Tapuri*, *Sidices*, *Vadassi*. Regiones *Atropatia*, *Choromiterne*, *Sagrianica*, *Ragiana*, *Daritis*, *Zapavortene*, *Syromedia*. Urbium notissimæ, *Ecbatana*, *Arsacia*, *Cyropolis*, *Europus*. Fluvii celebres, *Cambyses*, *Cyrus*, *Mardus*, qui & *Amardus*, *Strato*, *Corindas*. Montes, *Coronus*, *Jasonius*, *Orontes*, *Zagrus*, *Choatras*. *Medię populi; Urbes, fluvii, montes.*

CAP.

CAP. XV.

De varia Imperii Asiatici mutatione, nova Sophorum Regni descriptione; item de regno Ormuz.

I.

Asię Varia Imperia. INITIO rerum penes *Assyrios* Asiæ, id est, terrarum, quæ nunc sub *Turca* & *Sopho*, Imperium stetit. Posteà ad *Medos* devolutum; ab his ad *Persas* per Cyrum translatum. Dein *Macedones*, Alexandro Darium debellante, occuparunt. mox cùm pars Romanorum imperio cederet, *Parthi*, vilis antè atque ignava gens, potentissimum in Asia regnum condiderunt; magnis exinde cladibus Romanos afficientes, donec ipsi à Turcis & Saracenis afflicti fuerunt, regnumque eorum divexatum. Tandem Persarum nomen atque virtus in *Sophis* iterùm emersit, Ismaele rege potentiam imperii sui maximè stabiliente.

REGNUM PERSARUM.

Regnum Persarũ, seu Sophorum. II. NUNC *Persarum* sive *Sophorum* universum Imperium in regiones divisum est, quorum nomina; *Sarc*, *Cusistan*, *Elaran*, *Farsi*, *Arac*, *Elsabar*, *Diargument*, *Corasan*, *Sablestan*, *Can-*

Candahor, *Sigeſtan*, *Cheſimur*, *Kirman*; *Goadel*; quibus accedunt *Ormuz* peculiare regnum, & *Guzarate* Provincia, quam Indorum in Cambajæ regno diximus.

III. URBIUM clariſſimæ ſunt in regione *Sarc*, *Tauris* regia, IV. mill. Germ. circuitu complectens: *Caſmin* altera regia. Reliquæ ſunt *Tamai*, *Turcoman*, *Derbent*, *Erex*, *Zeken*, *Meren*, *Servan*, & *Ardovil*, Sophorum origine inclyta. In *Farſi* regione *Siras* regia, urbs pulchra ac ſplendida, inter majores Orientis computata, V. mill. Germ. ambitu continens. In *Arac Caſſam* urbs opulenta, & *Hagiſtan* ſive *Hiſpaham* ob magnitudinem dimidia Orbis pars Perſis dicta. in *Coraſan Iſtigias* regia, urbs magna atque amœna. In *Candahor* ipſa urbs *Candahor*, emporium Indis & Catainis mercatoribus celeberrimum. In *Kirman*, ipſa urbs *Kirman*, caput regionis. *Ejuſdem Urbes.*

REGNUM ARMUSIÆ.

IV. CÆTERUM veteris Carmaniæ nunc pars eſt Regnum *Ormuz* admodùm potens: quod Plinio *Armuzia* regio dicitur, populi *Armozei*. Ptolemæus refert hoc ſitu civitatem *Armuzam*, & Strabo *Armozum*, quo nomine hodie cenſeri poteſt *Ormuz* in inſula ejuſdem nominis. *Armuſiæ Regnum, Ormuz.*

REX Saracenus eſt; olim Perſarum, nunc Hiſpaniarum Regis, qui

arcem

arcem illic obtinet munitissimam, stipendiarius. Sed hujus Regni pars altera est in proximo Arabiæ litore.

Armuza emporiũ, Ormuz. CAPUT Regni est *Armuza*, vulgo *Ormuz*, urbs satis elegans, emporiumque gemmis, unionibus, atque aromatibus, quæ India, Persis, & Arabia mittunt, celeberrimum.

CAP. XVI.

De reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet: & speciatim de Albania, Iberia, Colchide, & Armenia.

I.

Turcici Imperii Regiones. QUOD reliquum est Asiæ, *Turcicum Imperium* totum obtinet. Regiones hic olim fuere *Albania*, *Iberia*, *Colchis*, *Armenia*, *Cappadocia*, *Galatia*, *Pontus*, & *Bithynia*, *Asia minor*, *sive propriè dicta*, *Lycia*, *Pamphylia*, *Cilicia*, *Syria*, *Mesopotamia*, *Babylonia*, & *Arabia*. In insulis celebriores, *Cyprus*, & *Rhodus*, *Lesbos*, *Chios*, & *Cos*.

ALBANIA.

Albania, Georgia. II. *ALBANIA* nunc *Georgiæ* pars *Orientalis*, inter Iberiam, & mare Caspium sita, ab *Albano* flumine nomen habere videtur. Fluviorum nobilissimus est *Cyrus*, Caspium mare ab-

abluens . Urbes insigniores *Chabala*, sive *Cabalaca*, *Albana* & *Getara*.

IBERIA.

III. *IBERIA* nunc pars *Georgiæ Occidentalis*, inter Albaniam & Colchidem sita, gentis *Iberorum* clarissimum solum, urbes celebres habuit *Artanissam* , & *Armacticam* , sive *Harmastin*. *Iberia, Georgia.*

COLCHIS.

IV. IN *Colchide* , quæ nunc *Mengrelia* dicitur, inter Iberiam & Pontum Euxinum sita, populi fuere *Ealæ* & *Manrali*, unde regioni nunc nomen . Fluvii celebres , *Phasis* , *Cyaneus*. Montes *Caucasus* & *Corax* . Urbium clarissimæ *Phasis* & *Dioscurias* , quæ posteà *Sebastopolis*. *Colchis, Mengrelia.*

ARMENIA MAJOR.

V. *ARMENIA* universa dividitur Euphrate amne in majorem & minorem. *Major* est, quæ nunc in tres partes divisa , *Turcomannia* , *Popul* , & *Curdi* appellatur. à *Septemtrione* Moschicis montibus separatur à Colchide & Iberia, Cyroque amne ab Albania ; ab *Oriente* Caspium mare habet & Caspium montem ; à *Meridie*, montem Taurum , quo à Mesopotamia, & Nyphatem, quo ab Assyria *Armeniæ majoris fines.*

discernitur ; ab *Occidente* Euphrate amne à minori Armenia disterminatur. Mediam dividit *Antitaurus* mons. Fontes hic amnium toto Oriente nobilissimorum, *Euphratis* ac *Tigris*; montes *Gordiæi* & *Pariedrus*. Regiones sunt *Cotacene*, *Bocche*, *Tosarene*, *Totene*, *Colthene*, *Soducene*, *Syracene*, *Sacasene*, *Basilissene*, *Hobordene*, *Arsea*, *Acilisene*, *Astaunitis*, *Sophene*, *Anzitene*, *Thospitis*, *Corinea*, *Gordiene*, & *Cortæa*. Populi, *Mardi*, *Gordiæi*. Urbium notissimæ *Armauria*, *Artaxata*, *Thospia*, *Artemita*, & *Tigranocerta*.

Euphratis, & Tigris fontes.

ARMENIA MINOR.

Armeniæ minoris termini.

VI. *ARMENIA minor*, quæ nunc *Pegian* & *Bozoch*, clauditur ab *Ortu* Euphrate amne, à *Meridie* Amano monte, ab *Occasu* & *Septemtrione* monte Scordisco. Mediam itidem secat *Antitaurus*. Regiones in ea, *Orbalissine*, *Ætulane*, *Ærethica*, *Horsene*, *Orbisene*. item præfecturæ, *Cataonia*, *Morimene*, *Iaviana*, *Aravene*. Fluvius inclytus *Melas*, qui Euphrati jungitur.

Regiones.

URBIUM principes, *Satala*, *Nicopolis*, *Melitene*, *Comana*.

CAP.

CAP. XVII.

Cappadocia, Galatia, Pontus, & Bithynia.

I.

CÆTERUM sinus ille terrarum, qui est inter Ponticum & Cyprium maria, *Natolia* nunc dicitur, ab una provinciarum *Anadole*. Hic olim regiones, *Cappadocia*, *Galatia*, *Paphlagonia*, *Pontus*, & *Bithynia*, *Asia minor*, *Lycia*, *Pamphylia*, & *Cilicia*. *Natolia quasnam Regiones complectatur.*

CAPPADOCIA.

II. *CAPPADOCIA*, quæ nunc quatuor complectitur regiones, *Genech*, *Suvas*, *Anadole*, & *Amasiam*, ab *Ortu* habet Armeniam minorem, à *Meridie* Ciliciam, ab *Occasu* Pamphyliam & Galatiam, à *Septemtrione* Pontum Euxinum. Fluvii nobiles *Iris* & *Thermodon*. Regiones *Lycaonia*, *Themiscyrene*, *Zelitica*, *Carmanene*, *Gargaurasene*, *Gargauritis*, *Antiochene*, *Tyranis*. Gens *Heniochorum* magna, ac multis nominibus distincta. Urbes claræ, *Comana*, *Pontica* cognomine, *Neocæsarea*, *Sebastia*, *Diocæsarea*, *Maza*, quæ & *Cæsarea*, *Iconium*, *Laranda*, *Tyana*, *Trapezus*, *Amasia*, Strabonis Geographi cunis decorata. *Cappadociæ fines, fl. Regiones.*

GALATIA.

Galatiæ, seu Gallogræciæ fines. III. *GALATIA*, cujus nunc partes *Roni*, & *Chiancare*, dicta est hæc regio à *Gallis*, ex Italia post incensam Romam hùc transgressis, eadem *Gallogræcia* & *Græcogallia*, quia Gallis Græca gens mista incoluit. Anteà *Phryges* tenuere & *Paphlagones*. Paphlagoniæ nomen mansit in parte Galatiæ. Includitur autem Galatia à *Septemtrione* Pontico mari, ab *Ortu* Cappadocia, à *Meridie* Pamphylia, ab *Occasu* Asia minori, & Ponto Bithyniaque. *Regiones.* *Regiones* versus septemtrionem *Paphlagonia*, in qua *Heneti* populi, undè *Veneti* in Italia: versus Meridiem *Isauria*, ubi urbs *Isaura*, & *Pisidiæ* pars, cujus altera pars in Pamphylia memorabitur. Populi *Chalybes*, *Trocmi*, *Proserliminitæ*, *Byceni*, *Orondici*: & Gallorum nationes, *Tectosagæ*, quorum caput *Ancyra* urbs; *Urbes.* *Tolistobogii*, *Voturi*, & *Ambiani*. Urbes inclytæ *Teuthrania*, *Sinope*, Mithridatis & cunis & sepulchro nobilitata; *Amisus*, *Therma*, *Pessinus*, quæ *Dindymene* & *Cybele* antè dicta. Montes sunt, *Olgasis*, *Didymus*, & qui *Cælenorum tumulus*.

PONTUS, ET BITHYNIA.

Ponti, & Bithyniæ fines. IV. QUÆ antè duæ erant regiones, *Pontus* ad Ortum solis, *Bithynia* ad Occasum, posteà sub una provin-

cia

cia censæ sunt. Terminatur provincia à *Septemtrione* mari Pontico; ab *Ortu* Galatia; à *Meridie* Asia minori; ab *Occasu* Propontide. Mons clarus est *Orminius*. Flumina, *Parthenius*, *Hippias*, *Sangarius*, *Ascanius*. Regiones, *Bogdomanis*, *Timonitis*. Populi, *Chalcedonii*, *Mariandini*, *Caucones*, *Sygiani*. Urbes insignes, *Chalcedon*, quæ nunc *Scutari*, Constantinopoli adversa; *Nicomedia*, *Apamea*, *Heraclea*, *Nicæa*, *Prusias*, quæ nunc *Bursia*, & *Libyssa* Annibalis interitu ac sepulchro nota. *Fluvii.* *Regiones.* *Urbes.*

CAP. XVIII.

Asia minor sive propriè dicta.

I.

ASIA *propriè dicta*, quæ & *minor*, (nunc tres ejus partes, *Chintalem*, *Sarcum* & *Germian*) terminatur ab *Septemtrione* Bithynia ac Ponto; ab *Ortu* Galatia Pamphyliaque & Lycia; à *Meridie* eadem Lycia & Rhodiensi mari; ab *Occasu* Ægæo pelago & Hellesponto. Regiones, in quas dividitur, sunt hæ; *Phrygia*, *Mysia*, *Lydia* & *Caria*: & quas Græcæ gentes in litore Ægæo incoluerunt, *Æolis*, *Jonia*, & *Doris*. *Termini & Partes Asiæ minoris.*

PHRYGIA.

Phrygiæ majoris pop. fl. Urbes.

II. *PHRYGIA* duplex eſt; altera *major*, altera *minor*, quæ & Troas.

MAJORIS Phrygiæ populi *Olympeni*, *Moccadelii*, *Cydiſſes*, *Gipetini*, *Moxiani*. Montium celeberrimus eſt *Cadmus*, quo à Lycia diſcernitur. Fluvii nobiles *Mæander* & *Marſyas*. Urbes inſignes *Synnada*, & *Apamia*, *Cibotus* cognomine, ante *Celænæ* dicta....

PHRYGIA.

Phrygia minor, ſeu Troas

III. QUÆ antè *Troas* erat, à Phrygibus occupata, *Phrygia minor* dicta fuit; in ea amnis nobiliſſimus *Scamandrus*. Urbium notiſſima, Grajorumque monumentis celebratiſſima, *Ilium* ſive

Troja. Novum Ilium.

Troja, Græcorum decenni obſidio excidioque inclyta. Inde novum *Ilium* triginta ſtadiis ab veteri diſtans. item *Alexandri Troas*, quæ & *Alexandria*.

MYSIA.

Myſiæ majoris op. montes, fl. Urbes.

IV. *MYSIA* ſimiliter in *majorem* ac *minorem* dividitur. In *majori*, inter minorem & Phrygiam majorem ſita, populi fuere *Olympeni*, *Trimenothuritæ* & *Myſomacedones*. Montes nobiles *Olympus* & *Cimon*. Fluvius *Rhyndacus*. Urbium notiſſimæ, *Antandros*, *Adrami-*

mitium, *Pergamus*, *Trajanopolis*, *Alyda*.

MYSIA.

V. IN *minori Mysia*, quam Hellespontus & Propontis perfundunt, amnes sunt celebres *Æscpus*, *Granicus*, *Simois*. Mons *Ida*, Paridis & *Oenones* amoribus notus. Urbes insigniores, *Cyzicus*, *Parium*, *Lampsacus*, *Abydus* & *Dardanum*. *Mysię minori flum. & Urb.*

LYDIA.

VI. *LYDIÆ* pars altera dicitur *Mæonia*. Flumina in utraque *Caicus*, *Thermus*, qui *Pactolum* auriferis arenis famigeratum (unde χρυσορόας dictus) recipit, & *Caistrus*, qui Lydiam à Caria dispescit. Montes clari, *Sipylus*, *Tmolus*, *Mesogys*, *Mimas*. Urbium nobilissimæ, *Thyatira*, *Sardes*, *Philadelphia*. *Lydię fl. montes, Urb.*

CARIA.

VII. IN *Caria* flumina *Mæander*, in Phrygia majori ortum, & ab hoc receptum *Lycus*. Montes, *Phœnix*, *Mycale* & *Latmus*. Urbes claræ, *Tripolis*, *Laodicea*, *Antiochia*, *Magnesia*, *Priene*, *Alabanda*, *Stratonice*, & in litore *Miletus*, dives quondam atque potens mari Græcorum civitas, *Myndusque*. *Carię fl. montes, Urb.*

ÆOLIS.

Æolidis Urbes.

VIII. IN *Æolide* urbes inclytæ, *Cuma*, *Phocæa*, *Elea*.

JONIA.

Joniæ Urbes.

IX. IN *Jonia*, *Smyrna*, *Clazomenæ*: *Teos*, *Lebedus*, *Colophon*, non tàm *Clarii* Apollinis oraculo, quàm *Homeri* natalibus nobilis; & *Ephesus* omnium clarissima: cujus decus templum Dianæ Amazonum opus, adeò magnificum, uti Xerxes, cùm omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit: quod posteà *Herostratus*, ut nomen memoria sceleris extenderet, incendio destruxit. Id postmodum ad augustiorem cultum Ephesii reformarunt.

DORIS.

Doridis Urbes.

X. IN *Doride* urbes fuere *Halicarnassus* & *Cnidus*.

CAP. XIX.

Lycia, Pamphylia, & Cilicia.

I.

Lyciæ fines.

LYCIA, quæ nunc *Aldinelli*, terminatur ab *Occasu* & *Septemtrione* Asia minore, ab *Ortu* Pamphylia, à *Meridie* mari suo, quod Lycium est. Mon-

Montium celebratissimus *Chimæra*, nocturnis æstibus fumum exhalans: unde fabula triformis monstri in vulgum data est, quod Chimæram animal putaverunt. Hinc Ovidius: *Chimæra mons.*

Quoque Chimæra jugo mediis in partibus hircum,
Pectus & ora leo, leo caudam serpentis habebat.

IN cacumine quippe *Leones* habitabant; in medio, ubi pascuis abundat, *Capræ*; in radicibus *Dracones*. Fluvii celebres, *Xanthus*, *Limyrus*. Urbes, *Patara*, *Andriace*, *Telmessus*.

PAMPHYLIA.

II. *PAMPHYLIA*, quæ nunc *Menteseli*, clauditur ab *Septemtrione* Galatia, ab *Oriente* Cilicia & Cappadocia, à *Meridie* suo mari, quod Pamphylium, ab *Occidente* Lycia ac Phrygia majori. Regiones in ea sunt *Carbalia* & *Pisidiæ* pars, cujus alteram partem in Galatia memoravimus. *Pisidæ* anteà *Solymi* dicti fuere. Montium nobilissimus est *Taurus*: qui totius Orbis maximus, à Pamphylio mari juxta Chelidonias insulas exoriens, per varias innumerasque gentes, aliis aliisque nominibus, ab Occasu in Ortum ad Scythiæ usque & Indiarum fines extremos extenditur, pari longitudine ferè qua ipsa Asia; dividitque Asiam universam in duas partes, quarum al- *Pamphyliæ fines, & Regiones.* *Taurus mons totius orbis maximus*

Asia intra Taurum, & extra Taurum. tera, quæ Septemtrionem spectat, *Asia* dicitur *intra Taurum*; altera, quæ Meridiem, *Asia extra Taurum*. Porrò urbes in Pamphylia insignes sunt, *Side*, *Seleucia*, *Pisidiæ*, *Antiochia*, *Termessus*, & *Perga*.

CILICIA.

Ciliciæ fluvii, & Urbes. III. *CILICIA*, quæ nunc *Carmania*, longissimo tractu inter Taurum & Cilicium mare porrecta, fluvios celebres habet, *Calycadnum*, *Lamum*, *Cydnum*, *Sarum* & *Pyramum*. Urbes claræ sunt in litore, *Selenus*, *Pompeiopolis*, antè *Soloe Cilicii* dicta, *Mallus* & *Issus*, quæ sinui cui adjacet, nomen *Issici* dedit: intus *Tarsus*, D. Pauli Apostoli natalibus clara.

CAP. XX.

Summa Syriæ descriptio: item Palæstinæ; sub qua Idumæa & Judæa.

SYRIA.

I.

Syriæ antiquæ fines, quãtitas, Divisio. CILICIÆ ab Ortu jungitur *Syria*, quondam terrarum maxima, & pluribus distincta nominibus. Namque & *Assyria*, & *Mesopotamia*, & *Babylonia*, & *Phœnice*, & *Palæstina*, partes ejus fuerunt. Olim ac diù potens; sed cùm eam regno Semiramis

tenuit,

tenuit, longè potentissima. At postmodò Assyria, Mesopotamia, & Babylonia avulsis. *Syriæ fines* fuere à *Septemtrione* Amanus mons, quo à Cappadocia & Armenia separatur; ab *Ortu* Euphrates amnis, quo discernitur à Mesopotamia, usque ad Thapsacum opidum; atque inde Arabia deserta; à *Meridie* Arabia Petræa; ab *Occasu* ejusdem Arabiæ Petrææ parte & mari Syriaco, sive Phœnicio, Amanoque monte, quo à Cilicia submovetur. *Longitudo* inter Sirbonis paludem, & Taurum montem, quà eum perrumpit Euphrates, mill. CXL. *Latitudo* inter mare & Arabiam desertam mill. L.

DIVIDITUR in *Palæstinam*, *Phœnicen*, *Antiochenen*, *Comagenen*, & *Calen*.

PALÆSTINA.

II. *PALÆSTINA* clauditur à *Septemtrione* Phœnice, ab *Ortu* Cœlesyria, à *Meridie* Arabia Petræa, ab *Occasu* ejusdem Arabiæ parte & mari Syriaco. Dicta fuit quondam *Terra Chanaan*, à *Chanaan* filio *Cham*, qui eam obtinuit. postéaquam verò *Israelitæ* eam, pulsis antiquis cultoribus, ex divino mandato obsederunt, *Judæa* nuncupari cœpit. Romanis Græcisque scriptoribus dicta est *Palæstina*, à magna olim gente *Palæstinorum*, quos sacræ literæ *Philistim* vocant. Dividitur iisdem scriptoribus in *Idumæam*, *Palæstinæ fines, & nomina.*

mæam, *Judæam*, *Samariam* & *Galilæam*.

IDUMÆA.

Idumæa aliàs Edom.

III. *IDUMÆÆ*, quæ in sacris literis est *Edom*, inter Arabiam Petræam, Judæam, & mare Internum porrectæ, urbs ingens fuit & munita admodum *Gaza*, (sic Persæ ærarium vocant) cui inde nomen, quod *Cambyses*, cùm armis Ægyptum peteret, hùc belli & opes & pecuniam intulerat. Expugnatam Alexander vastavit.

Gaza.

JUDÆA.

Judæa.

IV. IDUMÆAM sequitur *Judæa*, cujus caput *Hierosolyma*, longè clarissima urbium Orientis, non Judææ modò. *Titus Vespasianus* captam totam diruit, *Ælia Capitolina* posteà dicta, cùm ab *Ælio Adriano*, mutata nonnihil loci regione, restitueretur. Nunc Turcis incolis *Chutz* est. Reliquæ Judæorum urbes celebres fuere in litore *Ascalon*, magna, & non minor *Azotus*: item *Jamnia*, & *Joppe*, Phœnicum urbs antiquissima, quam Mela ac Plinius antiquiorem terrarum inundatione prædicant. Hìc *Andromedam* belluæ marinæ expositam fuisse fabulati sunt. Intus *Emmaus*, vicus antè, & *Lydda*, & *Hiericus*, quæ *Jericho* in sacris literis: & prope Hierosolyma *Bethlehem*, vel nobilissima in toto or-

Hierosolyma, posteà Ælia.

Aliæ Urbes Judææ

be.

be terrarum JESU CHRISTI, humani generis Servatoris natalibus.

AT pars Judææ *Peræa* dicta fuit, hoc est, *Ulterior*; quia πέραν τ̃ Ἰορδάνε, id est, trans Jordanem, sita. In ea *Macherus*, secunda quondam arx Judææ ab Hierosolymis.

JORDANIS.

V. SED de *Jordane* hoc loco retulisse conveniat. *Jordanis* igitur amnis, qui Hebræis *Jarden*, oritur, ut auctor est D. Hieronymus, ex duobus fontibus haud procul à se dissitis, quorum alteri *Jor*, nomen est, alteri *Dan*; conjuncti nomen amni faciunt *Jordan*, sive Jordanis. Ipse amœnus, & quatenus locorum situs patitur, ambitiosus; accolisque se præbens, velut invitus *Asphaltitem lacum*, dirum natura, petit, à quo postremo ebibitur, aquasque laudatas perdit, pestilentibus mistas. At à fontibus CCCLXXXIV. circiter stadia prolapsus, ubi prima vallium fuit occasio, in *lacum* se fundit *Samochoniten*; inde in multò majorem, quem Latini *Genesaram*, Græci *Genesaritin* & *Tiberiadem*, ab opidis appositis dixerunt. Sacrorum librorum scriptores eadem ratione stagnum *Genezareth* & *mare Tiberiadis* vel *Galilææ* vocant. Inde Samariam Judæamque perfundens, tandem Asphaltite lacu retinetur.

Jordanis fl. descriptio.

Samochonites laus. Lacus Genesara, aliàs mare Tiberiadis, & Galilææ.

LACUS ASPHALTITES.

Asphaltites Lacus seu Mare Mortuum. VI. *ASPHALTITES* nihil præter bitumen gignit; unde & nomen ἀπὸ τ̃ ἀσφάλτου. Neque pisces, neque suetas aquis volucres patitur, sapore corrupto, & gravitate odoris pestifer. Idem propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, *Mortuum mare* dicitur. Nam neque ventis impellitur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur; neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur, nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. At nullum corpus animalium recipit: tauri camelique fluitant, periti imperitique nandi perinde attolluntur.

CAP. XXI.

Samaria, Galilæa, Phœnice, & Libanus.

SAMARIA.

I.

Samariæ Urbes. JUDÆÆ jungitur *Samaria*, aliquantò latiùs juxta litus extensa; quippe & *Joppe*, & *Azotus*, & *Ascalon* Samariæ opida, ab auctoribus usurpantur. Caput regionis est *Samaria*, quæ & *Sebaste*; *Neapolis*, & *Gamala*, atque in litore *Apollonia*.

II. GA-

GALILÆA.

II. ULTIMA Palæstinæ est *Galilæa*, cujus caput in litore *Turris Stratonis*, eadem posteà *Cæsarea Stratonis*, sive *Cæsarea Palæstinæ* ab Herode Rege de novo condita. Intus ad lacum Genesaram, seu mare Galilææ, *Capernaum*, *Julias*, *Bethsaida*, *Tiberias*, *Tarichea*; inter lacum & mare Phœnicium *Nazareth*, Christi redemptoris nostri domicilium: & *Cana Galilææ*, sive *minor*. At notandum hoc loco, unam equidem hanc esse Græcis Romanisque scriptoribus Galilæam: in sacris autem literis *duas* censeri; quarum altera jam explicata, *Inferior* est cognomine: altera verò Phœnices pars est, *Galilæa Superior* dicta, seu *Galilæa Gentium*. *Galilææ Urbes.* *Galilæa inferior, & superior, seu Gentium.*

PHOENICE.

III. *PHOENICE* antè erat, quidquid terrarum inter *Eleutherum* flumen & Pelusium oppidum Ægypti mari interno objacet. At posteà Phœnices termini consignati sunt duo amnes, à Meridie *Cherseus*, à Septemtrione *Eleutherus*. Hæc igitur sacris scriptoribus in *duas* dividitur *partes*, *Galilæam superiorem* sive *Gentium*, quæ est inter *Chersei* fluminis ostia & *Antilibanum* montem; & *Syrophœnicen*, inter Antilibanum & Libanum. Ur- *Phœnices termini.*

bes.

Urbes Phœnices bes in universa Phœnice claræ, in litore *Ptolemais*, antè *Ace* dicta, sacris literis *Acon*. *Tyrus*, quondam insula, posteà verò Alexandri oppugnantis operibus continens facta; *Zor* dicitur in sacris scriptis; & nunc *Sur* incolis: olim portu clara, urbibus genitis in Africa, *Lepti*, *Utica*, & illa Romani imperii æmula *Carthagine*, etiam *Gadibus* extra Orbem conditis. Posteà verò omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constitit. Sequitur *Sarepta*, Eliæ Prophetæ hospitio nota. Dein diù opulenta *Sidon*; antequam à Persis caperetur, maritimarum maxima; artifex vitri, Thebarumque Bœotiarum parens. *Berytus*, quæ & *Felix Julia*, nunc etiam clara *Baruto*; *Byblus*, *Botrys* & *Aradus*. Inter hanc & Botryn *Tripolis*, quam Tyrii, Sidonii, & Aradii conditores obtinuerunt, dicta ex numero trium opidum, singulis inter se stadiis distantium. Intus *Antaradus*, *Palæobyblus*, *Marathus*. Mons

Libanus mons. nobilis *Libanus*, à tergo Sidonis orsus, M. D. stad. in Cœlesyriam usque porrigitur. Huic par, interjacente valle, mons adversus *Antilibanus* obtenditur, quondam muro conjunctus. In ea parte Phœnices, quæ *Galilæa Gentium* vocatur, mons est celebris *Carmelus*, & opidum in eodem nomine, quondam *Ecbatana* dictum.

Antilibanus.

Carmelus mons.

Phœnicũ laus. CÆTERUM ipsa gens Phœnicum solers hominum genus, & ad belli pacisque

cisque munia eximium. Literas & literarum operas, aliasque etiam artes, maria navibus adire, classe confligere, imperitare gentibus, regnum præliumque commenti.

CAP. XXII.

Antiochene, Comagene, & Cœlesyria.

ANTIOCHENE.

I.

ANTIOCHENÆ, quę sequitur Phœnicen, caput est ipsa *Antiochia*, cognomento *Epidaphnes*, urbs celeberrima, Syriam regentium sedes. Inde non minori fama *Apamia*, *Laodicea*, & *Seleucia* cognomine *Pieria*: unde ipsa regia *Tetrapolis* dicta fuit, à quatuor urbium dictarum numero; eadem & *Seleucis*. Mons est *Casius*, unde Regio *Casiotis*; & alius *Pieria*, regioque eodem nomine. Fluvii celebres, *Belus*, *Lycus*, & *Adonis*.

Antiochene aliàs, Tetrapolis.

Antiochia Syrię Regia.

Pieria Regio.

COMAGENE.

II. ULTIMA Syriæ est *Comagene*. Caput quondam regni, posteà provinciæ Romanæ, *Samosata*, Luciano alumno maximè nota.

Comagene.

COELESYRIA.

Cœlesyria, i. Cava Syria. III. A tergo dictarum Syriæ regionum, à Judæa Petræa ad Euphratem usque protenditur alterius Syriæ pars κοίλη Συρία, Græcis dicta, id est, *cava Syria*. Partes ejus insigniores sunt *Decapolis*, *Tetrarchiæ*, & *Palmyrene*.

Decapolis regio. DECAPOLIS Regio, à decem urbium numero dicta fuit. In his fuere *Damascus* caput, *Otopon*, *Philadelphia*, *Raphana*, *Scythopolis*, deductis Scythis, anteà *Nysa* vocitata, à Libero sepulta ibi nutrice; *Gadara*, *Hippos*, *Dios*, *Pella*, *Gerasa*, *Canatha*.

Tetrarchiæ XVII. SUPRA Decapolitanam regionem sunt *Tetrarchiæ* numero XVII. regionum instar singulæ, & in Regna descriptæ. Insigniores sunt *Trachonitis* & *Paneas*, in qua Jordanis fontes & urbs *Cæsarea* cognomine *Paneæ* seu *Philippi*.

PALMYRENE.

Palmyrene. IV. LIBANUM montem ab Oriente tangit *Palmyrene*; cujus caput *Palmyra*, urbs nobilis situ, vasto undique ambitu arenis includit agros: at velut terris exempta à rerum natura, privata sorte inter duo Imperia summa, Romanorum Parthorumque, & prima in discordia semper utrimque cura.

V. IN

V. IN reliqua verò Cœlesyria urbes insigniores sunt, *Zeugma* ad Euphratem; *Bambyce*, quæ & *Hierapolis*, Syris verò *Magog*, nunc *Alepo*; *Chalcis*, cognominata *ad Belum*, unde Regio *Chalcidene* fertilissima Syriæ; & *Cyrrhestica* Cyrrhus; *Beroe*, & *Chalybon*, unde Regio *Chalybonitis*, *Laodicea* ad Libanum cognominata; & *Thapsacus*, in Euphratis ripa. *Reliquæ Urbes Cœlesyriæ*

CAP. XXIII.

Mesopotamia & Babylonia.

I.

INTER Euphratem & Tigrim Regio à situ dicta est *Mesopotamia*; quasi μέση τῶν ποταμῶν, id est, media inter amnes, pars quondam Assyriorum regni. Nunc *Aliduli* & *Diarbech* partes ejus. Clauditur ab *Occasu* & *Meridie* Euphrate; ab *Ortu* Tigri, à *Septemtrione* eodem Tigri & Niphaticis jugis. *Longitudo* ejus est inter Niphaten montem, qua Comagenæ jungitur, & Seleuciam Parthorum cognominatam ad Tigrim, mill. CLXV. *Latitudo* summa inter dictos amnes mill. LXXX. Regiones in ea sunt, *Anthemusia*, *Chalcitis*, *Gauzanitis*, *Acabene*, *Ingine*, & *Ancobaritis*. Urbes præclaræ; *Edessa*, quæ quondam *Antiochia*, *Nisibis*, ipsa etiam Antiochia antè dicta, *Nicephorium*, *Labbana*, *Seleu-* *Mesopotamiæ fines, quantitas, divisio.*

Seleucia ad confluentem Tigris & Euphratis, jam antè dicta, *Carræ*, Crassi clade nobiles. Montes sunt, *Masius* & *Singaras*. Fluvii in Euphratem defluentes *Chaboras* & *Saocoras*.

Tigris fluvii descriptio. II. SED de Tigri & Euphrate, nobilissimis Orientis amnibus, hoc loco dixisse, aptissimum fuerit.

ORITUR Tigris, qui nunc accolis *Tigil*, in Armenia majore, fonte conspicuo in planicie; qua tardior fluit, *Diglito*; unde concitatur, à celeritate *Tigris* (ita appellant Medi *sagittam*) incipit vocari. Transvectus lacum *Arethusam*, occurrente Tauro monte, specu mergitur, subterque lapsus à latere altero ejus erumpit. Alterum deinde transit lacum, qui *Thospites* appellatur: rùrsusque in cuniculos mersus, post xxv. M. P. redditur. Dein receptis aliis ex Armenia Assyriaque fluminibus, Assyriam Mesopotamiamque disterminat; citraque Seleuciam divisus in *duos alveos*, altero *Seleuciam*, altero *Ctesiphontem* petens, insulam efficit haud modicam. Ubi remeavere aquæ, *Pasitigris* appellatur: moxque in lacus Chaldaicos se fundit, inde vasto alveo profusus binis ostiis infertur mari Persico.

Arethusa lacus. *Thospites lacus.* *Pasitigris.*

Euphratis fl. nomina, & descriptio. III. AT Euphrates, qui *Frat* nunc accolis, in majori itidem Armenia exorsus, initio *Pyxirates* nominatur, ubi Taurum occurrentem irrumpit, *Omira*; & mox, ubi perfregit, *Euphrates*

tes dicitur. Inde læva Mesopotamiam, dextera Syriam, Arabiam, Babyloniamque radens, in plures alveos dispescitur; quorum uno Seleuciam & Tigrim petit; altero, qui *Regius* dicitur, Babylonem permeans, in paludes Chaldaicas distrahitur: transvectusque quondam suo ore in mare evolvebatur: posteà verò ab accolis agros rigantibus præclusus, non nisi per *Tigrim* delatus. Increscit autem & ipse Nili modo, statis diebus, ac Mesopotamiam inundat.

BABYLONIA.

IV. Assyriæ Mesopotamiæque pars erat *Babylonia*, posteà verò in singularem provinciam descripta. Clauditur à *Septemtrione* Euphrate, ab *Ortu* Tigri, à *Meridie* Persico mari & montibus Arabiæ desertæ, ab *Occasu* iisdem jugis & Euphrate amne. Regionum illustrissima est *Chaldæa*, deinde *Mardocæa* & *Auchanitis*: quæ autem Tigri & Euphrate tanquam insula includitur, *Mesene* appellatur. Urbium clarissima *Babylon*, Chaldæorum quondam caput à Semiramide in sedem Regni Assyrii condita, nunc in exiguis ruinis exstincta jacet. Secunda ab hac est *Urchoa*, quæ *Ur* Chaldæorum in sacris scriptis. dein *Borsippa* ad paludes: & *Teredon* nobilissimus inter Tigris ostia vicus.

Babyloniæ fines.

Babyloniæ partes, seu Regiones.

CAP.

CAP. XXIV.

Arabia.

I.

Amplitudo Arabiæ. ULTIMA Asiæ proximaque Africæ est *Arabia*, terrarum nulli postferenda, amplitudine spatiosissima. Quippe ultra proprios etiam fines, & Euphratem in Mesopotamiam ad Amanum usque & Niphaten montes, multas Arabum gentes Tigranes magnus deduxit. Hinc Plinio *magna Mesopotamiæ pars Arabia* dicitur. Quin & alia haud exigua Arabum pars fuit in Africa sub Ægypto, totum illud sinus Arabici latus cingentes; de quibus posteà in ipsa Africa.

Arabiæ Propriæ fines, quātitas, divisio. II. AT propriæ Arabiæ fines fuerè ab *Ortu* montium juga, quibus à Babylonia discernitur, & mare Persicum; à *Meridie* mare Rubrum; ab *Occasu* Arabicus sinus & Isthmus, qui est inter hunc sinum & mare Ægyptiacum; à *Septemtrione* clauditur Palæstina Cœlesyriaque & Euphrate. *Longitudo* ejus summa est à mari Ægyptio ad fauces usque Persici sinus & Corodamum promon. mill. German. CCCL. *Latitudo* maxima inter geminas, hinc Persici, illinc Arabici, sinuum fauces, CCCXL. Minima circa mediam peninsulæ partem mill. CLXXX.

Divi-

Dividitur in *Petræam*, *Desertam*, atque *Felicem*.

PETRÆA.

III. *PETRÆA* clauditur ab *Occasu* intimo sinu Rubri maris & Ægypto; à *Septemtrione* Palæstina & Cœlesyria; ab *Ortu* Arabia deserta; à *Meridie* montium perpetuis jugis, quibus à Felice separatur. Dicta *Petræa*, à *Petra* capite suo urbe celeberrima, *Nabatæorum* gente incolente. Reliquæ urbes insignes sunt, *Medava* & *Bostra*. Mons est nobilis *Casius*, cum delubro *Jovis Casii*; & haud procul *Pompeii Magni tumulus*. *Petreæ fines.* *Urbes.*

DESERTA.

IV. *DESERTA*, quæ nunc *Arden*, clauditur ab *Occidente* Petræa & Cœlesyria; à *Septemtrione* Euphrate, ab *Ortu* montibus, quibus à Babylonia submovetur; à *Meridie* itidem montibus, quibus à Felice disterminatur. Plana equidem maxima ex parte; at sterilis, ideòque deserta. Populi illustriores *Nomades* & *Scenitæ*: hi ultra Euphratem in Mesopotamiam protensi, iidemque in Felicem. *Arabiæ desertæ fines.* *Populi.*

FELIX.

V. IPSA verò peninsula Arabia, inter duo maria, Rubrum Persicumque *Arabiæ Felicis situs, & qualitas.*

que, procurrens, reliquis partibus major eſt, multòque lætior ac ditior, cinnami ac thuris, aliorumque odorum maximè ferax: unde inclytum ei *Beatæ* cognomen. Fluvii nobiliores duo, *Betius* Arabicum, *Lar* Perſicum, ſinus petentes. Populorum hic nomina innumera: at clariſſima, *Saracenorum*, non modò Africam, ſed Europam etiam vaſtantium: *Minæorum* & *Sabæorum*, qui Soli thus mittunt. Urbes inſigniores, ad Arabicum ſinum *Badeo* regia, *Pudnopolis*, *Muza*, *Ocelis*: ad Rubrum mare *Arabia* & *Cana*: ad mare Perſicum *Gerra*. Intus *Oſtama*, *Maraba*, *Sabe*, *Manambis* Regia, *Sapphar*, *Sabatha*, & *Omanum*.

Fluvii, & Populi.

Urbes.

AP-

Aſiæ Diviſio juxta notitiam Imperii. Omnes ſequentes Provinciæ erant ſub Præfecto Prætorio Orientis.

I.

Diœceſis Aſiæ.

Procōſul ASIÆ	Procōſul	Aſia. *Epheſus*.
	Conſul	Helleſpontus. *Cyzicus*.
	Præſes	Inſulæ. *Rhodus*.
Vicarius ASIÆ	Conſul	Lydia. *Sardes*.
		Pamphylia. *Perge*.
	Præſes	Phrygia ſalutaris. *Pergamus*.
		Phrygia Pacatiana. *Synnada*.
		Caria. *Laodicea, Laodichi*.
		Lycia. *Myra*, Strumita.
		Piſidia. *Antiochia* Piſidiæ.
		Lycaonia. *Iconium*, Cogni.

II.

Diœceſis Ponti.

Conſul	Bithynia. *Nicomedia*.
	Galatia. *Ancyra*, Angori.

Vicarius Ponti

- Corrector
  - Paphlagonia. *Pompeiopolis*, Tarachipoli; *Gangræ*, *Castomoni*.
- Præses
  - Honorias. *Heraclea Ponti*, Pendaraclia.
  - Galatia Salutaris. *Pessinus*, Possene.
  - Helenopontus. *Amasia*.
  - Pontus Polemoniacus. *Neocæsarea*, Tocat.
  - Cappadocia I. *Mazaca Cæsarea*, Sarmuzad.
  - Cappadocia II. *Tyana*.
  - Armenia I. *Sebastia*, Syvas.
  - Armenia II. *Melitene*, Malatie.

III.
Diœcesis Orientis.

Comes Orientis

- Consul
  - Cilicia I. *Cæsarea ad Anabarzum*, Hinzarbe, seu Aixar.
  - Syria. *Antiochia*.
  - Phœnice. *Sydon*.
  - Palæstina I. *Cæsarea*, Azor.
- Cilicia II. *Tarsus*.
- Isauria. *Seleucia*.
- Comagene, seu Euphratensis. *Samosata*.
- Syria Salutaris. *Palmyra*, Faid.

Phœ-

Præſes	Phœnice Libani. *Damaſcus*.
	Palæſtina II. *Sebaſte*, olim *Samaria*, Naploſa.
	Palæſtina ſalutaris. *Hieroſolyma*.
	Oſrohene. *Edeſſa*, Rhoas.
	Meſopotamia. *Niſibis*.
	Arabia Petræa. *Petra*.
	Cyprus Inſ. *Salamis*.

CAP. XXV.

De Turcico imperio, urbibusque sub eo claris.

I.

Turcarũ Imperii initia. HÆ igitur sunt regiones Asiæ, quæ cùm anteà, sub *Assyriorum*, *Persarum*, *Macedonum*, *Romanorum*, ac suorum quæque Regum imperiis, omnium nobilissimæ censerentur, *Turcarum* adventu prorsus devastatæ, barbarieque postrema fœdatæ sunt. Solent quippe Turcæ, capta aliqua urbe, fabricas omnes eminentiores demoliri, mœniaque diruere. Horum autem imperium cœpit sub annum Christi CIↃCCC, *Osmane* (quem alii *Ottomannum* vocant) primo conditore, tenuis conditionis homine Tartaro, Magni Chani milite; à quo descendentes Osmanides regnarunt continua serie annos CCCIX. ad usque Murathem IV. qui nunc imperio potitur. *Prima sedes* imperii fuit in Asia, in Bithyniæ urbe *Prusa*: hinc in Europam *Adrianopolim* Thraciæ, translata; denique *Constantinopolim*, ubi etiam nunc consistit.

Osmanes, seu Ottomannus, primus Turcarũ Imperator.

Urbes Turcarũ. II. CÆTERUM urbes in tàm vasto imperio perpaucæ sunt in Asia memoratu dignæ. Omnium tamen princeps est *Damascus* Syriæ, magna, dives, splendida atque amœna, omni fructuum genere abundans, emporium

celeberrimum, præstantissimis artificibus refertum, officina armorum bellicorum totius imperii nobilissima. Sequuntur alia Syriæ emporia clara atque celebria; *Alepum*, vulgo *Alepo*, non inferior *Damasco* urbs, magna & frequens. In litore *Alexandriola*, vulgo *Alexandretta*, *Berytus*, vulgo *Baruto*, *Tripolis Syriæ*, vulgo *Tripoli di Soria*, & *Joppe*, vulgo *Jaffa*. Ad Pontum in Cappadocia *Trapezus*, vulgo *Trabezonda*: imperii Trapezuntini quondam caput. In Arabia verò Felice *Medina Talnabi*, id est, urbs Prophetæ; quia Mahumetis Pseudoprophetæ delubrum atque sepulchrum in ea visuntur. *Mecca*, ejusdem Mahumetis natalibus maximè nota; *Zidem*, *Zibit*, & *Aden*, omnium pulcherrima & munitissima, ad fauces sinus Arabici sita.

CAP. XXVI.

Cyprus, & Rhodus.

I.

CYPRUS.

INSULÆ in Ægęo mari Asiæ objacent complures. Harum nobiliores Lesbum, Chium, Samum & Con in Europa memoravimus. At in Asiatico mari sunt *Cyprus* & *Rhodus*. *Cyprus* in Issico sinu inter Ciliciam & Syriam, *Cyprus Insula.*

in quatuor majoribus Interni maris computata est, *novem regnorum*, ut referunt veteres auctores, quondam sedes; cœli clementia soliquе fertilitate beatissima: unde *Macaria* antè dicta fuit. Cyprus autem dicitur ab *æris* copia, quod hìc primùm inventum creditur. Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem lasciviamque omni ævo mirè proni; unde olim *Veneri* insula consecrata fuit. *Longitudo* est inter duo promontoria *Dinaretum*, vulgo *Capo S. Andrea*, & *Acamanta*, vulgo *Capo S. Epifanio*, mill. xl. *Latitudo* maxima xv.

Cypri Insulæ Partes. II. DIVISA fuit quadripartito: in *Salaminam*, *Paphiam*, *Amathusiam* & *Lapithiam*. Mons in ea nobilis *Olympus*. Fluvii *Lycus* & *Pediæus*. Urbium clarissimæ *Paphos* & *Salamis*.

Cypri Reges, ac Domini. III. INSULA, antequam Romani occuparent, Regibus regebatur, quorum ultimus *Ptolemæus* accepta fama de Romanorum in insulam expeditione, veneno fata præcepit. Cæterùm *Por. Cato* Cyprias opes Romam invexit: quæ res latiùs ærarium populi Romani, quàm ullus triumphus, implevit. Post divisum imperium Romanum sub *Græcis* fuit *Imperatoribus*. Ann. CIↃCLXXXI. *Richardus* Angliæ Rex, cùm copias Hierosolyma contra Saracenos ducens, tempestate ad insulam dejiceretur, insulani verò non admitterent, vi & armis eam occupavit, & cuidam *Gallo Guidoni* dedit in

dit in

dit in regnum. Huic reges successerunt continua serie, usque dum in *Genuensium* ditionem pervenit. Inde *Veneti* eam rexerunt ab an. CIↃCCCC LXXII. ad CIↃIↃLXX. quo anno *Turca Selymus* Christianis eripuit.

CAPUT regni est *Nicosia*. Secunda ab hac *Famagusta*, vulgo *Famagosta*. Tertia, *Ceraunia*, vulgo *Cerines*.

RHODUS.

IV. MINOR est amplitudine, at par claritate, *Rhodus* insula, pluribus nominibus antè vocitata, re nautica maximè nobilis. Complectitur ambitu milliar. German. XXX. Urbes in ea fuere claræ, *Lindus*, *Camirus* & *Jalysus*, quæ posteà *Rhodus*. *Rhodi Insul. magnitudo, & Urbes.*

V. ANTE omnia autem in admiratione fuit Solis Colossus Rhodi, LXX. cubitorum altitudinis. Hoc simulacrum post LVI. annum terræ motu prostratum, sed jacens quoque miraculo fuit. Pauci pollicem ejus amplectebantur. Majores erant digiti, quàm pleræque statuæ. Vasti specus hiabant de fractis membris. Duodecim annis tradunt effectum CCC. talentis, quæ contulerant ex apparatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Fuerunt alii minores hoc in eadem urbe Colossi, centum numero; sed ubicumque singuli fuissent, nobilitaturi locum. Majorem posteà Sultanus Ægypti Rex, postquam Rhodum occupaverat, nongen- *Solis Colossus.*

tis camelis ære impoſito, Alexandriam tranſportari curavit.

DE cætero ipſa inſula regibus primùm regebatur: poſteà in Romanorum, unà cum Aſia, incidit poteſtatem. Diviſo imperio ſub Græcis fuit. Dein Saraceni occuparunt an. IↃCXV. qui Coloſſum abſtulerunt. Recuperatam an. CIↃCCCVIII. Equites Joannitæ tenuerunt uſque ad ann. CIↃIↃXXII. quo Solimanus II. Turcarum Imp. occupavit. Pulſis tunc Melita conceſſa eſt.

LIBER SEXTUS.

CAP. I.

Summa Africæ descriptio.

I.

SIÆ exiguo isthmo annectitur maxima Orbis terrarum peninsula *Africa*, tria millia & triginta circiter mill. German. ambitu complectens. Isthmi intercapedo est mill. XXV. Pleraque Africæ inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium; in universum vasta est magis quàm frequens. Quædam tamen partes eximiè fertiles. Græcis *Libya* dicitur, à *Libya* Epaphi, filii Jovis filia: *Africam* autem ab *Afro*, Libys Herculis filio, dictam volunt. Maria eam cingunt, quà Sol *oritur*, Rubrum; quà *medius dies*, Æthiopicum; quà *occidit* Sol, Atlanticum; ab *Septemtrionibus* Internum, *Africum* seu *Libycum* dictum, quà eam alluit. *Longitudo* summa computatur, ab Herculis freto ad promontorium Bonæ Spei mill. IↃCC. *Latitudo*, inter duo promontoria, *Hesperium*, vulgo C. *Quantitas, Nomen, & Limites.*

Verde, & *Aromata*, quod est juxta fauces Arabici sinus, vulgo nunc *Guarda fuy* mill. 1 ɔ l. Terra ipsa, nisi quà interno mari accedit, obscurè veteribus nota. Ultra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorsus incognita.

Africæ Partes. II. REGIONES atque gentes, in quas divisa fuit quondam, sunt, *Ægyptus*, *Cyrenaica*, *Africa minor*, seu *propriè dicta*, *Troglodytæ*, *Garamantes*, *Numidia*, *Mauritania*, *Gætulia*, *Libya interior*, *Arabia Troglodytica*, & *Æthiopia*.

CAP. II.

Ægyptus.

I.

ÆGYPTUS.

Nomen, Limites, & Quantitas. PRIMA Africæ Asiæque proxima est *Ægyptus*, quam veteres Geographi in Asiæ regionibus computarunt. At posteriores, Arabico sinu, ut antè dictum, inter Asiam Africamque termino constituto, Africæ eam contribuerunt.

NOMEN traxit ab *Ægypto*, Danai fratre; antè *Aeria* dicta. Terminatur à *Septemtrione* suo mari, id est, Ægyptio; ab *Ortu* Arabia Petræa, & dicto sinu; à *Meridie* Æthiopia; ab *Occasu* Cyrenaica. *Longa* est, à Pelusiaco Nili ostio ad Catabathmum opidum, mill.

mill. c l. *Lata*, à Nili oſtiis, ad opidum Metacompſum, Nilo appoſitum, nunc *Conza* mill. c.

II. DIVISA fuit generatim in *Superiorem*, quæ in Meridiem vergit, & *Inferiorem*, quæ mari Interno alluitur. *Superiorem* rurſus Nilus dividebat in *Libycam*, quà Occidentem; & *Arabicam*, quà Orientem ſpectat. Hinc populi *Arabægyptii*, illinc *Libyægyptii*, dicti. Inferioris pars eſt *Mareotis*, ſive *Marmarica*, ultima verſus Occidentem, Cyrenaicæ contermina. Speciatim verò univerſa Ægyptus in complures præfecturas deſcripta erat, quas Græco vocabulo *Nomos* vocarunt. *Diviſio.*

DE URBIBUS ÆGYPTI.

III. ÆGYPTUS ſuper cæteram antiquitatis gloriam, viginti millia urbium ſibi Amaſe regnante habitata quondam prætulit, poſteà quoque ſub Rom. imperio multis, etiamſi ignobilibus, frequens. *Ægypti Urbes.*

CLARISSIMA omnium fuit *Alexandria*, caput Ægypti, totiuſque Africæ, poſt deletam Carthaginem prima: ab *Alexandro Magno* condita; poſteà in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti uni tantùm Romæ cederet. Secunda ab hac *Dioſpolis*, ſive *Thebæ*, cognomine *Ægyptiæ*; quas *centum portas* habuiſſe ferunt; ſive, ut alii ajunt, *centùm au-*

las, totidem olim principum domos; solitasque singulas, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinde *Memphis*, regia quondam: juxta quam *Pyramides*, Regum sepulchra. Turres sunt fastigiatæ, ultra celsitudinem omnem, quæ fieri manu possit; itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras, regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Reliquæ urbes sunt, *Syene*, *Sais*, *Bubastis*, *Elephantis*, *Tentyris*, *Arsinoe* & *Abydus*, Memnonis olim regia; posteà Osiris fano inclyta: & Arabiæ contermina, claritatis magnæ *Heliopolis*, id est, *Solis urbs*. In Marmarica vicus fuit *Apis*, nobilis religione Ægypti locus. Fuit & *Labyrinthus* nullo addito ligno exædificatus, domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exstructus & tectus, unum in se descensum habens, intus penè innumerabiles vias, multis ambagibus hùc & illùc remeantibus.

Memphis, ad quam Pyramides Regũ sepulchra.

Labyrinthus.

CAP. III.

De incolis Ægypti, ac Nilo flumine; item de Libya exteriore.

I.

Ægypti Incolę, Reges, ac Domini.

IPSI *Ægyptii*, hominum vetustissimos se prædicantes, cum Scythis de gentis antiquitate olim contenderunt.

runt. Antiquissimos esse post Syros vel ipsa Sacra Scriptura attestatur. Disciplinarum complurium inventores, rerumque divinarum ac siderum peritissimi dicti sunt: quare ad eos *Dædalus*, *Melampus*, *Pythagoras*, *Homerus*, & alii complures eruditionis causa profecti.

SUB *regibus* esse jam inde ab initio rerum consueverunt, modò *suis*, modò *Æthiopibus*; dein *Persis* ac *Macedonibus*; moxque iterùm *suis*, donec *Romani*, Augusto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Post hoc *Saraceni* eam occuparunt: quibus successit *Sultanorum* inclytum nomen, ex *Circassis* Tartarorum gente ortum. Postremi, *Turcæ* an. CIↃIↃXVI. invaserunt, qui etiam nunc tenent.

II. SED de *Nilo* hoc loco pauca quædam retulisse haud abs re fuerit. Terra ipsa Ægyptus expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominum aliorumque perfœcunda generatrix. Nilus id efficit, omnium in Internum mare permeantium maximus. Hic in Africæ desertis, *montibus Lunæ* ortus, haud statim Nilus est, & primùm ingentem lacum *Nilidem*, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, CXX. mill. Germ. permeans, cùm diu simplex sævusque receptis dextra magnis aquis descendit, *Astapus* cognominatus, quod Æthiopum lingua significat aquam è tenebris profluentem, circa *Meroen*, Insularum, quas innumeras latèque pa- *Nili fl. descriptio.*

ten-

tentes spargit, clarissimam; lævo alveo *Astabores* dictus est, hoc est, ramus aquæ venientis è tenebris, dextero verò *Astusapes*, quòd latentis significationem adjicit, nec antè, quàm ubi rursum coit, *Nilus* dictus est. Inde partim asper, partim navigia patiens: mox præcipiti cursu progressus, inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Posteà lenis, & fractis aquis, domitaque violentia, & spatio fessus, tandem ad Δέλτα opidum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, *septem* ingentibus *ostiis* in mare Ægyptium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Causas hujus incrementi varias prodidere, sed maximè probabiles duas: *Etesiarum* eo tempore ex adverso flantium repercussum, ultrò in ora acto mari: aut *imbres* Æthiopiæ *æstivos*, iisdem Etesiis nubila illò ferentibus ex reliquo orbe. *Idem amnis unus omnium nullas expirat auras.*

Lybia exterior. III. CÆTERUM à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, *Lybia* est *exterior* ad Æthiopiam extensa: nunc est *Elfocat* desertum & *Gaoga*.

CAP.

CAP. IV.

Cyrenaica, *Africa minor*, *Lybiæ deserta*, *Troglodytæ* & *Garamantes*.

I.

ÆGYPTO annexa est *Cyrenaica* regio, Ammonis oraculo maximè clara, nunc *Barchanæ* provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem *Pentapolitana* dicta, à quinque insignium urbium numero, quæ *Berenice*, *Arsinoe*, *Ptolemais*, *Apollonia*, & ipsa *Cyrene*, unde regioni nomen. Græci hanc condiderunt, ex *Thera* insula Ægæi maris profecti. Ipsi *Cyrenenses* privata sorte inter Ægyptios ac Pœnos diù egerunt: dein cum *Carthaginiensibus* de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum gesserunt. Mox Carthagine deleta, & ipsi cum reliqua Africa *Romano* Imperio cesserunt. Posthinc solum eorum *Sultanis*, tandem *Turcis*. *Cyrenaica, seu Pentapolitana.*

AFRICA MINOR.

II. SEQUITUR *Africa minor* sive *propriè* dicta. Terminatur à *Septemtrione* Africo pelago, ab *Ortu* sinu magnæ Syrtis, à *Meridie* montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis & Gætulis discernitur: ab *Oc-* *Africæ minoris fines, & fluvii.*

casu

casu Tusca amne. Continet hodie *Tunetanum regnum*.

FLUVII in ea clari, *Cyniphus*, *Triton*, Tritonidem paludem trahens: *Catada*, ad Carthaginem se devolvens, & *Bagradas* omnium maximus ad Uticam, ac *Tusca* terminus Africæ minoris.

Africæ Minoris Populi, & Urbes. III. POPULORUM varia nomina. Clarissimi *Nasamones*, extra Africam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini; quos anteà *Mesammones* Græci appellaverunt, ab argumento loci, medios inter arenas sitos, & ab his sublati *Psylli*, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas: & supra Carthaginem *Libyphœnices*, iidem & *Pœni* è Phœnice Tyro profecti, duce *Elisa* sive *Didone*, quæ Carthaginem condidit.

URBIUM celeberrimæ *Leptis magna*, quæ & *Neapolis*, *Abrotonum*, *Taphræ*, *Capsa*, *Thysdrus*, *Thapsus*, *Leptis parva*, *Rhuspina*, *Adrumetum*, *Clupea*, *Turres*, *Utina*, & *Carthago*, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius Africæ, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt. *Utica*, Catonis, qui inde Uticensis, morte nobilis.

Libyæ

Libyæ deserta, Troglodytæ & Garamantes.

IV. AB Africæ minoris tergo versus Austrum, *Libyæ deserta* fuerunt; ultraque *Troglodytæ*, nunc *Berdoa* desertum. Hos tegit ab Austro *Ater mons*, & trans eum *Garamantes* populi clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit *Garama*, quam hodieque eodem nomine exstare tradunt. *Debris* inclyta affuso fonte, cujus aquæ ex cœlesti quidem vertigine mutant qualitatem, at controversa siderum disciplina; quippe qui friget calore, calet frigore; à medio scilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus. *Libyæ deserta.* *Troglodytæ.* *Garamantes.*

CÆTERUM & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma superaverunt.

CAP. V.

Numidia & Mauritania.

NUMIDIA.

I.

A*TUSCA* amne usque ad *Ampsagam* fluvium litori Africo prætenditur *Numidia*, Masinissæ Regis nomine maximè clara, nunc *Tremisenum Regnum* eodem porrigitur situ. *Numidia nunc Tremisenum Regnum.*

tu. Gens ipsa *Numidæ*, antè *Nomades* à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia sua plaustris circumferentes, ut nunc Tartarorum fert mos.

Numidiæ fluvii. Urbes. FLUVIORUM celeberrimus est *Rubricatus*. Urbes quamplurimæ nobilesque; sed *Cirtha* eminens; Sittianorum, postquam Romani tenuere, colonia dicta: quondam *Jubæ* & *Syphacis* domus, cùm foret opulentissima. Dein sequuntur *Cullu*, *Ruscicada*, *Bulla Regia*, *Tacatua*, *Hippo Regius*, *Sicca*, *Tabrachæ*. Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

MAURITANIA.

Mauritania Mauri, seu Maurusii Mauritaniæ fines. II. ULTIMA ad Occasum est *Mauritania*, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hos Græci *Maurusios* dixerunt. Terminantur à *Meridie* Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi posteà oppressis & exstinctis Maurusiis Mauritaniæ majorem partem occuparunt: ab *Occasu* est Oceanus Atlanticus: à *Septemtrione* fretum Herculis & mare Internum: ab *Ortu* primò *Mulucam* habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars, quæ est inter Ampsagam & Mulucam, Mauritaniæ adjiceretur, finis huic constitutus est *Ampsaga*. Continet hodie tria Regna; *Darense*,

Fe-

Fezense, & *Maurocitanum*. Dividebatur autem olim *Malva* flumine in *Cæsariensem*, quæ Numidiam contingit, & *Tingitanam*, quæ Oceano perfunditur. Regna fuere ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias. *Mauritaniæ Divisio.*

CÆSARIENSIS.

III. *CÆSARIENSIS* provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obsidet, anteà *Bocchi* regnum appellata fuit. Partem tamen inter Malvam & Mulucham *Massæsylorum* gens tenuit. Caput provinciæ *Julia Cæsarea*, aliquando ignobilis, cùm *Jol* esset; posteà quia *Jubæ* regia, illustris facta. Reliqua opida sunt *Cartenna*, *Saldæ*, *Opidum novum*, *Rufazus*, *Ruscurium*, *Rusconia*, *Tipasa*, *Tubusuptus* & *Tucca*, impositum mari ac flumini Ampsagæ. *Mauritania Cæsariensis Bocchi Regnum fuit. Massæsyli. Maurit. Cæsar. Urbes.*

TINGITANA.

IV. *TINGITANA* provincia, quam nunc duo regna *Fez*, & *Marocco* occupant, ab urbe *Tingi*, quæ nunc vulgò *Tanger*, cognomen accepit, antè *Bogudiana* dicta à Rege *Bogud*. Opida in ea, *Tingi* modò dictum, caput provinciæ, ab *Antæo* conditum; *Julia Constantia*, *Zilis*, *Volubilis* & *Lixus*, vel fabulosissimè ab antiquis narrata. Ibi quippe *regia Antæi*; certamenque cum Hercule, & *Hesperidum horti*. *Mauritania Tingitana.* *Hesperidum horti.*

C A-

CAP. VI.

Gætuli, Atlas mons, Libya interior, & Æthiopia.

GÆTULI.

I.

Gætuli, ubi nunc Biledulgerid pars. A Tergo Mauritaniarum Africæque minoris *Gætulorum* gens, & ipsa quoque Romanorum armis debellata, longè latèque incoluit, quippe quæ hodie occupat quicquid terrarum à *Lempta* opido ad Oceanum usque, spatio mill. German. CCCL. protenditur. Hoc spatio nunc est *Biledulgerid* provinciæ major pars, ubi *Targa* regnum, & quatuor deserta, *Lempta*, *Zuenziga*, *Zanhaga*, *Hair*.

ATLAS MONS.

Atlantis montis descriptio. II. GÆTULOS à Meridie claudit *Mons Atlas*, totius Africæ vel fabulosissimus. E mediis hunc arenis in cœlum usque attolli prodiderunt celebrati auctores, asperum, squalentem, quà vergat ad litora Oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum nemorosumque, & scatebris fontium riguum, quà spectat Africam, fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiù cerni: silere omnia haud alio

quàm

quàm solitudinum horrore. Eundemque noctibus micare crebris ignibus; Ægypanum Satyrorumque lascivia impleri, tibiarum ac fistulæ cantu tympanorumque & cymbalorum sonitu strepere.

LIBYA INTERIOR.

III. ULTRA Atlantem *Libya* est *interior* ad Nigrum usque flumen, vastarum solitudinum, nunc desertum *Sarra* dicta. *Libya interior.*

ÆTHIOPIA.

IV. JAM verò quicquid ultra Nigrum flumen est & Ægyptum, versus utrumque mare, Atlanticum Rubrumque, *Æthiopes* tenuerunt, gens omnium Africæ terræ amplissima, extra Africam à vetustissimis Geographorum posita. Ab *Æthiope*, Vulcani filio, cognominati: vel ut alii, ab *nigro vultus corporisque colore*; αἴθοψ quippè significat nigrum. *Æthiopia, & Æthiopes.*

TROGLODITICA.

V. DIVISA fuit Æthiopia in varia *Æthiopum* genera; quorum Ptolemæus innumera tradit nomina. At clarissimi omnium fuere *Nigritæ*, à Nigro flumine dicti; & *Nubiorum* gens magna, unde hodieque vastissima regio dicitur *Nubia*. Ea autem Æthiopiæ *Divisio Æthiopię, item Arabia Troglodytica.*

pars

pars, quæ Nilo utrimque adjacet, *Æthiopia* dicitur *sub Ægypto*; atque in ea ad Nili paludes seu lacus *Cinnamomifera regio*. At totum sinus Arabici lævum latus *Arabes* tenuere *Troglodytæ*, unde regio ipsa *Troglodytica*.

Divisio Africæ juxta not. Imperii. Diœcesis Ægypti sub Præf. Prætorio Orientis.

I.

- Comes Ægypti, aliàs Præfectus Augustalis
  - Corrector
    - Augustamnica. *Pelusium*, Damiata.
  - Præses
    - Ægyptus. *Alexandria.*
    - Arcadia. *Memphis*, Gran Cairo.
    - Thebais. *Thebæ Ægyptiæ.*
    - Libya Superior. *Cyrene.*
    - Lybia Inferior. *Paretonium*, Abretum.

I I.

Diœcesis Africæ sub Præfecto Prætorio Italiæ.

- Vicarius Africæ
  - Proconsul
    - Africa. *Carthago*, ruine di Cartagine presso Tunisi.
  - Consul
    - Numidia. *Cirta*, Constantina.
    - Byzatium, seu Byzacena. *Adrumetũ*, Souse.
  - Præses
    - Tripolitana. *Tripolis*, Tripoli di Barbaria.
    - Mauritania Sitifensis. *Sitifi*, Estefe.
    - Mauritania Cæsariensis. *Julia Cæsarea*. Algieri.

CAP.

CAP. VII.

De incolis universæ Africæ, novaque ejus descriptione; ac primùm de Ægypto.

I.

Varii Ægypti Incolæ, item nova divisio.

QUinam mortales Ægyptum antiquitùs incoluerint, antè dictum est. Reliqua Africæ versus occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem primi fuere *Phœnicum coloni*, aliiqui ex Asia atque Ægypto profecti. Posteà paruit *Romanis*; mox *Græcis Imperatoribus* totum hoc terrarum spatium. Deinde *Vandalis*, *Saracenis*, *Arabibus*. Nunc partem tenet *Turca*, partem *Serifus*, quem vocant; partem *Reges* alii, partem denique *Hispaniarum Rex*.

At *Æthiopes* à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas effecit regionis, immensæque intercedentium desertorum vastitates.

Sed enarrata Africæ antiquitate, res postulat, uti *novam* etiam ejus *descriptionem* subjiciamus.

Ægypti nova divisio.

Dividitur nunc universa in *septem* potissimùm *partes* sive regiones, quarum nomina sunt: *Ægyptus*, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, *Nigritæ*, *Æthiopia Interior* sive *Superior*, quod Abyssinorum imperium, & *Æthiopia Exterior*, sive *Inferior*.

II. ÆGY-

Æ G Y P T U S.

II. *ÆGYPTI* (quam Turca obtinet) caput nunc est *Cairum* , vulgò *Alcair*, Chaldæis *Alchabyr*, urbs magnitudine stupenda , emporium celeberrimum , Circassiorum Ægypti Sultanorum quondam regia . Propè est *Materea* hortus balsami fruticibus consitus, quod uni terræ Judææ quondam concessum , hodie nisi in hoc loco, nusquam colitur. *Cairum Ægypti caput.*

ULTRA Nilum *Pyramides* visuntur stupendæ altitudinis , ut antè memoravimus.

SECUNDA claritate à Cairo est *Alexandria* , splendida quondam atque opulentissima civitas , nunc crebris bellis destructa atque concisa , celeberrimum Christianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde est cum arce opidum *Raschitt*, quod Europæi *Rosettam* vocant. *Damiata* olim *Pelusium* , Ptolemæi Geographi incunabulis insigne est. *Alexandria.*

CAP. VIII.

Barbaria.

I.

Barbariæ Divisio. ÆGYPTO continuatur nobilissima totius Africæ regio *Barbaria*, in sex partes divisa, quarum una est provincia *Barcana*, quinque reliquæ sunt regna *Tunetanum*, *Tremisenum*, *Fessanum*, *Maurocanum*, & *Darense*.

BARCANA REGIO.

Barcana Regio. II. INTER Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur *Barcana Regio*, à *Barce* antiqua urbe cognominata, soli asperitate pariter ac siccitate sterilis.

REGNUM TUNETANUM.

Regnum Tunetanum, olim Africa minor. III. *TUNETANUM Regnum*, veterem Africam minorem fermè totam occupat. Caput est *Tunetum*, sive *Tunisa*, vulgo *Tunisi*; insignis, vetus, ac satis ampla urbs, quæ ex Carthaginis ruinis crevit; emporium Venetis & Genuensibus, aliisque mercatoribus celebre. Secunda est *Tripolis nova*, quæ *Tripolis Barbariæ* dicitur, ad differentiam *Tripolis Syriæ*: emporium est Europæis mercatoribus celeberrimum. *Bona* etiam, quæ olim *Hippo*, D. Augusti-

guſtini Epiſcopatu nota, nunc emporium haud poſtremum. Intus verò eſt *Conſtantina* Romanarum antiquitatum reliquiis conſpicua.

REGNUM TREMISENUM.

IV. CAPUT Regni eſt *Tremiſen*, ampliſſima quondam, bellis graviſſimis poſteà tenuata. In litore eſt *Algier*, emporium ſatis nobile, ac piratica infame, Chriſtianis mancipiis refertiſſimum; urbs ipſa mœnibus, arcibus, ac tormentis bellicis adeò munita, ut inexpugnabilis credatur. *Tremiſenum Regnum. Algier emporiū piratica infame*

REGNUM FESSANVM.

V. AD ipſum fretum Herculis Hiſpaniæ objacet *Feſſanum Regnum*, cujus caput *Fez*, urbs totius Barbariæ princeps, ingens, opulenta, frequens, ſplendida, ac magnificis, ſuperbiſque ædificiis miranda. *Feſſanum Regnum.*

Tanger, *Septa*, & *Arzilla*, amplæ ad fretum urbes, Hiſpanicæ ſunt ditionis.

REGNUM MAUROCANUM.

VI. CAPUT eſt *Maurocum*, vulgo *Maroc*, ampliſſima ac celeberrima olim, inter maximas univerſi Orbis memorata: at poſteà ab Arabibus divexata; nunc malignè colitur. Secunda eſt *Tarradante*. *Maurocanum Regnum.*

P 2 DA-

Darense Regnum.

DARENSE REGNUM.

VII. INTUS Maurocano, Fessano, ac Tremiseno Regnis confine est *Regnum Darense* amplissimum, olim *Caesariensis Mauritania* dictum. Caput est *Dara*, unde regioni nomen, tenuibus, ut totum Regnum, atque egenis incolis habitata. *Melilla* ad Mare Internum conspicua urbs Hispano paret.

CAP. IX.

Biledulgerid, Sarra desertum, Nigritae, Abyssini.

I.

Biledulgerid.

A TERGO dictarum Regionum est *Biledulgerid* regio, longissimo tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum porrecta. Nomen ei à *dactylorum proventu* inditum. Deserta in ea sunt, *Lempta*, *Hair*, *Zuenziga*, *Zanhaga*, à singulis opidis cognominibus appellata. Regna, *Targa*, *Bardua* & *Gaoga*, itidem ab opidis dicta.

SARRA DESERTUM.

Sarra desertum.

II. CONTINUATUR huic regioni versus meridiem *Sarra*, cujus longitudo à Regno *Gaoga* ad Regnum *Gualata* extenditur.

NI-

NIGRITÆ.

III. INDE *Nigritarum* ampla est regio, ad utramque *Nigri* amnis ripam: *longitudo* ejus porrigitur à Nilo & Meroe insula usque ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata: *Gualata*, *Hoden*, *Genocha*, *Senega*, *Tembutia*, *Melli*, *Bitonin*, *Guinea*, *Temian*, *Dauma*, *Cano*, *Cassena*, *Benin*, *Zanfara*, *Guangara*, *Borno*, *Nubia*, *Biafra*, *Medra*. *Nigritarum Regna.*

ÆTHIOPIA

Interior, quæ est Abyssinorum.

IV. *INTERIORI Æthiopiæ* imperat *Abyssinorum Rex*, qui *Presbyter* sive *Pretiosus Joannes*, vulgo *prete Gianni*, vocatur; magno, recepto tamen errore; cùm is quondam in Asiæ, ut relatum est, regno *Tenduc* regnaverit. *Abasenos* populos recenset Stephanus in Arabia; unde verisimile est, eos in Africam trajecto sinu Arabico commigrasse. Aut sanè in ipsa Africa fuerunt ad sinistrum Arabici sinus latus, ubi Arabiam Troglodyticam suprà memoravimus. Hæc quippe nunc sub Abyssinorum imperio est. Alii tamen ab Arabico vocabulo *Elhabaschi* (sic enim Mauri principẽ Abyssinorum appellant) vulgo factum opinantur *Abassi*, ac deinde *Abasseni*: quod denique commu- *Æthiopia Interior, quæ Abyssinorum Regnum.*

tatione vocalium in Abyssinorum nomen evasit.

Abyssinorum Regni fines, & quantitas. Clauditur regnum ab Ortu Arabico sinu & regionibus *Ajana* ac *Zangebara*; à Meridie *Monomotapa*; ab Occasu *Congo* & *Medar* regnis; à Septemtrione *Nubia* & Ægypto. *Longum* est ab Ægypto ad *Monomotapa* usque, mill. ɔɔlxxx. *Latum* inter Fauces Arabici sinus & Nigrum fluvium mill. ccccl.

Abyssinorum Imperii divisio in varia Regna. V. DIVIDITUR in complura *regna*, sive *provincias*; quarum nomina sunt, *Dafila*, *Barnagasso*, *Dangali*, *Dobas*, *Trigemahon*, *Ambiancantiva*, *Vangue*, *Bagamidri*, *Beleguanze*, *Angote*, *Balli*, *Fatigar*, *Olabi*, *Baru*, *Gemen*, *Fungi*, *Tirut*, *Esabela*, *Malemba*. Urbes in universo imperio paucæ sunt: vicis plurimum habitatur, domibus ex creta & stramine constructis. Rex ipse (qui albo esse colore fertur) sub tentoriis degit, quorum sex millia eum sequuntur. *Amara* arx est munitissima, in monte *Amara* condita: in qua regis filii sub validissimo præsidio educantur, donec patre defuncto hæres producatur.

CAP.

CAP. X.

Æthiopia Exterior sive Inferior: *item insulæ Africæ adjacentes*.

I.

RELIQUUM Africæ *Æthiopia* perhibetur *Exterior* sive *Inferior*; ab *Oriente*, *Meridie*, & *Occidente* Oceano perfusa; à *Septemtrione* quasi duobus brachiis Abyssinorum imperium hinc inde complectitur. *Æthiopiæ Exterioris Limites, & Divisio.*

REGIONES, in quas dividitur, sunt *Congi*, *Monomotapa*, *Zanbigar*, & *Ajan*. Pleraque maritimorum à Portugallensibus tenentur firmissimis munimentis ac præsidiis.

CONGI REGNUM.

II. *CONGI* Regnum (quod aliis *Manicongo*) Oceano Æthiopico perfusum, nomen habet à capite suo urbe *Congi*. Incolæ sunt Christiani. Terra ipsa fluminum aquis maximè rigua. Dividitur in provincias sex, quas illi *Mani*, id est, Præfecturas, vocant. Sunt autem *Bamaa*, *Songo*, *Sundi*, *Pango*, *Batta*, & *Pemba*. Regia est, *civitas S. Salvatoris*, quæ antè *Banza*. *Congi Regnum.*

MONOMOTAPA REGNUM.

III. *MONOMOTAPA* vocabulum si- *Monomo-*

tapa Regni fines, & quantitas. gnificat *Imperatorem*; unde ipsi terræ, cui hic imperat, nomen inditum. Solum est fertile atque amœnum. amnes aurum. sylvæ elephantos magna copia producunt.

CLAUDITUR regnum ab *Ortu*, *Meridie* & *Occasu* Oceano; à *Septemtrione* regno *Congi*, Abyssinorum imperio & regione *Zangibar*. *Longitudo* ejus est inter duo maria Rubrum, Æthiopicumque juxta Lunæ montes mill. Germ. cccc. *Latitudo* inter Nili fontes & promontorium Bonæ spei mill. ccc.

CAPUT regni ac sedes regum est, *Monomotapa*, ad flumen S. Spiritus. Hinc versus Septemtrionem mill. circiter I. distat nobile ædificium, amplum atque antiquum, quadra forma ex ingentibus saxis constructum.

ZANGIBAR & AJAN.

Zangibar regio. IV. MONOMOTAPÆ, qua Rubro mari perfunditur, continuatur *Zangibar* regio; cujus partes, *Cafares* populi Monomotapæ proximi, & regna *Mozambike*, *Kiloa*, *Mombaza*, ac *Melinde*, ab urbibus singulis denominata; quarum *Mozambike* in insula condita, celeberrimum est Europæis mercatoribus emporium. Sequitur versus Septemtrionem juxta litus maris Rubri *Ajan* regio, cujus partes duo regna, *Del* & *Adea Magaduzzo*.

Ajan regio.

IN-

INSULÆ AD AFRICAM.

V. *INSULARUM ad Africam* terram maxima est in Rubro mari *Menuthias*, *Cerne* Plinio dicta, nunc vulgo *insula Divi Laurentii*, & incolis *Madagascar*, idest, *Lunæ insula*, felici aromatum proventu dives, longitudine mill. Germ. ccl. lat. lxxx. occupans. *Insulæ ad Africã.*

AT in Atlantico Oceano contra Hesperium promontorium, quod nunc est *Cabo Verde*, *Hesperides* sunt *insulæ duæ*, ultraque *Gorgades*, Gorgonum quondam domus: nunc in universum *Islas de C. Verde* Hispanis dicuntur, hoc est, insulæ promontorii Viridis. Contra Mauritaniam sunt *Fortunatæ* vii. numero, quarum una *Canaria* vocitata, à multitudine canum ingentis magnitudinis, ut auctor est Plinius. Unde universæ *Fortunatæ*, nunc *Canariæ* dicuntur, Hispaniarum Regi subjectæ. Ultra versus Septemtrionem est *Cerne*, nunc *Madera* dicta. *Hesperides.* *Fortunatæ.*

ATQUE hæc est totius Africæ brevis descriptio.

CAP. XI.

Summa Americæ descriptio.

I.

De Novo orbe terrarum.

PERLUSTRATO Veteri terrarum orbe, quæ prima erat Continens, cupido nunc est atque cura in Occidentem converso navis cursu, novas petere terras, novumque Orbem, superioribus sæculis plane ignotum, cognoscere. Itaque ex Africa ab Nigri ostiis versus Occidentem brumalem mill. Germ. cccxxx. profectis nova conspicitur terra, priori Continenti magnitudine si non anteferenda, certè æquiparanda. Eadem, si non continentes, sed utriusque insulas respicias, Europæ quàm Africæ propior, mill. cc. navigatione inter Hiberniam & Canadam intercedente.

America veteribus cognita sub Atlantis Insulæ nomine.

II. JAM *inde antiquissimis temporibus cognitam fuisse Europæis*, ex Platone simul atque Diodoro Siculo probari potest. Apud *Platonem in Timæo* Sacerdotes Ægyptii narrant Soloni Atheniensi, qui ıↄc. circiter annis ante natum Jesum vixit, insulam fuisse quondam contra fretum Herculeum Africa simul & Asia majorem, nomine *Atlantidem*. Postmodùm verò immani terræ motu, ingentique unius diei ac noctis illuvione, sub vasto gur-

gite

gite mersam fuisse: ac inde mare, quod eam insulam ac fretum Gaditanum interjacebat, immeabile & inscrutabile redditum, limo paulatim impediente, quem insula subsidens præbuisset. Et *Diodor. lib. v.* tradit, Phœnices, vetustissimis inde temporibus, cùm extra Columnas Herculis Africæ litora legerent, ingentibus ventorum procellis, ad longinquos in Oceano tractus fuisse abreptos; ac per multos dies vi tempestatis jactatos, tandem ad Insulam pervenisse ingentis magnitudinis, in alto Oceani pelago contra Africam in Occasum versus jacentem: cujus solum amœnum ac frugiferum, & amnibus navigabilibus irriguum, sumptuosisque ædificiis instructum. Hæc sanè insula ex situ ac magnitudine nulla alia esse potest, quàm quæ nunc vulgò dicitur *America*: nec facilè de ea neque *Ægyptii Sacerdotes*, neque *Solon*, *qui librum de ea conscripsit*, teste Strabone lib. 1. neque *Diodorus*, hoc confingere sive somniare potuerunt, quæ revera ita esse nunc satis compertum habemus. *Auctor* autem *libelli de Mundo*, qui ab aliis Aristoteli, ab aliis Theophrasto adscribitur, versio verò ejus Latina Apulejo, alias præter hanc nostram, quam Europæ, Africæ & Asiæ nominibus distinximus, tradit esse insulas magnas: antiquissimi illi mortales haud dubiè intellexere Americam & Magellanicam. Carthaginienses aditu illius

Phœnices in Atlantis Insulam delati.

Magellanica.

antiquis cognita. lius insulæ cæteros Europæos prohibuisse, ibidem tradit Diodorus. Quando & qua de causa Pœni eam navigationem intermiserint, ita ut jam inde à Romanorum imperio ad superius usque ævum nihil de iis terris auditum vel adnotatum sit, planè incertum est.

Unde dicta America. III. DICTA nunc est tota hæc continens *America*, ab *Americo Vespucio Florentino*, qui Emmanuelis Portugalliæ Regis auspiciis à Gadibus an. CIϽCCCCXCVII. profectus, primus ex Europæis (quantum memoria proditum) eam ingressus est. Quanquam hoc prior *Christophorus Columbus Genuensis* an. CIϽCCCCXCII. insulas Americæ, *Hispaniolam*, *Cubam* & *Jamaicam* adierit. Post hos frequentes in eam navigarunt Hispani, Galli, Angli, quorum alii aliis inibi regionibus detectis, nomina sua quique lingua imposuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa est; maximè quæ versus Septemtrionem. Maritimæ autem oræ Hispanorum armis maxima ex parte subactæ.

America India orientalis dicta. AT eadem terra nonnullis *India Occidentalis* nuncupatur, quia eodem tempore, quo India Orientalis in Asia, hæc etiam detecta fuit; tum quòd utriusque incolis similis, ac penè eadem vivendi ratio: nudi quippe utrique agunt.

Americæ fines. IV. INCLUDITUR magno undique Oceano; *ab Ortu* Atlantico, qui vul-

vulgo *Mar del Nort* dicitur, à *Meridie* Magellanico freto, quo ab Australi terra dispescitur; *ab Occasu* Pacifico mari, vulgò *Mar del Zur*. *A Septemtrione* equidem litus Europæi nondum cognitum habent, at Concreto perfundi pelago necesse est; cùm ab altera poli parte Asia atque Europa, primæ continentis, sive primæ magnæ insulæ partes, ei objaceant; quæ & ipsæ eodem mari alluuntur: *Longitudo* ejus summa inter duo freta *Anian* & Magellanicum, mill. Germ. ∞ I Ↄ C I Ↄ C C C C. *Latitudo* maxima inter promontorium vulgo *C. de Fortuna*, juxta fretum *Anian*, & promontorium vulgo *C. de Breton* in nova Francia, mill. C I Ↄ C C C. *quantitas, divisio.*

DIVIDITUR universa in *Septemtrionalem*, quæ & Mexicana, & *Meridionalem*; quæ & Peruviana; exiguo Isthmo alteram ab altera discernente.

CAP. XII.

America Septemtrionalis sive Mexicana.

I.

AMERICA Septemtrionalis, quibusdam *Mexicana* appellatur, à principe totius urbe *Mexico*. *Longitudo* ejus est inter fretum *Anian* & Isthmum, quo Meridionalis ei annectitur, *Quantitas & divisio Americæ Septemtrionalis.*

mill.

mill. CIↃ IↃ. *Latitudo* eadem quæ universæ.

DIMIDIA ejus pars versus Occidentem æstivum sita, introrsus planè incognita etiam nunc jacet; nec quidquam, præter litora, in ea detectum. Quin & totum Boreale universæ Americæ latus in quantum versus polum extendatur, prorsus latet.

ALTERA verò pars in regiones dividitur complures, quarum nomina sunt, *Canada*, *Nova Francia*, *Virginia*, *Florida*, *Nova Hispania*, *Nova Granata*, *California*; & in Occidentali latere ad fretum *Anian*, duo regna, *Quivira* & *Anian*, unde freto cognomen.

CANADA.

Canadæ partes, & qualitas. II. *CANADA* à fluvio cognomine dicta, insula an pars continentis, parum adhuc constat. Quantum ejus cognitum est, dividitur in *Estotilandiam*, *Corterealem*, *Terram Laboratoris*, & *insulas* adjacentes, ingentis magnitudinis: quarum præcipuæ, *Golesme*, *Beauparis*, *Mont de Lions*, & *terra nova*, eadem & *Terra de Baccalaos* dicta, ob ingentem hujusmodi piscium in ejus pelago multitudinem, qui etiam naves transeuntes retardent.

SOLUM Canadæ quantumvis acerrimis frigoribus obnoxium, eximiè tamen fertile, aurique metallis dives. Incolæ satis ingeniosi, & artium mecha-

cha-

chanicarum peritiſſimi, pellibus amicti degunt: cæterùm Galliarum regis imperio ſubjecti.

NOVA FRANCIA.

III. *NOVA Francia* à Gallis, Regis Francisci I. auſpiciis detecta, præter raras ſegetes & legumina quædam, omnium rerum inops; à feris ac quibuſdam in locis anthropophagis, in univerſum idololatricis gentibus incolitur. Pars tamen ejus, quæ ad mare accedit, *Norumbega* ab urbe cognomine dicta, cœlo potitur ſalubri, ſoloque fœcundo. *Nova Francia.*

VIRGINIA.

IV. NOVÆ Franciæ jungitur *Virginia*; quæ à vico maritimo ejuſdem vocabuli; vel, ut alii, à Rege *Viguina*; vel à Regina *Angliæ Eliſabetha*, cujus auſpiciis detecta, nomen accepit, antè *Apalchem* vocitata. Terra ſterilis atque malignè culta, litus importuoſum. Opidum eſt *Medano*. *Virginia.*

CAP. XIII.

Florida, Nova Granata, Californiae, Nova Hispania.

I.

Florida. FLORIDA inter Virginiam & Novam Hispaniam porrecta, nomen habet à *Dominica Palmarum*, quæ Hispanis *Pasqua de Flores* dicitur. Hoc quippe die Portugallis detecta. Solo gaudet amœno ac feraci. At incolæ *Florida Incolę barbari.* sunt barbari, sordidi, supraque humanum modum feri; vermibus, serpentibus, alioque venenatorum animalium, atque insectorum genere vescentes. Quare Hispani pariter atque Galli regionem hanc occupare sæpenumerò nequicquam tentarunt, tandem Hispanis cessit.

NOVA GRANATA.

Nova Granata. II. CAPUT hujus provinciæ est *Granata* opidum, unde ei nomen. Incolæ & corpore, & animo reliquis Americanis candidiores justioresque.

CALIFORNIA.

California. III. *CALIFORNIA*, quæ inter sinum cognominem (quem Hispani *Mar. Varmejo*, idest, mare Rubrum.

vocant) & mare Pacificum, ceu peninsula excurrens, solo est arido, sterili atque deserto.

NOVA HISPANIA.

IV. NOVISSIMA Septemtrionalis Americæ & Meridionali contermina est *Nova Hispania*, omnium amplissima, longèque cultissima. Cœlum habet, quamvis sub torrida Zona, clemens ac temperatum; solum auri, argenti, æris atque ferri metallis scatens, omnique animalium genere abundans; mare utrimque piscibus & ostreis margaritiferis refertum. Regiones, in quas dividitur, præcipuæ sunt istæ; *Nova Galicia*, *Mechoacan*, *Mexicana*, *Jucatan*, *Guatimala*, & *Nicaragua*. *Nova Hispania.* *Novæ Hispaniæ regiones.*

V. IN *nova Galicia*, coloniæ ab Hispanis deductæ sunt, *Compostella*, *S. Spiritus*, *Conceptio*, *S. Michael*, *Gualdajara*, *Culiacan*. *Nova Galicia.*

VI. IN *Mechoacan* caput regionis est opidum *Mechoacan*. Coloniæ Hispanorum *Pascuar* & *Valliadolid*, egregia emporia; hoc etiam Episcopatu insigne. *Mechoacan regio.*

VII. *MEXICANÆ* regionis caput est *Mexico*, omnium Americanarum princeps, olim in medio lacus ingentis, Venetiarum instar, palis superstructa: posteà ab Hispanis ad ripam ejusdem lacus translata, satis cultè nunc habitatur, ambitu sesquimill. Ger- *Mexicana regio.*

man.

Mexico Pro regis Indiæ sedes, & Archiepiscopatus. man. *Sedes est Proregis*, quem Rex Hispaniarum mittit; item & *Archiepiscopi*. Imprimuntur hìc libri, cuditurque moneta. Secunda ab hac est *Tescuro*, amplitudine Mexicum exæquans, dein tertia *Anglorum civitas*, lanificio maximè nobilis. Cæterùm mons est in Mexicana regione ignibus perpetuis insignis.

Jucatan Chersonesus. VIII. *JUCATAN* Chersonesus agro feracissimo incolas fert omnium bellicosissimos.

Guatimala regio, & Urbs. IX. GUATIMALÆ caput est *Guatimala*, juridico conventu perpetuique præsidis præsentia celebris.

Nicaragua regio. IN *Nicaragua* opida sunt *Granata* & *Leon*.

CAP. XIV.

Americæ Meridionalis sive Peruviana.

I.

Quantitas, & divisio Americæ Peruvianæ. AMERICÆ *Septemtrionali* xx. circiter milliarium Germ. Isthmo annectitur *America Meridionalis*, quibusdam *Peruviana* dicta, à Provincia *Peru*, omnium præstantissima. Ipsa ingens peninsula, Africaque paulò minor, *forma triquetra* in tria panditur amplissima latera. Cuneorum *unus* Septemtrionalem spectat Americam, *alter* Africam, *tertius* Magellanicam. *Longitudo* ejus patet Septemtrionem

inter,

inter, & Meridiem, mill. Germ. CIↃ. *Latitudo* summa inter Occasum Ortumque IↃCCC. Regiones, quibus distinguitur, sunt hæ; *Castella aurea*, *Bogota*, *Peruvia*, *Chili*, *Chica*, *Brasilia*, *Caribana*, *Guiana*, *Biquiri*, omnes Oceano perfusæ. Intus verò in Mediterraneis, *Amazonum regio*, *Paguan*, *Picora*, *Moxos*, *Uram*, *Charchas*. Fluviorum duo nobilissimi, *Maragnon*, qui & *Orelliana*, & *Amazonicus*; & alter *Argenteus*, vulgò Hispanis *Rio de Plata*.

Amazonum regio

Orelliana.

Rio de Plata, seu Argenteus fl.

CASTELLA AUREA.

II. *CASTELLA aurea*, vulgò Hispanis *Castilla del oro*, aspera atque inculta regio cœloque gravi, auri metallis abundat, unde & nomen. Opida insigniora in ipso Isthmo habet duo, diversis litoribus apposita; quorum unum vulgo *Nombre de Dios*, id est, *nomen Dei*, mare spectat vulgo dictum *del Nort*; alterum *Panama*, mare Pacificum.

Castella Aurea.

PERUVIA.

III. *PERUVIA regio*, vulgo *Peru*, omnium Novi Orbis auri argentique metallis nobilissima, nomen accepit à flumine *Peru* mediam secante. Clauditur ab *Oriente* montium perpetuis jugis, à *meridie Chili* regione, ab *Occidente* mari Pacifico, à *Septemtrione Bogota* regio-

Peruvianæ regionis fines.

Quantitas. regione. Occupat *longitudine* inter Septemtrionem & Austrum mill. ccclxx. *Latitudine* inter Occidentem & Orientem clxx. *Divisio.* Dividitur in *Maritimam* & *Montanam*.

Urbes. *MARITIMÆ* opida clara sunt, *Lima*, sedes Proregis & Archiepiscopi, cui subsunt Episcopi xv. & *Camana*. *Montanæ* insignia opida sunt *Cusco*, totius Provinciæ princeps; & *Quito*. *Potosi* auri metallis opulentissimum.

CHILI.

Chili regio. IV. SEQUITUR regio *Chili*, amplitudine Peruviam ferè exæquans. Caput est *opidum S. Jacobi*.

CHICA.

Chica regio. Patagones gens stupendæ proceritatis. V. *CHILI* regioni continuatur *Chica* regio, freto Magellanico affixa. In hac *Patagonum* gens est stupendæ proceritatis, novem & sun..um decem pedum mensuram implens. E.: his quidam, Magellane (is primus in has oras delatus) inspectante, sesquicubitales sagittas citra nauseam per guttur ad stomachi fundum egere; hoc scilicet argumento corporis robur ostentantes.

BRASILIA.

Brasilia vasta regio. VI. *BRASILIA* vasta regio, ut quæ quartam Meridionalis Americæ partem obtinet, sacchari singulari atque ube-

re

ræ proventu maximè nobilis eſt. Præcipuum opidum eſt *Portus omnium ſanctorum*, præfecti totius provinciæ ſedes. Portus autem celeberrimus eſt opidum *Pernambuco*: intus opida *Aſſumtio* & *Paraguate*.

RELIQUÆ regiones introrſus aut non cognitæ, aut obſcuræ ſunt; nullis ibi locis memoratu dignis.

CAP. XV.

De inſulis novi Orbis.

I.

INSULARUM, quæ Americæ ab Oriente objacent, ingens eſt numerus. At harum nobiliores, *Hiſpaniola*, *Cuba*, & *Jamaica*. *Novi orbis Inſulę nobiliores.*

PRIORES duæ ejuſdem eſſe videntur magnitudinis, niſi quòd hæc longior, illa latior. Occupat *Cuba* longitudine mill. CXC. latit. XXX. *Hiſpaniola* long. CXL. lat. LIV. Opida in utraque compluria. Caput Hiſpaniolæ *S. Dominicus*: Cubæ *S. Jacob*; in hac eſt *Havanæ* celeberrimus Americæ totius portus.

JAMAICA, quæ Europæis *S. Jacobi* dicitur *inſula*, implet longitudine L. mill. lat. XX. Caput eſt *Sivilla*. Secunda ab hac eſt *Oriſtan*.

ATQUE hæc eſt brevis Americæ univerſæ explicatio.

CAP. XVI.

Magellanica.

I.

Magellanica, seu Terra Australis incognita.

PORRO peractis duabus prioribus continentibus, restabat, uti tertiam universi terrarum Orbis partem aggrederemur, illis amplitudine forsitan haud inferiorem. Verùm cùm etiam nunc nobis incognita jaceat, nec constet, Continens una, an plures in Insulas dissecta sit; nihil habemus in præsens, quod de ea hùc referamus, nisi nominis brevem expositionem. Dicitur *Terra Australis*, quia nobis ultima in Austrum versus sita est. Eadem *Terra Incognita*, quia nemo ingressus. Denique *Magellanica*, quia Magellani primùm conspecta.

FINIS.

a

ien

olopia.

*m*ex parte.

acoa.

cu

ra.

*ru*ochenus.

I. ANTIOCHIA.

I

O I

ntale, & C

O I S R

SERIES
CAPITUM

Singulorum Librorum Introductionis Geographicæ

PHILIPPI CLUVERII.

LIBER I.

LIBER II.

L I-

XXXIX.

LIBER IV.

XVIII

LIBER V.

XI. In-

LIBER VI.

FINIS.

BRE-

BREVIARIUM
TOTIUS
ORBIS TERRARUM.

Unà cum ſerie Romanorum Imperatorum.

AUCTORE

PETR. BERTIO.

BREVIARIUM TOTIUS ORBIS TERRARUM.

RBIS universus etsi nondum percognitus, nunquam tamen æquè lustratus fuit, atque nunc est. Veteres enim Geographi Græci Latinique, & qui ab iis situm Orbis didicere, Poetæ, Oratores, Historici, eas tantùm Terras descripsere, quas norant, quasque judicabant esse habitabiles. Nos, multorum sæculorum ac plurimorum hominum experientia edocti, multa ipsis profitemur incognita: & quas illi Orbis regiones crediderunt vel ob æstum, vel ob frigora desertas, eas nos multis locis incoli scimus. Partes ejus alii pauciores, ego sex pono: Arcticam, Antarcticam, Europam, Africam, Asiam, & Americam.

I. AD ARCTICAM pertinent: 1. Regio subpolaris incognita; 2. Groenlandia; 3. Spitsbergia sive *Nieuland*; 4. Islandia, quæ nunc subjecta est Daniæ & Norvegiæ Regi; 5. Nova Zemla, cum mari Hyperboreo, & fretis duobus, VVaygaz, & Davis, quorum illud est Orientalius, hoc magis in Occasum vergit. Illo Batavi, hoc Angli fretum Anian adsequi, & in Indiam penetrare, nostra memoria, quamvis irrito hactenus conatu, aggressi sunt. Nec desunt qui fretum Anian

omninò esse negent, terrasque Asiæ & Americæ dicant esse continuas, quos, quia experientiæ testimonio refutare non possumus, in medio relinquemus: illud contenti monuisse, Groenlandiam, quæ ad gradum lxxx. latitudinis accedit, gramina gignere herbasque virentes, à quibus & nomen accepit, quum Nova Zemla, quæ quatuor gradibus est Australior, tota nuda sit & impascua, fœtaque animalibus carnivoris.

II. AD ANTARCTICAM referendæ sunt vastæ illæ regiones, quæ Polo Australi subjectæ, longè latèque inde extenduntur per tres Zonas, Frigidam, Temperatam, & Torridam: commendabiles non tantùm prædicatione Petri Ferdinandi de Quir Hispani, qui tractum illum magna parte ipse lustravit: sed etiam cœli solique constitutione, terrarumque amplitudine; æquant enim Europam & Africam simul sumptas.

III. EUROPA multò quâm Africa, aut Asia contractior, jam indè à Macedonibus & Romanis sedes Imperii fuit; post Christum verò natum domicilium quoque Orthodoxæ Fidei. Patet ab Austro in Boream ad ccxxv. leucas majores. A freto autem Gaditano ad Tanaim, hoc est, ab Occasu in Ortum DCCL. Circumscribitur Oceano Septemtrionali, Atlantico, Mari Mediterraneo, Hellesponto, Propontide, Bosphoro Thracio, Ponto Euxino, Bosphero Cimmerio, Mæotide, Tanai, & linea, quæ à Tanais flexu porrigitur ad ostium fluminis Obii. In ea hodie dominantur varii. Insulas Britannicas regit Carolus, filius Jac. Stuardi, qui primus Scotiæ regnum Angliæ regno junxit. Hispaniam tenet

net Philippus IV. Philippi III. filius, Philippi II. nepos, Caroli V. Imperatoris abnepos. Gallia subjecta est Christianissimo nostro Regi Ludovico XIII. Henrici Magni filio. Germania Imperatorem habet Ferdinandum Austriacum, cui uxor Eleonora Mantuana. Norvegia & Dania subjectæ sunt Christiano IV. Friderici F. Sueciam habet Gustavus Caroli F. qui pulso ob religionem Catholicam Sigismundo, Rege ac nepote suo, Joannis Regis filio, ipse regnum invasit, & filio suo Gustavo reliquit. Poloniæ & Lithuaniæ præest Sigismundus, quem Sueciæ regno à Carolo patruo exutum diximus. Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, & Sclavonia Imperatori subsunt. Græciam, Thraciam, Bulgariam tenet Turcarum Imperator, qui nunc est Sultan Amurath. Viciniores Asiæ partes habent Russus & Tartarus.

RELIGIO per Europam alibi Catholica est, alibi Hæretica & Apostatica. Catholicæ Ecclesiæ caput est Romæ, successor B. Petri, Urbanus VIII. pietatis & eruditionis decus: cujus inter primas laudes meritò ponendum est, quòd literis amorem studiumque Francorum conjunxit, sicut de Urbano III. loquitur Froissardus. Catholici cum eo sunt, ejusque ut veri pastoris vocem agnoscunt, in Gallia, Rex noster Christianissimus, Filius Ecclesiæ primogenitus, quem idcircò primo loco commemoro; in Germania, Ferdinandus Imperator; in Hispania, Philippus Rex, qui etiam in cæteris suis ditionibus nullam Religionem præter Catholicam admittit. Sunt prætereà Catholici omnes Italiæ Principes; ad hæc, Duces, Sabaudiæ, Lotharingiæ, Ba-

variæ; & Electores Imperii Ecclesiastici.

In Magna Britannia viget adhuc Calvini secta, non quidem ad Puritanorum formulam, sive eorum, qui cum doctrina ritus quoque Ecclesiæ damnant: sed ad normam eorum, qui fidem habent Genevensium, ritus Catholicorum: multum tamen sibi de præclara Regis *Caroli* indole pollicentur omnes boni, augetque ipsorum spem conjugium cum sorore Christianissimi Regis nostri, bonis avibus nuper contractum: sperant enim voventque, & matris, & aviæ, summarum Heroinarum, & uxoris divinis virtutibus, fideique singularis exemplo, ipsum quoque Regem ab infami errore per Christi gratiam in viam veritatis & vitæ revocandum esse, cum summa sua gloria, egregio Regni sui firmamento, & gaudio totius Ecclesiæ: deprehensum est enim, ipsum haud ita pridem benigniùs Catholicos habere cœpisse. Sed nostra hæc vota sunt. In Scotia plerique adhuc ad Puritanos magis accedunt. In Hibernia, si vim adimas, & minas, omnes Catholici sunt. In Dania, Suecia, Norvegia, Lutherani sunt; sed serpit clanculum virus Calvinisticum. In Polonia & Lithuania Rex & plerique Proceres cum Clero & infinita manu nobilium, aliorumque civium & rusticorum turba, sunt Catholici; cæteræ religiones, ut sunt, Lutherana, Calvinistica, Ariana, Samosateniana, Anabaptistica, tolerantur & exercentur palam, ne ipsa quidem Judaica excepta. Bohemia habet Catholicos, sed etiam Hussitas, Valdenses sive Picardos, Lutheranos, Calvinistas, Judæos. Moravia præter ea etiam Anabaptistas, quos superioribus annis Imperator

Ecclesiæ militans subvertit. In Belgica, sive inferiore Germania, Provinciæ, quæ Hispanorum Regi parent, sunt omnes Catholicæ; quæ verò ab ipso secesserunt, delato ad Ordinum statum jure majestatis, mutarunt quoque publicè religionem, eamque evexerunt, quæ à Catholica quamlongissimè recedit. Viget ergo illic pro hoc tempore Calvinismus, & quidem ad formulam Gomaristarum, damnatis nuper in Dordrechtano Conciliabulo Arminianis, quorum ministri etiam oppressi, & vel finibus ejecti, vel in carceres conclusi sunt. Catholici tamen, Lutherani, Anabaptistæ, Ariani, Samosateniani, Brunistæ, ipsique adeò Judæi, sub specie libertatis tolerantur; sed minus omnibus Catholici. Verentur enim, ne, si sublato religionis dissidio priscam illam & Catholicam publicè evehant, paulatim videantur ad Hispaniarum Regem, cum quo implacabile odium exercere cupiunt, accedere. In Helvetia Pagi quidam sunt Catholici, ut Lucernensis, Tugiensis, Suitensis, Undervaltensis, Solodurensis, Friburgensis, Uriensis; quidam Calvinistici, ut Tigurinus, Bernensis, Basileensis. Habent autem hoc proprium Calvinistæ, ut statum, in quem irrepserunt, evertant, neque antè conquiescant, quàm ipsi rerum potiantur. Irrisores, turbulenti, factiosi, disputaces, ingrati, arrogantes supra quàm dici, aut credi potest, hostes Catholicorum jurati ssimi, quique non tantùm ipsi nihil conferunt ad repellendam imminentem Christianorum cervicibus Turcarum vim; sed etiam motis intestinis dissidiis, bellisque impediunt alios Reges id conantes, quin & opes viresque

que ipsorum à communi hoste aversas in mutuam Christianorum perniciem concitant. Atque hoc ipsis est reformare Ecclesiam. In Turcia sunt Mahumetani & Græci Schismatici; quidam tamen etiam Catholici. In Russia Græci, Armeni, & Pagani.

OPES Principum ex annuo ipsorum proventu æstimantur. Francorum Rex xxx. milliones auri creditur excedere. Hispaniarum Rex ex omnibus suis ditionibus non colligit ultra xix. milliones. Rex Magnæ Britanniæ, quatuor: Poloniæ, tres: tantundem Venetiarum Dux. Pontifex unum cum dimidio; Hetruscus duos. Sabaudus unum; Lotharingus dimidium ejus, Rex Daniæ cc. millia coronatorum; Sueciæ tantumdem. In Germania imperium confert suo Imperatori sex milliones auri. Valet autem millio decies centena millia coronatorum.

LINGUÆ per Europam præcipuæ sunt tres: Romanismus apud Italos, Gallos, Hispanos. Teutonismus apud Helvetios, Germanos, Bavaros, Suecos, Norvegos, Danos, Anglos, & plerosque Belgas. Sclavonismus in Sclavonia, Polonia, Bohemia, Hungaria. Habent autem singulæ regiones in sua lingua diversas iterùm dialectos. In quibusdam verò locis linguæ audiuntur, quarum nullum est cum cæteris commercium, ut in Britannia, Armorica, Navarra, &c.

INSULÆ BRITANNICÆ sunt plures. Minores quidem Orcades xxx. & Hebrides xxiv. Majores verò duæ, Hibernia, & Albion, sive Magna Britannia: juxta quas sitæ sunt insulæ, Mon, *Anglesey*, Vectis, & Gallico litori appositæ *Jersey*, & *Gernesey*: in quibus vocibus ultima syllaba *ey* insulam significat.

HI-

HIBERNIA, *l'Irlande*, veterum Scotia est. Lacuum præcipuum habet Ernensem, cui vicinum est Purgatorium Patritii. Fluvii sunt plures; quorum quidem maximus Sannovius; nobilitatur tamen præ cæteris Avenlifius, ob Dublinum urbem Regiam & Archiepiscopalem; cujusmodi etiam sunt Armachia, Cassilia, & Toam. Hi quatuor Archiepiscopatus habent sibi subjectas sedes XXIX. suffraganeas.

MAGNA BRITANNIA, cujus situm Ptolemæus infeliciter descripsit, dividitur in Scotiam, quæ Boream respicit; Angliam, quæ Austrum; & VValliam, quæ Occasum.

SCOTIA, *l'Ecosse*, amnes habet, Tinam, Escam, Lethum: Montem, Grampium: Sylvam, Caledoniam: Lacum, Nessum: Urbem Regiam, Edenburgum: Scholas, Andreapolim & Alberdoniam: Promontorium Boreale Orcas, *Dunsbyhead*.

ANGLIA, *l'Angleterre*, nomen traxit ab Anglis Saxonibus; fluvios famosos habet Tamesin, & Sabrinam, quarum illa Londinium alluit, *Londres*, urbem regiam: hæc Glocestriam. Promontoria sunt, Cantium, *Kent*, & Nerium, *Cornovaile*. Archiepiscopi duo, Cantuariensis, *Canterbury*, & Eboracensis, *Yorck*. Ille est Primas regni, habetque suffraganeos XXII. Hic tres duntaxat. CAMBRIA sive VVallia versus Occasum porrigitur ad mare Hibernicum, ab eaque Primogeniti Regum dicuntur Principes VValliæ. Portus versus Orientem est Dubris, *Douvre*, ex adverso Calisii, versus Occasum est *Pleymouth*: sunt & alii passim portus Santvvyck, Gravesand, Colcester: Merces Britannicæ sunt, stannum, la-

na, pannus, cervisia; nam aurum argentumve exportare fas non est. Lupos verò insula tota non habet.

HISPANIAM, quæ avorum nostrorum memoria cœpit foris inclarescere, quum antè vix ipsa sibi adversus incursiones Pœnorum, Romanorum, Gothorum, Vandalorum, Saracenorum, sufficeret, Romani in Citeriorem & Ulteriorem divisere; quarum illa Tarraconensis dicta fuit; hæc habuit Bæticam & Lusitaniam. Illam à Vandalis vocamus hodie *Andalusiam*; hanc à portu Calæ Portugalliam. Montes Pyrenæi Hispaniam separant à Gallia: cætera ambit mare. Ad fauces Freti Gaditani (quod nos vocamus *le Detroit de Gibraltar*) est Calpe mons, quem Saraceni vocant *Gibal Tarif*, quasi dicas, montem Tarifi; respondetque ei in Africa Abyle mons, quem nunc vocant *Ceutam*. Montes istos dixerunt antiqui Columnas esse Herculis, à quo & fretum ipsum perfossum crediderunt. Flumina, quæ in mare Ibericum exonerantur, sunt, Tholobis, *Tarderat*; Rubricatus, *Iobregat*; Iberus, *Hebro*; Durias, *Guadalviar*; Sucro, *Xucar*; Terebus, *Segura*; Tader, *Guadalentin*. Nam in Oceanum influunt Bætis, *Guadalquivir*; Anas, *Guadiana*; qui medio cursu mergitur, ac post decem leucas iterùm erumpit: Tagus, *Tajo*; Munda, *Mondego*; Durius, *Duero*; Minius, *Mingo*. Regna Hispaniæ divisa olim inter plures fuere; ac tunc quidem nemo erat illorum, qui non Francorum Regibus libenter adsurgeret, inque adversis rebus ipsorum salutarem opem imploraret: nunc omnibus illis regnis ad unum caput reductis, auctaque aliunde potentia, crevit cum fortuna animus, eòque tan-

dem

dem devenit, ut plura adhuc adpetat. Regna hæc sunt, *Granata*, cujus urbs primaria à Saracenis condita, idem nomen habet. *Andalusia*, in qua eminent Hispalis, *Seville*, Nebrissa, Corduba, & *Jaen*. *Estramadura*, in qua Pax Julia, *Badajos*; Augusta Emerita, *Merida*; ad Anam utraque. *Murcia*, in qua Carthago nova, *Cartagena*. *Valentia*, in qua urbes, Valentia, & Ilice, *Alicante*. *Catalonia*, in qua Dertosa, Barcino, Tarraco, Emporiæ. *Arragonia*, in qua Cæsar-augusta, *Saragossa*; Ilerda, *Lerida*; Orgelis, *Urgel*; Osca, *Huesca*. *Guipiscoa*, in qua Tolosa & Flaviobriga, *Fuentaravie*. *Biscaja*, in qua Flavionavia, *Bilbao*. *Asturia*, in qua Oviedum: *Galecia*, in qua Compostella, *S. Jago*. *Legio*, quæ urbem habet ejusdem nominis. *Castella nova*, in qua Toletum & Madridum. *Castella vetus*, in qua Salmantica & Valedolit. His accessere *Navarræ* pars, in qua Pampelo, *Pampelune*; & *Portugallia*, in qua Urbes, Olisippo, *Lisbone*, ad Tagum flumen; Conimbrica, *Corymbre*; Ebora, *Evora*. *Algarbia*, in qua *Silvis* & *Tavila*. Insulæ vicinæ Hispaniis sunt, in Oceano quidem *Gades*, *Cadiz*: in Mediterraneo verò, Gymnesiæ sive Baleares, *Majorica*, & *Minorica*, cum *Ebyso*, quæ nunc *Yuica* dicitur; minores volens prætereo.

TITULUS Regis sic ferè concipitur: *Philippus*, Dei gratia Rex Castellæ, Legionis, Aragoniæ, utriusque Siciliæ, Hierosolymæ, Portugalliæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galiciæ, Majoricæ & Minoricæ, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Jaen, Algarbiæ, Algeriæ, Gibraltar, Insularum Canariæ, Indiarum Orientalis & Occidentalis, Insula-

ſularum & Continentis Oceani: Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, Luxemburgi, Geldriæ, Mediolani, &c. Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tirolis, Barcelonæ, Arteſiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci, Zutphaniæ, &c. Marchio Imperii, Dominus Biſcajæ, Friſiæ, Mechliniæ, Trajecti, Tranſiſalaniæ, Gruningæ: Dominator in Aſia & Africa.

GALLIA, *la Gaule*, quæ & ante Romanos belli gloria per orbem claruit, & ſub Romanis perdiù habuit Imperii ſedem Auguſtæ Trevirorum, Pyrenæis, Oceano, Rheno, Alpibus, & mari Mediterraneo clauditur. Hæc à Romanis initio tributa fuit in *Citeriorem* & *Ulteriorem*. Illius pars Ciſalpina ſive Italica, ab habitu gentis vocata fuit *Togata*: Tranſalpinæ verò pars vicinior dicta fuit *Provincia Narbonenſis*; fuitque *Braccata*: reliquam omnem Galliam, quæ *Comata* appellabatur, diviſit Cæſar in partes tres, *Aquitanicam*, *Celticam*, quæ poſteà *Lugdunenſis* vocata eſt, & *Belgicam*: nam Provinciam Narbonenſem, quæ jam tunc Romanis parebat, non accenſuit ille Galliæ à ſe vincendæ. *Franci* partem illam quæ ipſorum armis ſubacta fuit, adpellavere *Franciam* Occidentalem: ad diſcrimen ſcilicet Franciæ Orientalis, quæ eſt in Germania. Itaque Aquitania initio Francia non fuit, Burgundia Sequanica, *la Franche Comtè*, nunc non eſt Francia. Hodie enim Franciam vocamus, eam omnem Galliam, quæ Regi noſtro ſubjecta eſt. Et quia de veteri illa ditione partes Rheno, Scaldi, Moſæ, ac Moſellæ vicinæ jam pridem abraſæ ſunt, facile eſt videre, quantum imminutum ſit Francorum prædium. Eam ergo,

ho-

hodie ab Italia separat adhuc antiquus limes; à Sabaudia Rhodanus; Araris à Burgundia; Mosella à Lotharingia, & Ducatu Luxemburgensi; *Aa* rivulus à Flandria. Amnium alii in Mediterraneum influunt, ut Varus, *le Var*. Argenteus, *Argent*. Rhodanus, *le Rhosne*. Ledus, *le Lez*. Arauraris, *Erhault*. Obris, *l'Orbe*. Atax, *l'Aude*; è quibus Rhodanus recipit ripa dextera Ararim *la Saone*, Eriduam, *l'Erieu*, Ardescham & Verdonem, *le Guard*: sinistra Isaram, *l'Iser*; & Druentiam, *la Durance*. Arar excipit Loignionem, *le Loing*, & Dubim, *le Doux*. In Oceanum verò se exonerant, Atyrus, *l'Adour*; Garumna, *la Garone*; Carantonus, *la Charente*; Altisio, *l'Autie*; Semaigna, Ligeris, *la Loire*; Orna, *l'Orne*; Sequana, *la Seine*; Somona, *la Somme*; Scaldis, *l'Escault*; Rhenus, *le Rhin*: Atyrus duos Gavos recipit ex Pyrenæis devolutos. In Garumnam influunt læva quidem Savus, Gimovus, Ægircius, *le Gers*, & Balisa. Dextera verò, Tarnis, *le Tar*; Oldus, *l'Ot*; Duranus, *la Dordogne*. In Ligerim, Elaver, *l'Allier*; Vigenna, *la Vienne*; Anger, *l'Indre*, Caris, *le Cher*; Maduana, *le Meine*, qui recipit Sartram, Huinam, & Ledum, *le Loir*. In Sequanam, Matrona, *la Marne*; Icauna, *l'Jonne*; Alba, *l'Aube*; Æsia, *l'Oise*. In Æsiam, Axona, *l'Aisne*, qui recipit Basilam, *le Vesle*. In Scaldim, Legia, *le Lys*; Scarpa, *l'Escarpe*; Dendra, & Demera. In Rhenum, Mosa & Mosella. Postremùm, plures habet sola Gallia fluvios opportunos, & fluminibus impositos pontes, quàm reliqua omnis Europa. *Montes* Galliæ præcipui sunt Pyrenæi, Alpes, Gebennæ, Vogesus, Jura. Alpium

aliæ sunt Maritimæ; aliæ Grajæ & Coctiæ; aliæ Penninæ, quæ à *Penno* Deo nomen habent. Herculem Graiis, Annibalem Coctiis, in Italiam venisse constat. Fuit autem Francorum Regibus id semper curæ, ut per Alpes plures ipsis aditus paterent in Italiam. *Lacuum* maximus est Lemanus. Divisiones alias Galliæ, quæ sub Romanis, Gothis, Francisque, primæ, secundæ, ac tertiæ stirpi, fuere, nunc omitto, contentus præsentia referre. *Francia* igitur, si eam seorsim à partibus iis, quæ abrasæ sunt, spectes, varie dividi potest, per Diœceses, per Parlamenta, per Provincias, per Censum. Harum primæ, non tantùm quia vetustissima est, sed etiam quia maximè proportionata, minimèque obnoxia mutationibus, & nunc insistemus. Sub Imperio igitur Christianissimi Regis nostri sunt, 1. Diœcesis Lugdunensis, ad Rhodani & Araris confluentes, cujus Præsul vocatur Cleri Gallicani Primas. 2. Rotomagensis ad Sequanam in Normannia, quæ est Lugdunensis secunda. 3. Turonensis, ad Ligerim, quæ est caput Britanniæ; in Lugdunensi tertia. 4. Senonensis ad Icaunam, habet in se Lugdunensem quartam; à qua resecta est, & in Metropolim erecta, Lutetia Parisiorum. 5. Treverensis ad Mosellam, suffraganei sunt in Francia, Metensis, Tullensis, Verdunensis, omnes in Belgica I. ipse autem est Elector Germanus. 6. Vesontinus ad Dubim extra Franciam est: ejus suffraganeus tamen Bellicensis paret nostro Regi, in Lugdunensi quinta. 7. Remensis, Dux & par Franciæ, est in Belgica secunda, ad Basilam flum. 8. Viennensis prima est ad urbem ejus nominis adsitam Rhodano. 9. Ad Nar-

Narbonam, quæ Ataci prætexitur, est pars una secundæ Viennensis. 10. Ad Tolosam, quæ Garumnæ est apposita, pars altera. 11. Ad Aquas Sextias; *Aix en Provence*, pars una tertiæ Viennensis. 12. Ad Arelaten, *Arles*, pars altera. 13. Ebrodunensis, *Embrun*, est quartæ Viennensis. 14. Biturica, *Bourges*, Aquitaniæ primæ; diciturque ejus Præsul utriusque Aquitaniæ Primas. 15. Burdegala, *Bordeaux*, Aquitaniæ secundæ, ad Garumnam. 16. Auscii, Aquitaniæ III. ad Ægircium flumen. 17. Avenio cessit Pontifici.

NEC fuerit abs re, breviter hoc loco ostendere, quænam in Gallia civitates Episcopales quibus Metropolibus subjectæ sint. Habet ergo *Lugdunensis* Archiepiscopus suffraganeos IV. Eduensem, sive Augustodunensem, *Autun*; Lingonensem, Ducem & Parem Franciæ, *Langres*; Cabillonensem ad Ararim, *Chaalons sur Saone*; Matisconensem, *Mascon*. *Rotomagensis*, sex Bajocassinum, *Bajeux*; Abrincatensem, *Auranche*; Ebroicensem, *Eureux*; Sagiensem, *Seez*; Lexoviensem, *Lizieux*; Constantinum, *Coutances*. *Turonensis* IX. Cœnomanensem, *Mans*, ad Sartram amnem; Redonensem, *Rennes*; Andegavensem, *Angers*, ad Meduanam; Nannetensem, *Nantes*, ad Ligerim; Corisopitensem, *Cornovaille*; Venetensem, *Vannes*; Britocensem, *S. Brieu*; Macloviensem, *S. Malò*; Leonensem, *S. Paul de Leon*; Tricoriensem, *Triguier*, & Dolensem, *Dol*, qui quondam Archiepiscopi titulum ac dignitatem gessit. *Senonensis* tres, Autissiodorensem, *Auxerre* ad Icaunam; Trecassinum, *Troyes en Champagne*, ad Sequanam, Nivernensem, *Nevers*, nam PARISIENSIS cum subjectis Carnutensi,

si, *Chartres*, Aurelianensi, *Orleans*, & Meldensi, *Meaux*, à Senonensi resectæ sunt, ann. MDCXXIII. De *Treverensi*, ejusque tribus suffrageneis, deque *Vesontino*, jam dixi. *Rhemensis* suffraganei sunt octo: Suessionensis, *Soissons*: Catalaunensis ad Matronam, Comes & Par, *Chaalons sur Marne*: Laudunensis, Dux & Par Franciæ, *Laon*: Silvanectensis, *Senlis*: Bellovacensis, Comes & Par Franciæ, *Beauvais*: Ambianensis, *Amiens*: Novomensis, Comes & Par, *Noyon*: Bononiensis in Pago Gessoriaco, *Boulogne sur mer*: nam Morinensis sive Tervanensis, *Tervane*: itemque Cameracensis, *Cambray*: Atrebatensis, *Arras*; & Tornacensis, *Tournay*, jam inde ab ann. MDXXV. translato ad Burgundum jure omni Politico, Ecclesiasticam quoque subjectionem Rhemensi averterunt. *Viennensis* Metropolis habet sibi subjectos Episcopos, Genevensium, *Geneve*, cujus sedes ob civium hæresi infectorum rebellionem translata est Anicium, Sabaudiæ opidum, *Anicy*: Gratianopolitanum, *Grenoble*, ad Isaram: hanc autem urbem vocat Cicero in Epistolis Cularonem: Albensem sive Vivariensem, *Viviers*; Diensem, *Die*; Valentinensem, *Valence*, ad Rhodanum; Maurianensem, *S. Jean de Morienne*. *Narbonensis* habet suffraganeos novem, Biterrensem, *Beziers*; Agathensem, *Agde*; Carcassonensem, *Carcassonne*; Nemausensem, *Nismes*; Lutevensem, *Lodesve*; Monspelsulanum, *Montpellier*, qui olim fuit Magelonæ, in stagnis Volcarum; S. Pontii Tomeriarum, *S. Pont de Tomiere*; Alectensem, *Alet*, & Ucetensem, *Usez*. *Tolosanus* habet septem; Apamiensem, *Pamiers*; Mirapicensem,

sem, *Mirepoix*; Montis Albani, *Montauban*; Vaurensem, *Vaur au pais de Lauragais*; Lombariensem, *Lombez*; S. Papuli, *S. Papoul*, & Rivensem, *Rieux*. *Aquisextiensis* habet quinque; Aptensem, *Apt*; Rejensem, *Ries*; Forojuliensem, *Frejuls*; Vapincensem, *Gap*; Cistaricensem, *Sisteron*. *Arelatensis* præest quatuor suffraganeis: Massiliensi, *Marseille*: Tricastino, *S. Paul de Tricastin*: Telonensi, *Toulon*: & Arausionensi, *Oranges*. *Ebrodunensi* subjecti sunt sex; Diniensis, *Digne*; Grassensis, *Grasse*; cujus olim sedes fuit Antipoli, *Antiboul*; Venciensis, *Vences*; Glandatennensis, *Glandeves*; Senetensis, *Sanes*; & Nicensis, *Nice*. *Bituricensis* habet suffraganeos undecim; Claromontensem, *Clairmont en Auvergne*; S. Flori, *S. Flour*; Ruthenensem, *Rhodez*; Vabrensem, *Vabres*; Caduensem, *Cahors*: Lemovicensem, *Limoges*; Tutelensem, *Tulles*; Mimatensem, *Mande*; Albiensem, *Alby*; Castrensem, *Castres*; & Aniciensem, *Puyen Velay*. *Burdegalensis* Archiepiscopi suffraganei sunt novem: Aginnensis, *Agen*; Enculismensis, *Angoulesme*; Santonicus, *Saintes*; Pictaviensis, *Poitiers*; Petrocoriensis, *Perigueux*; Condomensis, *Condon*; Maleacensis, *Malezais*; Luxionensis, *Lucon*; & Sarlatensis, *Sarlat*. *Auscius* vel *Auxitanus* habet suffraganos decem, Aquensem, *Acqs*; Lectoratensem, *Laictoure*; Convenensem, *Conseran*; Adurensem, *Aire*; Vasatensem, *Bazas*; Lescariensem, *Lescar*; Tarbensem in Castris Bigorris, *Tarbes*; Oleronensem, *Oleron*, & Bajonensem, sive Boatum, *Bajone*: nam Elusa jam pridem esse desiit: Pampelo verò retracta est ad Hispanos. Pares sæculares cum titulo Ducali sunt, Bur-

gundus, Normannus, & Aquitanus: cùm titulo verò Comitatensi, Flander, Tolosanus, & Campanus.

FRANCOS autem in primis commendant ista. 1. Zelus Religionis Catholicæ: nusquam enim terrarum ardentiùs Deus ab omni sexu, ab omni ætate, ab omnibus ordinibus colitur, & quidem sine ullo vel fuco, vel inquisitione. In Gallia se primùm exseruit sub Constantino publica Christiani nominis professio, fugato Paganismo. Primus Europæ Regum Chlodovæus Christi fidem in Gallia amplexus est. Primus Carolus Magnus, ut nutantem in Occidente fidem Catholicam stabiliret, Imperium Francorum instituit. Plures Martyres habuit sola Gallia ob Christi nomen, quàm cætera omnis Europa. Nusquam alibi plura ob commune Ecclesiæ bonum Concilia celebrata sunt. In Gallia præcipuorum Cœnobiorum sunt origines, Cistercienſium, Clarevallensium, Præmonstratensium, Cluniacensium, Grandimontensium, Carthusianorum, quorum propagines in reliquam Europam, imò & terrarum Orbem, posteà deductæ sunt. Franci Romanos Pontifices, ut Ecclesiæ Christianæ parentes, nudos de suis bonis ditavere: oppressos defendere: ejectos excepere: fugatos restituere: quodque omnium Gentium erat officium, soli præstitere: ob quas res meritò Reges Franciæ dicuntur Christianissimi, & filii Ecclesiæ primogeniti. Habet quidem Francia ex suis nuper ortos visceribus hæreticos Calvinistas, sed solos; & quis unquam ager sine lolii mixtura? habet, sed ut formosa facies verrucam: ut Israelitæ in terra Sancta Philistæos; ad fidei suæ exercitium, exigentibus.

tibus ita adhuc peccatis nostris, denique in spem ipsorum conversionis. 2. Commendat etiam Francos Monarchiæ duratio: jam enim MCC. anni sunt, quum Reges Regibus perpetuò succedunt, & quidem præcipuis virtutibus insigniti; alii quippe Sancti audiunt, alii Fortes, alii Intrepidi, alii Clementes, alii Augusti, alii Justi, alii Casti, alii Prudentes. In LUDOVICUM hodie regnantem Deus plena manu omnia ista bona simul congessit, addita insuper singulari in rebus gerendis felicitate. 3. Commendant insuper Francos divinæ defensionis miracula: nunquam enim deseruit cœleste numen: excitata etiam desperatissimis rebus ad viros animandos Virguncula. Quàm fuerit stupenda Galliæ post excessum Henrici III. Regis Christianissimi ex circumstantibus malis liberatio, sciunt, & testari possunt, qui tunc vixerunt. 4. Adde legum Sanctitatem; ex Gallia quippe cæteræ ferè gentes per Europam traxere Rerum publicarum suarum administrandarum exemplum. Qui Senatum Parisiensem videt, habet, unde sibi repræsentet Amphictyonum gravitatem, Areopagitarum dignitatem, Senatus Romani splendorem & majestatem. 5. Addo sanctitatem, eruditionem, modestiam Cleri. 6. Adde toto regno florentes literas, artes, sapientiam. Una Parisiensis schola plurimarum per Europam est mater: ex ea profecti P. Lombardus, Albertus Magnus, Thomas Aquinas, & miraculum orbis Julius Cæsar Scaliger. Debent literatores Budæo, Turnebo, Erasmo, Passeratio. Debent Cujacio, Alciato, Tiraquello, Jureconsulti: Fernelio, Dureto, Riolano, Medici: Aurato & Ron-

sardo

ſardo Poetæ: Mureto Oratores: B. Hilario & S. Bernardo, Theologi: Orontio, Mathematici: Fremenelio pictores: Imperatores denique & belli Duces Henrico Magno. 7. Neque omittenda eſt morum comitas. Hùc ergo tanquam in veram humanitatis ſcholam mittitur quotannis ex omnibus Orbis partibus ſelecta nobilitas, ut cum lingua civilem vivendi modum poſita barbarie addiſcat. 8. Addam poſtremo loco ubertatem & felicitatem ſoli. Cujus tria ſunt ſigna certiſſima. Primum, evectiones & exportationes fructuum merciumque domi natarum, tritici, inquam, ſalis, vini, olei, lanarum, croci, glaſti, ferri, telarum, merciumque manufactarum. Secundum, frequentia portuum, verſus utrumque mare, Interius & Exterius; urbiumque nihilominus à mari remotarum amplitudo & multitudo. Tertium, civium copia. Hiſce rebus fit, ut una Gallia plura valeat regna.

Sunt etiam in *Gallia Belgica* Germaniæ duæ Ciſrhenanæ, diverſæ à Germania magna. Dividitque illas Moſella fluvius, quem Ptolemæus Obrincum vocat. In *Germania Superiore* ſunt Helvetia, Alſatiæ pars Ciſrhenana, Lotharingia, Palatinatus pars, cum agro Moguntiaco. *In Germania Inferiore* ſunt Treveri, Leodienſes, Murſenſes, Clevenſes, Bergenſes, Juliacenſes, Batavi, aliique, quos omnes, jura, quæ habent, & privilegia, & arma, à Francorum Regibus tenere nemo gentium ignorat. Hodie promiſcuè vocant Provincias Belgicas, & Provincias Germaniæ inferioris, eas omnes, quas Burgundionum Dux, qui nunc eſt Rex Hiſpaniarum, ut patriam hæreditatem vel habet, vel repetit; quamvis illa-

rum nonnullæ trans Rhenum in Germania Magna sitæ sint. In Gallia numerantur, *Artesia*, cujus Metropolis Atrebatum. *Flandria*, in qua Gandavum, Brugæ, Ipræ, Insulæ, Duacum. *Hannonia* habet Valentinianas, & Montes. *Luxemburgum*, *Limburgum*, *Namurcum*, *Cameracum*, *Mechlinia*, habent urbes singulæ suorum nominum. *Zelandia* quoque tota Gallica est, ad ostia Scaldis, constatque pluribus insulis, quarum nobilissima est Vvalachria, habens oppida portusque, Ulissingam, Middelburgum, Veriam, Armudam. Trans Rhenum in Germania Magna sunt, *Frisia Occidentalis*; quæ urbes habet, Alcmariam, Enchusam, Hornam, aliasque. *Frisia* simpliciter ita dicta, est in Germania Magna, habetque Leovardiam, Harlingam, Doccomium, Franekeram, urbes præcipuas. *Groninga*, urbem habet cognominem. *Geldria* habet Ruremundam,& Arnemium. In *Transisalania*, *Overyssel*, sunt Daventria, Campi, Svvolla. Ultima Transrhenanarum Provinciarum in Germania inferiore est *Zutphania*. Ex utraque Rheni parte sitæ sunt, *Hollandia*, & *Ultrajectum*, *Utrecht*. Illius urbes sunt Dordrechtum, Harlemum, Delfum Leida, Amstelodamum, Gouda: Hujus, Trajectum, Civitas Archiepiscopalis, & Amersfordia. Habent autem singulæ Provinciæ Curias suas supremas, in quibus jus dicunt peremptoriè, & à quibus non datur provocatio. Quæ autem est Hagæ Curia Ordinum Generalium, ea tantùm decernit de rebus ex communi confœderatione ad bellum, pacem, & navigationes pertinentibus. Gubernator Hollandiæ, Zelandiæ,& Vvestfrisiæ post excessum Mauri-

tii

tii Nassovii, est Henricus ejus frater, Princeps Arausionensis, Gubernator Geldriæ, & Trajecti est Ernestus Nassovius.

HELVETII *les Suisses*, Pagos XIII. tenent, ut sunt Tigurinus, *Zurich*, Bernensis, Lucernensis, Urensis, Suitensis, Undervvalt, Tugiensis, Glaronensis, Basileensis, Friburgensis, Salodurensis, & Abbatiscellensis. *Vallesii* oram tenent, quæ inter Rhodani fontes, & lacum Lemanum interjecta, montibus utrimque cingitur: urbs præcipua est Sedunum. *Alsatiæ* est Argentoratum: *Nemetum* Spira; *Vangionum* Vvormatia. *Palatinatus* habet cis Rhenum in Gallia Franckendaliam, & Neostadium.

GERMANIA MAGNA, sive Transrhenana, nunquam à Romanis exactè cognita, nedum subacta fuit. Eam omnem Franci hodie ex una ejus gente vocant Alemaniam: sunt enim Alemani siti ad fontes Danubii: nomen habent vel à viris, nam *Man* virum significat, ut in *Nortman*, *Herman*, *Karolman*, *Duitsman*; vel ab Alemone amne ejus tractus. Debet autem Germania Imperium suum Francis: nunc, devoluta per Saxones & Suevos ad domum Austriacam gubernatione, paret Burgundioni. Terminatur Rheno, Vistula, Oceano, & Danubio. Amnes habet præter eos, quos jam dixi, Vidrum, *le Vecht*; Amasim, *l'Embs*; Visurgim, *le Vveser*; Albim, *l'Elbe*; Oderam, *l'Oder*. In Rhenum influunt ex parte Germanica Nicer, *le NecKer*, ubi sunt, Reutlinga, Tubinga, Stutgardia, Helbrunna, & Heidelberga. Mœnus, *le Mein*, ubi sunt Bamberga, Vvutzburgum, quam vocant Herbipolim, ac denique

Fran-

Francofurtum. Lupia, *la Lippe*, ad quem sunt Paderbona & Lipstat. In Visurgim se præcipitant Fulda, Adrana, Alara. In Albim se exonerant parte dextera Elstera, & Havela, Jæva, Molda, & Sala. Sunt autem in Germania Regna aliquot, & Ducatus, & Comitatus, & Marchionatus. Regna sunt: *Norvvegia*, in qua Berga; *Suecia*, in qua Stocholmia; *Dania*, in qua Hafnia, *Koppenhagen*; *Bohemia*, in qua Praga, ipsumque insuper REGNUM GERMANIÆ. Ducatus præcipui sunt hi, *Saxonia Superior*, & *Inferior*, quarum hæc habet Ducatum Lavvenburgicum, Luneburgensem, cui vicinus Episcopatus Halberstadensis; & MecKleburgensem cum Ducatu Brunsvicensi, cui nunc præest Ulricus frater Christiani Halberstadensis. Illa Electoratum Saxonicum, cum Misnia, & Lusatia: nam Vvestfalia, quæ Saxoniæ quondam fuit, nunc alios Dominos habet. Electoratui nunc præest Joannes Georgius, cujus aula Dresdæ. *Dux Vvirtenbergicus* in Suevia habet Tubingam & Sturgardiam ad Nicrum fluv. *Dux Bavariæ* habet Ingolstadium & Ratisponam ad Danubium. *Dux Silesiæ* Uratislaviam, *Breslavv*, ad Oderam. *Dux Holsatiæ* Slesvvicum, Segenburgum. *Vvurceburgensis* Dux præest Franciæ Orientali, in qua est Bamberga. *Comites* præcipui sunt isti, *Palatinus*, *le Comte Palatin*, habens cis & trans Rhenum, itemque ad Danubium, amplas ditiones. Inferioris Palatinatus caput est Heidelberga: Superioris Amberga: utrique nuper, adsumpto etiam Electoris titulo, præest Maximilianus Dux Bavariæ, post ejectum rebellionis titulo Fredericum Palatinum, Jacob;

Bri-

Britanniæ Regis generum : factum id solemniter Ratisponæ an. MDC XXIII. die 23. Februarii. *Comites*, Embdensis & *Oldenburgicus* Frisijs vicini sunt, pertinentque ad Frisiam Orientalem. *Landgraviatus Hassiæ* habet Casseliam & Marpurgum, cui præfuit Mauritius Calvinista; nam Darmstadiensem habet Ludovicus, cui etiam adjudicatum est Marpurgum. In *Thuringia* est Erfordia. *Marchionatus Brandeburgicus* Sarmatis initio oppositus fuit, nunc est Electoratus, præestque illi Georgius Guilielmus. In eo Marchionatu est Jagerndorf. Archiepiscopus Magdeburgensis est totius Germaniæ Primas, habetque suffraganeos Merseburgensem, Michinensem, Brandeburgensem, & Havelburgensem. Electores Ecclesiastici sunt, Moguntinus, Coloniensis, Treverensis. Sæculares, Saxo, Palatinus, Brandeburgicus, & Rex Bohemiæ. *Urbes Anseaticæ*, *les Villes Anseatiques*, divisæ sunt in quatuor Ansas, Lubecensem, Coloniensem, Brunsvicensem & Borussicam. *Circuli* Imperii, *les Cercles ou Kreits de l'Empire*, sunt decem: *Franconicus*, *Bavaricus*, *Austriacus*, *Suevicus*, *Rhenensis*, *Electoralis*, *Vvestphalia*, *Saxoniæ Superioris*, *Saxoniæ Inferioris*, ac denique *Burgundicus*. Curia sive Tribunal Forense litium decidendarum in Imperio, est Spiræ Nemetum, in ripa Gallica. Titulus Imperatoris, ex quo res ad domum Austriacam delata est, sic ferè concipitur, *** Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Vvirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c.

Da-

Danubius maximus, inter lacum Constantiensem & Nicri fontes haud procul Schafhusia in Hercinia oritur, decurritque per Sueviam & Alemaniam, ubi est Ulma, itemque per Bavariam, Austriam, & Hungariam, ac sumpto Istri nomine mergitur Ponto Euxino, *Mer Major*, ou *Mer Noire*, quinque ostiis. Influunt in ipsum amnes LX. quorum præcipui, ex parte dextera, Lechus, ad quem Augusta Vindelicorum *Augsbourg*: Isera, ad quam Frisinga, urbs Episcopalis: Oenus *l'Yn*, qui Oeniponti nomen dedit, *Ynspruch*, urbi Metropolitanæ, cujus suffraganeæ sunt, Tridentina, Passaviensis, Vienna Austriæ, Gurca, Brixia, Frisinga, Secovia, & Chyema. Recipit autem Oenus Saltzam, ad quem sita est Saltzburgum, dicta quondam Juvavia, sedes Archiepiscopalis; Anisam, *l'Ens*, qui Bavaros à Pannoniis disterminat; tum Arabonem, *Rab*, & nobilissimos amnes Dravum Savumque: deinde Moravam & Jeterum. Sinistra ripa accipit Alemonem, ad quem est Eichstadium. Reginonem ad quem Ratispona, & ex Carpatho monte decurrentes, Teyam, sive Tibiscum, & Malkam, qui juncti, Danubio miscentur.

AUSTRIÆ caput est Vienna, ad Danubii ripam sinistram. Austrum versus ei adsidet *Stiriæ* Ducatus, inter Muer & Mietz amnes, qui in Dravum influunt. Est & Ducatus *Carinthiæ* inter Muer & Dravum, cujus incolæ strumosi. Est denique & *Carnia*, hisce omnibus Australior.

HUNGARIA partem tenet veteris Panoniæ, quæ tota Cisdanubiana Jazygumque fuit, & *Daciæ*, quæ fuit Transdanubiana. Est au-

¶¶ tem

tem Hungaria Turcarum Imperio proxima, qui in ea quidem occuparunt Belgradum anno 1420. Strigonium, & Valponem anno 1443. Quinque Ecclesias ann. 1543. Budam an. 1526. Albam Regalem 1543. Singidunum anno 1439. Reliqua pars, adjuta Principum Catholicorum opibus, hostilem vim adhuc fortiter sustinet. Nam Calvinistæ ab Ecclesiæ defensione sunt alienissimi. Daciam hodie vocamus *Transilvaniam*, vel *Sibenbergiam*, quasi dicas, Septemcastrensem, à septem urbibus, quarum primaria est Cibinum, *Hermanstat*: eam mediam intersecat Marisus fluvius. Possidetur autem à Gabriele Bethlem.

SILESIÆ amnis præcipuus est Odera, qui & Viadrus dicitur: urbs, Uratislavia, *Preslavv*: infra eam est *Moravia*, de qua dixi, urbs præcipua *Olmutz*. Ortum versus sequitur *Polonia*: cujus pars major, sive Germanica, cis Vistulam sita est; minor, sive Sarmatica, trans amnem. Flumina in Vistulam decurrunt ex parte Germanica, Pilcza, ad quam sita est Petricovia, *Pieter Kovv*, Tribunal Regni unum: ex ripa verò Sarmatica fluit *Buck*, cui adest *Kaminiez*. Urbs minoris Poloniæ præcipua est Lublinum, sedes altera Tribunalis. Majoris verò Poloniæ urbes sunt Cracovia, Sandomiria, Bosnania, & Varsavia.

BORUSSIA, *la Prussa*, in Regiam & Ducalem dividitur; fuitque olim utraque Equitum Teutonicorum. In illa sunt, Mariæburgum, Torunia, Culma, Varmia, Gedanum, *Dantzik*: in hac, quam à Rege Poloniæ in feudum tenet Georgius Guilielmus, Elector Brandeburgicus, sunt Elbinga & Mons Regalis,

galis, *Koningsberg*, emporia satis nota. In litore hujus tractus colligitur Electrum. In *Livonia* sunt Riga & Revalia. In *Curlandia*, *Memel*, & *Vvindair*. In *Lithuania*, Vilna. In *Podolia*, quæ se ad Pontum usque Euxinum porrigit, est Kiovia. In *Russia* est Moscovv, magni Ducis Aula & Tribunal.

ITALIA Alpibus separatur à Gallia & Germania, cætera cingitur mari Ligustico, Tyrrheno, Siculo, Adriatico. Mons Apenninus medio ejus dorso incumbit, pertingens inde à Liguria usque ad mare Siculum, occupansque quartam ferè Italiæ partem. Amnes nobilissimi sunt, Padus, qui & Eridanus, *le Pò*, Athesis, Italis *Adese*, Germanis *Esch*, Arnus, Tiberis. Padus recipit ex Alpibus Duriam, Ticinum, Adduam, Ollium, Mincium. Parte altera ex Apennino, Granam, Tenarum, qui *Stura*, Bormium, Serajam, Gabellum, Trebiam & Rhenum, qui fluit per Bononiam. Vix autem duæ tertiæ partes Italiæ habent flumen navigabile. Tiberis recipit Clanim, *Chiani*, Narem, *Nera*, & Anienem, *Teverone*. Post Tiberim sequuntur Liris nunc *Garigliano*, Vulturnus, Silurus, Sibaris, quem nunc vocant *Cocito*. Inde pergentibus ad mare superum occurrunt, Aufidus, *l'Ovanto*, Horatii versibus & clade Romanorum adversus Asdrubalem clarus: posteà Aternus, *Pescara*, Metaurus, *Metro*, cujus in ripa Asdrubal, Annibalis frater, cæsus fuit. *Lacus* in Transpadana regione sunt, Urbanus, *Lago Major*, qui Ticinium recipit, Cerelius, *Lago di Lugano*, Larius, *Lago di Como*, qui recipit Adduam, Sebinus, *Lago d'Iseo*, qui Ollium transmittit, Benacus, *La-*

go di Garda, per quem fluit Mincius. In Hetruria, Perusinus, qui & Thrasimenus, & Vulsinius.

In fronte Italiæ est *Pedemontium*, in quo Augusta Taurinorum, *Turin*, Augusta Prætoria, *Osta*, Saluciæ. *Monsferratus* habet Albam Pompeiam. *Liguria*, Genuam. In *Lombardia* præcipuas tenet Ducatus Mediolanensis: supra eum sunt *Rhæti*; quorum urbs Curia, *Coire*: & ad Adduam *Vultureni*, quos quum tenerent nuper Hispani, extructa ante aliquot annos arce *Fuentes*, & occupata Clavenna, ope & armis Christianissimi Regis Ludovici XIII. in pristinam libertatem restituti sunt, hac lege, ut sola fides Catholica illic obtineat. Parte altera versus mare Adriaticum est *Forum Julii*, in quo Aquileja; est *Istria*, in qua Justinopolis: est *Carniola*, in qua Labatus: est *Tirolensis* Comitatus. Est Marchia *Tarvisina*: sunt *Verona*, *Vicentia*, *Patavium*, *Venetia*, *Brixia*, *Mantua*, & cis Padum *Parma*. Romandiola juris est Pontificum cum Ferraria, ex donatione Pipini & Caroli Magni, Regum Francorum. Hìc fuit Exarchatus Ravennensis, sive Flaminia. *Venetorum* Respub. in primis potens est. Possidet ea Corcyram in ipso Sinus aditu sitam. Tum vicinas Peloponneso, Cephaleniam, Zacynthum, & Nerigum: inque Ægæo Zaram, & Cretam. Sequitur posteà Magnus Ducatus, *Hetruria*, *la Toscane*, in quo ad Arnum flumen Pisa, Luca, Florentia: & in mari Insula *Ilva*, cujus urbs Cosmopolis condita est à Cosmo Mediceo. Tum Tractus *Senensis*, *Perusinus*, *Orvietanus*, *Ticenus*, *Marchia Anconitana*, *Ducatus Spoletanus*. Post hæc occurrit,

rit, *Latium*, *la Campagne de Rome*, in quo Roma, ſedes Pontificis M. qui nunc eſt Urbanus VIII. & vicina Romæ Oſtia, Præneſte, *Pilaſtrina*, Tibur, *Tivoli*, Alba. Mons Cæcubus eſt in ſinu Cajetano. *Campania*, *Terra di Lavoro*, habet Capuam, & verſus mare Puteolos & Bajas, ubi veterum ſtructurarum monumenta & deliciarum reliquiæ ſpectantur. In Regno Neapolitano eſt Neapolis. Montes ſunt Veſuvius, *le mont de Somme*, Maſſicus, Falernus, *Mondragone*. In Aprutio ſunt Aquilia, Sulmo, Lancianum, Ortona. In Calabria, Policaſtrum & Regium. In Apulia, Daunia, *Apuglia piana*, Aſculum, Manfredonia. In Peucetia, Barum, à quo regio Barenſis nomen traxit, Polinium, Tranum, Venuſium. In Salentinis ſunt Hydrus, *Otranto*, Gallipolis, Brunduſium.

INSULÆ circa Italiam ſunt *Corſica* Genuenſium, *Sardinia* & *Sicilia* Regis Hiſpaniarum: minores ſtudio omitto, Gallinariam, Georgonem, Caprariam, Palmariolam adpoſitam Plumbino, Iſchiam, Prochyten, Capreas, fœdis Tiberii obſcœniſque libidinibus decantatas. *Melita* ad Africam refertur.

STIRIA Carinthiæ verſus Orientem objicitur. Habet amnes, Stiram, Muram, Dravum: Urbes, Brugam, Grazium, Marchpurgum. *Sclavonia*, Illyrici veteris pars eſt, ſita magna ſui parte Savum inter & Dravum. *Croatia*, Hungariæ vicina eſt. *Liburnia* vicinior eſt ſimul Adriatico: eamque ſequitur Auſtrum verſus *Dalmatia*, in qua ſunt, Sara, Sebennicum, cum urbe Spalato, cujus Epiſcopus M. Antonius de Dominis ad Eccleſiam Catholicam, à qua receſſerat, reverſus eſt, ac nuper Romæ

extinctus. Habet eadem Dalmatia Stridonem, patriam B. Hieronymi. *Bosena* ad amnem jacet sui nominis. *Servia* est veterum Mœsia superior, adfinis Macedoniæ ex parte sui Orientali. *Vvalachia* Serviæ Rasciæque objicitur ab Oriente; amnem habet Alutam, qui se in Danubium præcipitat supra Nicopolim. *Moldavia* & *Podolia* tenentur à Poloniæ Rege contra Turcam.

ROMANIA est ipsissima Thracia, habetque ad Bosphorum Constantinopolim, sedem Imperii Orientalis, quæ anteà Byzantium dicta fuit, nunc vocatur *Stamboli*. Et quia eadem vocata fuit nova Roma, idcircò regio vicina vocatur Romania. Urbes in Romania præter Byzantium sunt; Pera, Nicopolis ad Nessum flumen, Philippopolis ad Hebrum, Adrianopolis, Trajanopolis, Selymbria in litore Propontidis. *Bulgaria* in extrema Europa inter Hæmum & Danubium sita est. *Tauricam* Chersonesum, quæ *Gazaria* dicitur, insident Tartari Precopenses, subacti nunc à Turca. *In Græcia* primò occurrit trans Danubii decurrentis ripam dexteram, *Macedonia*, tum *Thessalia*, inde *Achaja*, cum *Bœotia*, ac denique *Peloponnesus*. In Bœotia sitæ sunt Thebæ, & Thespia. Ad mare Jonium sitæ sunt, Epirus, *l'Albanie*, Acarnania, *l'Acarnania*, & Ætolia. *Montes* decantatissimi sunt, Athos, *Monte Santo*, Olympus, Pelion, Pindus, Othrys, in Thessalia. Ceraunii in Epiro: Parnassus, Helicon, Hymettus, in Achaja. *Flumina*, Strymon, Aliacmon, Peneus, Sperchius, Achelous, Asopus. *Urbes*, Thessalonica, Philippi, Amphipolis, Pharsalis, aliæque. *Promontorium* nobile Actium, ad quod commissa Pugna

Actia-

Actiaca. Sinus sunt Acarnanicus, ad quem Olpæ, nunc *Soppote*, Corinthiacus, *Golfo di Lepante*, cui adsidet Naupactus, Sarronicus, *Golfo di Engia*, Thermaicus, *Golfo di Thessalonica*. *Insulæ* in Jonio, Corcyra, *Corfù*, Nerigus, Cephalenia, Naxus, Ithaca, Zacynthus: inque Ægæo, *l'Arcipelago*, Creta centum quondam Urbibus clara, cum labyrintho, postea *Eubœa*, quæ Euripo disjungitur à Bœotia. In Ægæo sunt *Cyclades*, quarum notissimæ Delus & Andros; *Sporades*, in quibus Icaria, Samos, Pathmos, Claros, Chios, atque aliæ.

PELOPONNESUS, *la Moree*, Isthmo adhæret Continenti. In ea fuere populi Corinthii, Sicyonii, Elei, Messenii, Lacones, Argivi, & in medio istorum Arcades. Flumina, Eleorum, Peneus, ad quem Pisa Olympica, & Alpheus: Messeniorum, Pamisus: Lacedæmoniorum, Eurotas, ad quem Sparta sive Lacedæmon: Argivorum, Inachus, ad quem Mycenæ. Montes, Pholoe, Stymphalus, Taygetus.

IV. AFRICAM veterum nonnulli Nilo ab Asia disjunxere; nos sinu Arabico. Est ergo Africa nobis peninsula, cujus Isthmus est inter Mare Mediterraneum & Sinum Arabicum: extendit autem se utrimque trans Tropicos, maxima sui parte subjecta solis ardoribus, sicca, arenosa, serpentibus usque adeò scatens, ut alibi deserta sit, alibi non nisi ab ocreatis agricolis proscindi possit. Quæ trans Æquatorem sita sunt, non describuntur à Græcis aut Romanis scriptoribus. Est autem in ea statim ab Isthmo Ægyptus, inde Marmarica, & Cyrenaica, quæ & Pentapolis dicitur; tum

¶ 4 Byza-

Byzacium, & Africa sive Libya propriè dicta: ad hæc Numidia, ac denique Mauritania, & quidem duplex, Tingitana & Cæsariensis. *Ægyptus* Nili ostiis continetur, quorum extrema sunt, Orientem versus Pelusiacum, ubi Damiata; versus Occasum Canopicum, ubi Alexandria & Pharus; loca Francorum Regum expeditionibus clara. Reliquum Africæ latus usque ad Fretum Gaditanum vocant vulgo *Barbariam*; suntque in ea emporia, Tripolis, Africa, Tunis, Goleta vicina Carthaginis ruinis, Hippona, *Bona*, Algerium, nec procul à Freto, in sinu, sita est arx *Penon de Veliz*, Gothorum vel Saracenorum opus.

TINGITANA Austrum versus Atlante monte eminentissimo terminatur, versus Ortum Malva fluvio separatur à Provincia Cæsariensi: versus Septemtrionem est mare Mediterraneum: ad Occasum Oceanus Atlanticus. In ea sunt montes Abyle & Heptadelphi. Regna hodie Fessæ & Marocci. *Fessanum* regnum habet Provincias septem. 1. est Tremizen quæ nunc Sævia, in qua urbes olim XL. hodie memorantur, Oranum ad litus, Tremesen, Anafa, Mancora, Rabatum, Menzala, Nuchele, Adendum, Tegegiltis, Madaravanium, Dazia, Azarfa. 2. Fessa, in qua urbes, Sala, Mequines, Fessa, quam triurbem meritò dixeris; constat enim opido veteri, novo, & medio. 3. Asgaretti, in qua Laracha, Alcazara, Arzal. 4. Habata, in qua Ezagena, Beniteudia, Amergo, Tenzerum, Aguila, Bezatum, Tetuana, Tingio, & Ceuta, quæ veterum Septa est. 5. Errifana, in qua Beatis, Vellezum, Hiellezium, Tagaza, Geba, & Megima. 6. Garetia juncta regno Tre-

mezen, habetque opida, Mellila, quæ Ptolemæo vocatur Ryssadirum, Cassacam, Teznotam, & Megenum. 7. Est Chausa, vicina Numidiæ, in qua Teuretum, Dudubum, Tezara, Ainelginunum, Mehedia, Umeginrabe, & Garclivum.

MAROCUM creditur esse Bochi Regia; sunt qui malint esse Bocanum Himerum: adsidet autem Tensisto flumini, quod Nubiensis Geographus vocat Tansist: habuit urbs ipsa quondam c mill. ædificiorum, portas xxiv. abestque non procul ab Agmeti angustiis, per quas ad Lamptunias solitudines itur. Provinciæ illi subjectæ sunt septem, inter quas Ducala, & Tedela.

CÆSARIENSIS Mauritania est Sallustii Numidia: sed post conditam Juliam Cæsaream juncta est Mauritaniæ: clauditur versus Ortum Ampsaga flumine, nomenque habet ab urbe primaria, quam hodie vocant *Alger*. Fuit autem Numidia Masinissæ Regis nomine celebris: urbes habuit, Juliam, de qua jam dixi, Arsenariam, Ruscibar, Rusibirsim, Saldas.

IN *Africa*, sive *Libya* propriè dicta, fuere Hippo Regius, Aphrodisium, Utica, Carthago, Tunis, Maxula. Syrtes duæ, major minorque: Amnes, Rubricatus, Bagrada, Triton.

BYZACIUM Libophœnices primi coluere, estque Africæ ea pars, in qua duæ illæ sunt Syrtes: urbs primaria Hadrymettus, fluvius Cyniphs. *Cyrenaica*, sive Pentapolis, quinque habet urbes, quarum præcipuæ sunt Arsinoe & Berenice. Cæterùm confusis veterum limitibus, auctoque Arabum Mahumetanorum imperio, omnia ista nunc subsunt regi Tuneta-

no, qui ditionem istam in quatuor provincias distinxit. 1. est Constantina, in qua urbes novem, Collobesus, Ruscicada, Tacaccia, Hippo, Biserta, Constantina, Milia, Tifesa, & Tebera. 2. Tunetana, in qua urbes quatuordecim, Utica, quam Itali hodie vocant *Porto Farina*, Carthago, Tunes, Camartia, Abdirana, Nebilis, Hamametha, Clupea, Heraclia, Singul, Monasterium, Tabulba, Aphrodisium, Ruspina. 3. Tripolitana continet Menigem insulam, quæ Lotophagitis, nunc Gerbi: ad hæc, Zoroatam, Lepidem, ipsamque Tripolim Asiaticorum coloniam. 4. est Zebensis, ad quam interiora Africæ Numidiæque pertinent: in hac est mons Atlas, qui ex Marmarica ortus se in occasum latè spargit, ac juxta fauces Susi amnis, qui Messam tergeminam urbem alluit, in Oceanum se fundit Atlanticum.

PROPE Marocum est promontorium Cantin, & in Oceano Insula Maderæ, & magis Australes, *Insulæ Canariæ*. Sequitur posteà Regnum *Gualatæ*, cum promontorio Albo, *Cabo Blanco*: cui Austrum versus objicitur promontorium Viride, *Cabo Verde*, à quo vicinæ insulæ vocantur Virides, *Islas de Cabo Verde*. Decimo ab Æquatore gradu occurrit promontorium, *Serra Lionna*, ubi litus in Orientem curvatur, habetque Regnum *Guineæ* auriferum. Sub Æquatore est *Insula S. Thomæ*, cui suprà infràque adjacent insulæ Principis, *Isola del Principe*, Anni boni, *de Anno bono*, ubi jam litus ad gradum usque xxxv. in Austrum porrigitur: quo in tractu est Regnum *Congo*, vel *Manicongo*, & Regnum *Angola*: tum promontorium Bonæ Spei, *le Cap de bonne*

ne Esperance: unde se iterùm litus in Ortum æstivum curvat, extenditque etiam trans Æquatorem usque ad promontorium Aromata, quod vulgo vocant *Cabo de Guardafu*, ostium sinus Arabici. In Continenti sunt, *Monomotapa*, *Mozambica*, & ad Sinum Arabicum *Adel*, cum Insula Zocotora, aloes optimi feracissima, quam Ptolemæus vocat Dioscoridum. Insula nobilis *Madagascar*, sive D. Laurentii, à Tropico Capricorni ad XII. usque gradum ab Æquatore porrigitur. Interius in Africa sunt, *Biledulgerid*, *Nubia*, & *Regnum Abyssinorum*, potentissimum. Sunt autem Regis hi ferè tituli; ** Supremus meorum regnorum, à Deo unicè dilectus, columna fidei, ortus ex stirpe Juda, filius David, filius Salomon, filius columnæ Sion, filius ex semine Jacob, filius Manus Mariæ, filius Nahu secundùm carnem, filius Sanctorum Petri & Pauli secundùm gratiam, Imperator superioris & inferioris Æthiopiæ, & amplissimorum Regnorum, jurisdictionum, & terrarum, Rex Goæ, Caffares, Angolæ, Barn, Baliguaza, Adoæ, Vanguæ, Goyamæ, ubi Nili fontes sunt, Amaræ, Baguamodri, Ambeæ, Vanguci, Tigremahon, Sabains, quæ patria est Reginæ Sabæ, Barnagassi, & Dominus usque in Nubiam, quæ in Ægyptum extenditur. Amnes nobilissimi Africæ sunt, Mulucha, qui Mauritaniam finit, Ampsaga, qui Numidiam, Nilus, insulam faciens Meroen, quæ nunc dicitur *Gueguere*, & Niger. Ad Nilum fuit Memphis, nunc est Cairus, cui vicinæ Pyramides. Lacus sunt *Zaire* & *Borreo*. Montes præcipui, Heptadelphi, Abyle, Atlas, Lunæ. Porrò Atlas sic per Africam discurrit, sicut per A-

siam Taurus, per Europam Alpes. *Deserta* Africæ sunt, *Tegazza*, *Barcha*, *Elsocar*, *Henr. Promontoria*, si à Gadibus proficiscare, *Cantin*, quod Ampelusiam vocat Mela; *Dalguer*, *S. Maria*, *Blanco*, *Verde*, quod est veterum Hesperionkeras, *Roxo*, *Vorga*, *de las Palmas*, *de las Baxas*, *de tres Punctas*, *de S. Paul*, *de saint Benoit*, *de Iopes Consalves*, *de Primero*, *de Ierdo*, *Arcas*, *Negro*, *Cenertan*, *de Bonna Esperanza*, *de Correntes*, *de Guardafu*.

TOTUS verò tractus Ægypti, qui ad Sinum Erythræum extenditur, olim tributus fuit Asiæ, nunc pertinet ad Africam. In eo Tractu hoc est memorabile; quòd nullum flumen inde se exoneret in mare Rubrum. Ipsum illud mare hodie vocatur Italis *Mar Rosso*: Arabibus Calzem, Hebræis Jam Suph. Scatet autem insulis, & cæcis vadis. Fretum sive ostium sinus vocant hodie Babelmandel. Merces Africanæ sunt, Ebur, Aurum, dactyli, coria caprina, bubula, aliaque: ad hæc Zibettum, Psittaci, Simiæ, Elephantes.

V. ASIAM ab Europa dividunt Tanais fluvius, *Don*, Mæotis Palus, *Mar del Zabache*, Cimmerius *Bocca di S. Joanni*, Pontus Euxinus, *Mar Maggiore*, vel *Mar Negro*, Bosphorus Thracius, *Stretto di Constantinopoli*, Propontis, *Mar di Marmora*, Hellespontus, *Bras de S. George*, vel *Detroit des Chateaux*, Mare Ægæum, *Arcipelago*, & Mare Syriacum. Ab Africa Isthmus, & Sinus Arabicus: cætera clauduntur mari Arabico, Oceano Indico, Eoo, & Sarmatico. Una autem Asia sua magnitudine æquat Europam & Africam simul junctas. Dividetur autem ea rectè à nobis in partes septem. 1. habebit ditionem Imperatoris

toris Turcarum. II. Moschi ditionem Asiaticam. III. Terras Magni Tartarorum Chami. IV. Persarum Dominium. V. Indiam utramque, tùm eam, quæ est intra Gangem, tùm eam, quæ est extra. VI. Sinas. VII. Insulas Eoas.

TURCARUM Imperio nunc præest Sultanus Amurathes, post Sultanum Osmam, & Sultanum Mustapham. Ejus in Asia partes sunt istæ: *Natolia*, quæ est Asia minor, *Syria*, *Arabia*, cum Insulis ad Asiam pertinentibus, Tenedo, Icaria, Chio, Carpatho, Rhodo, Cypro. Hisce omnibus in Asia præsunt XXIX. Beglebegi: nimirùm Natoliæ, qui præfectus est undecim Provinciis: Caramaniæ, qui septem: Sivas, Tocati, Dulgarid, Aleppi, qui subjectas habet VII. Præfecturas: Cam, sive Damasci, qui decem: Tripolis, qui V. Maras, Diarbech, Bagdar, quæ est Babylonia, qui XVIII. Balsas ad ostium Tigris, Carman, Aden, seu Gemen, quæ est in Arabia Felice, habetque sibi subjectas præfecturas V. Chebetz, quæ est in Cypro: Scheherezul, quæ est in Assyria: Unan, in finibus Persarum præfectus XIII. Provinciis: Arzerùm in Armenia majore, qui III. Tiflu, Tschildir, qui IX. Sochum, Cars, Temicarpi, Batin in finibus Georgianorum: Siruam seu Mediæ: Fassæ in Mangrelia, Revan, & Somachiæ. *Navalia* Turcæ quatuor in universum sunt, unum in Pera, pro urbe Constantinopolitana: Secundum Callipoli, pro Ponto Euxino: Tertium in Zues, pro Sinu Arabico: Quartum in Balseram ad tuendum Sinum Persicum.

MARE Caspium *de Sala* vel *Bachu* in hac parte

parte est, quod falsò crediderunt Veteres Sinum esse Oceani Septemtrionalis: undique enim terris clauditur: exonerant se in illud ab Occasu Araxes, à Septemtrione Rha, ab Ortu Jaxartes & Oxus, ab Austro Cyrus. *Amnes* in Pontum Euxinum influentes sunt Thermodoon, Iris: *Ponti*, Halys: *Galatiæ*, Parthenius, & Sangarus: *Bithyniæ*, Rhindacus. In Ægæum influunt, ex *Phrygia*, Simois & Scamander. Ex *Lydia* Caycus & Hermus. Caystrus & Mæander ex *Caria*. Xanthus ex *Lycia*. Cataractes ex *Pamphylia*, sive *Caramania*. Cydnus ex *Cilicia*, qui Tharsum, Pauli Apostoli patriam, præterlabitur. Orontes ex *Syria*, cui adsidet Antiochia: Jordanes ex *Palæstina*. *Lacus* ingens Asphaltites, in quem se effundit Jordanes. Hic ex Libano duobus capitibus oriens, Jor, & Dan, per Samachoniten lacum & mare Tiberiadis se exonerat in eum, quem dixi Asphaltitem lacum, vel mare Mortuum. *Urbes* Asiæ præcipuæ nunc sunt, Theodosia, *Cafa*, & Trapezus, *Trebizonde*. Fuerunt quondam Amasius, Prusa, Chalcedon, Abydus, Troja, Smyrna, Colophon, Ephesus, Miletus, Patara, Tarsus, Antiochia, Tripolis, Berytus, Tyrus, Sidon, Joppe, *Jaffa*, Ascalon, Azotus, Gaza, Damascus, Hierosolyma, quam Ælius Adrianus à se Æliam vocari voluit. *Montes Phrygiæ*, Cimon & Ida, cujus pars Gargara. *Lydiæ* Siphylus, *Cariæ* Cadmus. Sunt etiam in hac Asiæ parte Taurus & Antitaurus, itemque Libanus & Antilibanus. In *Cypro* sunt urbes famosæ, Salamis, quæ nunc Famagusta, Amatus, Paphus, & Nicosia.

ARABIA triplex est: Petræa, in qua Pe-

tra

tra opidum: Deserta, inter Ægyptum & Petræam: Felix inter mare Erythræum & Persicum. In deserta sunt montes Sina & Horeb, ubi Deus Mosi tabulas legis dedit.

Populi confines, Moabitæ, Idumæi, Judæi, Galilæi, Samaritani. Tituli Magni Turcarum Imperatoris hi sunt. Imperator *** Filius *** semper victor. Ego, qui per infinitas gratias Omnipotentis, & abundantiam miraculorum Principis Prophetarum, sum Imperator Augustorum Imperatorum, distributor coronarum ac diadematum inter maximos terræ Principes, minister duarum sacratissimarum & augustissimarum urbium & pulcherrimarum totius orbis, Meccæ & Medinæ, protector sanctæ Hierusalem, Dominus maximæ partis Europæ, Asiæ, & Africæ, victorioso nostro ense partæ, scilicet regionum & regnorum Græciæ, Themisvar, Bosnæ, Segeti, Natoliæ, Caramaniæ, Ægypti, omnisque Terræ Parthorum, Curdæ & Georgianorum, Portæ ferri, regionisque Principis parvorum Tartarorum, Cypri, Diarbequir, Aleppi, Erserum, Damasci, Babylonis, Barzaræ, Arabiarum, Abech, Tunis, Tripolis, Barbariæ, & plurimarum aliarum regionum, insularum, fretorum, portuum, populorum, familiarum, generationum, & infinitarum myriadum præstantissimorum militum, qui sub nostro obsequio requiescunt, & sub mea justitia, qui sum Imperator *** Filius Imperatoris ***, Imperatoris Mahumet, Imperatoris ***, Imperatoris ***, & Imperatoris *** gratia Dei, refugium præcipuorum Principum Mundi, & asylum honoratissimorum Imperatorum.

MA-

MAGNUS MOSCORUM sive Russorum Dux, præter ea, quæ in Europa tenet, ingentes habet regiones in Asia, confines Tartaris, ut sunt *Pezour*, *Condora*, *Permia*, *Duvina*, *Obdora*, usque ad Volgam flumen. Tituli Ducis hi sunt, *** Gratia Dei Imperator, & Dominator totius Russiæ, magni Ducatus Volodimiræ, Moscoviæ, Novogrod, magnæ Pskoviæ, SmolensKiæ, Thueriæ, Ingariæ, Permiæ, VviathKiæ, &c. Dominator & Magnus Princeps Novogrod regionis inferioris, Czernigol, Retzan, Vvolochdæ, Bsoviæ, Bielloy, Rostoviæ, Joroslowiæ, Poloczkiæ, Udor, Obdoræ, Condimiæ, &c.

PERSICUM Imperium transmisso Euphrate sequitur, estque proximum ei Mare Caspium, quod undique terris clauditur. Terminus Persarum Imperii est Indus amnis. Sunt autem in eo *Media*, *Assyria*, *Susiana*, *Mesopotamia*, *Persis*, *Parthia*, *Hircania*, *Margiana*, *Bactriana*, *Paropamisus*, *Aria*, *Drangiana*, *Gedrosia*, & *Carmania*. Flumina, Euphrates & Tigris, qui in Armenia orti diversis fontibus posteà junguntur, effunduntque se in mare Persicum sive Rubrum. Mons Taurus variis nominibus pro locorum situ appellatur per totam Asiam, Imaus, Emodus, Paropamisus. Urbs in sinu Persico memorabilis est *Ormus*, quam superiore anno, qui erat 1623. eripuit Persa Hispano.

TARTARI Septemtrionalia Asiæ tenent à Mæotide usque ad Oceanum Eoum, neque est ullius in toto Orbe majus latiusque Imperium. *Tartaria deserta* multas hordas habet. *Zagatai* est Scythia intra Imaum, nomine à Sogdianis petito. *Catai* regnum cœlo, soloque

que

que beatissimum. *Tangut* est Scythia extra Imaum, cum Serica regione vicina Sinensibus. Urbes præcipuæ sunt, Combalu, Samarcanda, Caindus, Caffa, quæ est in Tartaria Precopensi, est veterum Theodosia. Quinsai urbem totius Orbis maximam solus memorat Paulus Venetus, qui de ea stupenda narrat, fidemque excedentia. Pertinent autem ad Septemtrionalem Tartariam Samoitæ, oppositi freto Vveygaz. Flumina præcipua sunt, Pulisachnis, Caromora, Quiantu, & Quiam, quorum istum ajunt latissimum esse & profundissimum.

INDIAM Ganges mediam secat, quo fit, ut pars ejus Persis vicina, sive Occidua, vocetur India intra Gangem: altera verò, extra Gangem. Illam hodie appellant *Indostan*: suntque in ea *Cambaja*, *Bisnagar*, in qua urbs *Goa*, *Calicut*, *Narsinga*, cum Insulis *Ceilon* & *Maldivis*, quarum numerus ignoratur. In Transgangetana sunt, *Bengala*, *Pegu*, & ingens promontorium, in quo Malacca. Eidem accensetur quoque *Sumatra* insula, quam Plinius & Ptolemæus vocant Taprobanam, describuntque exactiùs quàm nobis hactenus innotuit. Merces Indiæ sunt, aurum, sericum, gemmæ, uniones, aromata, ut piper, caryophilli, nuces myristicæ, cinnamomum, rhabarbarum, aliaque.

SINARUM regnum in Zona temperata situm est; terminaturque Mari Eoo, India, & Tartaria, à qua per spatium cccc. leucarum, ubi natura montium munimentum non dedit, muro discluditur, humana industria exstructo. Regio amplissima est. Provinciæ in ea cl. Metropoles ccxxv. Castella majo-

ra

ra MCLIV. Municipia cccc x x. Villarum pagorumque numerus innumerus. Incolarum summa excrescit ad l x x. myriadas. Urbes præcipuæ sunt *Panquin* & *Nanquin*. Cives ibi & per omne regnum ingeniosi atque industrii: Typographias, Tormenta bellica, cum usu pulveris sulphurei, aliasque artes habuerunt ante nos.

INSULÆ *Maris Eoi* sunt *Java Major*, *Borneo*, ferax aromatum, *Ceilam*, *Moluccæ* quinque, Ternate, Tidor, Mutir, Machiam, & Bachian, occupatæ à Batavis, qui etiam possident Amboynam & Bantam. *Luconiam*, *Philippinas*, & *Japoniæ* partem tenet Hispaniarum Rex. Abundat autem Japonia argento: cæteræ insulæ gemmis, unionibus, aromatibus.

VI. Superest spectanda AMERICA, inter Mare *del Zur* & *del Nort* interjecta, eam dubia perdiù suspicione, posteà accuratione Christophori Columbi, Cortesii, Valboæ, Bizari, Americi Vesputii, & Ferdinandi Magellanis inspectione cognitam descriptamque, ob ingentem amplitudinem statim *Novum Orbem* vocavere: inventa est autem anno MCCCCXXVII. regnante in Hispania Ferdinando Aragonum Rege. Dividiturque in Septemtrionalem & Australem, quas partes connectit Isthmus Darienis. In illa sunt, *Estotilandia*, *Terra Laboratoris*, *Canada*, *Nova Francia*, *Norumbega*, *Virginia*, *Florida*, *Jucatan*, *Nicaragua*, *Nova Hispania*, *California* & *Quivira*. Interius *Nova Granata*, & *Nova Hispania*. In hac sunt, *Castella Aurea*, *Plopajana*, *Peruvia*, *Chili*, *Chica*, & *Brasilia*. Peruvia sub Carolo V. detecta est

ann.

ann. MDXXX. Brasiliam commendant portus Fernamboci, & *Todos los santos*, proventu sacchari nobiles, quorum hunc Batavi quum anno MDCXXIV. occupassent, deserere iterùm coacti sunt.

Amnes præcipui sunt, Paragnian, fluens per Novam Franciam, Maragnion, qui idem vocatur fluvius Amazonum, per Meridionalem Americam labens, Fluvius Argenteus, *Rio della Plata*. Hi omnes exonerant se in Mare *del Nort*. In oppositum verò Mare sive Pacificum, quod vocant *del Zur*, nullus (quod mirum est) eximius amnis labitur: tantùm inter Californiam & Novam Granadam Caramara fluvius se injicit in Sinum Vermilium. *Urbes* in America præcipuæ sunt, Cusco, Mexico, Quito, Havana, Nombre de Dios. Insulæ in sinu Mexicano sunt, *Cuba*, *Hispaniola*, quæ & S. Dominici insula vocatur, *Jamaica*, quæ & S. Jacobi dicitur, *S. Joannis*, quam Boriques nominant, *Margarita*, quibus prætexuntur ea, quæ vocantur *Antillas* vel Camercanæ insulæ, quæ omnes Hispano subjectæ sunt. Ulterius Ortum versus in patente Oceano ad gradum latitudinis XLVIII. sunt *Azores*, sive Flandricæ, ad quarum meridianum acus magnetica recta in Septemtrionem fertur. Merces Americanæ sunt, Argentum, Coria, Sal, *Conciniglia*, Gemmæ, Uniones.

NUNC Terris peragratis aperienda quoque sunt MARIA: est enim homo animal amphibium, & non minus mari præest quàm terræ: sed illi ob hanc. Maria igitur partim terras subeunt, partim circumluunt: illud ubi fit, sinus est; hoc Insula. Mare autem quodvis terras.

ras ſubiens vocari poteſt Mediterraneum, ſicut eſt: quod verò ambit, vocatur Oceanus: Mediterranei tamen nomen ſingulariter illi Sinui adhæſit, quod per Fretum Herculeum immiſſum, Europæ, Africæ, atque Aſiæ oras non tantùm tangit, ſed etiam terminat. Id Græci Latinique Interius vocant, Arabes Damaſcenum. In eo ſunt *Mare Ibericum*, *Balearicum*, *Gallicum*, *Liguſticum*, *Tyrrhenum* ſive *Hetruſcum*, *Siculum*, *Adriaticum*, *Jonium*, *Creticum*, *Ægæum*, *Arcipelago*, cujus pro Inſularum numero varia nomina; nam à Myrto, Myrtoum, ut ab Icaria Icarium, ab aliis Rhodium, Carpathium, Lesboum, *Helleſpontus*, *Bras de S. George*, *Propontis*, *Mar di Marmora*, *Boſphorus Thracius*, *Stretto di Conſtantinopoli*. Helleſponto Xerxes, Thracio Darius in Europam irrupit. Ad hæc *Pontus Euxinus*, *Mar Maggiore*, *Boſphorus Cimmerius*, *Bocca di S. Joanni*, Palus *Mæotis*, *Mar della Tana*, Scythis *Temerida*, in quem influit Tanais, quem Scythæ *Silim* vocant. Litora autem Aſiæ atque Africæ ab Helleſponto ſtringenti, occurrunt hæc maria, Carium, Rhodium, Pamphylium, Cilicium, Syrum, Phœnicium, Palæſtinum, Judaicum, Ægyptium, Cyrenaicum, Libycum, Numidicum, Mauritanicum.

Alter ſinus eſt Septemtrionalis, Codanus, Balthicus, Germanicus, Cimbricus, extenditurque à freto Sontico uſque ad extremas Finniæ & Boddiæ oras: eſtque hoc in Finlandia memorabile, quòd tribus à Raſſeburgo milliaribus Auſtrum verſus inter cautes marinas locus ſit, ad quem naves quum appulerunt, vident acum pyxidis nauticæ ſtatim in gyrum verti, nec ceſſare hunc motum, priuſ-

quam

quam uno inde milliari abscesserint.

Tertius sinus, quem veteres plerique (nam Herodotus & Aristoteles à cæteris dissentiunt) crediderunt è Scythico Oceano proficisci, & esse *Mare Caspium*, imaginarius est, imò erroneus: mare enim istud undique terris cingitur. Esto ergo nobis Tertius sinus, *Arabicus*, *Mar di Mecca*, à patria Mahumetti. Quartus, Persicus: pertinent autem hi duo ad Mare Erythræum. Quintus, Argaricus, sive Gangeticus, *Golfo di Bengala*.

IN Hemisphærio Occidentali, sive Americano, duo sunt Sinus memorabiles, *Mexicanus*, & *Vermilius*.

OCEANUS ipse pro situ, aut qualitate, varia sortitur nomina: vocatur Scythicus, Septemtrionalis, Glacialis, Cronius, Amalthius sive Hyperboreus, Germanicus, Britannicus, Caledonius (nam Deucaledonius fictitium est) Gallicus, Aquitanicus, Cantabricus, Hispanicus, Atlanticus, Æthiopicus, Indicus, Zericus, Australis, Eous, Sinensis, S. Lazari, *Mar dol Nort*; *Mar del Sur*, sive Pacificum.

PERIPLUS oræ maritimæ in nostro Hemisphærio sic se habet. A *Freto* Vveygats usque ad promontorium Caninos, *Russia* est, sive *Sarmatia Europæa*. Inde ad promontorium Norvvegiæ maximè Septemtrionale *Finmarchia*: unde ad Fretum Sonticum, sive Balthicum, *Norvvegia*. A Freto Balthico usque ad Albis fluminis ostium, est Chersonesus Cimbrica, sive Dania. Ab Albi ad Rheni ostia, litus *Germanicum*. Hinc ab Bajonam, litus *Gallicum*, variis nominibus, Flandricum, Normannicum,

nicum, Britannicum, Santonicum, Aquitanicum. A Bajona ad promontorium Celticum ora est *Cantabrica*, *Biscaye*: inde *Portugallica*, post quam sequitur *Bætica*, sive Andalusia. A Gadibus & Freto Herculeo usque ad promontorium Capitis Viridis est *Africa*. Inde ad promontorium *Serra Lionna*, *Guinea*, & *Nigritarum* ora. Tum sequitur Regnum *Congo*, & *Angolæ*; ad Caput Bonæ Spei, *Zanzibar*: postea litus *Monomotapæ*; à quo ad promontorium usque Guardafu juxta Sinum Arabicum est litus *Mozambice*. Hinc sequitur litus *Arabicum*, *Persicum*, *Indicum*, & ad Orientalem Oceanum litus *Sinæ*. Unde per Fretum Anian reditur ad Mare Septemtrionale, & Fretum Vveygaz.

PERIPLUS Americanus ex iis, quæ diximus, nosci potest. In ora maximè Septemtrionali nobis cognita sunt freta Davis & Forbrisseri, à quibus ad promontorium Breton est *Estotilandia* cum *Terra Corterealì*. A Britonum promontorio usque ad Caput *de Arenaz* est *Norumbega*, tum NOVA FRANCIA, & *Virginia*. Hic se in Isthmum contrahit vasta regio, facto ab Oriente in Occasum ingenti Sinu, qui vulgo *Mexicanus* dicitur. Isthmus utrimque Oceano pulsatur. Promontorium in eo *Jucatan*, à quo sursum versus ora Septemtrionalis pertinet ad Novam Hispaniam: inferior sive Australis vocatur *Nova Castella*. Hinc ad promontorium Alindæ & fluvium Maragonem sunt oræ *Caribantis* & *Tisnadæ*, subjectæ Æquatori. A promontorio Alindæ usque ad Cabo Frio, quod subjacet Tropico Capricorni, litus est *Brasiliæ*, in quo nobilis portus S. Salvatoris.

Hinc

Hinc ad ostium fluminis Argentei, *Rio della Plata*, sunt *Topinikini*: unde ad Fretum Magellanicum regio *Chica* se pandit. Fretum ipsum creditum est unicum esse dumtaxat, nec posse in mare adversum nisi eo solo penetrari. Sed ab Isaaco *le Maire* edocti sumus, esse etiam alias vias magis vergentes ad Polum Antarcticum, quibus commodior se aperit navigatio; quas tamen vias Hispanicæ Tabulæ ante hos annos xxx. editæ, aliæque Venetæ his ipsis vetustiores signaverunt. A Freto igitur isto recta ferè se in Septemtrionem spargit litus, habens interius Regnum *Chili*, usque ad promontorium Fortunæ, à quo ad promontorium S. Jacobi est *Peruvia*. Inde ad promontorium Vermilium ora *Novæ Hispaniæ*. A promontorio Vermilio usque ad *Sierra Novada*, est *Cali Fornia*. A qua ad Fretum Anian, Quivira. Fretum autem Anian creditur Americam ab Asia separare.

Addamus hoc loco aliquid de *Marium* inter se *Conjunctione*, nam & hæc res ad Geographiam pertinet, quatenus ea Politicæ ancillatur. Jungi ergo posse inter se Maria, quæque Natura primò disclusit disjunxitque, posse remotis impedimentis reddi navigantibus pervia, docuit nos ipsa Natura; Siciliam quippe, quum Continens esset, agroque Bruttio adnexa, mare ex Tyrrheno & Hadriatico immissum, adesis Isthmi angustiis intercepit, fecitque Insulam, & ut ait Poetarum Princeps.

---- quum protinus utraque tellus
Una foret, venit vi magna Pontus, & undis
Hesperium Siculo latus abscidit, arvaque & urbes
Litore diductas angusto interluit æstu.

Avul-

Avulſit ſimili modo Natura Cyprum Syriæ, Eubœam Bœotiæ, Eubœæ Atalantem & Macrin, Beſbicum Bithyniæ, Leucoſiam Sirenum promontorio, docuitque nos ſuo exemplo, jungere inter ſe Maria, ſublatis obſtaculorum molibus ad uſum commerciorum. Eſt enim ut Ars imitatrix Naturæ, ita Natura Artis dux, magiſtra, & comes. Hoc modo fretum Gaditanum ajunt ab Hercule perfoſſum. Seſoſtrim quoque ferunt Ægypti Regem, & poſt eum Pſammithicum, ac denique Ptolemæos, ducta ex Nilo in ſinum Arabicum foſſa, conatos eſſe navigabilia inter ſe reddere maria, Internum ſive Mediterraneum, & Æthiopicum. Fuit quoque conſilium Seleuco Nicatori, Pontum Euxinum jungere Mari Caſpio. Nero Imperator Iſthmum Corinthiacum perfodere conatus eſt, & ex Peloponneſo inſulam facere, ne ex Jonio in Ægæum proficiſcentibus opus eſſet periculoſiſſimum Maleæ promontorium præternavigare. Carolus magnus Francorum Rex, & primus Imperator, quum expeditionem meditaretur in Græcos, foſſam ducere inſtituit ab Alemone in Radantiam, ut commeabilia inter ſe efficeret Oceani, & Ponti litora, poſſetque exercitus ſuos & caſtrenſia impedimenta ex Oceano, Moſa, & Moſella in Rhenum, inde in Mœnum amnem, poſteà in Regneſium & Radentiam, inque Alemonem & Danubium deducere, atque ita ſecundo amni uſque in Pontum Euxinum deferre. Sed & ante eum Lucius Verus, qui imperante Nerone exercitibus in Gallia præfuit, Moſellam & Rhenum facta inter utrumque foſſa conatus eſt nectere, ut copiæ per mare, dein

Rho-

Rhodano & Arari per illam fossam subvectæ, mox fluvio Mosella in Rhenum, exin in Oceanum devenirent, sublatisque itinerum difficultatibus navigabilia inter se Occidentis Septemtrionisque litora fierent: cujus tamen institutum impeditum est à Gracili. In Hispania etiam non semel actum est de perfodiendo Isthmo Dariem, qui Americæ partes connectit, ducendaque fossa inter *Nombre de Dios*, & Panaman, ut ita ex sinu Mexicano in Mare Pacificum navigari posset, pateretque inter duas Americas liber & tutus Hispanis in Indias Orientales itus ac reditus. Statuerat quoque Franciscus I. Atacen Garumnæ committere ut, ne opus esset iis qui ex portubus Galliæ Mediterraneo mari adsitis in Oceanum Aquitanicum, aut Gallicum, aut Germanicum proficisci vellent, Hispaniam omnem circumnavigare, & præter itinerum moras, pericula, impensas, alieni quoque Regis Imperium experiri. Quin & nostro hoc sæculo Præsidis Jeannini sagaci industria inventa est ratio jungendi Ararim cum Ligeri, beneficio lacus cujusdam in Burgundia, pari fere octo leucarum intervallo utrimque ab istis amnibus siti, ut ita ex Massilia portubusque vicinis subvectæ naves in Rhodanum, ex Rhodano in Ararim, ex Arari in eum, quem dixi lacum pervenirent, unde postea in Ligerim, inque Oceanum secundo amni descenderent. Lacum vocant *Long-pendu*, constatque, ex eo lacu duos amnes fluere, Verbincam & Dunam: quorum alter supra portum Digoini se injicit in Ligerim: alter prope Verodunum miscetur Arari; ut videri posiit natura ipsa Regem nostrum ad tantum

opus suis quoque subsidiis invitare. Ad quas commoditates illa etiam accedit, quòd per canalem Briaræ ex Ligeri in Sequanam, ipsamque Parisiorum urbem Lutetiam, facilis atque expedita possit institui navigatio. Si ad cæteras Galliæ laudes, de quibus suo loco breviter dixi, hæc una posset accedere, haberet proculdubio Gallia Regis beneficio compendiosam, commodam & fructuosam mercium suarum transportandarum, militumque quaquaversum subvehendorum rationem, vitatis longis, lentis, periculosis, ac dispendiosis profectionibus.

SERIES
ROMANORUM
IMPERATORUM
Ante Natum Christum.

C. *Julius Cæsar*, Ann. XLVI. Roman.
Cæs. Octav. Augustus. In hujus Imperii ann. 42. natus est DOMINUS, & Salvator Noster JESUS CHRISTUS. Imperavit ipse adhuc 14.

C. Tiberius Nero. Ann. à N. C. suscepit Imperii gubernacula XV. fuitque natione Romanus.

C. Caligula. 39. Romanus.
Claudius Cæsar, 43. Rom.
Domitius Nero. 57. al. 59. Rom.
Sergius Galba. 71. al. 69. Rom.
Syl. Otto. 71. al. 69. Rom.
A. Vitellius. 71. al. 70. Rom.
Fl. Vespasianus. 72. al. 71. Rom.
Titus Vespasianus. 81. Rom.
Domitianus. 83. al. 82. Rom.
Coccejus Nerva. 98. al. 99. Rom.
Ulpius Trajanus. 100. Rom.
Æl. Adrianus. 119. Rom.
Antoninus Pius. 139. al. 140. Rom.
M. Antonius Philosophus, &
L. Ann. Verus. 163. Romani.
Commodus Antonin. 182. al. 183. Rom.
Æl. Pertinax. 194. al. 195. Italus.
Didius Julianus. 194. al. 195. Mediol.

Septimius Severus. 195. Rom.
Antoninus Bassian, 214. al. 213. Rom.
Popil. Macrinus. 220. Tingitanus seu Carthaginens.
Varius Heliogabalus. 222. al. 223. Rom.
Alexander Severus. 225. Rom.
Maximinus. 238. Arab. quem & Bubulcum dicunt; *cum Maximino filio*.
Gordianus, cum Gordiano filio. 238. Rom.
Pupienus & Balbinus. 239. Rom.
Gordianus III. 241. Rom.
M. Philippus I. cum filio 247. Arabs.
Decius cum filio. 251. al. 252. Pannonius, seu Hungarus.
Gallus Hostilianus cum Volusiano F. & Æmiliano. 254. Gall.
Licinius Valerianus cum Galieno. 256.
Fl. Claudius II. 271. al. 270. Dalmata. *cum Quintilio*.
Valer. Aurelianus. 273. Dacus.
Ann. Tacitus. 278. al. 279. Pannonius seu Hungarus. *cum Floriano*.
Aurel. Probus. 280. Pannon. seu Hungarus.
Carus cum filiis Carino & Numeriano. 286. al. 287. Illyric.
Diocletianus Jovius cum Maximiano Herculio. 288.
Constantius Chlorus cum Galerio (308.) *& Severo, & Maximiano Juniore, & Maxentio, & Licinio*.
Constantinus Magnus. 310. al. 312. *cum Dalmatio*. 341. *& Constantio. II. Constante, Constantio, Magnentio, Gallo*, &c.
Julianus Apostata. 363. al. 365.
Jovinianus. 365. al. 367.
Fl. Valentinianus & Fl. Valent. 366. al. 368. & seqq.

Gratianus & Valentinianus II. 382. Hung.
Theodosius Magnus. 388. al. 383.
Arcadius, Hispanus, & *Honorius Fr.* 401.
Theodosius Junior seu *II.* 412. al. 427.
Valentinianus III. 430.
Martianus Flaccus. 454. al. 453.
Leo I. *Pater*, & *Leo* II. *Fil.* Thraces. 459, al. 461.
Zeno Cilix Isauricus. 474. al. 478.
Anastasius Macedo. 491. al. 494.
Justinus Subulcus. 518. al. 521.
Justinianus, 527. al. 528. Illyricus.
Justinus I I. 564. al. 566.
Tiberius II. Constantin. 575. al. 577. Thrax.
Mauritius Cappadox. 584.
Phocas. 603. al. 604. terræ filius.
Heraclius vel *Heracleus*. 611. Afer.
Constantinus III. & Heracleonas. 640. al. 642.
Constans II. 643. al. 644.
Constantinus IV. 670.
Justinianus II. 687. al. 686.
Leontius. 696. al. 697. Constantinopolitanus
Tiberius Absimarus III. 699. al. 700.
Philippus Bardanes. 713.
Anastasius II. 715. Constantinopolitanus.
Theodosius III. 718. al. 717. Constantinopolitanus.
Leo III. 719. al. 718. Isaurus.
Constantinus V. alias *Copronymus*. 742. al. 743.
Leo IV. 777. al. 776. Constantin.
Constantinus VI. 781. al. 782. cum matre Irene-Alecto.
Carolus Magnus. 800. al. 801. Primus Imperator Germ.

Ludovicus Pius. 814. al. 815.
Lotharius. 841.
Ludovicus II. 856.
Carolus I. *dictus Calvus*. 876. al. 875.
Ludovicus III. *dictus Balbus*. 878.
Carolus II. *dictus Crassus*. 880.
Arnolphus. 890. al. 888.
Ludovicus IV. Gallus. 902. al. 900. vel Francus.
Conradus I. 911. al. 912. Francus.
Henricus I. dictus *Auceps*. 919. Saxo.
Otto I. dictus *Magnus*. 937. Saxo.
Otto II. 973. al. 974. Saxo.
Otto III. 983. al. 984. Saxo.
Henricus II. 1001. al. 1002. Bavarus.
Conradus II. 1025. al. 1024. Francus.
Henricus III. 1039. Francus.
Henricus IV. 1056. al. 1057. Francus.
Henricus V. 1106. al. 1108. Francus.
Lotharius II. 1125. al. 1126. Saxo.
Conradus III. 1138. Suevus.
Fridericus I. Barbarossa dictus. 1152. al. 1153.
Henricus VI. 1189. al. 1190. Suevus.
Philippus II. 1198. Suevus.
Otto IV. 1208. Saxo.
Fridericus II. 1213. al. 1212. Suevus.
Conradus IV. 1246. al. 1250. Suevus.
Vvilhelmus. 1252. al. 1253. Batavus seu Hollandus.
Alphonsus Hispanus, & *Richardus* Anglus, Interreg. an. 20. ab an. 1253.
Rudolphus Habspurgens. 1273. al. 1272. Patriarcha Archiducum Austriacorum.
Adolphus Nassaensis seu Nassovicus. 1291. al. 1292.
Albertus I. Austriacus. 1298.

Hen-

Henricus VII. 1308. Lutzelburgicus.
Ludovicus V. 1313. al. 1315. Bavarus, hùc ab aliquibus Interregnum, ab aliis.
Fridericus Auſtr. 1314.
Carolus IV. 1347. al. 1348. cum *Gunthero* Bohemus.
Vvenceslaus. 1376. al. 1378. Bohem.
Rupertus. 1400. al. 1401. Palatinus.
Sigiſmundus. 1401. al. 1411. Bohem.
Albertus II. 1438. al. 1439. Auſtriac.
Fridericus III. 1439. al. 1440. Auſtr.
Maximilianus I. 1493. Auſtr.
Carolus V. 1520. al. 1519. Auſtr.
Ferdinandus 1558. Auſtr.
Maximilianus II. 1564. Auſtr.
Rudolphus II. 1576. Auſtr.
Mathias II. 1612. Auſtr.
Ferdinandus II. 1619. Auſtr.

